

Απόφαση ΕΠΑ: 5/2021

Αρ.Φακέλου:11.17.014.14

ΟΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΝΟΜΟΙ ΤΟΥ 2008 ΚΑΙ 2014

[Νόμοι αρ. 13(I)/2008 και αρ. 41(I)/2014]

Αυτεπάγγελτη έρευνα στην αγορά στην αγορά του φρέσκου παστεριωμένου, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας αγελαδινού γάλακτος

Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού:

κα Λουκία Χριστοδούλου	Πρόεδρος
κ. Παναγιώτης Ουστάς	Μέλος
κ. Ανδρέας Καρύδης	Μέλος
κ. Άριστος Αριστείδου Παλούζας	Μέλος
κ. Πολυνείκης-Παναγιώτης Χαραλαμπίδης	Μέλος

Ημερομηνία Απόφασης: 2 Φεβρουαρίου 2021.

ΑΠΟΦΑΣΗ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αντικείμενο της παρούσας υπόθεσης αποτελεί η αυτεπάγγελτη έρευνα της Επιτροπής Προστασίας του Ανταγωνισμού (εφεξής η «Επιτροπή») στην αγορά του φρέσκου παστεριωμένου, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας αγελαδινού γάλακτος (λευκού, αρωματισμένου, με επιπλέον ασβέστιο, με μειωμένη ή χωρίς λακτόζη και γάλακτος εμπλουτισμένου με προβιοτικά) και ειδικότερα της παραγωγής, διάθεσης και εμπορίας των εν λόγω προϊόντων στην κυπριακή αγορά, για πιθανολογούμενες παραβάσεις των άρθρων 3 και/ή 6 του περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμου 13(I)/2008, ως έχει τροποποιηθεί με το Νόμο αρ.41(I)/2014, (εφεξής ο «Νόμος») καθώς και των άρθρων 101 και/ή 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής η «ΣΛΕΕ») από μέρους των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις υπό αναφορά αγορές.

2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Η Επιτροπή, κατά τη συνεδρία της στις 24/10/2014, αφού εξέτασε το Σημείωμα της Υπηρεσίας της Επιτροπής (εφεξής η «Υπηρεσία»), ημερομηνίας 23/10/2014, και έλαβε υπόψη της δημοσιεύματα και δελτία τύπου στον έντυπο και ηλεκτρονικό Τύπο καθώς και πληροφορίες του Παρατηρητηρίου Τιμών του αρμόδιου Υπουργείου και άλλες πληροφορίες, ενεργώντας στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου 23(2)(α) του Νόμου, αποφάσισε την έναρξη αυτεπάγγελτης έρευνας στην αγορά του φρέσκου παστεριωμένου, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας αγελαδινού γάλακτος που θα κάλυπτε την περίοδο από 1/1/2008 μέχρι 24/10/2014. Ακολούθως, η Επιτροπή έδωσε οδηγίες στην Υπηρεσία για τη διεξαγωγή προκαταρκτικής έρευνας αναφορικά με το ενδεχόμενο παράβασης των άρθρων 3 και/ή 6 του Νόμου καθώς και των άρθρων 101 και/ή 102 ΣΛΕΕ από μέρους των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στα υπό αναφορά προϊόντα. Παράλληλα, στη βάση του άρθρου 11(3) του Ευρωπαϊκού Κανονισμού (ΕΚ) αρ. 1/2003¹ (εφεξής ο «Κανονισμός 1/2003»), δόθηκαν οδηγίες στην Υπηρεσία όπως προβεί στις δέουσες ενέργειες για σχετική ενημέρωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των Αρχών Ανταγωνισμού των Κρατών Μελών.

Η Επιτροπή, κατά τη συνεδρία της ημερομηνίας 29/10/2014, υπό το φως του Σημειώματος της Υπηρεσίας ημερομηνίας 24/10/2014, αποφάσισε επίσης όπως στο πλαίσιο της αυτεπάγγελτης έρευνας διεξαχθεί, βάσει του άρθρου 31 του Νόμου, επιτόπια έρευνα στις επιχειρήσεις «Χαραλαμπίδης-Κρίστης Λτδ» και «Α/φοι Λανίτη Λτδ», με ημερομηνία έναρξης της εν λόγω έρευνας τις 29/10/2014.

Ως εκ των ανωτέρω, στις 29/10/2014 διεξήχθη επιτόπια – αιφνίδια έρευνα στις επιχειρήσεις Χαραλαμπίδης-Κρίστης Λτδ (εφεξής η «Χαραλαμπίδης-Κρίστης» ή η «εταιρεία», ανάλογα με την περίπτωση) και Α/φοι Λανίτη Λτδ (εφεξής η «Λανίτης» ή η «εταιρεία», ανάλογα με την περίπτωση), κατά την οποία συλλέχτηκαν στοιχεία και υποβλήθηκαν ερωτήματα σε στελέχη αυτών.

Στα πλαίσια της προκαταρκτικής έρευνας της Υπηρεσίας αποστάληκαν ερωτηματολόγια στα εμπλεκόμενα μέρη, ημερομηνίας 13/3/2015.

Στις 5/4/2016, η Επιτροπή, υπό νέα σύνθεση, σύμφωνα με το διορισμό της από το Υπουργικό Συμβούλιο, ως οι αποφάσεις του ημερομηνίας 16/4/2013, 24/5/2013 και 2/2/2016, εξέτασε την υπόθεση υπό το φως της απόφασης του Διοικητικού Δικαστηρίου, ημερομηνίας 29 Ιανουαρίου 2016, στην Προσφυγή με αρ. 5651/2013 (Αρχή Τηλεπικοινωνιών Κύπρου κ.α. και 1. Επιτροπής Προστασίας Ανταγωνισμού και 2. Κυπριακής Δημοκρατίας μέσω Επιτροπής Προστασίας του Ανταγωνισμού) με την οποία κρίθηκε ότι η συγκρότηση της Επιτροπής ήταν κακή λόγω της συμμετοχής σε αυτήν του κ.

¹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης (τώρα άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ).

Χρίστου Τσίγκη, ο οποίος ήταν ταυτόχρονα και μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του ΔΗΚΟ, καθιστώντας τις ληφθείσες αποφάσεις παράνομες.

Κατά συνέπεια, η Επιτροπή, στην υπό αναφορά συνεδρία της, αποφάσισε να ανακαλέσει όλες τις αποφάσεις που έλαβε έχοντας στη σύνθεσή της τον κ. Χρίστο Τσίγκη και να εξετάσει την υπόθεση εξ' υπαρχής, δεδομένου ότι η ανάκληση παράνομης διοικητικής πράξης εξαφανίζει εξ' υπαρχής την πράξη, δίδοντας ταυτόχρονα σχετικές οδηγίες για έρευνα στην Υπηρεσία. Η Επιτροπή έδωσε επίσης οδηγίες στην Υπηρεσία να κάνει χρήση του εντός του διοικητικού φακέλου της αυτεπάγγελτης έρευνας υλικού, που συλλέχθηκε κατά την προκαταρκτική έρευνα και δεν αποτελούσε υποκειμενικό στοιχείο κρίσης, αλλά καθαρά αντικειμενικό στοιχείο, το οποίο και δύνατο να χρησιμοποιηθεί και αξιολογηθεί εκ νέου κατά την επανεξέταση της υπόθεσης.

Τα μέρη ενημερώθηκαν για την εν λόγω απόφαση της Επιτροπής μέσω επιστολών ημερομηνίας 13/4/2016.

Στη συνέχεια, αποστάληκαν διαδοχικά ερωτηματολόγια προς τις δύο εταιρείες, με ημερομηνίες 11 Νοεμβρίου 2016 και 28 Νοεμβρίου 2016.

Ακολούθως, η Επιτροπή, σε συνεδρία της στις 6/6/2017, υπό νέα σύνθεση, σύμφωνα με το διορισμό της από το Υπουργικό Συμβούλιο, ως οι αποφάσεις του ημερομηνίας 16/4/2013, 24/5/2013 και 5/9/2016, εξέτασε το χειρισμό της υπόθεσης υπό το φως της απόφασης της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην Αναθεωρητική Έφεση με αρ. 2/2016 ημερομηνίας 3/3/2017.

Κατά την εν λόγω συνεδρία της, η Επιτροπή, αφού επεσήμανε ότι στις 3/3/2017 εκδόθηκε η απόφαση της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην Αναθεωρητική Έφεση με αρ. 2/2016 με την οποία ανατράπηκε η απόφαση του Διοικητικού Δικαστηρίου ημερομηνίας 29/1/2016 στην Προσφυγή με αρ.5651/2013 και κρίθηκε νόμιμη η σύνθεση της με τη συμμετοχή σε αυτή του κ. Τσίγκη, ομόφωνα αποφάσισε την ανάκληση της ανακλητικής απόφασης της ημερομηνίας 5/4/2016, καθώς και όλων των μετέπειτα ληφθεισών αποφάσεων, προς ενεργό συμμόρφωση με την απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην Αναθεωρητική Έφεση με αρ. 2/2016. Με την εν λόγω απόφαση της Επιτροπής αναβίωσαν όλες οι ληφθείσες αποφάσεις που προηγήθηκαν της ανακληθείσας, ήτοι οι αποφάσεις της Επιτροπής που είχαν ληφθεί με τη συμμετοχή του κ. Τσίγκη, συμπεριλαμβανομένης και της απόφασης ημερομηνίας 24/10/2014 με την οποία αποφασίσθηκε η διεξαγωγή της αυτεπάγγελτης έρευνας στην αγορά του φρέσκου παστεριωμένου, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας αγελαδινού γάλακτος.

Κατά την ίδια συνεδρία, το νέο μέλος της Επιτροπής, κ. Παναγιώτης Ουστάς, αφού δήλωσε ότι είναι πλήρως ενημερωμένος σχετικά με όλες τις αποφάσεις που προηγήθηκαν της ανακληθείσας ανακλητικής απόφασης και ότι έχει λάβει πλήρη γνώση όλων των σχετικών

με αυτές στοιχείων, δήλωσε πώς συμφωνεί με όλες τις αποφάσεις της Επιτροπής που λήφθηκαν έχοντας στη σύνθεσή της τον κ. Τσίγκη και υιοθέτησε αυτές.

Η Επιτροπή, επίσης κατά την εν λόγω συνεδρία της, έδωσε οδηγίες στην Υπηρεσία να κάνει χρήση του εντός του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης υλικού που συλλέχθηκε μετά την ανακληθείσα ανακλητική απόφαση και αποτελούσε αντικειμενικό στοιχείο, το οποίο και δύνατο να χρησιμοποιηθεί και αξιολογηθεί κατά την τελική εξέταση της υπόθεσης.

Τα εμπλεκόμενα μέρη ενημερώθηκαν για την απόφαση της Επιτροπής μέσω επιστολών ημερομηνίας 15/6/2017.

Ακολούθως, η Επιτροπή, σε συνεδρία της στις 30/11/2018, υπό τη νέα σύνθεση της, σύμφωνα με το διορισμό της από το Υπουργικό Συμβούλιο ως οι αποφάσεις του ημερομηνίας 24/4/2018 και 21/5/2018, σημείωσε ότι στις 6/6/2017, υπό προηγούμενή της σύνθεση, ομόφωνα αποφάσισε την ανάκληση της ανακλητικής απόφασης της ημερομηνίας 5/4/2016 καθώς και όλων των μετέπειτα ληφθεισών αποφάσεων, προς ενεργό συμμόρφωση με την απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην Αναθεωρητική Έφεση με αρ. 2/2016. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με σχετική νομολογία², με την εν λόγω απόφαση της Επιτροπής αναβίωσαν όλες οι ληφθείσες αποφάσεις που προηγήθηκαν της ανακληθείσας, ήτοι οι αποφάσεις της Επιτροπής που είχαν ληφθεί με τη συμμετοχή του κ. Τσίγκη.

Ακολούθως αναφέρθηκε ότι, με δεδομένη την απόφαση της Επιτροπής για ανάκληση της ανακλητικής απόφασης ημερομηνίας 5/4/2016 και αναβίωση όλων των αποφάσεων της που λήφθηκαν έχοντας στη σύνθεσή της τον κ. Τσίγκη, καθώς και τη θέση του κ. Ουστά ότι συμφωνεί με τις αποφάσεις της Επιτροπής και υιοθετεί αυτές, αναβίωσε και η απόφαση της Επιτροπής ημερομηνίας 24/10/2014 με την οποία αποφασίσθηκε η διεξαγωγή αυτεπάγγελτης έρευνας στην αγορά του φρέσκου παστεριωμένου, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας αγελαδινού γάλακτος και ειδικότερα της παραγωγής, διάθεσης και εμπορίας των εν λόγω προϊόντων στην κυπριακή αγορά και του ενδεχόμενου παράβασης των άρθρων 3 ή/και 6 του Νόμου καθώς και των άρθρων 101 ή/και 102 ΣΛΕΕ από μέρους των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις υπό αναφορά αγορές.

Στη συνέχεια, τα νέα μέλη της Επιτροπής, κύριοι Άριστος Αριστείδου Παλούζας και Πολυνείκης-Παναγιώτης Χαραλαμπίδης, αφού δήλωσαν ότι είναι πλήρως ενημερωμένοι σχετικά με όλες τις αποφάσεις που λήφθηκαν στο πλαίσιο εξέτασης της παρούσας υπόθεσης και ότι έχουν λάβει πλήρη γνώση όλων των σχετικών με αυτές στοιχείων, δήλωσαν πως συμφωνούν με όλες τις αποφάσεις της Επιτροπής που λήφθηκαν έχοντας

² Υπόθεση Αρ. 256/2013, *ΑΤΗΚ v. Επιτροπής Προστασίας του Ανταγωνισμού* ημερ. 22/12/2015, Υπόθεση αρ. 846/2013, *Salamis Shipping Services Ltd v. Επιτροπής Προστασίας του Ανταγωνισμού* ημερ. 13/6/2013, Υπόθεση 996/2010, *Μιλτιάδης Παπαμιλιάδους κ.α. v. Δήμου Αγλαντζιάς* ημερ. 29/4/2012.

στη σύνθεσή της τον κ. Τσίγκη και μεταγενέστερα τον κ. Παναγιώτη Ουστά και υιοθετούν αυτές.

Μετά τη διεξαγωγή της προκαταρκτικής έρευνας της υπόθεσης, η Υπηρεσία κατέθεσε στην Επιτροπή Σημείωμα, ημερομηνίας 30/11/2018, το οποίο η Επιτροπή μελέτησε σε συνάρτηση με τα στοιχεία και τις πληροφορίες που συλλέχθηκαν από την Υπηρεσία κατά την προκαταρκτική έρευνα της αυτεπάγγελτης έρευνας και αποτελούν μέρος του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης.

Κατά τη συνεδρία της ημερομηνίας 17/12/2018, η Επιτροπή, αφού έλαβε υπόψη της το περιεχόμενο του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης στη βάση της προκαταρκτικής έρευνας της Υπηρεσίας και του Σημειώματος αυτής, ημερομηνίας 30/11/2018, ομόφωνα αποφάσισε ότι στοιχειοθετείται εκ πρώτης όψεως πιθανολογούμενη παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και του άρθρου 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ από μέρους της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης αφού διαφάνηκε ότι κατά τον ουσιώδη χρόνο η εν λόγω εταιρεία είχε προβεί σε υπερβολική τιμολόγηση των προϊόντων της που εμπίπτουν στις σχετικές αγορές (α) σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος και (β) γάλακτος χωρίς λακτόζη, κατά παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και του άρθρου 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ.

Η Επιτροπή, κατά την ίδια συνεδρία της, με βάση τα ενώπιον της στοιχεία και στα πλαίσια του ουσιώδους χρόνου, ομόφωνα κατέληξε επίσης στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Δεν προέκυψε κάποιο στοιχείο το οποίο να δεικνύει ότι υπήρξε οποιαδήποτε συνεργασία, ρητή ή σιωπηρή, μεταξύ των δύο μεγάλων γαλακτοβιομηχανιών, ήτοι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης και της Λανίτης και ως εκ τούτου κρίθηκε ότι η συμπεριφορά τους στην αγορά, ως προς τη συγκεκριμένη πτυχή, δεν συνιστά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 3(1)(α) του Νόμου και του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ.
- Δεν διαπιστώθηκε ότι οι εν λόγω γαλακτοβιομηχανίες προσπαθούσαν έμμεσα να καθορίσουν την τιμή πώλησης των επίμαχων προϊόντων μέσω των υπό εξέταση εκπώσεων και/ή των οποιωνδήποτε όρων των συμφωνιών συνεργασίας τους με τα σημεία πώλησης, κατά παράβαση του άρθρου 3 του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ. Επιπρόσθετα, από τα ενώπιον της Επιτροπής στοιχεία και δεδομένα, δεν προέκυψε παράβαση του άρθρου 3(1) του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ ως προς την {...}* της εταιρείας Λανίτης {...}.

* Οι αριθμοί ή/και τα στοιχεία που παραλείπονται και δεν εμφανίζονται τόσο σε αυτό το σημείο όσο και στο σύνολο του κειμένου της παρούσας απόφασης, είτε καλύπτονται από επιχειρηματικό/επαγγελματικό απόρρητο, είτε καλύπτονται από τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27/4/2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Ενδεικτικό της παράλειψης των επιχειρηματικών/επαγγελματικών απορρήτων είναι το σύμβολο {...} ή [...], ενώ τα ονόματα των φυσικών προσώπων παρουσιάζονται μόνο με τα αρχικά τους.

- Δεν υφίστατο παράβαση των διατάξεων του άρθρου 3(1)(α) του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ στην περίπτωση των κάθετων συμφωνιών μεταξύ της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης και των διανομέων της.
- Στις πλείστες των αγορών που εξετάστηκαν, {...}, εφόσον τα κριτήρια που θέτει η νομοθεσία για την ύπαρξη της εν λόγω θέσης δεν πληρούντο.
- Η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης κατείχε, κατά τον ουσιώδη χρόνο, δεσπύζουσα θέση στις αγορές σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος και γάλακτος χωρίς λακτόζη. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή προχώρησε να εξετάσει τη συμπεριφορά της Χαραλαμπίδης-Κρίστης στις εν λόγω αγορές προκειμένου να διαπιστώσει κατά πόσο η εν λόγω συμπεριφορά συνιστούσε ή όχι καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπύζουσας θέσης της σε αυτές:
- Σε σχέση με τις {...} εκπτώσεις που παρέχονται από την εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης {...}, η Επιτροπή έκρινε ότι αυτές συνιστούν «εκπτώσεις {...}» των οποίων η χορήγηση δεν συνιστά καταχρηστική συμπεριφορά αλλά ούτε και διακριτική μεταχείριση υπό την έννοια των άρθρων 6 του Νόμου και 102 της ΣΛΕΕ.
- Σε σχέση με τις συμφωνίες διανομής της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης, η Επιτροπή έκρινε ότι, παρά το γεγονός πως σε αυτές εμπεριέχονται όροι αποκλειστικότητας, εντούτοις, εξαιτίας του περιορισμένου ενώπιον της Επιτροπής αριθμού συμφωνιών, οι οποίες μάλιστα αφορούν μόνο σε ορισμένα χωριά των επαρχιών Λευκωσίας, Λεμεσού και Πάφου, δεν δύναται να τεκμηριωθεί παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ.
- Σε σχέση με το ζήτημα της υπερβολικής τιμολόγησης, η Επιτροπή κατέληξε στο εκ πρώτης όψεως συμπέρασμα ότι η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης, η οποία κατά τον ουσιώδη χρόνο κατείχε δεσπύζουσα θέση στις σχετικές αγορές (α) σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος και (β) γάλακτος χωρίς λακτόζη, προέβαινε σε υπερβολική τιμολόγηση των προϊόντων της που εμπίπτουν στις εν λόγω σχετικές αγορές, εκμεταλλεόμενη καταχρηστικά τη δεσπύζουσα θέση της σε αυτές, κατά παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ.

Σε συνέχεια των ανωτέρω, η Επιτροπή, έχοντας καταλήξει στο εν λόγω εκ πρώτης όψεως συμπέρασμα, ενεργώντας στη βάση του άρθρου 17(2) του Νόμου, ομόφωνα αποφάσισε να καταρτίσει Έκθεση Αιτιάσεων προς ενημέρωση της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης περί της αιτίας που διατυπώθηκε σε βάρος της αναφορικά με την εκ πρώτης όψεως πιθανολογούμενη παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ σε σχέση με τη διαπιστωθείσα υπερβολική τιμολόγηση των προϊόντων της που εμπίπτουν στις σχετικές αγορές (α) σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος και (β) γάλακτος χωρίς λακτόζη.

Η Επιτροπή, μεταξύ 1/3/2019 και 2/9/2019, αφού διεξήλθε τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης σε πληθώρα συνεδριών της για εντοπισμό των εμπιστευτικών στοιχείων και/ή επαγγελματικών απορρήτων, απέστειλε επιστολές στα εμπλεκόμενα μέρη περί τούτου και αποδέχτηκε αιτήσεις για παράταση, ζήτησε διευκρινίσεις και σημείωσε τις απαντήσεις τους, ώστε τελικά στη συνεδρία της στις 10/9/2019, σταθμίζοντας το δικαίωμα προστασίας του επαγγελματικού απορρήτου / επαγγελματικών μυστικών, σε συνάρτηση με την κατοχύρωση των δικαιωμάτων άμυνας, ομόφωνα αποφάσισε επί της εμπιστευτικότητας των στοιχείων της υπόθεσης.

Ως εκ των ανωτέρω, η Επιτροπή, κατά τη συνεδρία της στις 18/9/2019, κατήρτισε το κείμενο της Έκθεσης Αιτιάσεως υπό το φως της απόφασής της, ημερομηνίας 17/12/2018, όπου, αφού έλαβε υπόψη της το περιεχόμενο του σχηματισθέντα διοικητικού φακέλου της υπόθεσης στη βάση της προκαταρκτικής έρευνας της Υπηρεσίας και το σημείωμα της τελευταίας ημερομηνίας 30/11/2018, ομόφωνα κατέληξε στο εκ πρώτης όψεως συμπέρασμα ότι στοιχειοθετείται πιθανολογούμενη παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και του άρθρου 102 στοιχ. α' ΣΛΕΕ από μέρους της Χαραλαμπίδης-Κρίστης.

Η Έκθεση Αιτιάσεως, στην οποία επισυνάφθηκε το σημείωμα της Υπηρεσίας, κοινοποιήθηκε στη Χαραλαμπίδης-Κρίστης στις 4/10/2019.

Κατά τη συνεδρία της που πραγματοποιήθηκε στις 11/11/2019, η Επιτροπή, αφού εξέτασε την επιστολή της Χαραλαμπίδης-Κρίστης ημερομηνίας 8/11/2019 και το υποβληθέν αίτημα για παράταση υποβολής γραπτών παρατηρήσεων και αλλαγή της ημερομηνίας διεξαγωγής της προφορικής διαδικασίας, αποφάσισε όπως το αποδεχθεί. Ως εκ τούτου, αποφάσισε όπως καλέσει τη Χαραλαμπίδης-Κρίστης να υποβάλει τις θέσεις της έως τις 15/11/2019 ενώ παράλληλα αποφάσισε να μεταφέρει την ημερομηνία διεξαγωγής της προφορικής διαδικασίας στις 20/11/2019.

Κατά τη συνεδρία της στις 14/11/2019, η Επιτροπή, αφού εξέτασε την επιστολή της Χαραλαμπίδης-Κρίστης ημερομηνίας 12/11/2019 και το υποβληθέν αίτημα για παράταση υποβολής γραπτών παρατηρήσεων και μετάθεση της ημερομηνίας διεξαγωγής της προφορικής διαδικασίας, αποφάσισε όπως, για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων άμυνας και υπεράσπισης της εταιρείας, το αποδεχθεί, καλώντας την να υποβάλει τις θέσεις της έως τις 3/1/2020 ενώ παράλληλα αποφάσισε να μεταφέρει την προφορική διαδικασία στις 14/1/2020.

Κατά τη συνεδρία της στις 8/1/2020, η Επιτροπή, αφού εξέτασε την επιστολή της Χαραλαμπίδης-Κρίστης ημερομηνίας 2/1/2020 και το νέο υποβληθέν αίτημα για παράταση της ημερομηνίας υποβολής γραπτών παρατηρήσεων και μετάθεση της ημερομηνίας διεξαγωγής της προφορικής διαδικασίας, αποφάσισε όπως, για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων άμυνας και υπεράσπισης της εταιρείας, το αποδεχθεί, καλώντας την να

υποβάλει τις θέσεις της έως τις 3/2/2020 ενώ παράλληλα αποφάσισε να μεταφέρει την προφορική διαδικασία για τις 6/2/2020.

Οι γραπτές παρατηρήσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, οι οποίες φέρουν ημερομηνία 3/2/2020, λήφθηκαν από την Επιτροπή στις 4/2/2020.

Η προφορική διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής πραγματοποιήθηκε στις 6/2/2020. Εκ μέρους της εμπλεκόμενης επιχείρησης Χαραλαμπίδης-Κρίστης παρουσιάσθηκαν οι νομικοί της εκπρόσωποι.

Κατά τη συνεδρία της στις 15/4/2020, η Επιτροπή, αφού μελέτησε και ενημερώθηκε αναφορικά με όλα τα ενώπιον της στοιχεία και έγγραφα του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης, έκρινε πως απαιτούντο περαιτέρω διευκρινίσεις από την εταιρεία. Ως εκ τούτου, ομόφωνα αποφάσισε όπως απευθύνει ερωτήματα στη Χαραλαμπίδης-Κρίστης ζητώντας της να τεκμηριώσει τους ισχυρισμούς που ανέπτυξε κατά την παρουσίαση των θέσεων της ενώπιον της Επιτροπής, αναφορικά με παράλειψη υποβολής ορισμένων στοιχείων κόστους κατά την υποβολή στοιχείων στο πλαίσιο της προκαταρκτικής έρευνας.

Η επιστολή προς τη Χαραλαμπίδης-Κρίστης αποστάληκε στις 16/4/2020. Η εταιρεία απάντησε με σχετική επιστολή της ημερομηνίας 22/5/2020.

Κατά τη συνεδρία της στις 29/5/2020 η Επιτροπή σημείωσε το περιεχόμενο της επιστολής της Χαραλαμπίδης-Κρίστης και αφού αντάλλαξε απόψεις ομόφωνα αποφάσισε να αναβάλει την περαιτέρω συζήτηση της υπόθεσης για επόμενη συνεδρία.

Στη συνεδρία της ημερομηνίας 4/6/2020, η Επιτροπή, αφού μελέτησε το περιεχόμενο της ως άνω επιστολής και αντάλλαξε απόψεις, ομόφωνα αποφάσισε όπως, στη βάση των στοιχείων που καταγράφονται σε αυτή, αποσταλούν επιπρόσθετα διευκρινιστικά ερωτήματα προς την εταιρεία. Η σχετική επιστολή προς τη Χαραλαμπίδης-Κρίστης αποστάληκε στις 9/6/2020.

Κατά τη συνεδρία της στις 12/6/2020, η Επιτροπή, αφού εξέτασε το περιεχόμενο της επιστολής της Χαραλαμπίδης-Κρίστης ημερομηνίας 9/6/2020 και το εκεί υποβληθέν αίτημα για παράταση της προθεσμίας υποβολής των σχετικών απαντήσεων, ομόφωνα αποφάσισε όπως το εγκρίνει.

Η απαντητική επιστολή της εταιρείας η οποία φέρει ημερομηνία 2/7/2020, παραλήφθηκε από την Επιτροπή στις 3/7/2020.

Ακολούθως, η Επιτροπή σε συνεδρία της που πραγματοποιήθηκε στις 14/7/2020 αφού μελέτησε με προσοχή τα όσα η εμπλεκόμενη επιχείρηση Χαραλαμπίδης-Κρίστης έθεσε με τις γραπτές και προφορικές της παραστάσεις καθώς και τις διευκρινιστικές της επιστολές, και διεξήλθε με προσοχή το διοικητικό φάκελο της υπόθεσης και μελέτησε ενδελεχώς τα

στοιχεία του, με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε, ομόφωνα αποφάσισε ότι παραβιάζεται το άρθρο 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ.

Ειδικότερα, η Επιτροπή, κατά την εν λόγω συνεδρία της, στη βάση όλων των ενώπιον της στοιχείων ομόφωνα αποφάσισε ότι η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης, η οποία κατά τον ουσιώδη χρόνο κατείχε δεσπόζουσα θέση στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, προέβη σε υπερβολική τιμολόγηση των προϊόντων της που εμπίπτουν στην εν λόγω σχετική αγορά κατά παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ.

Όσον αφορά στη σχετική αγορά του γάλακτος χωρίς λακτόζη, η Επιτροπή, κατά τη συνεδρία της στις 14/7/2020, ομόφωνα αποφάσισε πως, στη βάση της αξιολόγησης νέων στοιχείων κόστους που υποβλήθηκαν στην Επιτροπή μέσω των γραπτών και προφορικών παραστάσεων της εταιρείας καθώς και των διευκρινίσεων που περιλαμβάνονται στις επιστολές της με ημερομηνίες 22/5/2020 και 2/7/2020, δεν στοιχειοθετείται παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ από μέρους της Χαραλαμπίδης-Κρίστης.

Η Επιτροπή, κατά την εν λόγω συνεδρία της, ενεργώντας κατ' εφαρμογή του άρθρου 42(2) του Νόμου, ομόφωνα αποφάσισε όπως ειδοποιήσει την εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης σχετικά με την πρόθεση της να της επιβάλει διοικητικό πρόστιμο, ενημερώνοντάς τη για τους λόγους για τους οποίους προτίθετο να ενεργήσει τοιουτοτρόπως και παρέχοντας της το δικαίωμα υποβολής παραστάσεων.

Η Επιτροπή κοινοποίησε την εν λόγω απόφασή της προς την εμπλεκόμενη επιχείρηση Χαραλαμπίδης-Κρίστης με επιστολή της ημερομηνίας 3/11/2020, ενημερώνοντας την για τους λόγους για τους οποίους προτίθετο να ενεργήσει τοιουτοτρόπως και την κάλεσε να υποβάλει τις γραπτές της παραστάσεις εντός προθεσμίας 30 ημερών.

Στις 27/11/2020, η Επιτροπή, αφού εξέτασε το αίτημα που είχε υποβληθεί από την εταιρεία για παράταση της προθεσμίας που είχε τεθεί για την υποβολή των εν λόγω γραπτών της παραστάσεων, ομόφωνα αποφάσισε να το αποδεχτεί, ορίζοντας ως νέα προθεσμία την 18/1/2021.

Στις 18/1/2021 οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης απέστειλαν τις γραπτές παραστάσεις της εταιρείας επί της πρόθεσης της Επιτροπής να επιβάλει διοικητικό πρόστιμο σε σχέση με την υπό τον ως άνω αριθμό και τίτλο υπόθεση.

Η Επιτροπή, αφού έλαβε υπόψη τις θέσεις και παρατηρήσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, μελέτησε το περιεχόμενο του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης και ενημερώθηκε πλήρως από τα στοιχεία και δεδομένα τα οποία υπήρχαν σε αυτόν, ομόφωνα αποφάσισε ως ακολούθως:

3. ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Στις θέσεις τους, ημερομηνίας 3/2/2020, αναφορικά με την Έκθεση Αιτιάσεως, οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης ήγειραν ορισμένα προδικαστικά ζητήματα τα οποία, με τη σειρά που τέθηκαν, έχουν ως ακολούθως:

I. Παραβίαση Συνταγματικών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

(α) Η Επιτροπή δεν αποτελεί ανεξάρτητο και αμερόληπτο όργανο

Οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης υποστήριξαν καταρχάς ότι, η Επιτροπή δεν αποτελεί ανεξάρτητο και αμερόληπτο όργανο. Ανέφεραν συγκεκριμένα ότι η Επιτροπή συγκεντρώνει τις λειτουργίες του διερευνητή, δικαστή και κατηγορού και ως εκ τούτου δεν δύναται να θεωρηθεί ως ανεξάρτητο και αμερόληπτο όργανο, με αποτέλεσμα να παραβιάζεται το δικαίωμα για δίκαιη δίκη που προβλέπεται από το άρθρο 30 του Συντάγματος, τα άρθρα 6 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφεξής «ΕΣΔΑ») και το άρθρο 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παραπέμποντας ακολούθως στην απόφαση μειοψηφίας στην υπόθεση **Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού v. Αρχή Τηλεπικοινωνιών Κύπρου**³, ισχυρίστηκαν ότι «οι ενέργειες της Επιτροπής πρέπει να συμμορφώνονται με το Άρθρο 6.1 της ΕΣΔΑ για δίκαιη δίκη ενώπιον ενός αμερόληπτου και ανεξάρτητου οργάνου και ότι οι ποινές που επιβάλλει η ΕΠΑ καθιστούν τη διαδικασία ως οιονεί ποινική διαδικασία εμπίπτουσα στο σκέλος του Άρθρου 6 της ΕΣΔΑ που αφορά την διάγνωση ποινικών κατηγοριών (*criminal charges*)».

Αναφέρθηκαν παράλληλα και σε αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (εφεξής «ΕΔΑΔ»)⁴, υποστηρίζοντας ότι το διοικητικό πρόστιμο που επιβάλλεται από την Επιτροπή συνιστά, εξαιτίας της φύσης του, κύρωση ποινικής φύσης και ότι το ΕΔΑΔ αποδέχθηκε πως ποινικής φύσεως κυρώσεις μπορούν να επιβληθούν από διοικητικές αρχές που δεν θεωρούνται ανεξάρτητες και αμερόληπτες καθότι συνδυάζουν εξουσίες, υπό την προϋπόθεση ότι οι αποφάσεις τους δύνανται να αποτελέσουν αντικείμενο έφεσης ενώπιον δικαστηρίου το οποίο έχει πλήρη δικαιοδοσία.

Οι νομικοί εκπρόσωποι ισχυρίστηκαν επιπρόσθετα ότι, «το Διοικητικό Δικαστήριο ενώπιον του οποίου μπορεί κάποιος να προσβάλει απόφαση της Επιτροπής, έχει μόνο αναθεωρητική και ακυρωτική διαδικασία στο πλαίσιο ελέγχου της νομιμότητας της απόφασης. Δεν πρόκειται δηλαδή περί έφεσης στο πλαίσιο της οποίας μπορεί να υπάρξει επανακρόαση της υπόθεσης

³ Απόφαση Ε.Δ.Δ. ΑΡ. 2/2016 & 7/2016, 03.03.2017.

⁴ *A. Menarini Diagnostics S.r.l. v. Italy* (Αίτηση αρ.43509/08, Απόφαση ημερ. 27/09/2011), *Jussila v. Finland* (Αίτηση αρ.73053/01, [2007] 45 ECHR 39, *Engel v. Netherlands (No.1)*, (1976) 1 ECHR 647.

αλλά η εξουσία εξέτασης/διερεύνησης και ελέγχου των ευρημάτων και συμπερασμάτων του πρωτοβάθμιου διοικητικού οργάνου είναι πολύ περιορισμένη. [...] Ως συνέπεια της περιορισμένης εμβέλειας του ελέγχου από το Διοικητικό Δικαστήριο, στην ουσία αντιστρέφεται και το βάρος απόδειξης και αντί να εφαρμόζεται η αρχή *in dubio pro reo* (any doubt must benefit the undertakings concerned) στην ουσία μετατρέπεται σε *in dubio pro commissione* (any doubt must benefit the Commission), παραβιάζοντας, ως αποτέλεσμα, και το τεκμήριο της αθωότητας κατά παράβαση του Άρθρου 12(4) του Συντάγματος.».

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

(i) Νομοθετικό πλαίσιο αρμοδιότητας της Επιτροπής

Η Επιτροπή, αναφορικά με τις ως άνω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, εν πρώτοις σημειώνει ότι δεν είναι αρμόδια για να κρίνει το εγειρόμενο θέμα αντισυνταγματικότητας και παράβασης του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ. Σε κάθε περίπτωση, σημειώνοντας ότι η εταιρεία προωθεί αυτό το θέμα, κρίνει σκόπιμο να αναφερθεί στον τρόπο λειτουργίας της ως διοικητικό όργανο της Κυπριακής Δημοκρατίας, όπως αυτός καθορίζεται από το Νόμο, γιατί έτσι θα καταδειχθεί η σύμφωνη με τις αρχές της φυσικής δικαιοσύνης λειτουργία της, η οποία και ταυτίζεται με τον τρόπο λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το αρμόδιο όργανο για την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η Επιτροπή συστάθηκε σύμφωνα με το άρθρο 8 του Νόμου, για σκοπούς, όπως αναφέρεται στο Προοίμιο του, «ρύθμισης και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού στη Δημοκρατία και εφαρμογή της πράξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με τίτλο «Κανονισμός (ΕΚ) αρ. 1/2003 [...]». Η Βουλή των Αντιπροσώπων ψήφισε τον περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμο του 2008 δυνάμει του οποίου ιδρύθηκε ανεξάρτητη Επιτροπή, καλούμενη «Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού». Στην Κυπριακή Δημοκρατία, δηλαδή, επιλέχθηκε να ανατεθούν οι παραπάνω αρμοδιότητες στην Επιτροπή, ένα όργανο δεόντως και νομίμως συγκροτημένο από το Υπουργικό Συμβούλιο, κατ' εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΚ) αρ. 1/2003,⁵ ο οποίος ορίζει πως:

«1. Οσάκις οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ή τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε συμφωνίες, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων ή εναρμονισμένες πρακτικές κατά την έννοια του άρθρου 81 παράγραφος 1 της συνθήκης, οι οποίες είναι πιθανόν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών κατά την έννοια της διάταξης αυτής, εφαρμόζουν επίσης το άρθρο 81 της συνθήκης, στις εν λόγω συμφωνίες, αποφάσεις ή εναρμονισμένες πρακτικές. Όταν οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ή τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε τυχόν

⁵ *Supra*, σημ.1.

καταχρηστική πρακτική που απαγορεύεται από το άρθρο 82 της συνθήκης, εφαρμόζουν επίσης το άρθρο 82 της συνθήκης.» (άρθρο 3)

«1. Τα κράτη μέλη ορίζουν την αρχή ανταγωνισμού ή τις αρχές που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης κατά τρόπο, ώστε να τηρούνται όντως οι διατάξεις του παρόντος Κανονισμού. Τα μέτρα που είναι αναγκαία για την παραχώρηση στις αρχές αυτής της εξουσίας να εφαρμόζουν τα εν λόγω άρθρα λαμβάνονται πριν από την 1η Μαΐου 2004. Οι οριζόμενες αρχές ενδέχεται να περιλαμβάνουν δικαστήρια.

2. Όταν η επιβολή της κοινοτικής νομοθεσίας ανταγωνισμού ανατίθεται σε διοικητικές και δικαστικές αρχές, τα κράτη μέλη μπορούν να παρέχουν διάφορες εξουσίες και καθήκοντα στις διάφορες αυτές εθνικές αρχές, είτε είναι διοικητικές είτε δικαστικές». (άρθρο 35)

Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγεται παράλληλα πως από την έναρξη ισχύος του Κανονισμού (ΕΚ) αρ. 1/2003, η εθνική Επιτροπή έχει αρμοδιότητα και για την εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 της ΣΛΕΕ (πρώην άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ).

Η Επιτροπή είναι ανεξάρτητο διοικητικό όργανο του οποίου οι πράξεις υπόκεινται στον αναθεωρητικό έλεγχο του Δικαστηρίου. Η Επιτροπή έχει την αρμοδιότητα να αποφασίζει επί παραβάσεων των άρθρων 3 και 6 του Νόμου, να προβαίνει σε έλεγχο των συγκεντρώσεων μείζονος σημασίας σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 83(Ι)/2014 και να λαμβάνει σχετικές αποφάσεις, οι οποίες πρέπει να είναι πλήρως κι επαρκώς αιτιολογημένες σύμφωνα με τις γενικές αρχές του διοικητικού δικαίου, όπως αυτές διατυπώνονται στον περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμο, Ν. 158(Ι)/1999.

Στη βάση των άρθρων 17(1) και 35(6) του Νόμου, η Επιτροπή αποφασίζει να κινήσει διαδικασία εξέτασης μιας παράβασης, εφόσον ύστερα από δέουσα προκαταρκτική έρευνα της Υπηρεσίας, διαπιστώσει πιθανολογούμενη, εκ πρώτης όψεως, παράβαση των άρθρων 3 ή/και 6 του Νόμου και των άρθρων 101 ή/και 102 ΣΛΕΕ.

Σε τέτοια περίπτωση, η Επιτροπή καταρτίζει Έκθεση Αιτιάσεων την οποία κοινοποιεί προς τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις δίδοντάς τους χρόνο για υποβολή γραπτών παρατηρήσεων, χρόνος ο οποίος σε δικαιολογημένες περιπτώσεις παρατείνεται, συνήθως μάλιστα πέραν της μίας φοράς.

Κατά την ενώπιον της Επιτροπής προφορική διαδικασία για εξέταση παραβάσεων καλούνται να παρίστανται, σύμφωνα με το άρθρο 17(4) του Νόμου, οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις καθώς και οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο, κατά την κρίση της Επιτροπής, θα βοηθήσει στην εξέταση της παράβασης και/ή της καταγγελίας.

Περαιτέρω, ας σημειωθεί ότι η Επιτροπή κοινοποιεί στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις τα έγγραφα του φακέλου πάνω στα οποία προτίθεται να στηρίξει την απόφασή της, εξαιρουμένων των εγγράφων εκείνων που αποτελούν εμπιστευτικής φύσεως πληροφορίες

ή/και επαγγελματικά απόρρητα, και της δίδει κάθε δικαίωμα να επιθεωρήσει το διοικητικό φάκελο της υπόθεσης, ώστε αυτή να είναι έγκαιρα ενήμερη για όλα τα έγγραφα που θα χρησιμοποιηθούν από την Επιτροπή ως αποδεικτικά στοιχεία.

Κατά την ενώπιον της Επιτροπής προφορική διαδικασία τα μέρη που συμμετέχουν σε αυτή έχουν κάθε δικαίωμα να αναπτύξουν τις θέσεις τους και προφορικά, ενώ στις πλείστες περιπτώσεις η Επιτροπή δίδει το δικαίωμα υποβολής και δευτερολογίας.

Αξίζει να τονιστεί ότι και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά τον ίδιο τρόπο καλείται να διερευνά και να αποφασίζει επί παραβάσεων των κανόνων ανταγωνισμού σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι αρμοδιότητες της, ως αυτές καθορίζονται στον Κανονισμό 1/2003 και τον «Κανονισμό (ΕΚ) αριθ.773/2004 της Επιτροπής, της 7^{ης} Απριλίου 2004, σχετικά με τη διεξαγωγή από την Επιτροπή των διαδικασιών δυνάμει των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ», συνοψίζονται ιδιαιτέρως εύστοχα στο ακόλουθο απόσπασμα από την απόφαση *Intel Corp. v. Advanced Micro Devices, Inc.*⁶ του Ανωτάτου Δικαστηρίου των Η.Π.Α.:

«1. To provide context, the Court summarizes how the Commission, acting through the DG-Competition, enforces European competition laws. Upon receiving a complaint, or sua sponte, the DG-Competition conducts a preliminary investigation into alleged violations of those laws. The DG-Competition may consider information provided by a complainant, and it may seek information from a complaint's target. The DG-Competition's investigation results in a formal written decision whether to pursue the complaint. If the DG-Competition decides not to proceed, its decision may be reviewed by the Court of First Instance and, ultimately, the Court of Justice for the European Communities (European Court of Justice). When the DG-Competition pursues a complaint, it typically serves the investigation's target with a formal "statement of objections" and advises the target of its intention to recommend a decision finding an antitrust violation. The target is entitled to a hearing before an independent officer, who provides a report to the DG-Competition. Once the DG-Competition makes its recommendation, the Commission may dismiss the complaint or issue a decision holding the target liable and imposing penalties. The Commission's final action is subject to review in the Court of First Instance and the European Court of Justice. Lacking formal "litigant" status in Commission proceedings, a complainant nonetheless has significant procedural rights. Important here, a complainant may submit relevant information to the DG-Competition and seek judicial review of the Commission's disposition. Pp. 9-11.»

⁶ *INTEL CORP. v. ADVANCED MICRO DEVICES, INC.* (2004) No. 02-572. Argued: April 20, 2004. Decided: June 21, 2004

Με το άρθρο 20 του Νόμου, ο νομοθέτης καθόρισε παράλληλα τις αρμοδιότητες της Υπηρεσίας η οποία, μεταξύ άλλων, είναι υπεύθυνη για τη συλλογή και τον έλεγχο πληροφοριών αναγκαίων για την άσκηση των αρμοδιοτήτων, εξουσιών και καθηκόντων της Επιτροπής, την εισαγωγή καταγγελιών, την υποβολή εισηγήσεων καθώς και την παροχή κάθε δυνατής διευκόλυνσης προς αυτή για εκπλήρωση των αρμοδιοτήτων, εξουσιών και καθηκόντων της.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου, η διερεύνηση της υπόθεσης έγινε από την Υπηρεσία η οποία, στη βάση του άρθρου 35(4) του Νόμου, έχει την ευθύνη να διεξαγάγει τη δέουσα προκαταρκτική έρευνα. Η Υπηρεσία διενήργησε τη δέουσα προκαταρκτική έρευνα, κατόπιν σχετικών οδηγιών της Επιτροπής, με την ολοκλήρωση της οποίας καταχώρισε σχετικό Σημείωμα στο διοικητικό φάκελο της υπόθεσης.

Εν συνεχεία, η Επιτροπή, αφού μελέτησε το Σημείωμα της Υπηρεσίας κατέληξε σε εκ πρώτης όψεως πιθανολογούμενη παράβαση και προχώρησε στον καταρτισμό Έκθεσης Αιτιάσεων την οποία κοινοποίησε στην εμπλεκόμενη επιχείρηση Χαραλαμπίδης-Κρίστης. Τονίζεται ότι η Έκθεση Αιτιάσεων αποτελεί στην ουσία μια γραπτή έκθεση την οποία καταρτίζει η Επιτροπή προς ενημέρωση των επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων αναφορικά με τις αιτιάσεις που εκ πρώτης όψεως διατυπώνονται εις βάρος τους για πιθανολογούμενες παραβάσεις των διατάξεων του Νόμου. Υπογραμμίζεται ότι στην έκθεση αυτή, που αποτελεί το έναυσμα της όλης διαδικασίας, οι αναφορές σε «παράβαση», συνοδεύονται από τη λέξη «πιθανολογούμενη» ή/και «εκ πρώτης όψεως», ενώ από το κείμενο μπορεί ευκόλως να διαφανεί ότι αυτή αφορά εκ πρώτης όψεως πιθανολογούμενη παράβαση στην οποία καλούνται τα εμπλεκόμενα μέρη να απαντήσουν. Η Επιτροπή καταλήγει στην τελική της απόφαση μόνο εφόσον προηγηθεί η διαδικασία που περιγράφεται στο άρθρο 17 του Νόμου και καταγράφηκε πιο πάνω, με ενδιάμεσα στάδια την πραγματοποίηση επιθεώρησης του διοικητικού φακέλου και τις ενδιάμεσες συνεδρίες της Επιτροπής κατά τις οποίες οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις υποβάλλουν τις γραπτές τους παρατηρήσεις επί της έκθεσης αιτιάσεων, καθώς και προφορική διαδικασία που διεξάγεται ενώπιον της όπου τα μέρη έχουν το δικαίωμα να αναπτύξουν τις θέσεις τους και να αναλύσουν ενδελεχώς τις απόψεις τους.

Όλα τα παραπάνω βήματα της προβλεπόμενης διαδικασίας έχουν ακολουθηθεί κατά γράμμα από την Επιτροπή και στην προκείμενη υπόθεση. Καθίσταται λοιπόν αντιληπτό ότι στην παρούσα υπόθεση τηρήθηκαν οι αρχές της αμεροληψίας και της φυσικής δικαιοσύνης από την Επιτροπή στη βάση των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμου. Άλλωστε, οι αποφάσεις της Επιτροπής υπόκεινται σε έλεγχο τόσο από το Διοικητικό Δικαστήριο, στα πλαίσια άσκησης προσφυγής, όσο και από το Ανώτατο Δικαστήριο, κατ' έφεση, δυνάμει του Άρθρου 146 του Συντάγματος, ο έλεγχος του οποίου παρέχει τα εχέγγυα του Άρθρου 6 της ΕΣΔΑ και του Άρθρου 30.2 του Συντάγματος.

Κατά συνέπεια, η Επιτροπή ομόφωνα απορρίπτει τις εκτεθείσες θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης.

(ii) Φύση της διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής

Έχοντας αναφέρει τα πιο πάνω, η Επιτροπή υπεισέρχεται ειδικότερα στο ζήτημα που ήγειραν οι νομικοί εκπρόσωποι αναφορικά με τη φύση της διαδικασίας ενώπιον της καθώς και του προστίμου που επιβάλλεται από αυτήν.

Αφού εξέτασε σωρεία σχετικών αποφάσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι σε μεγάλο αριθμό αυτών έχει αποφασιστεί το θέμα τελεσιδίκως, σημειώνοντας την απόφαση της Πλήρους Ολομέλειας στην υπόθεση *Sigma Radio T.V. Ltd v. Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου (2004) 3 Α.Α.Δ, 134*, στην οποία γίνεται αναφορά ότι μια διοικητική αρχή δεν είναι Δικαστήριο *stricto sensu* και δεν υπάρχει παραβίαση του Άρθρου 30.2 του Συντάγματος και του άρθρου 6.1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, με την προϋπόθεση πάντοτε ότι ο Νόμος και οι Κανονισμοί του διοικητικού οργάνου παρέχουν, όπως και εδώ, το εχέγγυο της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας.⁷

Σημειώνεται ότι η υφιστάμενη νομολογία έχει προσφάτως αναλυθεί και επεξηγηθεί στην *Jurivind Ltd v Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας Α.Ε. 91/12, ημερ. 18.1.2018* όπου το Ανώτατο Δικαστήριο επανέλαβε ότι:

«Τόσο το Ανώτατο Δικαστήριο στη Sigma, όσο και το ΕΔΑΔ, επαναβεβαίωσαν ότι ένα διοικητικό όργανο ή αρχή δεν είναι Δικαστήριο stricto sensu και επομένως δεν υπάρχει παραβίαση του Άρθρου 30.2 του Συντάγματος και του άρθρου 6.1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης υπό την προϋπόθεση πάντοτε ότι ο Νόμος και οι Κανονισμοί που διέπουν τη λειτουργία του διοικητικού οργάνου παρέχουν όλα τα εχέγγυα αμεροληψίας και ανεξαρτησίας. Στο ευρύτερο πλαίσιο λειτουργίας διοικητικών οργάνων, όπως η Αρχή Ραδιοτηλεόρασης και η Κεντρική Τράπεζα, πρέπει να ενσωματωθεί και η θέση του ΕΔΑΔ ότι τέτοια όργανα λειτουργούν με στόχο την ταχεία και αποτελεσματική εφαρμογή των νόμων που διέπουν διάφορες ουσιώδεις υπηρεσίες ούτως ώστε να παρέχεται έδαφος για ουσιαστικό έλεγχο από τα πρακτικά ή εθνικά εποπτικά όργανα των φορέων εκείνων που ασκούν λειτουργία στο συγκεκριμένο τομέα, όπως η Ραδιοτηλεόραση ή η Κεντρική Τράπεζα που ελέγχει τις εμπορικές τράπεζες («grounds of expediency»), (παρ. 160 της απόφασης του ΕΔΑΔ).».

Στην ίδια απόφαση το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάνθηκε επιπρόσθετα ότι:

⁷ Βλ. Απόφαση Ανωτάτου Δικαστηρίου στην προσφυγή αρ. 1006/2009, *Aspis Πρόνοια ΑΕΓΑ, Aspis Holding Public Company Limited και Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς*, ημερομηνίας 22/7/2010.

«Έχει αναγνωρισθεί τόσο σε εθνικό, όσο και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και από το ίδιο το ΕΔΑΔ, ότι τελική σημασία δεν έχει η συμβατότητα ή μη του πρωτοβάθμιου διοικητικού οργάνου με το Άρθρο 6 της Σύμβασης, αλλά η συμβατότητα ή μη με το Άρθρο 6 υπό το φως της όλης διαδικασίας, περιλαμβανομένης και της εξέτασης ή ελέγχου που γίνεται από ανώτερο διοικητικό όργανο, και, στην πορεία, από Δικαστήριο σε διάφορους βαθμούς δικαιοδοσίας. Είναι πλέον καθολικά αποδεκτό ότι τα όποια μεμπτά στοιχεία ενός πρωτοβάθμιου διοικητικού οργάνου θεραπεύονται από το μεταγενέστερο Δικαστικό, κυρίως, έλεγχο, όταν η λειτουργία του διοικητικού οργάνου κρίνεται, όπως προηγουμένως αναφέρθηκε, επαρκής στο πλαίσιο πάντοτε της διοικητικής δικαιοδοσίας.». (Υπογράμμιση της Επιτροπής)

Παράλληλα, η Επιτροπή σημειώνει ότι παρόμοιο με το υπό εξέταση θέμα είχε τεθεί σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 1980, στην Υπόθεση 209-215/78 *Heintz van Landewyck Sarl κ.α. κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1980, 3125. Το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 6(1) της Συνθήκης δεν ήταν σχετικό, καθότι η Επιτροπή δεν ήταν Δικαστήριο, σύμφωνα με την έννοια του εν λόγω άρθρου. Έκτοτε το Δικαστήριο έχει επαναλάβει την ίδια θέση σε σωρεία αποφάσεων του (Συνεκδικασθείσες Υποθέσεις 100-103/80 *Musique Diffusion Francaise SA and others v. Commission*, Συλλογή 1983, 1825, Υπόθεση T-11/89 *Shell v. Commission*, Συλλογή 1992, II-757.) Αξίζει να σημειωθεί ότι, σε σχετικά νεότερες αποφάσεις, το Γενικό Δικαστήριο (πρώην Πρωτοδικείο) έκρινε ότι: «η αποτελεσματικότητα του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού θα επηρεαζόταν σοβαρά αν γινόταν δεκτή η άποψη ότι το δίκαιο του ανταγωνισμού υπάγεται στο ποινικό» (βλ. αποφάσεις C-388/00, *Volkswagen*, Συλλογή 2003, I-9189, σκέψη 97 και T-276/04, *Compagnie Maritime Belge*, Συλλογή 2008, II-1277, σκέψη 66). (Υπογράμμιση της Επιτροπής)

Η Επιτροπή σημείωσε επιπρόσθετα ότι, στην Υπόθεση T-348/94, *Espanola SA κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1998, σελ. II-1875, η προσφεύγουσα είχε υποστηρίξει ότι η σώρευση των λειτουργιών της ανακρίσεως και της αποφάσεως στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσβάλλει το θεμελιώδες δικαίωμα του κρίνεσθαι από αμερόληπτο και ανεξάρτητο δικαστήριο, με επίκληση του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης. Μεταξύ άλλων, η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι παρόλο που η μεροληψία της Επιτροπής θα μπορούσε να επανορθωθεί εάν υπήρχε η δυνατότητα άσκησης προσφυγής ενώπιον δικαιοδοτικού οργάνου το οποίο διαθέτει εξουσία πλήρους δικαιοδοσίας, εντούτοις ο έλεγχος που ασκεί το Πρωτοδικείο «ουδόλως είναι έλεγχος πλήρους δικαιοδοσίας καθιστών δυνατή την έρευνα όλων των πραγματικών και νομικών εκτιμήσεων». Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τον προβληθέντα λόγο ακύρωσης τονίζοντας ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως «δικαστήριο» κατά την έννοια του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης, ενώ ο έλεγχος νομιμότητας που ασκεί το Πρωτοδικείο επί των αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τις οποίες διαπιστώνεται παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού και επιβάλλονται

πρόστιμα «πρέπει να θεωρηθεί ως αποτελεσματικός δικαστικός έλεγχος της προσβαλλόμενης πράξης.»

Επισημαίνεται ότι η εξέταση του νομοθετικού πλαισίου και της εφαρμογής του από έκαστη αρχή και χώρα για σκοπούς εξαγωγής συμπερασμάτων αναφορικά με την ύπαρξη κυρώσεων ποινικής φύσεως ή τη μη ύπαρξη αποτελεσματικού δικαστικού ελέγχου, πρέπει να εξετάζεται στη βάση των συγκεκριμένων νομοθεσιών και διατάξεων που εφαρμόζονται σε αυτή και όχι *in abstracto*. Στην περίπτωση της Κυπριακής Δημοκρατίας το Ανώτατο Δικαστήριο έχει ήδη εκδώσει δύο σχετικές αποφάσεις,⁸ ενώ στην απόφαση του Διοικητικού Δικαστηρίου ημερομηνίας 12/9/2016 στις Συνεκδικαζόμενες Υποθέσεις Αρ. 5669/2013 [Πφαίξερ Ελλάς Ανώνυμη Βιομηχανική Εμπορική Εταιρεία Φαρμακευτικών-Χημικών Προϊόντων και Κτηνοτρόφων (PFIZER HELLAS-CYPRUS BRANCH) και Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού] και Αρ. 5670/2013 (PHADISCO LTD και Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού), καταγράφονται τα ακόλουθα:

«Τέλος, ισχυρίζονται οι αιτήτριες ότι η προσβαλλόμενη απόφαση παραβιάζει συγκεκριμένα θεμελιώδη δικαιώματά τους και δη το δικαίωμά τους σε δίκαιη δίκη, που κατοχυρώνεται στο Άρθρο 30.2^[9] του Συντάγματος, το περιεχόμενο του οποίου αποτελεί την κατ' ουσίαν αντιγραφή του άρθρου 6(1) της Ε.Σ.Δ.Α.. Ούτε αυτός ο ισχυρισμός με βρίσκει σύμφωνο.

Εν πρώτοις, επισημαίνεται ότι ο Νόμος, όπως αναφέρει και στο προοίμιο του, σκοπό έχει και την εφαρμογή των διατάξεων του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003, αναφορικά με την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού που προβλέπονται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΛΕΕ). Στο άρθρο 23⁹ του εν λόγω Κανονισμού προβλέπεται ότι τα κράτη μέλη ορίζουν την αρχή ανταγωνισμού ή τις αρχές που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 της προαναφερθείσας Συνθήκης, κατά τρόπο που να τηρούνται οι διατάξεις του Κανονισμού, και ότι, στην περίπτωση που η επιβολή κοινοτικής νομοθεσίας ανταγωνισμού ανατίθεται σε διοικητικές και δικαστικές αρχές, τα κράτη μέλη μπορούν να παρέχουν διάφορες εξουσίες και καθήκοντα στις αρχές αυτές, είτε είναι διοικητικές είτε είναι δικαστικές. Στην ημεδαπή έννομη τάξη, και κατ' εφαρμογή των πιο πάνω, ιδρύθηκε ως ανεξάρτητη αρχή η Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού, δυνάμει του άρθρου 8 του Νόμου 13(Ι)/2008, της οποίας οι αρμοδιότητες, ως προβλέπονται ρητά στο Νόμο αυτό, παραπέμπουν σαφώς σε λειτουργίες και αρμοδιότητες διοικητικού οργάνου και/ή διοικητικής αρχής. Όπως δε έχει κατ' επανάληψη νομολογηθεί, μια διοικητική αρχή δεν είναι δικαστήριο και δεν τηρούνται οι ίδιες κατ' ανάγκη διαδικασίες, αλλά είναι και λειτουργεί ως διοικητικό όργανο (αναφέρω χαρακτηριστικά την απόφαση της Πλήρους Ολομέλειας του Ανωτάτου

⁸ Υπόθεση *Sigma Radio T.V. Ltd v. Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου* (2004) 3 Α.Α.Δ, 134 και Απόφαση Ανωτάτου Δικαστηρίου στην προσφυγή αρ. 1006/2009, *Aspis Πρόνοια ΑΕΓΑ, Aspis Holding Public Company Limited* και *Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς*, ημερομηνίας 22/7/2010.

⁹ Ενδεχομένως η αναφορά στον αριθμό 23 να τέθηκε εκ παραδρομής από το Δικαστήριο, λαμβανομένου υπόψη ότι η εν λόγω διάταξη αντιστοιχεί στο άρθρο 35.

Δικαστηρίου στην *Sigma Radio T.V. Ltd v. Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου* (2004) 3 Α.Α.Δ. 134, καθώς και την απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην *ANTENNA LIMITEΔ v. ΑΡΧΗΣ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, Υποθ. Αρ. 573/2007, ημερ. 23.3.2010).

Στις προαναφερθείσες αποφάσεις (*Sigma Radio T.V. Ltd* και *ANTENNA LIMITEΔ*) κρίθηκε επίσης ότι η λειτουργία μιας διοικητικής αρχής και η υπ' αυτής ακολουθητέα διαδικασία πληροί τα εχέγγυα της ανεξαρτησίας και αμεροληψίας, εφόσον παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης σε αμερόληπτο δικαστήριο για προσβολή της διοικητικής απόφασης. Τονίστηκε συναφώς ότι ο αναθεωρητικός έλεγχος που ασκείται δυνάμει του Άρθρου 146 είναι όντως επαρκής, δεδομένου ότι είναι διοικητική πράξη που τίθεται υπό αναθεώρηση, και ότι διαφορετική προσέγγιση θα παραγνώριζε τη φύση του δικαστικού ελέγχου ως ακυρωτικού και θα ισοδυναμούσε με κατάργηση της έννοιας της φύσης της διοικητικής διαδικασίας. Επισημαίνω στο σημείο αυτό και την απόφαση του Ε.Δ.Α.Δ. στην *Sigma Radio Television Ltd v. Cyprus, Applications nos. 32181/04 and 35122/05*, όπου το Δικαστήριο, κατά την εξέταση της προαναφερθείσας απόφασης του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην *Sigma Radio T.V. Ltd*, διαπίστωσε ότι "*the Supreme Court fully satisfied the requirements of independence and impartiality and provided the other guarantees of Article 6 of the Convention*".

Δεν μου διαφεύγει ότι οι πιο πάνω αποφάσεις αφορούσαν την Αρχή Ραδιοτηλεόρασης, η οποία έχει κατ' επανάληψη λεχθεί ότι αποτελεί διοικητική αρχή, ωστόσο δεν μπορώ να αντιληφθώ γιατί, εντός του ιδίου πλαισίου και υπό το φως των πιο πάνω αποφάσεων, να μην αποτελεί και/ή να μην μπορεί να χαρακτηριστεί ως διοικητική αρχή και η Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού, οι αρμοδιότητες και ο τρόπος λειτουργίας της οποίας και ειδικότερα η μεθοδολογία διερεύνησης παραβάσεων και λήψης αποφάσεων, όπως προκύπτει από το Νόμο, είναι δομημένος κατ' αντιστοιχία με τον τρόπο λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε θέματα ανταγωνισμού, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Σ.Λ.Ε.Ε.). Όπως δε ορθά επισημαίνει η ευπαίδευτη συνήγορος για την καθ' ης η αίτηση, αναλογικότητα υπάρχει και μεταξύ του ελέγχου που ασκείται από τα Δικαστήρια της Ε.Ε. επί αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε θέματα ανταγωνισμού και του αντίστοιχου ελέγχου του Ανωτάτου Δικαστηρίου (και νυν του Διοικητικού Δικαστηρίου) σε αντίστοιχες αποφάσεις της Επιτροπής Προστασίας του Ανταγωνισμού, δεδομένης και της διάταξης του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, σύμφωνα με την οποία ο έλεγχος των Δικαστηρίων της Ε.Ε. συνίσταται σε έλεγχο νομιμότητας στη βάση αναρμοδιότητας, παράβασης ουσιώδους τύπου, παράβασης των Συνθηκών ή οποιουδήποτε κανόνα σχετικού με την εφαρμογή τους και κατάχρησης εξουσίας. Έχει δε καταστεί σαφές και σε επίπεδο Ενωσιακού δικαίου ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως «δικαστήριο» εν τη εννοία του άρθρου 6 της Ε.Σ.Δ.Α., ενώ ο έλεγχος που ασκείται από το Γενικό Δικαστήριο (πρώην Πρωτοδικείο) επί των αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με τις οποίες διαπιστώνεται παράβαση των

κανόνων του ανταγωνισμού και επιβάλλονται πρόστιμα αποτελεί αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο της προσβαλλόμενης πράξης (βλ. Υπόθεση T-348/94, *Espanola SA v. Επιτροπής*, Συλλογή 1998, σ. II-1875, η οποία στη συνέχεια επικυρώθηκε με την απόφαση C-282/98 του Δ.Ε.Ε., Συλλογή 2000, σ. I-9817).

Ενόψει των πιο πάνω, καταλήγω ότι σαφώς και η Επιτροπή, ενεργώντας στα πλαίσια του Νόμου και των υπ' αυτού καθοριζόμενων αρμοδιοτήτων της, υπέχει το χαρακτήρα διοικητικού οργάνου και ως τέτοιο λειτουργεί, με σαφώς δομημένες λειτουργίες και κατ' ανάλογη εφαρμογή του αντίστοιχου πλαισίου λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όσον αφορά θέματα ανταγωνισμού, σε επίπεδο Ενωσιακού δικαίου. Η δε δυνατότητα προσφυγής ενώπιον αμερόληπτου και ανεξάρτητου Δικαστηρίου δυνάμει του Άρθρου 146 του Συντάγματος, όπως έχει λεχθεί και πιο πάνω, διασφαλίζει επαρκώς τα εχέγγυα αμεροληψίας και ανεξαρτησίας και, συνακόλουθα, ουδεμία παραβίαση των διατάξεων του Άρθρου 30.2 του Συντάγματος και 6 της Ε.Σ.Δ.Α. υφίσταται.

Στη βάση των πιο πάνω, δεν μπορώ να συμφωνήσω ούτε με τον ισχυρισμό ότι οι υπό της Επιτροπής επιβαλλόμενες κυρώσεις συνιστούν ποινικές κυρώσεις. Ο ίδιος ο Νόμος (βλ. άρθρο 42) χαρακτηρίζει ως «διοικητικά πρόστιμα» τις υπό της Επιτροπής επιβαλλόμενες χρηματικές ποινές για παραβάσεις των διατάξεων αυτού. Επιπρόσθετα, το Ανώτατο Δικαστήριο έχει κατ' επανάληψη αποφανθεί ότι οι υπό των διαφόρων διοικητικών οργάνων επιβαλλόμενες κυρώσεις δεν αποτελούν ποινές ποινικού δικαίου, αλλά διοικητικές ποινές που προκύπτουν από διοικητική διαδικασία (βλ. *Μυροφόρα (Μιράντα) Παπαγεωργίου v. Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Κύπρου*, Υποθ. Αρ. 585/2007, ημερ. 9.6.2009, Α.Τ.Η.Κ. v. *Επιτρόπου Ρυθμίσεως Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και Ταχυδρομείων*, Υποθ. Αρ. 1339/2006, ημερ. 19.3.2007, *Sigma Radio T.V. Ltd v. Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου*, Υποθ. Αρ. 1096/01, ημερ. 7.1.2003 και *Sigma Radio T.V. Ltd v. Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου*, Υποθ. Αρ. 393/2003, ημερ. 14.2.2006). Όπως αποφασίστηκε σε παρόμοιο ζήτημα από το Ανώτατο Δικαστήριο στην Αίτηση Αρ. 78/91, *Παμπίνος Χαραλάμπους κ.α.*, για άδεια υποβολής αίτησης για την έκδοση εντάλματος *Prohibition* και αφορούσε τη δικαστική διαδικασία που διεξαγόταν ενώπιον της Επιτροπής Προστασίας του Ανταγωνισμού σχετικά με την απεργία των πρατηριούχων πετρελαιοειδών με αριθμό 1313/A, «η Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού δεν ήταν δικαστήριο, ούτε δικαστική επιτροπή, ούτε ασκούσε δικαστική εξουσία, οι δε ποινές που είχε εξουσία να επιβάλει ήσαν διοικητικής, και όχι ποινικής φύσεως». Μάλιστα, στα Πορίσματα Νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας" 1929-1959, στη σελ. 168, Κεφ. Δ, παράγραφος 3(viii), με τίτλο "Διοικητικά Μέτρα και διοικητικά ποινά", στην οποία γίνεται παραπομπή από την πιο πάνω απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου, αναφέρονται τα εξής, άμεσα σχετικά: 'Σημειωτέον, ότι η νομολογία ονομάζει διοικητικά μέτρα και τας καλουμένας διοικητικές ποινάς (πλην των πειθαρχικών), ήτοι πρόστιμα κλπ. επιβαλλόμενα εις βάρος των διοικουμένων των μη διατελούντων εν

πειθαρχική σχέση προς το Κράτος ή άλλον οργανισμόν δημοσίου δικαίου, ουχί προς κολασμόν των, αλλά προς εξαναγκασμόν των, όπως συμμορφώνται προς ωρισμένας νομίμους υποχρεώσεις των: 1276 (34), 436, 538 (51), 1825 (54), δια την εξασφάλισιν της κανονικής λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών και χάριν του γενικού συμφέροντος'. Ενόψει των πιο πάνω, καταλήγω ότι ούτε ο ισχυρισμός περί παραβίασης των διατάξεων του Άρθρου 30.2 του Συντάγματος και του άρθρου 6 της Ε.Σ.Δ.Α. ευσταθεί και, συνακόλουθα, αυτός υπόκειται σε απόρριψη.» (Υπογράμμιση της Επιτροπής)

Η Επιτροπή, στη βάση όλων όσων αναλύθηκαν ανωτέρω, ομόφωνα καταλήγει ότι οι θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτές και ως εκ τούτου απορρίπτονται.

(β) Παραβίαση του δικαιώματος δίκαιης δίκης σε συνάρτηση με το δικαίωμα στην ισότητα

Στις γραπτές τους παρατηρήσεις οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης έθεσαν επιπρόσθετα, προδικαστικό ζήτημα σε σχέση με το ότι η Επιτροπή δεν επιδικάζει έξοδα υπέρ επιτυχόντων διαδίκων στην ενώπιον της διαδικασία, «γεγονός το οποίο καθιστά τη διαδικασία καταπιεστική και άδικη και ειδικά αν ληφθεί υπόψιν και η διάρκεια της διαδικασίας και επιφυλάσσεται το δικαίωμα των πελατών μας να εγείρουν το θέμα της δίκης εντός μη εύλογου χρόνου.». Το γεγονός αυτό, όπως περαιτέρω υποστήριξαν, επηρεάζει δυσμενώς τα δικαιώματα άμυνας καθώς και το δικαίωμα πρόσβασης των επιχειρήσεων στη δικαιοσύνη, ενώ δημιουργείται και ζήτημα ισότητας των όπλων μεταξύ της Επιτροπής και των καταγγελλομένων.

Υποστήριξαν δε ότι, «Συνεπεία των πιο πάνω [...] παραβιάζονται τα Άρθρα 28 και 30 του Συντάγματος, τα Άρθρα 6, 13, 14 και 1 του 12^{ου} Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και τα Άρθρα 20 και 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [...]» ενώ εισηγήθηκαν όπως η Επιτροπή υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής «ΔΕΕ») βάσει του άρθρου 267 της ΣΛΕΕ, σε περίπτωση που «έχει αμφιβολία για το κατά πόσον η μη επιδίκαση εξόδων παραβιάζει τα Άρθρα 20 και 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ή σχετικά με το κατά πόσο η διαδικασία ενώπιον της παραβιάζει το δικαίωμα των επιχειρήσεων σε δίκαιη δίκη».

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Σε σχέση με τα ανωτέρω, η Επιτροπή επισημαίνει και επαναλαμβάνει ότι η διαδικασία που ακολουθείται κατά την αξιολόγηση πιθανολογούμενων παραβάσεων του Νόμου και την έκδοση των αποφάσεων της πηγάζει από τον ίδιο το Νόμο βάσει του οποίου συστάθηκε. Σύμφωνα με το άρθρο 8 του Νόμου, η Επιτροπή είναι ανεξάρτητο όργανο και έχει τη συγκρότηση, λειτουργία, αρμοδιότητες, εξουσίες και καθήκοντα που καθορίζονται από ή δυνάμει αυτού.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 23 του Νόμου, η Επιτροπή συνιστά την Αρχή Ανταγωνισμού της Δημοκρατίας για την εφαρμογή των Άρθρων 101 ΣΛΕΕ και/ή 102 ΣΛΕΕ, κατά τα οριζόμενα στο Άρθρο 5 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 και είναι αρμόδια να διερευνά και να αποφασίζει αναφορικά με παραβάσεις των άρθρων 3 ή/και 6 του Νόμου, είτε αυτεπάγγελτα είτε κατόπιν καταγγελίας.

Οι κανόνες που διέπουν την ενώπιον της Επιτροπής διαδικασία προβλέπονται από το άρθρο 17 του Νόμου όπου, μεταξύ άλλων, προβλέπεται ότι, «*Η Επιτροπή αποφασίζει να κινήσει διαδικασία εξέτασης μιας παράβασης, εφόσον ύστερα από δέουσα προκαταρκτική έρευνα που διενεργείται από την Υπηρεσία, η Επιτροπή διαπιστώσει πιθανολογούμενη παράβαση των άρθρων 3 και/ή 6 και/ή των Άρθρων 101 ΣΛΕΕ και/ή 102 ΣΛΕΕ*».

Η Επιτροπή καταρτίζει γραπτή έκθεση προς ενημέρωση των επιχειρήσεων περί των αιτιάσεων που διατυπώνονται σε βάρος τους και στα εμπλεκόμενα μέρη παρέχεται κάθε δυνατή ευκαιρία προς υποβολή γραπτών παρατηρήσεων επί των εν λόγω αιτιάσεων καθώς και ανάπτυξης των θέσεων τους σε προφορική διαδικασία ενώπιον της.

Κατά την ολοκλήρωση της διαδικασίας, σε περίπτωση που η Επιτροπή διαπιστώνει παράβαση των άρθρων 3 και/ή 6 του Νόμου και, κατά περίπτωση, των Άρθρων 101 ΣΛΕΕ και/ή 102 ΣΛΕΕ, δύναται με απόφασή της να προβαίνει στη λήψη των ακόλουθων μέτρων: (α) να επιβάλλει διοικητικά πρόστιμα, (β) να υποχρεώνει τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις όπως εντός ταχθείσας προθεσμίας τερματίσουν τη διαπιστωθείσα παράβαση και αποφύγουν επανάληψη της στο μέλλον και (γ) να επιβάλλει όρους και μέτρα συμπεριφοράς και/ή διαρθρωτικού χαρακτήρα, ανάλογα με τη διαπραχθείσα παράβαση, τα οποία είναι αναγκαία για την παύση της παράβασης.¹⁰

Επαναλαμβάνεται, ως έχει ήδη αναλυθεί, ότι η Επιτροπή είναι ανεξάρτητο διοικητικό όργανο και δεν αποτελεί δικαστήριο. Επ' αυτού, η Επιτροπή επαναλαμβάνει την αναφορά στην απόφαση της Πλήρους Ολομέλειας στην υπόθεση *Sigma Radio T.V. Ltd v. Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου* (2004) 3 Α.Α.Δ, 134, όπου το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι μια διοικητική αρχή δεν είναι Δικαστήριο *stricto sensu* και δεν υπάρχει παραβίαση του Άρθρου 30.2 του Συντάγματος και του άρθρου 6.1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, με την προϋπόθεση ότι ο Νόμος και οι Κανονισμοί του διοικητικού οργάνου παρέχουν το εχέγγυο της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας.¹¹

¹⁰ Άρθρο 24 του Νόμου.

¹¹ Βλ. Απόφαση Ανωτάτου Δικαστηρίου στην προσφυγή αρ. 1006/2009, Aspīs Πρόνοια ΑΕΓΑ, Aspīs Holding Public Company Limited και Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, ημερομηνίας 22/7/2010.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα και με την αναφορά του Ανωτάτου Δικαστηρίου των Η.Π.Α. στην υπόθεση *Intel Corp. v. Advanced Micro Devices, Inc.*¹², τα εμπλεκόμενα μέρη στις διαδικασίες ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής – οι οποίες, ως προαναφέρεται, είναι ανάλογες με αυτές που διενεργούνται από την Επιτροπή – δεν έχουν υπόσταση διαδίκου: «*Lacking formal "litigant" status in Commission proceedings, a complainant nonetheless has significant procedural rights. Important here, a complainant may submit relevant information to the DG-Competition and seek judicial review of the Commission's disposition.*»

Όπως επισημαίνεται και στο εν λόγω απόσπασμα, τα εμπλεκόμενα σε διαδικασία της Επιτροπής μέρη δεν αποτελούν διαδίκους, όπως συμβαίνει στις διαδικασίες ενώπιον δικαστηρίων. Παρά ταύτα, οι εμπλεκόμενοι έχουν σημαντικά δικαιώματα σε σχέση με τις έρευνες που διεξάγονται βάσει του Νόμου, όπως την υποβολή πληροφοριών και αποδεικτικών στοιχείων προς την Επιτροπή, την παρουσίαση των θέσεων τους επί των αιτιάσεων που διατυπώνονται σε βάρος τους, τόσο γραπτώς όσο και προφορικώς, την επιθεώρηση του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης – με εξαίρεση τα έγγραφα εκείνα τα οποία αποτελούν εμπιστευτικής φύσης πληροφορίες ή επιχειρηματικά απόρρητα – και εν πάση περιπτώσει, την επιθεώρηση κάθε εγγράφου επί του οποίου η Επιτροπή προτίθεται να στηρίξει την απόφασή της, ενώ διατηρούν το δικαίωμα προσφυγής ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων σε περίπτωση διαφωνίας με την απόφαση της Επιτροπής.

Σύμφωνα με το Νόμο, κατά τη διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής τα εμπλεκόμενα μέρη έχουν την επιλογή να παρουσιαστούν ενώπιον της Επιτροπής είτε αυτοπροσώπως είτε δια πληρεξουσίου δικηγόρου. Επομένως, η παρουσία νομικού συμβούλου – ή άλλου εμπειρογνώμονα – δεν είναι επιβεβλημένη από το Νόμο και το ζήτημα της εκπροσώπησής των εμπλεκόμενων μερών αποτελεί εξολοκλήρου δική τους επιλογή.

Στο πλαίσιο όσων έχουν αναλυθεί, συνάγεται ότι η Επιτροπή, ως ανεξάρτητο διοικητικό όργανο, δεν έχει την εξουσία να επιδικάζει έξοδα για τη διαδικασία ενώπιον της, δεδομένου ότι αυτή δεν συνίσταται σε δικαστική διαδικασία ούτε και τα εμπλεκόμενα σε αυτή μέρη υπέχουν την ιδιότητα του διαδίκου. Εξάλλου, στη βάση των όσων έχουν ήδη αναλυθεί επί του θέματος και αποτελούν το νομοθετικό πλαίσιο εντός του οποίου διεξάγεται το έργο της Επιτροπής, ξεκάθαρα προκύπτει ότι δεν ήταν πρόθεση του νομοθέτη να δώσει στην Επιτροπή εξουσία που να συνίσταται σε επιδίκαση εξόδων σε σχέση με τις ενώπιον της διαδικασίες.

¹² *INTEL CORP. v. ADVANCED MICRO DEVICES, INC.* (2004) No. 02-572. Argued: April 20, 2004. Decided: June 21, 2004 *Supra*

Διάρκεια της Διαδικασίας (Θέσεις 3/2/2020)

Ως προαναφέρεται, στις προδικαστικές τους ενστάσεις οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης έθεσαν, επιπρόσθετα, ζήτημα όσον αφορά στη διάρκεια της διαδικασίας, επιφυλάσσοντας το δικαίωμα της εταιρείας να εγείρει το θέμα της δίκης εντός μη εύλογου χρόνου.

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Παρά το ότι οι νομικοί εκπρόσωποι δεν ανέπτυξαν περαιτέρω το ζήτημα αυτό, η Επιτροπή κρίνει σημαντικό να αναφέρει ότι η διαδικασία διερεύνησης της υπόθεσης κινήθηκε εντός των χρονικών ορίων που τίθενται από τη νομοθεσία.

Σημειώνεται ότι η Επιτροπή αποφάσισε την έναρξη της αυτεπάγγελτης έρευνας στην αγορά του φρέσκου παστεριωμένου, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας αγελαδινού γάλακτος κατά τη συνεδρία της στις 24/10/2014, όπου και έδωσε σχετικές οδηγίες στην Υπηρεσία για τη διεξαγωγή προκαταρκτικής έρευνας αναφορικά με το ενδεχόμενο παράβασης των άρθρων 3 και/ή 6 καθώς και των άρθρων 101 και/ή 102 ΣΛΕΕ από μέρους των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στα υπό αναφορά προϊόντα.

Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή επιθυμεί να υπογραμμίσει ότι το χρονικό πλαίσιο που απαιτείται για τη διερεύνηση μίας υπόθεσης δεν είναι στατικό αλλά εξαρτάται από ένα αριθμό παραγόντων οι οποίοι διαφέρουν ανάλογα με την πολυπλοκότητα και τις απαιτήσεις της εκάστοτε υπόθεσης.

Στην προκείμενη αυτεπάγγελη έρευνα, η Υπηρεσία, κατά την προκαταρκτική έρευνα, χρειάστηκε να διεξέλθει ένα μεγάλο όγκο πληροφοριών και στοιχείων, τόσο σε σχέση με την εμπλεκόμενη επιχείρηση Χαραλαμπίδης-Κρίστης όσο και σε σχέση με τρίτες επιχειρήσεις. Τα στοιχεία αυτά, τα οποία βρίσκονται καταχωρισμένα στο διοικητικό φάκελο της υπόθεσης, περιλάμβαναν, μεταξύ άλλων, πολυάριθμες συμφωνίες και περίπλοκα οικονομικά στοιχεία, τα οποία λήφθηκαν τόσο από στοιχεία που υπέβαλαν τα εμπλεκόμενα μέρη σε απάντηση ερωτηματολογίων της Υπηρεσίας όσο και από στοιχεία που λήφθηκαν κατά την αιφνίδια έρευνα της 29/10/2014, δεδομένα που έχρηζαν επομένως προσεκτικής μελέτης και επεξεργασίας.

Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή σημειώνει επιπρόσθετα το γεγονός ότι, ενόσω η προκαταρκτική έρευνα βρισκόταν σε εξέλιξη, εκδόθηκε η απόφαση του Διοικητικού Δικαστηρίου ημερομηνίας 29/1/2016 στην Προσφυγή με αρ. 5651/2013, με την οποία κρίθηκε ότι η συγκρότηση της Επιτροπής ήταν κακή λόγω της συμμετοχής σε αυτήν του κ. Χρίστου Τσίγκη, καθιστώντας τις ληφθείσες αποφάσεις παράνομες. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, στις 5/4/2016, η Επιτροπή, υπό νέα σύνθεση, εξέτασε την υπόθεση υπό το φως της εν λόγω απόφασης του Διοικητικού Δικαστηρίου, όπου αποφάσισε να ανακαλέσει όλες

τις αποφάσεις που είχε λάβει έχοντας στη σύνθεσή της τον κ. Χρίστο Τσίγκη και να εξετάσει την υπόθεση εξ' υπαρχής, δίδοντας σχετικές οδηγίες στην Υπηρεσία, συμμορφούμενη με το δεδικασμένο.

Στη συνέχεια, η Υπηρεσία, αφού ολοκλήρωσε τη δέουσα προκαταρκτική έρευνα, κατήρτισε σχετικό ενημερωτικό σημείωμα προς την Επιτροπή, ημερομηνίας 30/11/2018.

Κατά τη συνεδρία της στις 17/12/2018, η Επιτροπή, αφού έλαβε υπόψη της το περιεχόμενο του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης στη βάση της προκαταρκτικής έρευνας της Υπηρεσίας και του σημειώματος αυτής, ομόφωνα αποφάσισε ότι στοιχειοθετείται εκ πρώτης όψεως πιθανολογούμενη παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ από μέρους της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης, αποφασίζοντας παράλληλα να καταρτίσει Έκθεση Αιτιάσεων προς ενημέρωση της για την αιτίαση που διατυπώθηκε σε βάρος της.

Ακολούθως, η Επιτροπή, μεταξύ 1/3/2019 και 2/9/2019, αφού διεξήλθε τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης σε πληθώρα συνεδριών της για εντοπισμό των εμπιστευτικών στοιχείων και/ή επαγγελματικών απορρήτων, απέστειλε επιστολές στα εμπλεκόμενα μέρη περί τούτου και αποδέχτηκε αιτήσεις για παράταση, ζήτησε διευκρινίσεις και σημείωσε τις απαντήσεις τους, στη συνεδρία της στις 10/9/2019 ομόφωνα αποφάσισε επί της εμπιστευτικότητας των στοιχείων της υπόθεσης.

Τελικά, κατά τη συνεδρία της στις 18/9/2019, η Επιτροπή κατήρτισε το κείμενο της Έκθεσης Αιτιάσεως η οποία κοινοποιήθηκε στη Χαραλαμπίδης-Κρίστης στις 4/10/2019, δίδοντας έναυσμα για την περαιτέρω εξέταση της υπόθεσης.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, η Επιτροπή κρίνει ότι η διάρκεια της διαδικασίας ήταν υπό τις περιστάσεις εύλογη, και ομόφωνα απορρίπτει το ζήτημα που έθεσαν οι νομικοί σύμβουλοι αναφορικά με τη διάρκεια της.

Παραβίαση άρθρων του Συντάγματος και άλλα ζητήματα (Θέσεις 3/2/2020)

Στη συνέχεια, οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, αναφέρθηκαν στο ότι η Επιτροπή δεν έχει την εξουσία να επιδικάζει έξοδα υπέρ επιτυχόντων διαδίκων και υποστήριξαν πως το γεγονός αυτό καθιστά τη διαδικασία «καταπιεστική και άδικη, ειδικά αν ληφθεί υπόψιν και η διάρκεια της διαδικασίας». Υποστήριξαν δε πως το γεγονός αυτό «επηρεάζει δυσμενώς τα δικαιώματα άμυνας των επιχειρήσεων καθώς και το δικαίωμα πρόσβασης τους στη δικαιοσύνη» ενώ δημιουργείται ζήτημα ισότητας των όπλων μεταξύ της Επιτροπής και των καταγγελλόμενων. Καταλήγοντας, ισχυρίστηκαν ότι «Συνεπεία των πιο πάνω [...] παραβιάζονται τα Άρθρα 28 και 30 του Συντάγματος, τα Άρθρα 6, 13, 14 και 1 του 12^{ου} Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και τα Άρθρα 20 και 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [...]».

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Επί αυτού η Επιτροπή, πέραν των όσων ήδη έχουν ήδη αναλυθεί και αφορούν στον τρόπο λειτουργίας της και στη φύση των διαδικασιών που διεξάγονται ενώπιον της, όπως καθορίζονται από το οικείο νομοθετικό πλαίσιο, κρίνει σημαντικό να αναφερθεί και στις διατάξεις του Διοικητικού Δικαίου που διέπουν τη δράση των διοικητικών οργάνων.

Συγκεκριμένα, το άρθρο 8 του Ν158(Ι)/1999 προβλέπει ότι, «Οι δραστηριότητες της διοίκησης προσδιορίζονται και περιορίζονται από το εκάστοτε ισχύον δίκαιο. (2) Οι κανόνες δικαίου που καθορίζουν τα όρια και την έκταση της εξουσίας της διοίκησης υπαγορεύονται από το Σύνταγμα, τους τυπικούς νόμους και τις κανονιστικές πράξεις του Υπουργικού Συμβουλίου ή άλλων διοικητικών οργάνων που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση νόμου.»

Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή επαναλαμβάνει και επισημαίνει ότι όλες οι διαδικασίες που διεξάγονται στο πλαίσιο διερεύνησης καταγγελιών ή αυτεπάγγελτων ερευνών διενεργούνται ακολουθώντας την πάγια πρακτική της η οποία βασίζεται στο γράμμα του Νόμου που την διέπει. Επομένως, η Επιτροπή, κατά τη διερεύνηση πιθανολογούμενων παραβάσεων δεν ενεργεί αυθαίρετα και κατά βούληση αλλά επιλέγει τα εργαλεία που έχει στη διάθεση της, τα οποία πηγάζουν από το οικείο νομοθετικό πλαίσιο και έχουν ως στόχο τη διαφύλαξη του υγιούς ανταγωνισμού. Υπογραμμίζεται επιπρόσθετα ότι οι πρακτικές που ακολουθούνται είναι καθολικού χαρακτήρα και εφαρμόζονται κατά τον ίδιο τρόπο σε όλες ανεξαιρέτως τις υποθέσεις που εξετάζονται. Ως εκ τούτου, στη βάση και των ως άνω διατάξεων του Διοικητικού Δικαίου, η Επιτροπή θεωρεί ότι ο ισχυρισμός των νομικών εκπροσώπων της Χαραλαμπίδης-Κρίστης περί ανισότητας των όπλων δεν ευσταθεί.

Προδικαστικό ερώτημα βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ (Θέσεις 3/2/2020)

Οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης υποστήριξαν στις θέσεις τους ότι, σε περίπτωση αμφιβολίας σε σχέση με το κατά πόσο η μη επιδίκαση εξόδων παραβιάζει τα άρθρα 20 και 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σχετικά με το κατά πόσο η διαδικασία ενώπιον της παραβιάζει το δικαίωμα των επιχειρήσεων σε δίκαιη δίκη, η Επιτροπή θα πρέπει να παραπέμψει προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Επί αυτού του ζητήματος η Επιτροπή σημειώνει καταρχάς τις θέσεις της όσον αφορά στα προδικαστικά ζητήματα που τέθηκαν και απαντώνται ανωτέρω, οι οποίες απορρέουν από το οικείο νομοθετικό πλαίσιο. Κρίνει ωστόσο σημαντικό να διευκρινίσει ότι το εν λόγω άρθρο της ΣΛΕΕ δύναται να ενεργοποιηθεί μόνο από δικαστήρια των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής ΕΕ) σε περιπτώσεις όπου εγείρεται ζήτημα ερμηνείας ή κύρους του δικαίου της ΕΕ σε ενώπιον τους υποθέσεις.

Στην ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αναφέρονται τα ακόλουθα σε σχέση με προδικαστικά ερωτήματα που υποβάλλονται δυνάμει του άρθρου 267 της ΣΛΕΕ:

«Τα εθνικά δικαστήρια είναι κατά κανόνα υπεύθυνα για την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου σε υποθέσεις που σχετίζονται με το εν λόγω δίκαιο. Ωστόσο, όταν ενώπιον εθνικού δικαστηρίου ανακύπτει θέμα που σχετίζεται με την ερμηνεία του ενωσιακού δικαίου, το εν λόγω εθνικό δικαστήριο μπορεί να ζητήσει από το Δικαστήριο την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως. Εάν πρόκειται για δικαστήριο τελευταίου βαθμού, είναι υποχρεωτικό να επιλαμβάνεται το Δικαστήριο. Το εθνικό δικαστήριο υποβάλλει ερώτημα (ερωτήματα) σχετικά με την ερμηνεία ή το κύρος μιας διάταξης του ενωσιακού δικαίου, κατά κανόνα υπό μορφή προδικαστικού ερωτήματος, σύμφωνα με τους εθνικούς δικονομικούς κανόνες [...]».

Σε αυτό το πλαίσιο η Επιτροπή κρίνει σημαντικό να αναφερθεί εν πρώτοις στην απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου αρ.8/2009 της 13/1/2011¹³ με αντικείμενο την υποβολή αιτήματος για παραπομπή στο ΔΕΕ σειράς ερωτημάτων. Στην απόφαση του το Δικαστήριο ανέφερε, μεταξύ άλλων, τα εξής:

« Με τις αρχές που διέπουν το όλο θέμα και γενικά με το πλαίσιο μέσα στο οποίο το θέμα παραπομπής προδικαστικών ερωτημάτων στο Δ.Ε.Ε. εξετάζεται, είχα την ευκαιρία σχετικά πρόσφατα (**Καπακιώτης και Παπαέλληνας Λτδ. ν. Δημοκρατίας, Υπόθεση αρ. 1239/2007, ημερομηνίας 11/12/2009**) να ασχοληθώ. Επειδή οι εν λόγω αρχές εξακολουθούν να τυγχάνουν εφαρμογής, θεωρώ σκόπιμο να παραθέσω το σχετικό απόσπασμα από την εν λόγω απόφασή μου:

"Το άρθρο 234¹⁴ της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας παρέχει στο Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Δ.Ε.Κ.) την εξουσία να ερμηνεύει τη Συνθήκη, δεν του παρέχει όμως ειδικά την εξουσία να εφαρμόζει τη Συνθήκη στα γεγονότα μιας συγκεκριμένης υπόθεσης. Το εν λόγω άρθρο δεν παραθέτει το πλαίσιο διαδικασίας έφεσης, ούτε και το Δ.Ε.Κ. ενεργεί σαν Εφετείο από αποφάσεις εθνικών δικαστηρίων. Η λειτουργία του άρθρου 234 είναι "essential for the preservation of the Community character of law established by the Treaty and has the object of ensuring that in all circumstances this law is the same in all States of the Community" (είναι αναγκαία για τη διατήρηση του Κοινοτικού χαρακτήρα του νόμου που καθιερύεται από τη Συνθήκη και έχει στόχο να διασφαλίσει ότι σε όλες τις περιστάσεις ο νόμος αυτός είναι ο ίδιος σε όλα τα Κράτη Μέλη της Κοινότητας) (Υπόθεση 166/73, Rheinmühlen-Dusseldorf v. EVGF, [1974] ECR 33).

Το Δ.Ε.Κ. αποφαινεται επί θεμάτων ερμηνείας και εγκυρότητας του Κοινοτικού Δικαίου και όχι εθνικού δικαίου ή της συμβατότητας του τελευταίου με το πρώτο. Τα θέματα αυτά αποφασίζονται από τα εθνικά δικαστήρια και τα ερωτηματικά που πηγάζουν από τα εν λόγω

¹³ Υπόθεση *Fontana Amorosa Coast Ltd v. Κυπριακής Δημοκρατίας*, Μέσω του Υπουργικού Συμβουλίου.

¹⁴ Νυν άρθρο 267 ΣΛΕΕ.

θέματα απαντώνται από τα εθνικά δικαστήρια. Με άλλα λόγια, το Δ.Ε.Κ. αποφαινεται επί νομικών θεμάτων/ζητημάτων και δεν εφαρμόζει το νόμο επί των γεγονότων της υπόθεσης που είναι ενώπιόν του (*Duringello v. INPS, Case C-186/90*). Θα πρέπει βέβαια να λεχθεί ότι ο διαχωρισμός μεταξύ νομικών θεμάτων και γεγονότων δεν είναι πάντα εύκολος. Γι' αυτό δεν είναι άγνωστες οι περιπτώσεις όπου η διατύπωση μιας απόφασης του Δ.Ε.Κ. ελάχιστη ή καμιά διακριτική ευχέρεια αφήνει στα εθνικά δικαστήρια ως προς το πώς θα εφαρμόσουν την απόφαση στα γεγονότα της υπόθεσης που είναι ενώπιόν τους. (Υπόθεση 235/87, *Annunziata Matteucci v. Communauté Française de Belgique, [1988] CMLR 357*). Χρήσιμη περίληψη των λόγων που δικαιολογούν παραπομπή προδικαστικού ερωτήματος στο Δ.Ε.Κ. περιέχεται στο πιο κάτω απόσπασμα από την απόφαση του Δικαστή MacPherson στην υπόθεση *R. v. H.M. Treasury, ex parte Daily Mail and General Trust plc. (1987) C.M.L.R. (2), p. 1, 4*:

"I do not refer the case simply because a serious point of Community law arises, but I do so for the following reasons:

- 1. The relevant facts are not in dispute. The case before me in its written form and the documents before me set out the facts which are substantially, if not wholly, agreed.*
- 2. The point raised will in my judgment be substantially determinative of the case.*
- 3. There is no Community authority precisely or indeed in my judgment closely in point.*
- 4. The point raised and indeed the case itself are both put forward in good faith and without any adverse motive ...*
- 5. I am convinced that at some stage in its life the case will be or will have to be referred to Europe.*
- 6. I do not find the point free from doubt."*

Σε μετάφραση,

"Δεν παραπέμπω την υπόθεση απλά γιατί σοβαρό σημείο του Κοινοτικού Δικαίου εγείρεται, αλλά την παραπέμπω για τους πιο κάτω λόγους:

- 1. Τα σχετικά γεγονότα δεν τελούν υπό αμφισβήτηση. Η υπόθεση ενώπιόν μου στην έγγραφη μορφή της και τα ενώπιόν μου έγγραφα παραθέτουν τα γεγονότα τα οποία, αν όχι στην ολότητά τους, στην ουσία είναι συμφωνημένα.*
- 2. Το νομικό σημείο που ηγέρθη, κατά την κρίση μου, θα είναι καθοριστικό για την επίλυση τελεσίδικα της επίδικης διαφοράς.*
- 3. Δεν υπάρχει Κοινοτική αυθεντία ακριβώς στο σημείο ή πραγματικά κατά την κρίση μου, παραπλήσια του.*

4. Το εγερθέν σημείο και πραγματικά αυτή η ίδια η υπόθεση προβάλλονται και τα δύο καλόπιστα και χωρίς υστερόβουλο κίνητρο.
5. Είμαι πεπεισμένος ότι σε κάποιο στάδιο της διαδικασίας η υπόθεση θα παραπεμφθεί ή θα πρέπει να παραπεμφθεί στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.
6. Δεν βρίσκω ότι το σημείο είναι απαλλαγμένο αμφιβολίας."

[...]

Τα ερωτήματα των οποίων επιδιώκεται η παραπομπή στο Δ.Ε.Ε., αφορούν ουσιαστικά, τη συμβατότητα των προνοιών της ΚΔΠ 114/89, της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου 56.015 της 3/7/2002, όπως και της Κυπριακής Νομολογίας, με τις πρόνοιες της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Ως τέτοια δεν αφορούν σε θέματα ερμηνείας Κοινοτικού Δικαίου έτσι ώστε να προκύπτει ζήτημα κατά πόσο επιβάλλεται ή όχι η παραπομπή τους στο Δ.Ε.Ε. Εξάλλου, η Κυπριακή Δημοκρατία έχει θεσπίσει Νόμο και συγκεκριμένα το Νόμο 153(Ι)/2003 (ο περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής), οι πρόνοιες του οποίου (βλ. άρθρο 16(1)), αναπαράγουν ουσιαστικά τις πρόνοιες του άρθρου 6(3) της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και διέπουν εθνικά το θέμα.»

Με αναφορά στο ζήτημα της παραπομπής προδικαστικών ζητημάτων στο ΔΕΕ, η Επιτροπή παραθέτει επίσης σχετικά αποσπάσματα από την υπόθεση C-53/03, όπου η αντίστοιχη Επιτροπή Ανταγωνισμού της Ελλάδας (εφεξής η «ΕΠΑΝΤ») είχε υποβάλει αίτημα στο ΔΕΕ) για έκδοση προδικαστικής απόφασης δυνάμει του άρθρου 234 της Συνθήκης για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (εφεξής «ΕΚ»), σε σχέση με την ερμηνεία του άρθρου 82 ΕΚ (νυν 102 ΣΛΕΕ)¹⁵. Όπως έχει ήδη σημειωθεί, το άρθρο 234 ΕΚ αντιστοιχεί στο άρθρο 267 ΣΛΕΕ.

Κατά την εξέταση του εν λόγω αιτήματος, το Δικαστήριο επεσήμανε στην απόφαση του ότι, σε πρώτο στάδιο, θα έπρεπε να εξακριβωθεί κατά πόσο η ΕΠΑΝΤ αποτελούσε δικαστήριο κατά την έννοια του άρθρου 234 ΕΚ και εάν, κατά συνέπεια, το Δικαστήριο θα ήταν αρμόδιο να αποφανθεί επί των ερωτημάτων που του είχαν υποβληθεί. Για το σκοπό αυτό, εξετάστηκε η σχετική με την ΕΠΑΝΤ νομοθεσία και ειδικότερα οι διατάξεις που προβλέπουν για τη σύσταση και την εποπτεία, τη σύνθεση, τους όρους λειτουργίας, τις εξουσίες και αρμοδιότητες της.

Στην εκτίμησή του το Δικαστήριο ανέφερε, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

«Κατά πάγια νομολογία, το Δικαστήριο, προκειμένου να εκτιμήσει αν το αιτούν όργανο είναι δικαστήριο κατά την έννοια του άρθρου 234 ΕΚ - ζήτημα που εμπίπτει αποκλειστικά στο κοινοτικό δίκαιο -, λαμβάνει υπόψη μια σειρά στοιχείων, όπως είναι η ίδρυση του οργάνου

¹⁵ Απόφαση της 31.5.2005 — Υπόθεση C-53/03.

αυτού με νόμο, η μονιμότητά του, ο δεσμευτικός χαρακτήρας της δικαιοδοσίας του, ο κατ' αντιμωλία χαρακτήρας της ενώπιόν του διαδικασίας, η εκ μέρους του οργάνου αυτού εφαρμογή των κανόνων δικαίου, καθώς και η ανεξαρτησία του (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 17ης Σεπτεμβρίου 1997, C-54/96, *Dorsch Consult*, Συλλογή 1997, σ. I-4961, σκέψη 23, της 21ης Μαρτίου 2000, C-110/98 έως C-147/98, *Gabalfrisa* κλπ., Συλλογή 2000, σ. I-1577, σκέψη 33, της 30ής Νοεμβρίου 2000, C-195/98, *Österreichischer Gewerkschaftsbund*, Συλλογή 2000, σ. I-10497, σκέψη 24, και της 30ής Μαΐου 2002, C-516/99, *Schmid* Συλλογή 2002, σ. I-4573, σκέψη 34). Επίσης, τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο μόνον εφόσον εκκρεμεί ενώπιόν τους διαφορά και εφόσον καλούνται να αποφανθούν στο πλαίσιο διαδικασίας που πρόκειται να καταλήξει στην έκδοση αποφάσεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 12ης Νοεμβρίου 1998, C-134/97, *Victoria Film*, Συλλογή 1998, σ. I-7023, σκέψη 14, και προμνησθείσα απόφαση *Österreichischer Gewerkschaftsbund*, σκέψη 25).

Συναφώς, επιβάλλεται, καταρχάς, η επισήμανση ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Ανάπτυξης. Η εποπτεία αυτή συνεπάγεται ότι ο εν λόγω υπουργός έχει, εντός ορισμένων ορίων, εξουσία ελέγχου της νομιμότητας των αποφάσεων της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

Ακολούθως, μολοντί είναι γεγονός ότι τα μέλη της Επιτροπής Ανταγωνισμού απολαύουν, κατά τις διατάξεις του νόμου 703/1977, προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας και ότι, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, δεσμεύονται μόνον από το νόμο και τη συνείδηση τους, ωστόσο δεν εξασφαλίζεται ότι η παύση τους ή η ανάκληση του διορισμού τους τυγχάνουν ιδιαίτερων εγγυήσεων. Το εν λόγω σύστημα δεν είναι, πάντως, ικανό να παρεμποδίσει τις μη προσήκουσες επεμβάσεις ή πιέσεις της εκτελεστικής εξουσίας προς τα μέλη της Επιτροπής Ανταγωνισμού (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 1999, C-103/97, *Köllensperger* και *Atzwanger*, Συλλογή 1999, σ. I-551, σκέψη 21).»¹⁶

Το Δικαστήριο, αφού εξέτασε παράλληλα και ορισμένες πρόσθετες παραμέτρους, κατέληξε ότι, «Από τα ανωτέρω στοιχεία, εκτιμώμενα συνολικώς, προκύπτει ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν είναι δικαστήριο κατά την έννοια του άρθρου 234 ΕΚ. Συνεπώς, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί των ερωτημάτων που υπέβαλε η Επιτροπή Ανταγωνισμού»¹⁷.

Υπό το φως της νομολογίας που παρατίθεται ανωτέρω, η Επιτροπή θεωρεί ότι ωσαύτως τεκμηριώνεται το γεγονός ότι η ίδια δεν αποτελεί δικαστήριο κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Επομένως, ακόμη και σε περίπτωση που υπήρχε οποιαδήποτε αμφιβολία σε

¹⁶ *Ibid.*, σκ. 29-31.

¹⁷ *Ibid.*, σκ. 37-38.

σχέση με τα ζητήματα στα οποία αναφέρθηκαν οι νομικοί εκπρόσωποι της εταιρείας, κάτι το οποίο δεν ισχύει, όπως αναλυτικά επεξηγήθηκε στην παρούσα, δεν θα τίθετο ζήτημα παραπομπής διευκρινιστικού ερωτήματος στο ΔΕΕ. Αναφέρεται τέλος ότι, οι αποφάσεις της Επιτροπής, ως έχει ήδη επισημανθεί, υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο από τα κυπριακά δικαστήρια. Κατά συνέπεια, η πιο πάνω θέση των νομικών εκπροσώπων της Χαραλαμπίδης-Κρίστης απορρίπτεται ομόφωνα από την Επιτροπή.

(II) Συγκέντρωση των εταιρειών Χαραλαμπίδης και Κρίστης & (III) Δεδικασμένο (res judicata) και/ή Κώλυμα (estoppel) (Θέσεις 3/2/2020)

Ακολούθως, οι νομικοί εκπρόσωποι ήγειραν ζήτημα αναφορικά με τη συγκέντρωση των εταιρειών *Cyprus Trading Corporation Public Co Ltd*, *Christis Dairies Public Ltd* και *Vivartia ABEE* υπ' αρ. 8.13.24/2006¹⁸, υποστηρίζοντας ότι η Επιτροπή ή/και η Υπηρεσία, στο πλαίσιο εξέτασης της προκείμενης υπόθεσης, παρέλειψαν να αναφερθούν και να συνυπολογίσουν τους όρους ή/και τις δεσμεύσεις που είχαν αναληφθεί από τις συμμετέχουσες στην εν λόγω συγκέντρωση επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα η Έκθεση Αιτιάσεως να πάσχει λόγω έλλειψης δέουσας έρευνας ή/και πλάνης περί τα πράγματα.

Αφού αναφέρθηκαν συγκεκριμένα στο ότι η συγκέντρωση εγκρίθηκε, μεταξύ άλλων, υπό τον όρο της κατάργησης του σοκολατούχου γάλακτος Κρίστης, ισχυρίστηκαν ότι: «[...] η Επιτροπή για να κηρύξει την συγκέντρωση συμβατή έκρινε ότι είχαν αρθεί οι αμφιβολίες της σχετικά με τη συμβατότητα της συγκέντρωσης με την ανταγωνιστική αγορά και είναι τουλάχιστον αντιφατικό να διαπιστώνει εκ πρώτης όψεως παράβαση κατά την ίδια χρονική περίοδο και/ή αμέσως μετά. [...] Από τη στιγμή που η Επιτροπή είχε κάποιο ρόλο να διαδραματίσει στην δημιουργία της υφιστάμενης κατάστασης της δομής της αγοράς εμποδίζεται από του να καταλήγει στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας ότι η Εταιρεία κατέχει δεσπόζουσα θέση στη σχετική αγορά του Σοκολατούχου και/ή Αρωματισμένου γάλακτος.»

Οι νομικοί εκπρόσωποι, στο σημείο (III) των γραπτών τους παρατηρήσεων, έθεσαν επιπρόσθετα τον ισχυρισμό ότι «Σε συνάρτηση με το σημείο II ανωτέρω, η έρευνα της Επιτροπής και η επακόλουθη Έκθεση Αιτιάσεων προσκρούει στην αρχή του δεδικασμένου (*res judicata*) λόγω του ότι η Επιτροπή έχει εν μέρει αποφανθεί ήδη κατά την εξέταση της Συγκέντρωσης αναφορικά με ζητήματα τα οποία προκύπτουν στην Έκθεση Αιτιάσεων της, ως αναφέρεται ανωτέρω. Ως εκ τούτου, η έρευνα της Επιτροπής και η Έκθεση Αιτιάσεων της προσκρούουν στην Αρχή του Δεδικασμένου (*res judicata*) καθότι τα επίδικα ζητήματα τα οποία εγείρονται έχουν ήδη εκδικαστεί και/ή εξαντληθεί και η Επιτροπή έχει ήδη λάβει αποφάσεις και/ή έχει θέσει όρους οι οποίοι σχετίζονται με τα προϊόντα για τα οποία υπάρχει κατ' ισχυρισμό παραβίαση του δικαίου του ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα από τη στιγμή που

¹⁸ Γνωστοποίηση πράξης συγκέντρωσης αναφορικά με τις εταιρείες *Cyprus Trading Corporation Public Co Ltd*, *Christis Dairies Public Ltd* και *Vivartia ABEE*, 3/4/2007.

η ίδια η Επιτροπή έθεσε ως όρο για αποδοχή της συγκέντρωσης την κατάργηση του σοκολατούχου γάλακτος Κρίστης, εμποδίζεται τώρα (stopped) από το να εξετάζει τη σχετική αγορά του Σοκολατούχου και/ή Αρωματισμένου Γάλακτος.»

Στη συνέχεια ισχυρίστηκαν ότι εφόσον οι αμφιβολίες της Επιτροπής σε σχέση με τη συγκεκριμένη αγορά είχαν αρθεί, δημιουργείται κώλυμα σε σχέση με την υφιστάμενη διαδικασία: «Εδώ έγκειται και η αντίθεση της ίδιας της Επιτροπής, όπου κατά τη διαδικασία της Συγκέντρωσης ζήτησε την κατάργηση ενός προϊόντος και στην παρούσα διαδικασία αποφάνθηκε ότι υπάρχει δεσπόζουσα θέση της Εταιρείας, οδηγώντας η ίδια η Επιτροπή την αγορά, με τις ενέργειες της, σε μεγαλύτερη συγκέντρωση στους δύο κύριους ανταγωνιστές».

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Εξετάζοντας τις ως άνω θέσεις των νομικών εκπροσώπων, η Επιτροπή κρίνει κατ' αρχάς σημαντικό να αναφέρει ότι, κατά την αξιολόγηση της συγκέντρωσης των εταιρειών *Cyrus Trading Corporation Public Co Ltd*, *Christis Dairies Public Ltd* και *Vivartia ABEE*, είχε προβεί στην πλήρη διερεύνηση της εν λόγω πράξης, η οποία επικεντρώθηκε στις αγορές του φρέσκου λευκού γάλακτος, του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος και του λευκού γιαουρτιού, εξαιτίας, όπως είχε αναφέρει, «των αμφιβολιών που εγείρονται για τη δημιουργία ή ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης στις εν λόγω αγορές».

Σε ότι αφορά την αγορά του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος ειδικότερα, η Επιτροπή, κατά την έκδοση της εν λόγω απόφασής της, είχε επισημάνει τα εξής: «Στην επηρεαζόμενη αγορά του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, τα μερίδια αγοράς τα οποία ελέγχουν οι δύο συμμετέχουσες επιχειρήσεις ξεπερνούν το 50% και εγείρουν υποψίες για τη δημιουργία ή ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης στην εν λόγω αγορά, ικανή να επηρεάσει τον ανταγωνισμό. Συγκεκριμένα, το σύνολο τους ανέρχεται σε [...] (πέραν του 80%), ενώ οι διάφοροι προμηθευτές στην εν λόγω αγορά παραμένουν να κατέχουν μικρά μερίδια αγοράς, κάτι το οποίο σε συνδυασμό με τους φραγμούς εισόδου στην αγορά επηρεάζει τη συμβατότητα της ανταγωνιστικής αγοράς.»

Σε αυτό το πλαίσιο, η εταιρεία *Vivartia*, κατά τη συνεδρία της Επιτροπής στις 3/4/2007, είχε καταθέσει έγγραφο με δεσμεύσεις προκειμένου να άρει τις αμφιβολίες της Επιτροπής περί της συμβατότητας της συγκέντρωσης με την ανταγωνιστική αγορά. Η πρόταση που είχε γίνει σε σχέση με την αγορά του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, είχε ως εξής:

«Εάν η Επιτροπή σας κρίνει ότι η κατάργηση του σοκολατούχου γάλακτος Κρίστη είναι επωφελής για τον ανταγωνισμό τότε εντός τεσσάρων μηνών από την ημερομηνία έγκρισης της συμφωνίας οι πελάτες μας θα καταργήσουν το σοκολατούχο γάλα Κρίστης.»

Δεδομένου ότι το μερίδιο της Χαραλαμπίδης στην εν λόγω αγορά υπερέβαινε το 70% και της Κρίστης το 10%, η Επιτροπή αποδέχτηκε την εν λόγω δέσμευση ούτως ώστε η

συγκέντρωση να μην οδηγήσει σε ενίσχυση της δεσπόζουσας θέσης που ήδη υπήρχε στη σχετική αγορά, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις του περί Ελέγχου των Συγκεντρώσεων Επιχειρήσεων Νόμου¹⁹.

Η Επιτροπή, καταλήγοντας στην απόφασή της, αφού συνυπολόγισε την εν λόγω δέσμευση των συμμετεχουσών επιχειρήσεων μαζί με αριθμό άλλων παραμέτρων, κήρυξε τη συγκέντρωση συμβατή με την ανταγωνιστική αγορά, διατηρώντας παράλληλα το δικαίωμα ανάκλησης της απόφασής της σε περίπτωση που υπήρχε παράβαση οποιουδήποτε όρου έγκρισης της συγκέντρωσης.

Συναφώς η Επιτροπή, στο πλαίσιο διερεύνησης της συμμόρφωσης ή μη των εμπλεκόμενων με τους όρους και τις δεσμεύσεις που είχαν αναληφθεί, κατά τη συνεδρία της στις 4/8/2008 έδωσε οδηγίες στην Υπηρεσία να εξετάσει τους όρους που είχαν τεθεί στις συμμετέχουσες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις και να την ενημερώσει σχετικά. Ακολούθως, στη συνεδρία της ημερομηνίας 14/11/2008, υπό το φως σχετικού σημειώματος της Υπηρεσίας, η Επιτροπή προέβη σε εξέταση της εγκριθείσας συγκέντρωσης και αφού διαπίστωσε ότι οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις είχαν όντως συμμορφωθεί με τις εν λόγω δεσμεύσεις επεσήμανε πως θα συνέχιζε την παρακολούθηση της συμπεριφοράς των εμπλεκόμενων στη συγκέντρωση.

Έχοντας αναφέρει τα ανωτέρω, η Επιτροπή κρίνει σημαντικό να υπογραμμίσει ότι η αξιολόγηση μίας πράξης συγκέντρωσης υπό το φως του περί Ελέγχου των Συγκεντρώσεων Επιχειρήσεων Νόμου και η διερεύνηση μιας πιθανολογούμενης παράβασης του Νόμου αποτελούν δύο εντελώς διαφορετικές, ξεχωριστές και ανεξάρτητες μεταξύ τους διαδικασίες. Παρά το ότι και στις δύο περιπτώσεις απώτερος στόχος είναι η προστασία του ανταγωνισμού στην αγορά, εντούτοις το αντικείμενο που διερευνάται είναι διαφορετικό.

Όπως αναφέρεται και στο σύγγραμμα του Carles Esteva Mosso «*The Contribution of Merger Control to the Definition of Harm to Competition*»²⁰: «EU merger control is 'the child' of both Articles 101 and 102 TFEU – as you know, it was through the application of then Articles 85 (Philip Morris) and 86 of the Treaty (Continental Can) that the Commission and the Court of Justice first proceeded to control concentrations in the EU. However, when the Merger Regulation was enacted the legislator considered that the "creation or strengthening a dominant position", a concept emanating from Article 86, constituted a better foundation for the substantive assessment in merger control.

«[...]Many 'object' cases under Article 101 do not require an assessment of the relevant market. But the Market Definition Notice has been used extensively in antitrust since 1997,

¹⁹ Νόμος αρ. 83(Ι)/2014.

²⁰ Carles Esteva Mosso, Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής, Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

especially in Article 102 cases, both in infringement decisions and in commitment decisions. Some antitrust decisions even refer to merger decisions as precedents about a particular market definition. However, I should also add that market definitions in merger decisions should be taken 'with a grain of salt' before they are imported into an antitrust case. First, the 'cellophane fallacy' (according to which the hypothetical monopolist test cannot be applied to a market where prices are already above competitive level) is more likely to occur in antitrust cases than in merger cases. The Market Definition Notice recognises this point. Second, since antitrust is often about the past, we can often directly observe the parties' behaviour and deduce the relevant market from that, if needed.[...]».

Στο πλαίσιο που διαμορφώνεται από τα ανωτέρω προκύπτει πως, πέρα από τη διαφορετική προσέγγιση που εφαρμόζεται σε κάθε μία από τις δύο διαδικασίες, εφόσον στις μεν υποθέσεις όπου εξετάζεται η αντιανταγωνιστική συμπεριφορά επιχειρήσεων η έρευνα συνήθως εστιάζει στο παρελθόν ενώ στις υποθέσεις συγκεντρώσεων εξετάζεται η κατάσταση πραγμάτων η οποία θα δημιουργηθεί συνεπεία της συγκέντρωσης, το αποτέλεσμα σε μία απόφαση συγκέντρωσης δεν προκρίνει ούτε φυσικά και αποκλείει μία ενδεχόμενη διαδικασία διερεύνησης παράβασης του Νόμου στο μέλλον. Σε αντίθετη περίπτωση θα δημιουργείτο ένα απαράδεκτο καθεστώς όπου η διερεύνηση της συμπεριφοράς οποιασδήποτε επιχείρησης προέκυπτε μετά από συγκέντρωση, ανεξάρτητα από το εάν αυτή προέβαινε σε αντιανταγωνιστικές πρακτικές ή όχι, θα ήταν αδύνατη.

Συναφώς, η απόφαση με την οποία μία συγκέντρωση κηρύσσεται συμβατή με τη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά δεν αποκλείει την πιθανότητα παράβασης του Νόμου στο μέλλον. Στην προκείμενη υπόθεση, η Επιτροπή, το έτος 2014, στη βάση στοιχείων που περιλαμβάνονται στο διοικητικό φάκελο της υπόθεσης, έκρινε ότι υπήρχε ενδεχόμενο παράβασης του Νόμου και σε αυτό το πλαίσιο έδωσε οδηγίες στην Υπηρεσία για έναρξη προκαταρκτικής έρευνας.

Ο Νόμος και ειδικότερα το άρθρο 23(2)(α) αυτού, παρέχει στην Επιτροπή την αρμοδιότητα όπως εξετάζει, είτε αυτεπάγγελτα είτε κατόπιν καταγγελίας, παραβάσεις των άρθρων 3 και/ή 6 αυτού. Επομένως, εάν η πιθανολογούμενη παράβαση σχετίζεται με επιχείρηση η οποία προέκυψε από συγκέντρωση επιχειρήσεων κατόπιν σχετικής απόφασης της Επιτροπής δεν αφαιρεί από την Επιτροπή αυτή της την αρμοδιότητα ούτε και απαλλάσσει την εν λόγω επιχείρηση δια παντός από την πιθανότητα διερεύνησης των ενεργειών της, εάν και εφόσον υπάρχει υπόνοια παράβασης των διατάξεων του Νόμου. Και αυτό συμβαίνει καθότι μέλημα της Επιτροπής είναι η διατήρηση υγιούς ανταγωνισμού στη Δημοκρατία με στόχο την προστασία του καταναλωτή. Όπως καταλήγει και ο C.E. Mosso στο σύγγραμμά του: «*Merger control and antitrust enforcement address different forms of negative effects on*

competition, but they ultimately serve the same purpose: protecting competition and consumer welfare.»²¹

Όσον αφορά στις αρχές του δεδικοσμένου «Res Judicata» και του «Estoppel», που επικαλέστηκαν οι νομικοί εκπρόσωποι, η Επιτροπή επιθυμεί να παραθέσει το κατωτέρω σχετικό απόσπασμα από το σύγγραμμα των Timo Minssen και Xavier Groussot «*Res Judicata in the ECJ Case Law: Balancing Legal Certainty with Legality?*»²²

*«Put bluntly, res judicata signifies that an adjudicated issue cannot be re-litigated²³. It is also worth remarking that the legal authority of a decision (binding effect), *autorité de la chose jugée* or *Rechtskraft*, in principle, is relative or not absolute. In the early sixties, AG Lagrange in *Da Costa*, in the context of preliminary rulings, already considered that ‘its binding effect is only relative and exists only in so far there is identity of parties, cause and object.²⁴ Many years afterwards, AG Léger in *Köbler*, lucidly characterised *res judicata pro veritate habetur* as rooted in Roman law ... [and] recognised by all the member states and the Community legal order. It means that a judicial decision – by which a dispute has been resolved – cannot be challenged, except by way of the judicial remedies prescribed by law. It follows that, where all remedies have been exhausted, such a decision (with legal authority) can no longer be challenged by the commencement of the same type of proceedings (it thus has the force of *res judicata*). The objective of the *res judicata* principle is to strike a balance between competing interests. On one hand, it assures an efficient judicial system that renders final judgments with certainty and prevents the inequity of a defendant having to defend the same claim or issue of law repeatedly.»* (Υπογράμμιση της Επιτροπής)

Όπως επομένως προκύπτει, η αρχή «*res judicata*» έχει την έννοια ότι μία υπόθεση, για την οποία έχει ήδη ληφθεί απόφαση, δεν δύναται να επανεξετασθεί. Αυτή βέβαια η αρχή είναι σχετική και για να τεθεί σε εφαρμογή θα πρέπει να πληρούνται ορισμένα κριτήρια όπως η ταυτότητα των μερών, η νομική βάση και το αντικείμενο.

²¹ *Ibid.*

²² Groussot, Xavier and Minssen, Timo, *Res Judicata in the ECJ Case Law: Balancing Legal Certainty with Legality?* (March 5, 2007). *European Constitutional Law Review*, Issue 3, pp. 385-417, 2007. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1482938>

²³ «lat: ‘contra rem judicatam non audietur’ [...]».

²⁴ «Joined Cases 28, 29 and 30/62 *Da Costa* [1963] ECR 31, at p. 41. See also AG Léger in *Köbler*, para. 101: ‘[a]ccording to the prevailing traditional definition, the legal authority of a judicial decision – and, as a consequence, *res judicata* – is applicable only in certain circumstances, where there is a threefold identity – of subject-matter, legal basis and parties – between a dispute already resolved and a subsequent dispute. The legal authority of a decision is thus in principle relative and not absolute’. It is not a surprise that the two French AGs (Lagrange and Léger) refer to the threefold identity. Indeed, those three elements: subject-matter (issue), legal remedies (cause of action, claim) and parties are expressly mentioned in Art. 1351 of the French civil code (*la chose, la cause and les parties*). Similar concepts can also be found in the laws of other member states. In Common law, one finds the notions of claim preclusion and issue preclusion (*collateral estoppel*). In Germany, the material finality of a judgment has objective, temporal and subjective limits.».

Συνάγεται επομένως ότι, η αρχή αυτή δεν έχει εφαρμογή στην υπό εξέταση υπόθεση, εφόσον όπως έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω, η διαδικασία κατά την αξιολόγηση της πράξης συγκέντρωσης είχε διαφορετικό χαρακτήρα (νομική βάση) από την παρούσα διαδικασία. Κατά την αξιολόγηση της συγκέντρωσης είχε εξετασθεί η συμβατότητα της γνωστοποιηθείσας πράξης με τη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά. Με την υφιστάμενη διαδικασία εξετάζεται το ενδεχόμενο παράβασης διατάξεων των περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων. Προκύπτει συναφώς ότι πρόκειται για δύο εντελώς ξεχωριστές διαδικασίες οι οποίες, ναι μεν αμφότερες σχετίζονται με την επιχείρηση Χαραλαμπίδης-Κρίστης, η νομική όμως βάση για την έρευνα και το αντικείμενο αυτών είναι εντελώς διαφορετικά.

Αναφορικά με τον όρο «Estoppel», η Επιτροπή σημειώνει ότι στο Cambridge dictionary ο όρος αυτός ερμηνεύεται ως εξής:

«a legal rule that prevents someone from changing their mind about something they have previously said is true in court»²⁵.

Επιπρόσθετα, στο Legal Dictionary²⁶ το «Estoppel» ερμηνεύεται ως: *«a bar or impediment (obstruction) which precludes a person from asserting a fact or a right or prevents one from denying a fact. Such a hindrance is due to a person's actions, conduct, statements, admissions, failure to act or judgment against the person in an identical legal case. Estoppel includes being barred by false representation or concealment (equitable estoppel), failure to take legal action until the other party is prejudiced by the delay (estoppel by laches), and a court ruling against the party on the same matter in a different case (collateral estoppel)».*

Το γεγονός ότι η Επιτροπή έλαβε απόφαση για έναρξη αυτεπάγγελτης έρευνας στον τομέα του αγελαδινού γάλακτος και προχώρησε σε κοινοποίηση Έκθεσης Αιτιάσεως προς τη Χαραλαμπίδης - Κρίστης κατόπιν των αποτελεσμάτων της προκαταρκτικής έρευνας που διενεργήθηκε, δεν σημαίνει ότι αναθεώρησε την απόφασή της για την υπό αναφορά συγκέντρωση. Ταυτόχρονα, το γεγονός ότι με την απόφασή της αρ. 8.13.24/2006, ημερομηνίας 3/4/2007, είχε κηρύξει την εν λόγω συγκέντρωση ως συμβατή με την ανταγωνιστική αγορά, δεν συνεπάγεται ότι της παραχώρησε ταυτόχρονα και εξαίρεση από την υποχρέωση να λειτουργεί εντός των πλαισίων που θέτει ο Νόμος.

Όσον αφορά, τέλος, στον ισχυρισμό ότι η Επιτροπή, με τις ενέργειές της, ώθησε τη δεσπόζουσα θέση της Χαραλαμπίδης-Κρίστης στην αγορά, η Επιτροπή επαναλαμβάνει και υπογραμμίζει ότι η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης από μόνη της δεν συνιστά παράβαση ούτε και προκαθορίζει την ύπαρξη παράβασης. Εξάλλου, όπως προαναφέρεται, η εταιρεία Χαραλαμπίδης κατά το στάδιο αξιολόγησης της συγκέντρωσης κατείχε ήδη δεσπόζουσα

²⁵ <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/estoppel>

²⁶ <https://dictionary.law.com/Default.aspx?selected=665>

θέση στη σχετική αγορά φρέσκου σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος. Επομένως, εκείνο που οδηγεί σε στοιχειοθέτηση παράβασης του Νόμου είναι η συμπεριφορά ή/και οι πρακτικές που υιοθετεί η δεσπύζουσα επιχείρηση οι οποίες συνιστούν καταχρηστική εκμετάλλευση της θέσης αυτής και όχι η δεσπύζουσα θέση αυτή καθαυτή.

Στο πλαίσιο που διαμορφώνεται από τα πιο πάνω, οι εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης απορρίπτονται ομόφωνα από την Επιτροπή.

4. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αντικείμενο της αυτεπάγγελτης έρευνας αποτέλεσε η διερεύνηση της αγοράς του φρέσκου παστεριωμένου, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας αγελαδινού γάλακτος (λευκού, αρωματισμένου, με επιπλέον ασβέστιο, με μειωμένη ή χωρίς λακτόζη και γάλακτος εμπλουτισμένου με προβιοτικά) και ειδικότερα της παραγωγής, διάθεσης και εμπορίας των εν λόγω προϊόντων στην κυπριακή αγορά για το ενδεχόμενο παράβασης των άρθρων 3 και/ή 6 του Νόμου καθώς και των άρθρων 101 και/ή 102 της ΣΛΕΕ από μέρους των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις υπό αναφορά αγορές.

5. ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ

Από τις πληροφορίες που συλλέγει το Παρατηρητήριο Τιμών καθώς και την προκαταρκτική έρευνα που διενεργήθηκε, διαφάνηκε ότι κατά την περίοδο της έρευνας οι κύριες βιομηχανίες γάλακτος στην Κύπρο που δραστηριοποιούνταν στους τομείς της παστερίωσης και μεταπώλησης φρέσκου αγελαδινού γάλακτος ήταν οι εταιρείες Χαραλαμπίδης-Κρίστης και Α/φοί Λανίτη Λτδ.

Εταιρεία «Α/φοί Λανίτη Λτδ»

Η εταιρεία Λανίτης είναι κυπριακή εταιρεία περιορισμένης ευθύνης, εγγεγραμμένη σύμφωνα με τον περί Εταιρειών Νόμο, Κεφ. 113, η οποία ανήκει στον όμιλο της Coca Cola Beverages Holdings II B.V. που εδρεύει στην Ολλανδία. Η εν λόγω εταιρεία, μεταξύ άλλων, δραστηριοποιείται στον τομέα της παστερίωσης, εμφιάλωσης και διάθεσης φρέσκου παστεριωμένου αγελαδινού γάλακτος στην κυπριακή αγορά.

Σύμφωνα με την ιστοσελίδα της, και όπως προκύπτει από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης, τα προϊόντα που παράγει η Λανίτης και αφορούν στην υπό διερεύνηση υπόθεση έχουν ως ακολούθως:

- Πλήρες, 3% λιπαρά (φρέσκο παστεριωμένο): 1λτ, 1,5λτ, 2λτ
- Ελαφρύ, 1,5% λιπαρά (φρέσκο παστεριωμένο): 1λτ, 1,5λτ, 2λτ
- Άπαχο, 0,1% λιπαρά (φρέσκο παστεριωμένο): 1λτ

- Calcium Plus, 1% λιπαρά + 40% Ασβέστιο: 1λτ & 1,5λτ
- Lact Light, 1% λιπαρά, χαμηλή λακτόζη: 1λτ
- Milk Protect Plus (UHT): 750 HDP
- Shake γάλα σοκολάτας πλήρες (αρωματισμένο)
- Shake γάλα φράουλας πλήρες (αρωματισμένο)
- Shake γάλα σοκολάτας ελαφρύ (αρωματισμένο)
- Shake γάλα σοκολάτας μπανάνας ελαφρύ (αρωματισμένο)
- Kiddo σοκολάτας

Σημειώνεται επιπρόσθετα ότι η εταιρεία εισάγει και διαθέτει στην αγορά γάλα σοκολάτας υψηλής παστερίωσης με την επωνυμία Junior της εταιρείας ΦΑΓΕ Α.Ε..

Εταιρεία «Χαραλαμπίδης-Κρίστης Λτδ»

Η Χαραλαμπίδης-Κρίστης είναι κυπριακή εταιρεία περιορισμένης ευθύνης, εγγεγραμμένη σύμφωνα με τον περί Εταιρειών Νόμο, Κεφ. 113.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που προέκυψαν κατά την έρευνα και βρίσκονται καταχωρημένα στο διοικητικό φάκελο, μητρική της εταιρεία είναι η Kaliafal Enterprises Ltd, ενώ η ίδια η Χαραλαμπίδης-Κρίστης είναι μητρική της εταιρείας AMF Ayia Marina Farm Limited. Όπως διαπιστώθηκε από την έρευνα που διενεργήθηκε, τα προϊόντα παραγωγής της Χαραλαμπίδης-Κρίστης που αφορούν στην παρούσα αυτεπάγγελτη έρευνα είναι τα ακόλουθα:

- Πλήρες, 3% λιπαρά (φρέσκο παστεριωμένο): 1λτ, 1,5λτ, 2λτ
- Ελαφρύ, 1,5% λιπαρά (φρέσκο παστ.): 1λτ, 1,5λτ, 2λτ
- Άπαχο, 0% λιπαρά (φρέσκο παστ.): 1λτ
- Plus, +40% ασβέστιο (φρέσκο παστ.): 1λτ, 1,5λτ (σταμάτησε το 2014)
- Delact: 1λτ
- Active, με φυτικές ίνες: 1λτ
- Γάλα σοκολάτας (χάρτινη συσκευασία), (φρέσκο παστ.): 250ml
- Γάλα σοκολάτας (σε μπουκάλι): 330ml
- Γάλα μπανάνας (χάρτινη συσκευασία) (φρέσκο παστ.): 330ml
- Γάλα σοκολάτας (σε μπουκάλι), sugar free, no lactose: 330ml
- Λευκό γάλα μακράς διάρκειας

Σημειώνεται επίσης ότι η εταιρεία εισάγει και διαθέτει στην αγορά γάλα σοκολάτας υψηλής παστερίωσης με την επωνυμία Milko.

Βιομηχανία Γάλακτος {...}

Κατά τον ουσιώδη χρόνο είχε δραστηριοποιηθεί μία ακόμη εταιρεία στον τομέα της παραγωγής, παστερίωσης και εμφιάλωσης φρέσκου γάλακτος στην κυπριακή αγορά, η Βιομηχανία Γάλακτος {...}.

Από στοιχεία που συγκεντρώθηκαν κατά την προκαταρκτική έρευνα προκύπτει ότι η εν λόγω εταιρεία, η οποία ιδρύθηκε το έτος 1983, ενέταξε στις δραστηριότητες της την παραγωγή φρέσκου γάλακτος κατά το έτος 2010. Από αντίγραφο του ιδρυτικού της εγγράφου προκύπτει ότι κατά την 10/06/2009 έγινε τροποποίηση στο καταστατικό της και από Βιομηχανία {...}, μετονομάστηκε σε Βιομηχανία Γάλακτος {...}.

Από δημοσίευμα που εντοπίστηκε στον ηλεκτρονικό τύπο, ημερομηνίας 13/12/2010, προκύπτει ότι το γάλα {...} κυκλοφόρησε στην κυπριακή αγορά εντός του έτους 2010, ενώ από δημοσιεύματα στον Ημερήσιο Τύπο προκύπτει ότι η εταιρεία {...} προμήθευε με λευκό γάλα καθώς και αρωματισμένο γάλα, υπό την επωνυμία {...}, τα κυλικεία των σχολείων δημοτικής εκπαίδευσης. Το γεγονός αυτό διαπιστώνεται και μέσω της ιστοσελίδας του Κυπριακού Οργανισμού Αγροτικών Πληρωμών, όπου σε ανάρτηση με τίτλο «Σχέδιο Επιδότησης Παροχής Γάλακτος και Ορισμένων Γαλακτοκομικών Προϊόντων στα Σχολεία – Σύντομο Ενημερωτικό Δελτίο – Νοέμβριος 2013» περιλαμβάνεται και η εταιρεία {...} με τα υπό αναφορά προϊόντα.

Εντούτοις, φαίνεται ότι το γάλα {...} δεν παρέμεινε για μεγάλο χρονικό διάστημα στην αγορά. Κατά τη διάρκεια της προκαταρκτικής έρευνας, η έναρξη της οποίας αποφασίστηκε στις 24/10/2014, η Υπηρεσία μετέβη στις εγκαταστάσεις της εν λόγω εταιρείας στην περιοχή {...} πλην όμως διαπιστώθηκε ότι αυτή είχε κλείσει. Από περαιτέρω έρευνα που διενεργήθηκε κατά την προκαταρκτική έρευνα διαφάνηκε ότι στις 7/2/2014 υποβλήθηκε στον Έφορο Εταιρειών γνωστοποίηση διορισμού Διαχειριστή (έντυπο HE35) για την εν λόγω εταιρεία, αντίγραφο του οποίου βρίσκεται στον διοικητικό φάκελο.

Η Επιτροπή σημειώνει τη διαπίστωση της Υπηρεσίας από την προκαταρκτική έρευνα ότι οι δραστηριότητες της {...} στην παραγωγή φρέσκου γάλακτος περιορίζονται σε ένα τμήμα της υπό εξέταση περιόδου (τέλη 2010 – αρχές 2014) και ότι εντός αυτού του χρονικού περιθωρίου δεν φαίνεται να απέκτησε σημαντικά μερίδια στην αγορά παραγωγής φρέσκου γάλακτος. Σύμφωνα με στοιχεία που παρείχε η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης, τα οποία βρίσκονται καταχωρισμένα στο διοικητικό φάκελο, τα μερίδια αγοράς της {...} κατά τον ουσιώδη χρόνο κυμάνθηκαν γύρω {...}. Ως εκ τούτου, η παρούσα υπόθεση δεν στρέφεται εναντίον της {...}.

Σύνδεσμος Παστεριωτών Φρέσκου Γάλακτος

Από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου προκύπτει ότι εντός του έτους 2013 δημοσιεύτηκε στον ημερήσιο τύπο Ανακοίνωση του Συνδέσμου Παστεριωτών Φρέσκου Γάλακτος αναφορικά με τα Υπουργικά Διατάγματα για ανώτατη τιμή λιανικής πώλησης παστεριωμένου γάλακτος.

Η Επιτροπή σημειώνει πώς παρά τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν από την Υπηρεσία κατά την προκαταρκτική έρευνα, δεν εντοπίσθηκαν επιπρόσθετα στοιχεία ως προς τα μέλη του εν λόγω Συνδέσμου και τις δραστηριότητες του, πέραν των δημοσιευμάτων ημερομηνίας 11/1/2013 και 22/1/2013 όπου αναφέρεται ότι Πρόεδρος του Συνδέσμου είναι ο κ. Μ.Κ. {...}.

Η Επιτροπή σημείωσε επίσης πώς κατά την αιφνίδια έρευνα που πραγματοποιήθηκε στα γραφεία της Χαραλαμπίδης-Κρίστης στις 29/10/2014, δόθηκε σε στελέχη της ερωτηματολόγιο το οποίο απαντήθηκε από το κάθε στέλεχος ξεχωριστά. Σε αυτό που συμπλήρωσε ο Διευθύνων Σύμβουλος της εταιρείας κ. Μ.Κ. {...}, αναφέρεται ότι η εταιρεία είναι μέλος του εν λόγω Συνδέσμου και επιβεβαιώνεται ότι Πρόεδρος ήταν ο ίδιος ο κ. Μ.Κ. {...}. Το έτος ίδρυσης είναι άγνωστο ενώ αναφέρθηκε ότι ο Σύνδεσμος δεν είχε εγκαταστάσεις και τελούσε υπό την αιγίδα του ΚΕΒΕ. Όπως επιπρόσθετα ανέφερε στις απαντήσεις του επί του εν λόγω ερωτηματολογίου ο κ. Μ.Κ. {...}, κατ' ουσία ο Σύνδεσμος δεν λειτουργούσε ενώ η τελευταία συνάντηση είχε πραγματοποιηθεί περίπου δύο χρόνια προηγουμένως (ήτοι, πριν την ημερομηνία της αιφνίδιας έρευνας).

Η Επιτροπή σημειώνει τη διαπίστωση της Υπηρεσίας από την προκαταρκτική έρευνα ότι δεν βρέθηκαν οποιαδήποτε στοιχεία αναφορικά με τον εν λόγω Σύνδεσμο μετά το έτος 2013 και ότι είναι πιθανόν να μην υφίσταται πλέον, ή έστω, να μην έχει δραστηριοποιηθεί έκτοτε και ότι, ως εκ τούτου, δεν ήταν δυνατό να ληφθούν οποιεσδήποτε περαιτέρω πληροφορίες από αυτόν. Ως εκ τούτου, η παρούσα υπόθεση δεν στρέφεται εναντίον του Συνδέσμου Παστεριωτών Φρέσκου Γάλακτος.

Κατά συνέπεια, η έρευνα στηρίχθηκε στη διερεύνηση αποκλειστικά των δύο μεγάλων και γνωστών γαλακτοβιομηχανιών που προαναφέρονται.

Θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης αναφορικά με το Αντικείμενο της Αυτεπάγγελτης Έρευνας και τα Εμπλεκόμενα Μέρη, ημερομηνίας 3/2/2020

Οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης παραθέτοντας τις θέσεις τους ως προς την Έκθεση Αιτιάσεως αναφέρθηκαν κατ' αρχάς εκ νέου στο ζήτημα έγκρισης της συγκέντρωσης των εταιρειών Χαραλαμπίδης και Κρίστης και στο ότι οι συμμετέχουσες σε αυτήν επιχειρήσεις είχαν αναλάβει και συμμορφωθεί πλήρως με συγκεκριμένες δεσμεύσεις,

προκειμένου να αρθούν οι αμφιβολίες σε σχέση με τη συμβατότητα αυτής με την ανταγωνιστική αγορά.

Στη συνέχεια προέβησαν τον ισχυρισμό ότι η Επιτροπή θα έπρεπε να είχε συμπεριλάβει στην έρευνά της και την εταιρεία {...}, ισχυριζόμενοι ότι η Επιτροπή «[...] αφενός παραδέχεται ότι προμήθευε με αρωματισμένο γάλα και λευκό γάλα τα κυλικεία των σχολείων δημοτικής εκπαίδευσης και ότι η εν λόγω εταιρεία ήταν ενεργή στην αγορά για την περίοδο 2010 – 2014, έχοντας κάποιο μερίδιο αγοράς, αφετέρου καταλήγει στο συμπέρασμα ότι επειδή δεν απέκτησε «σημαντικά» μερίδια αγοράς δεν αποτελεί εμπλεκόμενο μέρος. Η προμήθεια ενδεχόμενα εκατοντάδων σχολείων με αρωματισμένο γάλα (το {...} όπως αναφέρει η Επιτροπή) εξυπακούει ότι η {...} θα είχε ένα μερίδιο αγοράς το οποίο δεν μπορεί να παραγνωρισθεί ή/και αρκετά σημαντικό για να ληφθεί υπόψιν η ανταγωνιστική πίεση που ασκούσε η επιχείρηση κατά τον ουσιώδη χρόνο. Το ότι η Επιτροπή αποφασίζει να αγνοεί αυτό το γεγονός καταδεικνύει έλλειψη δέουσας έρευνας και ενδεχόμενα πλάνη περί τα πράγματα.».

Οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης καταλήγουν στο ότι, η απόφαση της Επιτροπής να εστιάσει την έρευνά της αποκλειστικά στις δύο μεγάλες γαλακτοβιομηχανίες δεν αιτιολογείται επαρκώς, όπως ούτε και το γεγονός ότι επέλεξε ως αντικείμενο έρευνας το αγελαδινό γάλα αποκλείοντας κάθε άλλο είδος γάλακτος, στοιχεία που όπως ανέφεραν, ενδεχόμενα να καταδεικνύουν «κάποια προκατάληψη της Επιτροπής».

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Εξετάζοντας τους πιο πάνω ισχυρισμούς των νομικών εκπροσώπων, η Επιτροπή επιθυμεί καταρχάς σημειώνει ότι για το θέμα της υπό αναφορά συγκέντρωσης οι θέσεις της είναι όπως έχουν ήδη αναπτυχθεί και ως εκ τούτου δεν υφίσταται λόγος να επανέλθει στο θέμα αυτό, δεδομένου ότι οι όποιοι ισχυρισμοί των νομικών εκπροσώπων σε αυτή τη βάση έχουν ήδη απαντηθεί.

Εστιάζοντας ακολούθως στους ισχυρισμούς που προβλήθηκαν σε σχέση με την εταιρεία {...} και ειδικότερα στο ότι η εν λόγω εταιρεία θα έπρεπε να είχε αποτελέσει εμπλεκόμενο μέρος στην προκείμενη έρευνα, η Επιτροπή επιθυμεί να αναφέρει τα εξής:

Κατά τη συνεδρία της στις 24/10/2014, η Επιτροπή είχε εξετάσει το σημείωμα της Υπηρεσίας, ημερομηνίας 23/10/2014, καθώς και πληροφορίες, δημοσιεύματα και δελτία τύπου στον ηλεκτρονικό και έντυπο τύπο αναφορικά με την αγορά του φρέσκου παστεριωμένου, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας αγελαδινού γάλακτος. Όσον αφορά ειδικότερα στην επιλογή των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, η Επιτροπή είχε, μεταξύ άλλων, επισημάνει ότι: «Οι βιομηχανίες γάλακτος στην Κύπρο, οι οποίες παστεριώνουν και μεταπωλούν φρέσκο αγελαδινό γάλα, είναι οι εταιρείες Lanitis Bros Ltd [...] και

Charalambides Christis Ltd [...]» με την υποσημείωση ότι, «Στη βάση των ενώπιων της Επιτροπής στοιχείων, στην αγορά διατίθεται και γάλα υπό την ονομασία {...} αλλά όχι σε όλα τα σημεία πώλησης. Το δε Παρατηρητήριο τιμών του Υπουργείου ΕΕΒΤ δεν καταγράφει τιμές γι' αυτό το γάλα.».

Ακολούθως στην παράγραφο 13 του πρακτικού της εν λόγω συνεδρίας αναφέρονται και τα εξής σε σχέση με την εταιρεία {...}: «Με βάση δημοσιεύματα στον Ημερήσιο Τύπο στο παρελθόν (κατά ή περί το 2010) λειτουργούσε ακόμα μια γαλακτοβιομηχανία, ήτοι η {...}, η οποία προμήθευε με λευκό γάλα καθώς και αρωματισμένο γάλα υπό την επωνυμία {...} τα κυλικεία των σχολείων δημοτικής εκπαίδευσης. Η Επιτροπή σημειώνει ότι στο Παρατηρητήριο Τιμών του Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού δεν καταγράφονται οποιεσδήποτε τιμές για προϊόντα της εν λόγω εταιρείας».

Σημειώνεται ότι τα εν λόγω δημοσιεύματα, τα οποία καταγράφονται στα πρακτικά της εν λόγω συνεδρίας της Επιτροπής, αναφέρονται στις υψηλές τιμές των εγχώριων γαλακτοκομικών προϊόντων και καλύπτουν την περίοδο μεταξύ 5/10/2009 και 15/7/2014. Από το περιεχόμενο τους διαπιστώνεται ότι το αντικείμενο αυτών εστιάζεται κατά κύριο λόγο στο φρέσκο παστεριωμένο αγελαδινό γάλα. Ως εκ τούτου, καταλήγοντας στην απόφασή της για διεξαγωγή της αυτεπάγγελτης έρευνας η Επιτροπή είχε αναφέρει τα ακόλουθα:

«Από τα δημοσιεύματα, καθώς και από τα συμπεράσματα που παρατηρούνται από τις πληροφορίες που συλλέγει το Παρατηρητήριο Τιμών, ότι οι τιμές του φρέσκου παστεριωμένου γάλακτος ήταν συνέχεια ανοδικές και ότι στο φρέσκο παστεριωμένο γάλα οι δύο παστεριωτές πωλούν στις πλείστες περιπτώσεις ακριβώς στην ίδια τιμή, ενδεχομένως να υπάρχει στρέβλωση στην αγορά φρέσκου παστεριωμένου λευκού γάλακτος αλλά και του αρωματισμένου ή/και σοκολατούχου γάλακτος στην κυπριακή αγορά, γεγονός που δικαιολογεί τη διεξαγωγή αυτεπάγγελτης έρευνας από μέρους της Επιτροπής. Επίσης, με βάση τα στοιχεία που παρατίθενται πιο πάνω, καθίσταται σαφές ότι υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ της τιμής του παραγωγού και της τιμής στην οποία το γάλα φθάνει στον καταναλωτή.

Η Επιτροπή συνεκτιμώντας όλα τα στοιχεία που είχε ενώπιον της, ως ανωτέρω, ήτοι το σημείωμα της Υπηρεσίας, τις τιμές του Παρατηρητηρίου Τιμών του αρμόδιου Υπουργείου καθώς και τα δημοσιεύματα στον Τύπο, και λοιπές πληροφορίες ενεργώντας στη βάση των διατάξεων του άρθρου 23(2)(α) του Νόμου, ομόφωνα αποφάσισε ότι δικαιολογείται η διεξαγωγή αυτεπάγγελτης έρευνας στην αγορά του φρέσκου παστεριωμένου, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας αγελαδινού γάλακτος, και του ενδεχομένου παράβασης των άρθρων 3 ή/και 6 των περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων του 2008 [και 2014] από μέρους των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στα υπό αναφορά προϊόντα.

Η Επιτροπή σημειώνει ότι η υπό εξέταση συνεργασία και/ή η δράση των εμπλεκόμενων μερών δύναται να εξεταστεί και υπό το πρίσμα του επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ των

κρατών μελών, απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή των κοινοτικών άρθρων 101 και 102 της Σ.Λ.Ε.Ε.

Συνακόλουθα, αντικείμενο της αυτεπάγγελτης έρευνας είναι η διερεύνηση της αγοράς του φρέσκου παστεριωμένου και υψηλής παστερίωσης αγελαδινού γάλακτος (λευκού, αρωματισμένου, με επιπλέον ασβέστιο, με μειωμένη ή χωρίς λακτόζη, γάλακτος εμπλουτισμένου με πρεβιοτικά και αρωματισμένου) και ειδικότερα της παραγωγής, διάθεσης και εμπορίας αυτών στην κυπριακή αγορά και του ενδεχομένου παράβασης των άρθρων 3 ή/και 6 των περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων του 2008 και 2014, καθώς και των άρθρων 101 ή/και 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής η «ΣΛΕΕ») από μέρους των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις υπό αναφορά αγορές.

Για την πληρότητα της διερεύνησης και για την κατάληξη σε ασφαλή συμπεράσματα, η Επιτροπή αποφασίζει όπως η έρευνα καλύψει την περίοδο από την 1/1/2008 έως και σήμερα.»

Προκύπτει επομένως από τα ανωτέρω ότι η απόφαση της Επιτροπής για τη διεξαγωγή της αυτεπάγγελτης έρευνας καθώς και η επιλογή των συγκεκριμένων γαλακτοβιομηχανιών ως εμπλεκόμενων επιχειρήσεων ήταν αποτέλεσμα μελέτης των στοιχείων που είχε στη διάθεση της, τα οποία καταδείκνυαν ενδεχόμενη παράβαση στην αγορά του φρέσκου παστεριωμένου, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας αγελαδινού γάλακτος από τις δύο μεγαλύτερες εγχώριες γαλακτοβιομηχανίες.

Η Επιτροπή κατά τη συνεδρία της στις 24/10/2014 είχε αναφερθεί στην εταιρεία {...}, σημειώνοντας ότι, παρά το ότι από δημοσιεύματα στον Ημερήσιο Τύπο φαίνεται πως η εν λόγω εταιρεία λειτουργούσε για κάποιο διάστημα ως γαλακτοβιομηχανία, προμηθεύοντας με λευκό και αρωματισμένο γάλα τα κυλικεία των σχολείων δημοτικής εκπαίδευσης, εντούτοις στο Παρατηρητήριο Τιμών του Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού (όπως ήταν τότε) δεν καταγράφονταν τιμές για τα προϊόντα της. Επίσης, όπως υπογραμμίζεται και στην Έκθεση Αιτιάσεων, η Υπηρεσία, κατά την προκαταρκτική έρευνα που διενήργησε, πραγματοποίησε σχετική έρευνα από την οποία προέκυψε ότι η εν λόγω εταιρεία είχε στο μεταξύ διακόψει τη λειτουργία της.

Σημειώνεται επιπρόσθετα ότι, κατά την προκαταρκτική έρευνα, η Χαραλαμπίδης-Κρίστης είχε υποβάλει στοιχεία αναφορικά με τα μερίδια αγοράς στον τομέα του αγελαδινού γάλακτος, σε απάντηση σχετικού ερωτηματολογίου, τα οποία είναι καταχωρισμένα στο διοικητικό φάκελο της υπόθεσης. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά, στον τομέα του φρέσκου αγελαδινού γάλακτος δραστηριοποιούνταν τρεις εταιρείες: η Χαραλαμπίδης – Κρίστης, η Λανίτης και η {...}. Από αυτές, η πρώτη κατείχε σε όλες τις κατηγορίες τα μεγαλύτερα μερίδια, ενώ η {...} κατείχε μερίδια που κυμαίνονταν μεταξύ {...}. Επισημαίνεται ότι στις

κατηγορίες του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος και γάλακτος χωρίς λακτόζη δεν καταγράφονται οποιαδήποτε μερίδια για την εταιρεία {...}, παρά μόνο για τις δύο μεγάλες γαλακτοβιομηχανίες, Χαραλαμπίδης-Κρίστης και Λανίτης.

Καταδεικνύεται επομένως από τα ανωτέρω πως με παραδοχή ακόμη και της ίδιας της Χαραλαμπίδης-Κρίστης τα μερίδια της {...} στον τομέα του φρέσκου γάλακτος ήταν {...}, ενώ, όπως προαναφέρεται, στους τομείς του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος και του γάλακτος χωρίς λακτόζη δεν καταγράφονται καθόλου μερίδια.

Εξάλλου, από τα στοιχεία που είχε ενώπιον της η Επιτροπή, ενδεχόμενη παράβαση του Νόμου προέκυπτε σε σχέση με τις δύο μεγάλες γαλακτοβιομηχανίες, επομένως, πέραν του ότι η εταιρεία {...} είχε {...} μερίδια στις υπό εξέταση σχετικές αγορές και ως εκ τούτου δεν θα μπορούσε να τεθεί ζήτημα δεσπόζουσας θέσης, δεν υπήρχε κανένα στοιχείο που να αφορά στην εν λόγω εταιρεία και να δίνει έναυσμα στην Επιτροπή προς διενέργεια έρευνας για ενδεχόμενες παραβάσεις του Νόμου εναντίον της. Επαναλαμβάνεται ότι, η Επιτροπή όχι μόνο δεν είχε τέτοια στοιχεία αλλά, όπως αποδείχθηκε, ούτε και θα μπορούσε να εξασφαλίσει οποιαδήποτε στοιχεία αναφορικά με τη {...}, ένεκα του γεγονότος ότι η εν λόγω εταιρεία είχε στο μεταξύ τερματίσει τη λειτουργία της.

Συνεπώς, οι υποβληθείσες θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης απορρίπτονται ομόφωνα από την Επιτροπή.

6. ΟΥΣΙΩΔΗΣ ΧΡΟΝΟΣ

Η Επιτροπή επισημαίνει ότι στην υπό εξέταση υπόθεση ο ουσιώδης χρόνος καλύπτει την περίοδο από 1/1/2008 μέχρι 24/10/2014, ημερομηνία κατά την οποία λήφθηκε η απόφαση της Επιτροπής για διεξαγωγή της προκείμενης αυτεπάγγελτης έρευνας. Διευκρινίζεται όμως πως, λόγω του ότι η συγχώνευση των εταιρειών Χαραλαμπίδης και Κρίστης επήλθε την 1/1/2009, η έρευνα επικεντρώθηκε κυρίως στα έτη μεταξύ 2009 και 2014.

Θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης αναφορικά με τον Ουσιώδη Χρόνο, ημερομηνίας 3/2/2020

Στις θέσεις τους οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης ήγειραν ζήτημα αναφορικά με τον ουσιώδη χρόνο που ορίσθηκε στην προκείμενη υπόθεση. Συγκεκριμένα, αναφερόμενοι στις παραγράφους 42 και 43 της Έκθεσης Αιτιάσεων, όπου σημειώνεται ότι ο ουσιώδης χρόνος είναι μεταξύ 1/1/2008 και 24/10/2014 και στο γεγονός ότι, εξ' αιτίας της συγκέντρωσης των εταιρειών Χαραλαμπίδης και Κρίστης, αποφασίσθηκε όπως η έρευνα επικεντρωθεί στα έτη 2009-2014, οι νομικοί εκπρόσωποι υποστήριξαν ότι: «*Το ότι πραγματοποιήθηκε η Συγκέντρωση δεν επεξηγεί το λόγο για τον οποίο η Επιτροπή επικεντρώθηκε στη χρονική περίοδο μετά από τη Συγκέντρωση και συνεπώς η απόφαση αυτή της Επιτροπής είναι, με κάθε σεβασμό, ανατιολόγητη*».

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω, η Επιτροπή, κατά τη συνεδρία της στις 24/10/2014, είχε μελετήσει διάφορα δημοσιεύματα στον Τύπο τα οποία αναφέρονταν στις υψηλές τιμές των εγχώριων γαλακτοκομικών προϊόντων και τα οποία κάλυπταν την περίοδο μεταξύ 5/10/2009 και 15/7/2014. Παράλληλα, η Επιτροπή μελέτησε τα στοιχεία του Παρατηρητήριου Τιμών του Υπουργείου Εμπορίου, Ενέργειας, Βιομηχανίας και Τουρισμού (εφεξής το «Υπουργείο») για την περίοδο 2008 μέχρι και την ημερομηνία της εν λόγω συνεδρίας της, από τα οποία διαπιστώθηκε ότι το ολόπαχο, ημιάπαχο και άπαχο γάλα διατίθεντο περίπου στην ίδια τιμή στον καταναλωτή, με μόνη διαφορά τη λιποπεριεκτικότητα. Για τους λόγους αυτούς, καταλήγοντας στην απόφασή της για διεξαγωγή της αυτεπάγγελτης έρευνας η Επιτροπή είχε επισημάνει πως: *«Για την πληρότητα της διερεύνησης και για την κατάληξη σε ασφαλή συμπεράσματα, η Επιτροπή αποφασίζει όπως η έρευνα καλύψει την περίοδο από την 1/1/2008 έως και σήμερα.»*

Συνεπώς, η επιλογή της εν λόγω χρονικής περιόδου έγινε με βάση τα στοιχεία που είχε εκείνη τη στιγμή ενώπιον της η Επιτροπή και τα οποία εν συνόλω κάλυπταν την περίοδο από το 2008 μέχρι και τις 24/10/2014 (ημερομηνία της υπό αναφορά συνεδρίας).

Το γεγονός ότι η Επιτροπή αποφάσισε ακολούθως να επικεντρωθεί στη χρονική περίοδο μετά την υλοποίηση της συγκέντρωσης επαφίεται σε αριθμό παραγόντων που κατά κύριο λόγο συνίστανται στο ότι δεν ήταν δυνατό να εξασφαλιστούν επαρκή στοιχεία για τις εταιρείες Χαραλαμπίδης και Κρίστης προ της συγκέντρωσης. Σε αυτό το πλαίσιο η Επιτροπή σημειώνει επιπρόσθετα ότι το ένα εκ των δύο εμπλεκόμενων μερών στην αυτεπάγγελτη έρευνα είναι η Χαραλαμπίδης-Κρίστης, δηλαδή η οντότητα που προέκυψε κατόπιν της συγκέντρωσης. Παράλληλα, όπως αναφέρθηκε από την Επιτροπή κατά την ίδια ως άνω συνεδρία της, από τα δημοσιεύματα και τις πληροφορίες του Παρατηρητήριου Τιμών προέκυπτε ότι οι τιμές του φρέσκου παστεριωμένου γάλακτος ήταν διαρκώς ανοδικές και ότι η τιμή του φρέσκου παστεριωμένου γάλακτος των δύο παστεριωτών (ήτοι, της Χαραλαμπίδης-Κρίστης και της Λανίτης) ήταν, τις περισσότερες φορές, ακριβώς η ίδια.

Για τους πιο πάνω λόγους η Επιτροπή είχε καταλήξει στο συμπέρασμα πως ενδεχομένως να υπήρχε *«στρέβλωση στην αγορά φρέσκου παστεριωμένου λευκού γάλακτος αλλά και του αρωματισμένου ή/και σοκολατούχου γάλακτος στην κυπριακή αγορά, γεγονός που δικαιολογεί τη διεξαγωγή αυτεπάγγελτης έρευνας από μέρος της Επιτροπής»* καθώς και ότι η διερεύνηση του ενδεχομένου παράβασης του Νόμου θα εξεταζόταν *«από μέρος των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις υπό αναφορά αγορές.»*

Πέραν των ανωτέρω, η Επιτροπή κρίνει επίσης σημαντικό να τονίσει ότι τα στοιχεία που προσκόμισε η Χαραλαμπίδης-Κρίστης κατά την προκαταρκτική έρευνα κάλυπταν, ως επί το πλείστο, την περίοδο μεταξύ 2010-2014 με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η συλλογή

επαρκών στοιχείων που να αφορούν την προ της συγκέντρωσης περίοδο. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στο ερώτημα της Υπηρεσίας ημερομηνίας 13/3/2015, που αφορούσε στα μερίδια αγοράς της στις σχετικές αγορές προϊόντων μεταξύ 2008 – 2014, η εταιρεία είχε αποστείλει στοιχεία που αφορούσαν την περίοδο 2010-2014, ενώ στη σχετική επιστολή της, ημερομηνίας 28/5/2015, είχε αναφέρει πως: «Θεωρούμε αναγκαίο να σας διευκρινίσουμε ότι η νομική ενοποίηση των δύο εταιρειών CHARALAMBIDES DAIRIES LTD και CHRISTIS DAIRIES LTD έγινε από την 1 Ιανουαρίου 2009, έτσι έχουν δοθεί περιορισμένες πληροφορίες για το έτος 2008.». (Η υπογράμμιση είναι της Επιτροπής)

Ως εκ των ανωτέρω, η Επιτροπή θεωρεί ότι η απόφασή της να περιορίσει την έρευνα στην περίοδο 1/1/2009 έως 24/10/2014 ουδόλως επηρέασε τα συμφέροντα της εμπλεκόμενης επιχείρησης, τουναντίον μάλιστα. Σε κάθε περίπτωση, η Επιτροπή δεν ερεύνησε χρόνο μεταγενέστερο του καθορισμένου και τα συμπεράσματά της αφορούσαν το καθορισμένο χρονικό πλαίσιο για το οποίο αποφασίστηκε η έναρξη της αυτεπάγγελτης έρευνας και για την οποία ήταν δυνατό να συλλεγούν στοιχεία από τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνταν στην αγορά.

7. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΛΗΦΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ

Όπως προαναφέρεται, στις 29/10/2014, βάσει σχετικής απόφασης της Επιτροπής της ίδιας ημερομηνίας, διενεργήθηκε αιφνίδια έρευνα στις γαλακτοβιομηχανίες Χαραλαμπίδης-Κρίστης και Λανίτης. Κατά την εν λόγω έρευνα συλλέχτηκε πληθώρα στοιχείων.

Επιπρόσθετα, στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις αποστάληκαν διαδοχικά ερωτηματολόγια, το πρώτο εκ των οποίων στις 13 Μαρτίου 2015 και ακολούθησαν άλλα δύο, στις 11 και 28 Νοεμβρίου 2016.

Η Επιτροπή ακολούθως καταγράφει συνοπτικά τις πληροφορίες που αντλήθηκαν από τις απαντήσεις των δύο εταιρειών, τόσο στα ως άνω ερωτηματολόγια όσο και κατά την αιφνίδια έρευνα, οι οποίες αφορούν γενική πληροφόρηση σε σχέση με την τιμολογιακή τους πολιτική.

7.1 Στοιχεία της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Η Επιτροπή σημειώνει ότι στις απαντήσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης ημερομηνίας 28/5/2015 οι πληροφορίες που υποβλήθηκαν για το έτος 2008 ήταν περιορισμένες, δεδομένου ότι η ενοποίηση των εταιρειών *Charalambides Dairies Ltd* και *Christis Dairies Ltd* επήλθε την 1^η Ιανουαρίου 2009. Ειδικότερα, οι πληροφορίες που υποβλήθηκαν από την εν λόγω εταιρεία παρατίθενται κατωτέρω:

Τιμολογιακή Πολιτική

- Σε ερώτημα αναφορικά με τις μεταβολές της χονδρικής τιμής πώλησης των υπό εξέταση προϊόντων για την περίοδο 2008-2014, η εταιρεία επισύναψε πίνακες με τις μεταβολές

των τιμών κατά την εν λόγω περίοδο. Παρέθεσε επιπρόσθετα και τις ακόλουθες διευκρινίσεις:

«Διευκρινίζεται ότι η χονδρική τιμή πώλησης δεν εξαρτάται μόνο από το κόστος του προϊόντος αφού για τον καθορισμό της λαμβάνεται υπόψη {...}».

*Από τον Απρίλιο του 2007 και μέχρι τον Απρίλιο 2010, η τιμολογιακή μας πολιτική σε σχέση με το φρέσκο γάλα ακολουθούσε την απόφαση της Επιτροπής Προστασίας του Ανταγωνισμού με ημερομηνία 4 Απριλίου 2007, Αριθμός Φακέλου 8.13.24/2006 με θέμα: Γνωστοποίηση πράξης συγκέντρωσης αναφορικά με τις εταιρείες *Cyprus Trading Corporation Public Co Ltd, Christis Dairies Public Ltd και Vivartia S.A.* βάσει της οποίας δεσμεύτηκε να αυξάνει τιμές πώλησης μόνο στην περίπτωση αύξησης του κόστους της πρώτης ύλης. Η νέα εταιρεία πράγματι τήρησε τη δέσμευση της και όλες οι αυξήσεις των τιμών πωλήσεων για την συγκεκριμένη περίοδο αφορούσαν αποκλειστικά αντίστοιχες αυξήσεις στις πρώτες ύλες.*

Όσον αφορά την περίοδο μετά τον Απρίλιο 2010, {...}».

Επιπρόσθετα, όπως αναφέρθηκε, λαμβάνεται υπόψη και το κόστος {...} προκειμένου η εταιρεία να προσαρμόζεται στις εκάστοτε απαιτήσεις των κρατικών υπηρεσιών που αφορούν σε κανόνες υγιεινής των τροφίμων και διατήρηση της αλυσίδας ψύξης.

- Σε σχέση ειδικά με το φρέσκο παστεριωμένο λευκό γάλα αναφέρθηκε πως, δεδομένου του ότι δεν μπορεί να υπάρξει ουσιαστική διαφοροποίηση στο εν λόγω προϊόν, δεν μπορεί και να δικαιολογηθεί στον καταναλωτή {...}.
- Σε άλλο σημείο της επιστολής της, αναφερόμενη στην παραγωγή κρέμας (φρέσκιας και μακράς διαρκείας), η εταιρεία πρόσθεσε ότι το κόστος της φρέσκιας κρέμας που εξάγεται κατά την διαδικασία παστερίωσης του νωπού αγελαδινού γάλακτος αφαιρείται από το κόστος παραγωγής γάλακτος, επηρεάζοντας κατά συνέπεια την τιμολόγηση του προς τα κάτω.
- Η εταιρεία ανέφερε επιπρόσθετα ότι οι πελάτες της ενημερώνονται για τις αλλαγές στις τιμές μέσω σχετικών επιστολών ή/και κυκλοφορίας νέου τιμοκαταλόγου, υποβάλλοντας σχετικά στοιχεία.
- Σε σχέση με τη διαμόρφωση της τιμολογιακής της πολιτικής η εταιρεία ανέφερε τα ακόλουθα: *«Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται {...}».*
- Απαντώντας σε σχετικό ερώτημα αναφορικά με τον τρόπο ενημέρωσης για τις τιμές πώλησης της ανταγωνίστριας εταιρείας, η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης ανέφερε ότι, δεδομένης της παρουσίας μικρού αριθμού ανταγωνιστών καθώς και του ότι οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των προϊόντων παστεριωμένου γάλακτος είναι μηδαμινές, η

τιμή πώλησης διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο για τον καταναλωτή, προκειμένου να αποφασίσει για το ποιο προϊόν θα επιλέξει. {...}.

- Σε ερώτημα κατά πόσο οι τιμές που χρεώνονται ή/και περιλαμβάνονται στους εκάστοτε τιμοκαταλόγους έχουν ισχύ για όλους τους πελάτες, η εταιρεία απάντησε ότι οι τιμές που χρεώνονται στους λιανοπωλητές ισχύουν σχεδόν για όλους τους πελάτες {...}. Σχετικά με τους πελάτες του τμήματος HORECA η εταιρεία ανέφερε ότι είναι συνηθισμένη πρακτική για τον τομέα αυτό {...} και δημιουργούνται ειδικοί τιμοκατάλογοι για ομάδες {...}.
- Για την κατηγορία του φρέσκου γάλακτος καθιερώθηκε τιμολογιακή έκπτωση {...} από την εποχή που οι τιμές καθορίζονταν από την Επιτροπή Τιμών του Υπουργείου. Μετά την αλλαγή του καθεστώτος, η έκπτωση {...}.
- Αναφορικά με την πολιτική παροχών, η εταιρεία επεσήμανε ότι αυτές διαφοροποιούνται ανά πελάτη. Καθορίζονται βάσει πολιτικής που διαμορφώνεται από τη Γενική Διεύθυνση της εταιρείας και εντός των πλαισίων του ετήσιου προϋπολογισμού. {...}.
- Όπως προαναφέρθηκε, για τον πελάτη {...}.
- Σύμφωνα με την επιστολή της Χαραλαμπίδης-Κρίστης προς την εταιρεία {...}, κατά τη διάρκεια του διατάγματος από τον Υπουργό Ενέργειας Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού (εφεξής ο «Υπουργός») για πλαφόν στις τιμές πώλησης φρέσκου γάλακτος {...} στο φρέσκο γάλα. Ως εκ τούτου η συμφωνία με ημερομηνία εφαρμογής {...} αναφέρει ότι παραχωρούνταν {...} για το φρέσκο γάλα.
- Η εταιρεία εντούτοις ισχυρίστηκε ότι στα πλαίσια της γενικής της πολιτικής {...}.
- Απαντώντας σε σχετικό ερώτημα, **η εταιρεία απέστειλε στοιχεία ανά πελάτη και προϊόν με αναφορά στα έτη 2013 και 2014. Για τα προηγούμενα έτη, όπως επεσήμανε, δεν υπήρχε αυτή η δυνατότητα.**
- Η εταιρεία απέστειλε αντίγραφα των συμβολαίων συνεργασίας με τους ακόλουθους πελάτες / συνεργάτες της: {...}.
- Η εταιρεία απέστειλε επίσης τα μερίδια αγοράς της για τα υπό εξέταση έτη, τα οποία παρουσιάζονται κατωτέρω, στο κεφάλαιο «Διάρθρωση Αγοράς».
- Όπως διευκρίνισε, υπάρχει γενική πολιτική απόσυρσης προϊόντων από την αγορά πριν τη λήξη τους, το κόστος της οποίας αναλαμβάνει η ίδια. {...}.
- Απαντώντας σε σχετικό ερώτημα, η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης ανέφερε ότι, λόγω της βαρύνουσας σημασίας που υπέχει η φρεσκάδα του γάλακτος για τον καταναλωτή, δεν είναι πρακτικά εφικτό να εφαρμοστεί οποιαδήποτε πολιτική προσφοράς/μειωμένης

τιμής ή/και συνδυασμού προϊόντων. Κάτι τέτοιο, πέραν των πρακτικών δυσκολιών στην εφαρμογή, ενδεχομένως να έβλαπτε και την εικόνα του προϊόντος.

- Τα προϊόντα που αποσύρονται από τα ράφια της λιανικής πώλησης συνήθως γίνονται απόβλητα και συμμετέχουν σε πρόγραμμα ενεργειακής εκμετάλλευσης. {...}. Όπως διευκρίνισε η εταιρεία στην επιστολή της ημερομηνίας 17/7/2019, τα εν λόγω προϊόντα διοχετεύονται πριν τη λήξη τους, τονίζοντας ότι σε καμία περίπτωση δεν πωλούνται προϊόντα που έχουν ξεπεράσει την ημερομηνία λήξης τους.
- Η εταιρεία διευκρίνισε ότι πέρα από τις επιστροφές, υπάρχουν και οι καταστροφές προϊόντων κατά τη διακίνηση, αποθήκευση και φόρτωση.

Στις 20/1/2017 η εταιρεία απέστειλε τις απαντήσεις της στο ερωτηματολόγιο ημερομηνίας 28/11/2016. Ανάμεσα στις παρεχόμενες πληροφορίες περιλαμβάνονταν στοιχεία για όλες τις μεγάλες και μεσαίες επιχειρήσεις με τις οποίες συνεργάζεται καθώς και για πέντε μικρές, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν στην ανάλυση που παρουσιάζεται στη συνέχεια.

7.2 Στοιχεία της Λανίτης

Η Επιτροπή σημειώνει πως η εταιρεία Λανίτης, απαντώντας στις 29/5/2015 μέσω των δικηγόρων της στο ερωτηματολόγιο ημερομηνίας 13/3/2015, παρέθεσε τις ακόλουθες πληροφορίες:

- Η εταιρεία απέστειλε τις γνωστοποιήσεις προς τους πελάτες σε σχέση με τις αλλαγές των τιμών καθώς και τους τιμοκαταλόγους των ετών που αφορούν στον ουσιώδη χρόνο, και επεσήμανε ότι οι πελάτες της ενημερώνονται για τις αλλαγές στις τιμές μέσω {...}.
- Η εταιρεία παράγει υποπροϊόν με την παστερίωση το οποίο είναι η φρέσκια κρέμα.
- Σε σχέση με το σύνδεσμο παστεριωτών φρέσκου γάλακτος με την επωνυμία «Σύνδεσμος Βιομηχανιών Γάλακτος – ΣΥΒΙΓΑΛ», ο οποίος τελεί υπό την αιγίδα του Κυπριακού Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου (ΚΕΒΕ), η εταιρεία Λανίτης επεσύναψε πίνακα στον οποίο παρατίθενται τα στοιχεία επικοινωνίας καθώς και των μελών του συνδέσμου και ανέφερε ότι δεν κατέχει οποιαδήποτε πρακτικά συνεδριάσεων. Τα μέλη του Συνδέσμου, ως καταγράφονται στον εν λόγω πίνακα, είναι η Χαραλαμπίδης-Κρίστης και η Λανίτης.
- Η τιμολογιακή της πολιτική βασίζεται {...}.
- Οι τιμές που χρεώνονται ή και περιλαμβάνονται στους τιμοκαταλόγους ισχύουν για όλους τους πελάτες {...}.
- Η Γενική Πολιτική Εκπτώσεων ισχύει για όλο το πελατολόγιο της εταιρείας. Οι εκπτώσεις καθορίζονται αφού ληφθεί υπόψη {...}.

- {...}.
- {...}.
- {...}. Οι προσφορές γίνονται σε όλους τους πελάτες σε όλα τα κανάλια, {...}.
- Η κοστολόγηση των προϊόντων περιλαμβάνει συγκεκριμένες παραμέτρους: {...}.
- Η εταιρεία Λανίτης επεσήμανε ότι το νωπό γάλα στην Κύπρο είναι το ακριβότερο στην Ευρώπη με τιμή €0,63 έναντι €0,32.
- Τα μερίδια αγοράς της παρουσιάζονται κατωτέρω σε πίνακα, στο κεφάλαιο «Διάρθρωση Αγοράς».
- {...}.
- Κανένας μεταπωλητής δεν ενδιαφέρεται να εφαρμόσει πολιτική προσφοράς μειωμένης τιμής σε προϊόντα με 1-2 ημέρες ζωής. Παράλληλα, ούτε η πολιτική του 2+1 δεν εφαρμόζεται λόγω του ότι θα ήταν προβληματική από άποψη διαχείρισης.
- Όλα τα προϊόντα που αποσύρονται από τα ράφια λιανικής πώλησης και που έχουν μία μέρα ζωής καταστρέφονται.
- Πέρα από τα πιο πάνω, η εταιρεία επεσύναψε, μεταξύ άλλων, και τα ακόλουθα στοιχεία:
 - Οικονομικές Καταστάσεις των ετών 2008-2014
 - Όγκο Πωλήσεων / Κύκλο Εργασιών
 - Τιμοκαταλόγους προϊόντων
 - Τιμολόγια πελατών.
 - Πίνακες με τους πελάτες της για τα έτη 2008-2014 όπου αναγράφονται η μέση τιμή πώλησης, μέση έκπτωση, μέσο σταθερό και μέσο μεταβλητό κόστος και μέσο συνολικό κόστος ανά προϊόν.
 - Συμβόλαια πελατών.
 - Μερίδια Αγοράς της κατά τον ουσιώδη χρόνο.
 - Πίνακας με στοιχεία πελατών της με βάση τον όγκο πωλήσεων σε λίτρα.
 - Αντίγραφα συμφωνιών με συνεργάτες της, για την περίοδο 2008-2014.
- Αναφερόμενη στις αλλαγές τιμών του ανταγωνισμού, η εταιρεία επεσήμανε τα ακόλουθα:
 - {...}.
 - {...}.
- Στις 19/12/2016 η εταιρεία μέσω των δικηγόρων της απάντησε στο ερωτηματολόγιο ημερομηνίας 28/11/2016. Με τις απαντήσεις υποβλήθηκε πίνακας που παραθέτει

στοιχεία μεγάλων, μεσαίων και μικρών επιχειρήσεων, με βάση τον όγκο πωλήσεων σε λίτρα.

- Ακολουθως, στις 22 Δεκεμβρίου 2016 η εταιρεία, μέσω των δικηγόρων της, απέστειλε εκ νέου στοιχεία και πληροφορίες, σε συνέχεια του ερωτηματολογίου ημερομηνίας 11/11/2016. Στις απαντήσεις της ανέφερε ότι στους πελάτες της {...}. Σημειώνεται ότι τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνονται και από την πληθώρα των εμπορικών συμφωνιών που απέστειλε η εταιρεία και βρίσκονται καταχωρημένες στο διοικητικό φάκελο.
- Αναφερόμενη στο Σύνδεσμο Παστεριωτών, η εταιρεία Λανίτης επεσήμανε ότι δεν είναι σε γνώση της οποιοσδήποτε συναντήσεις ή πρακτικά συνεδριών αυτού. Για την ανακοίνωση του Συνδέσμου ημερομηνίας 16/1/2013 η εταιρεία διευκρίνισε ότι είχε λάβει χώρα τηλεφωνική επικοινωνία μεταξύ των τριών τότε παστεριωτών {...}. Η εταιρεία ανέφερε επίσης ότι δεν γνωρίζει εάν ο ΣΥΒΙΓΑΛ («Σύνδεσμος Βιομηχανιών Γάλακτος») αποτελεί ξεχωριστή οντότητα από τον Σύνδεσμο Παστεριωτών.

Η Επιτροπή παρενθετικά διευκρινίζει ότι, με βάση τα στοιχεία που έστειλε η ίδια η εταιρεία Λανίτης, αναφερόμενη στο Σύνδεσμο Παστεριωτών, ενδέχεται να πρόκειται για την ίδια οντότητα. Σε κάθε περίπτωση, σήμερα δεν φαίνεται να υφίσταται, ενώ και ο Σύνδεσμος Παστεριωτών βρίσκεται σε αδράνεια, τουλάχιστον από το έτος 2013, έτος από όπου προκύπτουν και τα τελευταία δημοσιεύματα που ανευρέθηκαν κατά την έρευνα και αναφέρονται στη δράση του.

Η Επιτροπή, προχωρώντας στην οριοθέτηση της σχετικής αγοράς, διευκρινίζει ότι το αντικείμενο της προκείμενης αυτεπάγγελτης έρευνας αφορά ουσιαστικά τη διάθεση του φρέσκου παστεριωμένου, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας αγελαδινού γάλακτος λιανικώς, μέσω της διακίνησής του από τη χονδρική αγορά, δηλαδή από τις γαλακτοβιομηχανίες στα διάφορα σημεία πώλησης.

8. ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

8.1 Σχετική Αγορά Προϊόντος / Υπηρεσίας

Στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υπ' αριθμ. 97/C 372/03, αναφορικά με τον προσδιορισμό της σχετικής αγοράς για σκοπούς του ενωσιακού δικαίου ανταγωνισμού, προβλέπεται ότι, «η αγορά του σχετικού προϊόντος περιλαμβάνει όλα τα προϊόντα ή και τις υπηρεσίες που είναι δυνατό να εναλλάσσονται ή να υποκαθίστανται αμοιβαία από τον καταναλωτή, λόγω των χαρακτηριστικών, των τιμών και της χρήσης για την οποία προορίζονται».

Προτού προχωρήσει στην ανάλυση των διαφόρων σχετικών αγορών, η Επιτροπή κρίνει σκόπιμο να σημειώσει όσα αναφέρονται στον Κανονισμό του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου υπ' αριθ. 1234/2007²⁷ αναφορικά με την εμπορία γάλακτος που προορίζεται για κατανάλωση, ο οποίος υιοθετεί τους πιο κάτω ορισμούς:

«I. Ορισμοί:

α) «γάλα»: το προϊόν που προέρχεται από το άρμεγμα μιας ή περισσότερων αγελάδων,

β) «γάλα κατανάλωσης»: τα προϊόντα τα οποία αναφέρονται στο σημείο III και τα οποία προορίζονται να παραδοθούν χωρίς περαιτέρω μεταποίηση στον καταναλωτή,

γ) «περιεκτικότητα σε λιπαρές ουσίες»: η σχέση σε μάζα των μερών λιπαρών ουσιών του γάλακτος επί 100 μερών του σχετικού γάλακτος,

δ) «περιεκτικότητα σε πρωτεϊνικές ουσίες»: η σχέση σε μάζα των μερών πρωτεϊνικής ουσίας του γάλακτος επί 100 μερών του σχετικού γάλακτος η οποία ευρίσκεται πολλαπλασιάζοντας επί 6,38 την ολική περιεκτικότητα του γάλακτος σε άζωτο, εκπεφρασμένη σε ποσοστό κατά μάζα.

II. Παράδοση ή πώληση στον τελικό καταναλωτή

1. Μόνο το γάλα που πληροί τις απαιτήσεις που καθορίζονται για το γάλα κατανάλωσης επιτρέπεται να παραδίδεται ή να διατίθεται χωρίς μεταποίηση στον τελικό καταναλωτή, είτε απευθείας, είτε μέσω εστιατορίων, νοσοκομείων, κυλικείων ή άλλων παρόμοιων μονάδων ομαδικής εστίασης.

2. Οι ονομασίες πώλησης που πρέπει να χρησιμοποιούνται γι' αυτά τα προϊόντα είναι εκείνες που αναφέρονται στο σημείο III του παρόντος παραρτήματος. Οι εν λόγω ονομασίες χρησιμοποιούνται μόνο για τα προϊόντα που αναφέρονται στο εν λόγω σημείο, με την επιφύλαξη της χρησιμοποίησής τους στις σύνθετες ονομασίες.

3. Το κράτος μέλος θεσπίζει μέτρα που αποσκοπούν στην ενημέρωση του καταναλωτή σχετικά με τη φύση ή τη σύσταση των προϊόντων σ' όλες τις περιπτώσεις όπου η παράλειψη της πληροφορίας αυτής δύναται να δημιουργήσει σύγχυση στον καταναλωτή.

III. Γάλα κατανάλωσης

1. Ως γάλα κατανάλωσης θεωρούνται τα ακόλουθα προϊόντα:

²⁷ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 του Συμβουλίου της 22^{ης} Οκτωβρίου 2007 για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των γεωργικών αγορών και ειδικών διατάξεων για ορισμένα γεωργικά προϊόντα («Ενιαίος Κανονισμός ΚΟΑ») 16/11/2007, L 299/107, παράρτημα XIII.

α) το μη επεξεργασμένο γάλα: γάλα το οποίο δεν έχει θερμανθεί πέραν των 40°C, ούτε έχει υποβληθεί σε επεξεργασία με ισοδύναμο αποτέλεσμα,

β) το πλήρες γάλα: γάλα που έχει υποστεί θερμική επεξεργασία, το οποίο όσον αφορά την περιεκτικότητά του σε λιπαρές ουσίες πληροί μία από τις ακόλουθες απαιτήσεις:

i) τυποποιημένο πλήρες γάλα: το γάλα του οποίου η περιεκτικότητα σε λιπαρές ουσίες ανέρχεται τουλάχιστον σε 3,50% (κατά m/m). Εντούτοις, τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέψουν μια συμπληρωματική κατηγορία πλήρους γάλακτος, του οποίου η περιεκτικότητα σε λιπαρές ουσίες είναι μεγαλύτερη ή ίση προς 4,00% (κατά m/m),

ii) μη τυποποιημένο πλήρες γάλα: το γάλα του οποίου η περιεκτικότητα σε λιπαρές ουσίες δεν έχει τροποποιηθεί από το στάδιο του αρμέγματος, ούτε με προσθήκη ή αφαίρεση λιπαρών ουσιών του γάλακτος, ούτε με την ανάμειξη με γάλα του οποίου έχει τροποποιηθεί η φυσική περιεκτικότητα σε λιπαρές ουσίες. Ωστόσο, η περιεκτικότητα σε λιπαρές ουσίες δεν δύναται να είναι μικρότερη από 3,50% (κατά m/m),

γ) το ημιαποκορυφωμένο γάλα: γάλα που έχει υποστεί θερμική επεξεργασία και του οποίου η περιεκτικότητα σε λιπαρές ουσίες έχει μειωθεί σε ποσοστό μεταξύ 1,50 % (κατά m/m) κατ' ελάχιστο όριο και 1,80 % (κατά m/m) κατ' ανώτατο όριο,

δ) το αποκορυφωμένο γάλα: γάλα που έχει υποστεί θερμική επεξεργασία και του οποίου η περιεκτικότητα σε λιπαρές ουσίες έχει μειωθεί σε ποσοστό ανερχόμενο σε 0,50 % (κατά m/m) κατ' ανώτατο όριο.

Το θερμικά επεξεργασμένο γάλα που δεν πληροί τις απαιτήσεις ως προς την περιεκτικότητα σε λιπαρές ουσίες που προβλέπονται στα στοιχεία β), γ) και δ) του πρώτου εδαφίου θεωρείται γάλα κατανάλωσης, υπό τον όρο ότι η περιεκτικότητα σε λιπαρές ουσίες αναγράφεται στη συσκευασία σαφώς με ένα δεκαδικό ψηφίο και ευανάγνωστα με τη μορφή «λιπαρές ουσίες ... %». Το εν λόγω γάλα δεν περιγράφεται ως πλήρες γάλα, ημιαποκορυφωμένο γάλα ή αποκορυφωμένο γάλα.

2. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 1 στοιχείο β) σημείο ii), επιτρέπονται μόνον οι ακόλουθες τροποποιήσεις:

α) η τροποποίηση της φυσικής περιεκτικότητας του γάλακτος σε λιπαρές ουσίες διά της αφαιρέσεως ή προσθήκης κρέμας ή διά προσθήκης πλήρους γάλακτος, ημιαποκορυφωμένου γάλακτος ή αποκορυφωμένου γάλακτος, για να τηρηθούν οι περιεκτικότητες σε λιπαρές ουσίες που καθορίζονται για το γάλα κατανάλωσης,

β) ο εμπλουτισμός του γάλακτος με πρωτεΐνες γάλακτος, μεταλλικά άλατα ή βιταμίνες,

γ) η μείωση της περιεκτικότητας του γάλακτος σε λακτόζη, διά μετατροπής της σε γλυκόζη και γαλακτόζη.

Οι τροποποιήσεις της σύστασης του γάλακτος που αναφέρονται στα στοιχεία β) και γ) επιτρέπονται μόνον εφόσον σημειώνονται στη συσκευασία του προϊόντος με τρόπο ευδιάκριτο, ευανάγνωστο και ανεξίτηλο. Εντούτοις, η ένδειξη αυτή δεν απαλλάσσει από την υποχρέωση επισήμανσης σχετικά με τις θρεπτικές ιδιότητες του προϊόντος, η οποία προβλέπεται από την οδηγία 90/496/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24ης Σεπτεμβρίου 1990, σχετικά με τους κανόνες επισήμανσης των τροφίμων όσον αφορά τις τροφικές τους ιδιότητες [ΕΕ L276,6/10/1990, Κανονισμός όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον Κανονισμό (ΕΚ Αρ. 1882/2003 (ΕΕ L284,31/10/2003)]. Σε περίπτωση εμπλουτισμού με πρωτεΐνες, η περιεκτικότητα σε πρωτεΐνες του εμπλουτισμένου γάλακτος πρέπει να είναι μεγαλύτερη ή ίση με 3,8 % (κατά m/m).

Ωστόσο, τα κράτη μέλη μπορούν να περιορίζουν ή να απαγορεύουν τις τροποποιήσεις της σύστασης του γάλακτος που αναφέρονται στα στοιχεία β) και γ).

3. Το γάλα κατανάλωσης πρέπει:

α) να έχει σημείο πήξεως που να προσεγγίζει το μέσο σημείο πήξεως που έχει διαπιστωθεί για το μη επεξεργασμένο γάλα στην περιοχή καταγωγής στην οποία έχει συλλεχθεί το γάλα κατανάλωσης,

β) να έχει μάζα μεγαλύτερη ή ίση με 1 028 γραμμάρια ανά λίτρο, διαπιστούμενη σε γάλα με 3,5 % (κατά m/m) λιπαρών ουσιών και υπό θερμοκρασία 20°C, ή το ισοδύναμο ανά λίτρο προκειμένου για γάλα διαφορετικής περιεκτικότητας σε λιπαρές ουσίες,

γ) να περιέχει ποσοστό τουλάχιστον 2,9 % (κατά m/m) πρωτεϊνικών ουσιών, διαπιστούμενο σε γάλα με 3,5 % (κατά m/m) λιπαρών ουσιών, ή ισοδύναμη συγκέντρωση προκειμένου για γάλα διαφορετικής περιεκτικότητας σε λιπαρές ουσίες.»

(α) Επίπεδο Παραγωγής

Σημειώνεται ότι το φρέσκο αγελαδινό γάλα στην Κύπρο, ως πρώτη ύλη, παράγεται σε κτηνοτροφικές μονάδες και συγκεντρώνεται είτε από τον Παγκύπριο Οργανισμό Αγελαδοτρόφων (εφεξής ο «ΠΟΑ»), στον οποίο οι παραγωγοί είναι μέλη του, για να διατεθεί στη συνέχεια σε μονάδες μεταποίησης ή/και εμπορίας, μονάδες τυποποίησης – συσκευασίας γαλακτοκομικών προϊόντων, είτε από τις επιχειρήσεις που το επεξεργάζονται, οι οποίες αγοράζουν το νωπό γάλα απευθείας από τους αγελαδοτρόφους με τους οποίους έχουν συμβληθεί.

Επισημαίνεται ότι η διάκριση του νωπού γάλακτος σε αγελαδινό, πρόβειο ή αιγινό δεν είναι άνευ σημασίας καθότι οι άμεσοι καταναλωτές, δηλαδή οι γαλακτοβιομηχανίες και τα γαλακτοκομεία, εξειδικεύονται στην παρασκευή συγκεκριμένων προϊόντων για τα οποία έχει

σημασία η χρήση του ενός ή του άλλου είδους γάλακτος, λόγω διαφορών στα φυσικά χαρακτηριστικά και συστατικά κάθε είδους, που καθιστά έκαστο εξ αυτών ως μη εναλλάξιμο προϊόν.

(β) Επίπεδο Παστερίωσης

Αντικείμενο εξέτασης στην παρούσα αυτεπάγγελτη έρευνα αποτελεί η αγορά του αγελαδινού παστεριωμένου γάλακτος, δηλαδή το στάδιο το οποίο έπεται της παραγωγής του νωπού γάλακτος, καθώς οι γαλακτοβιομηχανίες προμηθεύονται την πρώτη ύλη από τους ίδιους τους αγελαδοτρόφους ή μέσω του ΠΟΑ και κατόπιν της επεξεργασίας παστερίωσης του αγελαδινού γάλακτος, καταλήγουν στο τελικό προϊόν που στη συνέχεια διατίθεται στη λιανική και χονδρική αγορά. Σύμφωνα με τα στοιχεία που είναι καταχωρημένα στο διοικητικό φάκελο, τα στάδια και η διαδικασία επεξεργασίας της πρώτης ύλης αγελαδινού γάλακτος περιγράφεται ως ακολούθως:

(γ) Παραλαβή πρώτης ύλης

Το γάλα μεταφέρεται από τις φάρμες στο εργοστάσιο έκαστης γαλακτοβιομηχανίας καθημερινά, με ισόθερμα βυτιοφόρα. Με την άφιξη του βυτιοφόρου στο εργοστάσιο γίνεται δειγματοληπτικός έλεγχος του γάλακτος. Προηγείται πολύ καλή ανάδευση του περιεχομένου κάθε διαμερίσματος και ακολουθεί δειγματοληψία (ανά διαμέρισμα) για τον έλεγχο του ΡΗ, της θερμοκρασίας, του λίπους και της πρωτεΐνης, καθώς επίσης της φωσφατάσης και της ύπαρξης αντιβιοτικών. Τα δείγματα, τα οποία λαμβάνονται από το χειριστή της παραλαβής, παραδίδονται στο χειριστή του ποιοτικού ελέγχου και μεταφέρονται στο χημείο.

Εφόσον τα αποτελέσματα όλων των αναλύσεων βρίσκονται εντός των προδιαγραφών, τότε δίδεται έγκριση για την παραλαβή του γάλακτος και την προσωρινή του αποθήκευση σε ειδικά σιλό. Ταυτόχρονα, μεταφέρονται στο χημείο τα δείγματα των παραγωγών, τα οποία ελήφθησαν σε ειδικά δοχεία κατά την παραλαβή του γάλακτος από τις φάρμες (αυτόματη δειγματοληψία). Κατ' αυτό τον τρόπο ελέγχεται το γάλα του κάθε παραγωγού, όσον αφορά το λίπος, την πρωτεΐνη, τα ολικά στερεά, το σημείο πήξεως (για τον εντοπισμό πιθανού προστιθέμενου νερού) και τα σωματικά κύτταρα (οι τρεις πρώτες παράμετροι ελέγχονται στο Milkoscan, το σημείο πήξεως στο Κρυσκόπιο, ενώ τα σωματικά κύτταρα στο Fosomatic). Το λίπος ελέγχεται παράλληλα και σε φυγόκεντρο, με τη μέθοδο Gerber. Η Ολική Μικροβιακή Χλωρίδα, ελέγχεται με κλασική μέθοδο (αραιώσεις σε τρυβλία και επώαση σε κλίβανο, για συγκεκριμένη θερμοκρασία και χρόνο), από δείγματα που λαμβάνονται από τις παγολεκάνες των παραγωγών.

Όλες οι παραπάνω αναλύσεις είναι απαραίτητες, τόσο για την έγκριση χρήσης της πρώτης ύλης, όσο και για την πληρωμή των παραγωγών. Στην περίπτωση ανίχνευσης αντιβιοτικού στο βυτιοφόρο, τότε γίνεται ανάλυση αντιβιοτικού και στα δείγματα των παραγωγών.

(δ) Επεξεργασία πρώτης ύλης

Με την ολοκλήρωση του γεμίσματος του κάθε σιλό αποθήκευσης, ο χειριστής του ποιοτικού ελέγχου διενεργεί δειγματοληψία έτσι ώστε να επιβεβαιωθεί η καταλληλότητα του γάλακτος και κυρίως να αποκλειστεί η πιθανότητα ύπαρξης νερού ή άλλης ουσίας η οποία πιθανόν να πέρασε στο περιεχόμενο κατά τη μεταφορά προς το σιλό. Αφού επιβεβαιωθεί η καταλληλότητα δίδεται έγκριση για παστερίωση.

Η παστερίωση διεξάγεται σε εναλλάκτες θερμότητας (παστεριωτήρες) όπου το γάλα θερμαίνεται σε θερμοκρασία 72-74°C για 15 δευτερόλεπτα. Ένα βήμα, πριν την τελική παστερίωση, το γάλα περνά από ομογενοποιό, όπου ομογενοποιείται. Στόχος της ομογενοποίησης είναι το σπάσιμο των λιποσφαιρίων του γάλακτος σε πολλά μικρότερα λιποσφαιρίδια, έτσι ώστε να παρεμποδιστεί η φυσική αποκορύφωση του λίπους. Παράλληλα με την παστερίωση μπορεί να λειτουργεί αποσμητής για την απομάκρυνση των πτητικών ουσιών της πρώτης ύλης ή και bacto-fuge για την απομάκρυνση μικροοργανισμών.

Η παστερίωση του γάλακτος σκοτώνει τους διάφορους μικροοργανισμούς που πιθανόν να έχει το νωπό γάλα. Το γάλα ζεσταίνεται για μικρό χρονικό διάστημα και στη συνέχεια παγώνεται και αποθηκεύεται έτοιμο για τη μεταφορά του.

Ομογενοποίηση είναι η διαδικασία η οποία αποτρέπει τη φυσική διαδικασία του γάλακτος όπου μετά από 12 με 24 ώρες το γάλα διαχωρίζεται σε δύο στρώσεις με την πάνω στρώση αυτή του λίπους και την κάτω στρώση αυτή του γάλακτος με χαμηλά λιπαρά. Η διαδικασία αφορά την συμπίεση του γάλακτος μέσω υψηλών θερμοκρασιών και διαπερνώντας το μέσα από πολύ λεπτούς σωλήνες σε υψηλές ταχύτητες διασπώντας το λίπος.

Στην περίπτωση της παραγωγής άπαχου (0% λιπαρά) ή ημιαποβουτυρομένου γάλακτος (1,5% λιπαρά), το προϊόν περνά από φυγοκεντρικούς διαχωριστήρες όπου γίνεται φυσικός διαχωρισμός της ελαφριάς φάσης (λίπους) από τη βαριά φάση (ημιαποβουτυρωμένο γάλα). Κατ' αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται η επί τοις εκατό επιθυμητή λιποπεριεκτικότητα.

Κατά τη διάρκεια της παστερίωσης, λαμβάνονται δείγματα από τον παστεριωτήρα (μέσω ειδικών δειγματοληπτών), τόσο για φυσικοχημικές όσο και για μικροβιολογικές αναλύσεις. Πριν την έξοδό του από τον παστεριωτήρα, το προϊόν ψύχεται στους 3°C και αποθηκεύεται σε δεξαμενές τελικού προϊόντος.

Στην περίπτωση παραγωγής εμπλουτισμένων προϊόντων, η ανάμιξη των πρόσθετων υλικών προηγείται της παστερίωσης (ασβέστιο, πρωτεΐνες και βιταμίνες για το Calcium Plus, ζάχαρη-κακάο για το σοκολατούχο γάλα και λακτάσης για το Delact).

Η ανάμιξη των υλικών γίνεται σε ξεχωριστή γραμμή παραγωγής η οποία διαθέτει εναλλάκτη θερμότητας για τη θέρμανση του γάλακτος στους 37 – 40°C και ειδικό mixer, για την ενσωμάτωση των πρόσθετων υλικών. Μετά την ανάμιξη, το γάλα παραμένει υπό συνεχή

ανάδευση σε ξεχωριστές δεξαμενές και για χρονικό διάστημα τουλάχιστον 45 λεπτών, έτσι ώστε να επιτευχθεί η ενυδάτωση των πρωτεϊνών και η πλήρης διαλυτοποίηση όλων των υλικών. Στη συνέχεια, το μίγμα οδηγείται σε ξεχωριστό συγκρότημα παστερίωσης, για παστερίωση, ομογενοποίηση και ψύξη στους 3°C. Στην περίπτωση του Delact απαιτείται περισσότερος χρόνος, έτσι ώστε να δράσει το ένζυμο και να επιτευχθεί η υδρόλυση της λακτόζης στον επιθυμητό βαθμό.

Σε όλες τις περιπτώσεις ακολουθεί δειγματοληψία από χειριστή του ποιοτικού ελέγχου για επιβεβαίωση φυσικοχημικών και μικροβιολογικών προδιαγραφών. Για την παρασκευή των χαρμανιών, τη λειτουργία των παστεριωτήρων, τον έλεγχο και την καταγραφή όλων των παραμέτρων της παραγωγικής διαδικασίας απασχολούνται τρεις παστεριωτές ανά βάρδια.

Μετά την έγκριση του Ποιοτικού Ελέγχου, το προϊόν είναι έτοιμο για συσκευασία.

(ε) Αποθήκευση-Φόρτωση

Μετά την ολοκλήρωση της συσκευασίας και την παράδοση των προϊόντων στην αποθήκη, ακολουθεί δειγματοληψία του ποιοτικού ελέγχου από όλα τα προϊόντα που παρήχθησαν για έλεγχο φυσικοχημικών, γευστικών και μικροβιολογικών παραμέτρων. Τα προϊόντα παραμένουν στην αποθήκη έως την ώρα που θα μεταφερθούν στο χώρο φόρτωσης. Από εκεί θα φορτωθούν στα φορτηγά διανομής, βάσει των αναγκών του κάθε δρομολογίου. Το γάλα χρειάζεται να παραμένει σε ψύξη στο σημείο πώλησης όσο και στο σημείο κατανάλωσης.

(στ) Είδη γάλακτος

Το φρέσκο παστεριωμένο γάλα είναι το προϊόν που προέρχεται από την παστερίωση φρέσκου γάλακτος από εναλλάκτες θερμότητας όπου το γάλα εκτίθεται σε θερμοκρασία 72-74°C για 15 δευτερόλεπτα. Έχει διάρκεια ζωής 3-5 ημέρες²⁸.

Τα υπόλοιπα είδη γάλακτος είναι υψηλής παστερίωσης ή μακράς διάρκειας (UHT).

Το γάλα υψηλής παστερίωσης είναι αυτό που έχει υποστεί θερμική επεξεργασία στους +110°C έως +127°C. Στη συσκευασία αναγράφονται οι λέξεις «Γάλα» και «Υψηλής Παστερίωσης». Απαγορεύεται η αναγραφή των λέξεων «φρέσκο» και «παστεριωμένο». Διατηρείται στο ψυγείο για 20 έως 30 ημέρες²⁹.

Το γάλα μακράς διάρκειας (UHT, Αποστειρωμένο γάλα) είναι αυτό που έχει υποστεί τη μέθοδο της αποστείρωσης και της υψηλής θερμικής επεξεργασίας (γύρω στους 135°C), και μπορεί να καταναλωθεί έπειτα από μήνες ή και χρόνο.

²⁸ <http://www.anwsi.gr>

²⁹ *Ibid.*

Το γάλα εβαπορέ είναι το συσκευασμένο ομογενοποιημένο γάλα από το οποίο αφαιρείται το 60% του νερού. Στη συνέχεια ψύχεται και ενισχύεται με βιταμίνες και σταθεροποιητές, συσκευάζεται και αποστειρώνεται. Μια ελαφρά σκούρα απόχρωση που δημιουργείται στο προϊόν είναι αποτέλεσμα της υψηλής θερμοκρασίας στην οποία υποβάλλεται. Η όλη διαδικασία έχει ως αποτέλεσμα τη συμπύκνωση των συστατικών και των θερμίδων του προϊόντος. Το αποτέλεσμα είναι ότι σε ίδιες ποσότητες με το φρέσκο γάλα περιέχονται περισσότερες θερμίδες.

Το γάλα εβαπορέ αποθηκεύεται εκτός ψυγείου και, ανάλογα με το προϊόν, η διάρκεια ζωής του διαφέρει από μερικές βδομάδες μέχρι και μερικά χρόνια.

Το ζαχαρούχο γάλα είναι αγελαδινό γάλα από το οποίο έχει αφαιρεθεί ποσότητα νερού και έχει προστεθεί ποσότητα ξηρής ζάχαρης ή σιρόπι ζάχαρης φτιάχνοντας έτσι ένα παχύρευστο γλυκό μείγμα το οποίο διαρκεί για χρόνια χωρίς ψυγείο εφόσον παραμένει σφραγισμένο.

Η διαδικασία παραγωγής του ζαχαρούχου γάλακτος δεν είναι τόσο πολύπλοκη όσο αυτή για το εβαπορέ το οποίο δεν έχει ζάχαρη. Η θερμοκρασία επεξεργασίας του εν λόγω προϊόντος κυμαίνεται, ανάλογα με το είδος της μεθόδου που ακολουθείται, μεταξύ 82°C για 10 λεπτά και 116°C για 30 δευτερόλεπτα.

Το γάλα μακράς διάρκειας μπορεί να είναι είτε κανονικό (διατηρεί το λίπος, την πρωτεΐνη και τα ολικά στερεά του φρέσκου) είτε συμπυκνωμένο, όπου ανάλογα με το βαθμό συμπύκνωσης (δηλαδή αφαίρεσης μέρους του νερού), τα στοιχεία του διαφέρουν.

Επιπρόσθετα, υπάρχει και το παιδικό γάλα σε σκόνη ή αλλιώς παιδική φόρμουλα, το οποίο είναι ένα τεχνητό υποκατάστατο του μητρικού γάλακτος. Το γάλα αυτό είναι σχεδιασμένο ειδικά για μικρά παιδιά και η βάση του είναι το αγελαδινό γάλα ή το γάλα σόγιας. Η παιδική φόρμουλα διατίθεται σε σκόνη, υγρή, συμπυκνωμένη και έτοιμη για κατανάλωση, ετοιμάζεται σε μικρές δόσεις και προσφέρεται στα βρέφη.

Το φρέσκο παστεριωμένο γάλα διακρίνεται από άλλους τύπους γάλακτος από τη μέθοδο θερμικής επεξεργασίας που ακολουθείται για την επιδιωκόμενη διάρκεια ζωής. Σύμφωνα με το πρότυπο CYS 93:1989 με τίτλο Προδιαγραφή για Παστεριωμένο Γάλα, τροποποίηση αρ. 10, παράγραφος 4.5.3, αναφέρεται ότι, «*πάνω σε κάθε κουτί παστεριωμένου γάλακτος θα αναγράφεται η ημερομηνία μέχρι την οποία το γάλα μπορεί να πωληθεί*». Η ημερομηνία αυτή καθορίζεται σε τέσσερις ημέρες μετά την ημέρα παστερίωσής του καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Όσο μεγαλύτερη είναι η θερμική επεξεργασία, τόσο μεγαλύτερη είναι η διάρκεια ζωής των προϊόντων αυτών. Ως εκ τούτου, το φρέσκο παστεριωμένο γάλα το οποίο είναι μικρής διάρκειας ζωής περνά από διαφορετική μέθοδο θερμικής επεξεργασίας και διατηρείται μόνο στο ψυγείο και μετά το άνοιγμα της συσκευασίας του.

Σύμφωνα με την απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής **Friesland Foods/Campina**³⁰, η σχετική αγορά για τα βασικά γαλακτοκομικά προϊόντα δύναται να διακριθεί μεταξύ φρέσκων και μακράς διάρκειας.

Σύμφωνα με την απόφαση της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού, από τις εκτιμήσεις της σταυροειδούς ελαστικότητας της ζήτησης μεταξύ φρέσκου παστεριωμένου γάλακτος και γάλακτος υψηλής παστερίωσης, συνάγεται ότι τα προϊόντα αυτά δεν θεωρούνται υποκατάστατα. «*Το ίδιο συμπέρασμα προκύπτει και με βάση την ανάλυση συνολοκλήρωσης (cointegration analysis). Αν δύο προϊόντα είναι συνολοκληρωμένα (cointegrated), υπάρχει μια πραγματική ή διαρθρωτική σχέση μεταξύ τους, όπως όταν τα δύο προϊόντα θεωρούνται εναλλάξιμα ή στενά υποκατάστατα και, επομένως, η τιμή του ενός αποτελεί ισχυρό ανταγωνιστικό περιορισμό στην τιμή του άλλου. Ο έλεγχος συνολοκλήρωσης στην εξεταζόμενη υπόθεση έγινε τόσο στο επίπεδο της συνολικής αγοράς, όσο και στα ζεύγη προϊόντων φρέσκου – υψηλής παστερίωσης και φρέσκου – συμπυκνωμένου γάλακτος. Τα εμπειρικά αποτελέσματα συνολοκλήρωσης δείχνουν ότι τα προϊόντα δεν είναι συνολοκληρωμένα, γεγονός που ενισχύει την εκτίμηση ότι δεν ανήκουν στην ίδια σχετική αγορά προϊόντος.*»³¹.

Καταρχάς η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη την προαναφερθείσα νομολογία, κρίνει σκόπιμο να διευκρινίσει ότι για τους σκοπούς της παρούσας αυτεπάγγελτης έρευνας η σχετική αγορά για τα υπό διερεύνηση προϊόντα δύναται να διαχωριστεί με βάση: (α) τη θερμική επεξεργασία του γάλακτος (φρέσκο παστεριωμένο, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας)· (β) τις ιδιότητες/ιδιαιτερότητες του, με αναφορά στην κατηγορία καταναλωτών την οποία στοχεύει (πχ γάλα χωρίς λακτόζη το οποίο απευθύνεται σε άτομα με δυσανεξία στη λακτόζη)· και (γ) την προσθήκη συστατικών (όπως ζάχαρης, κακάο, φυτικών ινών, προβιοτικών, κλπ).

Το πλήρες, ελαφρύ και άπαχο γάλα διατίθενται στην ίδια τιμή στον καταναλωτή. Η μόνη διαφορά μεταξύ αυτών των ειδών γάλακτος είναι στη λιποπεριεκτικότητα. Καθοριστικός παράγοντας της ζήτησης για τον προσδιορισμό της εναλλαξιμότητας μεταξύ των κατηγοριών λευκού γάλακτος είναι κυρίως οι προτιμήσεις των καταναλωτών. Ένας καταναλωτής που προτιμά λ.χ. φρέσκο άπαχο γάλα είναι εύλογο να θεωρεί ως πλησιέστερο υποκατάστατο το φρέσκο ημιάπαχο αγελαδινό γάλα. Η τάση των καταναλωτών τα τελευταία χρόνια είναι να προτιμούν όλο και περισσότερο το γάλα με λιγότερα λιπαρά λόγω των αλλαγών στις διατροφικές συνήθειες.

³⁰ Βλ. Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην υπόθεση COMP/M.5046 – Friesland Foods/Campina, της 17.12.2008.

³¹ Απόφαση της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού υπ' αριθμ. 515/VI/2011.

Κατά συνέπεια, με βάση τα όσα αναλύονται ανωτέρω, η Επιτροπή κρίνει ότι το φρέσκο λευκό γάλα διαχωρίζεται περαιτέρω σε πλήρες, ελαφρύ και άπαχο, καθώς επίσης και σε εμπλουτισμένο με ασβέστιο, καθώς και με φυτικές ίνες.

Το Calcium Plus καθώς και το γάλα με φυτικές ίνες απευθύνονται σε καταναλωτές που έχουν ανάγκη ασβεστίου ή/και φυτικών ινών στη διατροφή τους. Και τα δύο αυτά προϊόντα καλύπτουν ειδικές διατροφικές ανάγκες, είναι προϊόντα προστιθέμενης αξίας λόγω των επιπρόσθετων υλικών που περιέχουν και διατίθενται σε υψηλότερες συνήθως τιμές από το πλήρες, ελαφρύ και άπαχο γάλα.

Σημειώνεται ότι, με βάση τη νομολογία που έχει παρατεθεί και λαμβάνοντας υπόψη το αντικείμενο της προκείμενης αυτεπάγγελτης έρευνας, η Επιτροπή κρίνει ότι το λευκό γάλα μακράς διάρκειας αποτελεί ξεχωριστή αγορά προϊόντος, με καθοριστικό παράγοντα το ότι το γάλα μακράς διάρκειας, σύμφωνα με όσα προαναφέρονται, δεν θεωρείται από τους καταναλωτές ως υποκατάστατο του φρέσκου λευκού γάλακτος.

Η Επιτροπή σημειώνει επιπρόσθετα ότι η κατηγορία του λευκού γάλακτος με μειωμένη ή χωρίς λακτόζη αποτελεί ξεχωριστή αγορά, καθότι απευθύνεται ειδικά στους καταναλωτές με δυσανεξία στη λακτόζη. Επομένως, σε περίπτωση μη εύρεσης του προϊόντος της αρεσκείας τους οι συγκεκριμένοι καταναλωτές δεν θα επιλέξουν οποιοδήποτε άλλο τύπο γάλακτος.

Περαιτέρω για σκοπούς της παρούσας αυτεπάγγελτης έρευνας διευκρινίζεται ότι το λευκό και το σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα διαφέρουν μεταξύ τους ως προς τα χαρακτηριστικά και κυρίως ως προς τη διατροφική τους αξία, μιας και το λευκό γάλα αποτελεί βασικό είδος διατροφής μεγάλης διατροφικής αξίας.

Πιο αναλυτικά, η Επιτροπή διευκρινίζει ότι το σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα είναι προϊόν προστιθέμενης αξίας λόγω των επιπρόσθετων συστατικών που εμπεριέχει (κακάο, χυμό φρούτων, ζάχαρη) και της σημαντικής διαφοροποίησης στη γεύση. Επίσης διευκρινίζεται ότι το σοκολατούχο ή/και αρωματισμένο γάλα απευθύνεται κυρίως σε παιδιά.

Επιπλέον η τιμή του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος είναι υψηλότερη από αυτήν του λευκού και η διαμόρφωσή της δεν υπόκειται στους περιορισμούς των κατηγοριών λευκού γάλακτος, αφού τα σοκολατούχα δεν επηρεάζουν τον δείκτη τιμών καταναλωτή. Σύμφωνα με τις καταστάσεις πωλήσεων βιομηχανικών προϊόντων ανά είδος για τα έτη 2013 – 2016 που δημοσίευσε η Στατιστική Υπηρεσία, η κατηγορία «Λειτουργία γαλακτοκομείων και τυροκομεία» περιλαμβάνει την υποκατηγορία «παστεριωμένο γάλα και κρέμα γάλακτος» (η οποία φέρει τον κωδικό αριθμό 10.51.11.33) και την υποκατηγορία «άλλα γαλακτοκομικά προϊόντα» (τραχανάς, αϊράνι). Σύμφωνα με τον Κανονισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

αριθμ. 842/2014³², ο εν λόγω κωδικός περιλαμβάνει γάλα και κρέμα γάλακτος 'ανθόγαλα' που δεν είναι συμπυκνωμένα και δεν περιέχουν ζάχαρη ή άλλα γλυκαντικά, περιεκτικότητας κατά βάρος σε λιπαρές ουσίες $\leq 1\%$, σε άμεσες συσκευασίες καθαρού περιεχομένου ≤ 2 l.

Επίσης, η Επιτροπή επισημαίνει ότι μεταξύ του λευκού και του σοκολατούχου ή/και αρωματισμένου γάλακτος υπάρχει χαμηλή υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης, λόγω της διαφορετικής χρήσης και γεύσης τους.

Στην απόφαση της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού αριθμ.373/V/2007 καθορίστηκε ότι η αγορά του σοκολατούχου γάλακτος αποτελεί διακριτή αγορά από αυτήν του λευκού: «*Τα σοκολατούχα γάλατα διατίθενται σε μορφή παστεριωμένου υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας. Ωστόσο οι κατηγορίες αυτές δεν αποτελούν διακριτές σχετικές αγορές, καθώς δεν διαφέρουν μεταξύ τους στα χαρακτηριστικά τους και στη σκοπούμενη χρήση τους, αφού καταναλώνονται ως ειδικά και συμπληρωματικά προϊόντα από ορισμένες κατηγορίες καταναλωτών (παιδιά, νέοι, άτομα, που δεν μπορούν να πιούν γάλα με την κανονική του μορφή).*».

Επιπρόσθετα, στην απόφαση της *Friesland Coberco/Nutricia*³³ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέφερε, μεταξύ άλλων, ότι: «*One can distinguish between milk on the one hand and flavoured dairy drinks on the other hand. Flavoured dairy drinks include milk that is fruit flavoured and chocolate flavoured.*» Σημειώνεται ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση ο ακριβής ορισμός της σχετικής αγοράς παρέμεινε ανοικτός καθότι δεν επηρέαζε την έκβαση της εξεταζόμενης συγκέντρωσης.

Λαμβάνοντας υπόψη τα όσα αναλύονται ανωτέρω, η Επιτροπή συμπερασματικά κρίνει ότι το σοκολατούχο ή/και το αρωματισμένο γάλα δύναται να θεωρηθεί ως ξεχωριστή αγορά από το λευκό γάλα.

Σε αυτό το σημείο η Επιτροπή παραπέμπει επιπρόσθετα στην απόφαση της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού αριθμ. 515/VI/2011³⁴ όπου αναφέρονται τα ακόλουθα σχετικά: «*τα σοκολατούχα γάλατα μπορεί να διατίθενται σε μορφή φρέσκου παστεριωμένου, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας γάλακτος. Ωστόσο τυχόν περαιτέρω διαχωρισμός της αγοράς με βάση τη θερμική επεξεργασία δεν κρίνεται σκόπιμος διότι, όπως προκύπτει και από τις απαντήσεις στα ερωτηματολόγια της υπηρεσίας, όλες οι μορφές σοκολατούχου*

³² Σχετικά με την κατάρτιση του «καταλόγου Prodcot» 2014 για τα βιομηχανικά προϊόντα όπως προβλέπεται από τον Κανονισμό (ΕΟΚ) αριθμ.3924/91

³³ Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, *Friesland Coberco/Nutricia* (COMP/M.2399), [2001] OJ C018, 22/01/2002.

³⁴ Βλ. επίσης Απόφαση ΕΠΑΝΤ αριθ. 598/2014: Λήψη απόφασης επί της προηγούμενης γνωστοποίησης συγκέντρωσης κατ' άρθρο 6 παρ. 1-3 του ν. 3959/2011 της ανώνυμης εταιρίας με την επωνυμία «ΔΕΛΤΑ ΑΝΩΝΥΜΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ» σε σχέση με την απόκτηση ελέγχου της ανώνυμης εταιρίας με την επωνυμία «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ-ΜΕΓΓΑΛ-ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ»

γάλακτος ικανοποιούν την ίδια ανάγκη στη συνείδηση του καταναλωτή και καταναλώνονται κατ' αυθόρμητο τρόπο σε μικρά κυρίως σημεία πώλησης, υπό επαρκώς ομοιογενείς συνθήκες».

Υπό το φως των ανωτέρω καθίσταται σαφές, κατά την κρίση της Επιτροπής, ότι το σοκολατούχο ή/και αρωματισμένο γάλα δεν κρίνεται σκόπιμο να διαχωριστεί περαιτέρω, σε αντίθεση με το λευκό γάλα, καθότι, όπως διαπιστώθηκε, όλες οι μορφές σοκολατούχου ή/και αρωματισμένου γάλακτος ικανοποιούν την ίδια ανάγκη στη συνείδηση του καταναλωτή.

Συνεπώς, η Επιτροπή, για τους σκοπούς της παρούσας υπόθεσης, κρίνει ότι οι σχετικές αγορές παραγωγής και διανομής είναι οι ακόλουθες:

I. Φρέσκου Παστεριωμένου Γάλακτος, στην οποία περιλαμβάνονται:

- Λευκό 1%, 1,5%, 3%
- Λευκό με επιπρόσθετο ασβέστιο
- Λευκό με φυτικές ίνες (προβιοτικά)

II. Λευκού με μειωμένη ή χωρίς λακτόζη

III. Σοκολατούχου ή/και Αρωματισμένου, στην οποία περιλαμβάνονται:

- Φρέσκο
- Υψηλής Παστερίωσης
- Μακράς Διαρκείας

IV. Λευκού Γάλακτος Μακράς Διαρκείας

Θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης αναφορικά με τον ορισμό της σχετικής αγοράς, ημερομηνίας 3/2/2020

Οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης αναφέρθηκαν στον ορισμό της σχετικής αγοράς προϊόντος/υπηρεσίας προβάλλοντας τον ισχυρισμό πως το συμπέρασμα περί διαχωρισμού της σχετικής αγοράς προϊόντων μεταξύ φρέσκων και μακράς διαρκείας «είναι αναιτιολόγητο και προϊόν ανεπαρκούς έρευνας». Υποστήριξαν δε πως η νομολογία που περιλαμβάνεται στην Έκθεση Αιτιάσεων (παράγραφοι 74 και 75 αυτής) δεν δύναται να υποστηρίξει το συμπέρασμα της Επιτροπής ότι το φρέσκο παστεριωμένο γάλα και το γάλα υψηλής παστερίωσης δεν είναι υποκατάστατα, εφόσον πρόκειται για έρευνες που διενεργήθηκαν σε άλλες χώρες, ενώ «δεν φαίνεται να διενεργήθηκε παρόμοια έρευνα σε σχέση με την σταυροειδή ελαστικότητα της ζήτησης μεταξύ των δύο προϊόντων ούτε και σχετική έρευνα στη βάση του τεστ του υποθετικού μονοπωλητή (SSNIP Test)».

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Η Επιτροπή μελέτησε τις πιο πάνω θέσεις των νομικών εκπροσώπων και αναφερόμενη, καταρχάς, στους ισχυρισμούς περί παράλειψης εφαρμογής της μεθοδολογίας του SSNIP τεστ, επισημαίνει ότι το εν λόγω τεστ σπανίως χρησιμοποιείται στην πράξη από τις αρχές

ανταγωνισμού. Στην ουσία, το *SSNIP* τεστ χρησιμοποιείται κατά την εκτίμηση της υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης και αποτελεί ένα διανοητικό πείραμα, στο πλαίσιο του οποίου γίνεται υπόθεση για μικρή αλλά διαρκή διακύμανση των σχετικών τιμών και αξιολογούνται οι πιθανές αντιδράσεις των πελατών. Η τιμή που θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη είναι η επικρατούσα τιμή στην υπό εξέταση αγορά, η οποία όμως ενδέχεται να έχει καθοριστεί σε πλαίσιο μη επαρκούς ανταγωνισμού.³⁵ Ως αποτέλεσμα, το *SSNIP* τεστ μπορεί να οδηγήσει σε ορισμό της σχετικής αγοράς κατά τρόπο υπερβολικά ευρύ και τα προβλήματα αυτού γίνονται ευρέως αποδεκτά τόσο στη θεωρία όσο και στη νομολογία³⁶.

Εξάλλου, τονίζεται εμφαντικά πως η ίδια η Χαραλαμπίδης-Κρίστης, στις απαντήσεις της ημερομηνίας 28/5/2015, είχε επισημάνει πως ο καθορισμός της τιμολογιακής πολιτικής διαφέρει μεταξύ των φρέσκων και των υπόλοιπων προϊόντων. Όπως συγκεκριμένα καταγράφεται στην εν λόγω επιστολή: «Όσον αφορά την περίοδο μετά τον Απρίλιο 2010, ο πιο καθοριστικός παράγοντας στον καθορισμό τιμολογιακής πολιτικής παραμένει να είναι το κόστος πρώτης ύλης. Στην περίπτωση όμως του φρέσκου παστεριωμένου γάλακτος το {...}».

Κατά την άποψη της Επιτροπής, οι πιο πάνω αναφορές της εμπλεκόμενης επιχείρησης δεικνύουν τη διαφορετικότητα που υφίσταται και από πλευράς της ίδιας της γαλακτοβιομηχανίας, όχι μόνο σε θέματα παρασκευής του φρέσκου και του μακράς διάρκειας γάλακτος, όπως αναλυτικά παρατίθεται ανωτέρω, αλλά και στις υπόλοιπες διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούνται προκειμένου να διασφαλίζεται η υγιεινή των προϊόντων, παράγοντες που κατ' επέκταση λαμβάνονται επίσης υπόψη κατά τον καθορισμό του τρόπου κοστολόγησης των δύο προϊόντων.

Εξάλλου, η Επιτροπή, προκειμένου να προβεί σε ορισμό των σχετικών αγορών στην προκείμενη υπόθεση, έλαβε υπόψη της τα στοιχεία που προέκυψαν κατά την προκαταρκτική έρευνα καθώς και την υπάρχουσα Νομολογία επί του θέματος, από την οποία προκύπτει σαφώς ότι οι προτιμήσεις των καταναλωτών συγκλίνουν, ανεξαρτήτως της χώρας στην οποία είναι εγκατεστημένοι, δεδομένου ότι το γάλα αποτελεί βασικό προϊόν διατροφής παγκοσμίως και συνεπώς ο τρόπος χρήσης του, στη βασική του μορφή, δεν διαφοροποιείται ανάλογα με τις εθνικές διατροφικές συνήθειες.

Σε κάθε περίπτωση, η διαπίστωση της Επιτροπής, όπως επισημαίνεται στα καταληκτικά συμπεράσματα της στην Έκθεση Αιτιάσεως, αφορούσε σε καταχρηστική εκμετάλλευση της

³⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού (97/C 372/03). Βλ. σχετ. Απόφαση της Ολομέλειας της Ελληνικής Αρχής Ανταγωνισμού 520/VI/2011 επί των καταγγελιών της εταιρείας με τη διακριτική επωνυμία «ΤΣΑΚΙΡΗΣ ΑΒΕΕ Βιομηχανία Τροφίμων-Σνακς» κατά της εταιρείας «TASTY FOODS ΑΒΓΕ».

³⁶ Βλ. σχετικά Lapo Filistrucchi, "A SSNIP test for two-sided markets: some theoretical considerations," 1/4/2008, Tilburg University & Universita di Siena. Kaushal Sharma "SSNIP Test: A Useful Tool, Not A Panacea", Competition Law Reports (May-Jun 2011). Patrick Massey "Market Definition and Market Power in Competition Analysis: Some Practical Issues" Irish Competition Authority, The Economic and Social Review, Vol. 31, No. 4, October 2000, p.p.309-328. Ελληνική Αρχή Ανταγωνισμού, Απόφαση αριθμ. 520/VI/2011.

δεσπόζουσας θέσης που κατείχε η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης στις σχετικές αγορές σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος και γάλακτος χωρίς λακτόζη. Εντούτοις, όπως έχει αναλυθεί, στις εν λόγω αγορές δεν υφίσταται διαχωρισμός μεταξύ φρέσκων και μακράς διάρκειας προϊόντων. Συνεπώς, οι όποιες αναφορές των νομικών εκπροσώπων για διαχωρισμό της σχετικής αγοράς προϊόντων μεταξύ φρέσκων και μακράς διάρκειας δεν αφορούν τις υπό αναφορά σχετικές αγορές και την εκ πρώτης όψεως διαπίστωση της Επιτροπής.

Η Επιτροπή προχώρησε ακολούθως να εξετάσει τον ισχυρισμό των νομικών εκπροσώπων που αφορούσε στο ότι, «*Ο περαιτέρω διαχωρισμός του λευκού γάλακτος σε πλήρες, ελαφρύ και άπαχο στην παράγραφο 80 της Έκθεσης Αιτιάσεων έρχεται σε αντίθεση με την παράγραφο 79 που αναφέρεται ότι ο καταναλωτής θεωρεί το άπαχο και ημιάπαχο γάλα εναλλάξιμα*». Παρά το ότι για τα εν λόγω προϊόντα δεν διαπιστώθηκε εκ πρώτης όψεως παράβαση, εντούτοις η Επιτροπή, για λόγους διαφάνειας αλλά και πληρότητας, επιθυμεί να υπογραμμίσει πως στην παράγραφο 92 της Έκθεσης Αιτιάσεων, όπου γίνεται ο ορισμός των σχετικών αγορών, η αγορά του φρέσκου παστεριωμένου γάλακτος ορίσθηκε ως ενιαία και περιλαμβάνει έκαστη κατηγορία προϊόντων που εκεί καταγράφεται, ήτοι, (i) λευκού γάλακτος με 1%, 1,5% και 3% λιπαρά, (ii) με επιπρόσθετο ασβέστιο και (iii) με φυτικές ίνες. Προκύπτει επομένως, ότι ο ισχυρισμός περί αντιφατικότητας των παραγράφων 79 και 80 της Έκθεσης Αιτιάσεων δεν ευσταθεί.

Στη συνέχεια η Επιτροπή υπεισήλθε στις θέσεις που προέβαλαν οι νομικοί εκπρόσωποι αναφορικά με τη σχετική αγορά του γάλακτος χωρίς λακτόζη. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους, η Επιτροπή θα έπρεπε να είχε λάβει υπόψη της και άλλα προϊόντα ως υποκατάστατα αυτού, αναφέροντας, ως παραδείγματα, τα ροφήματα από σόγια, αμύγδαλο, καρύδα, κλπ. Ισχυρίστηκαν δε ότι το γάλα χωρίς λακτόζη «*δεν αποτελεί διακριτή αγορά προϊόντος από το φρέσκο λευκό γάλα*» καθότι σε περίπτωση αύξησης της τιμής του φρέσκου γάλακτος οι καταναλωτές θα στρέφονταν στο γάλα χωρίς λακτόζη.

Κατά την κρίση της Επιτροπής οι πιο πάνω ισχυρισμοί των νομικών εκπροσώπων είναι ατεκμηρίωτοι, εφόσον στην υπάρχουσα νομολογία το γάλα χωρίς λακτόζη συνιστά ξεχωριστή σχετική αγορά προϊόντος από το φρέσκο λευκό γάλα. Δεδομένης μάλιστα και της διαφορετικότητας στις ιδιότητες αλλά και στη γεύση μεταξύ των δύο προϊόντων, δεν θα μπορούσαν να θεωρηθούν εναλλάξιμα και να ενταχθούν στην ίδια αγορά εφόσον διαφέρουν τόσο ως προς τα χαρακτηριστικά, την τιμή αλλά και την ομάδα καταναλωτών προς την οποία απευθύνονται, παράγοντες οι οποίοι σε κάθε περίπτωση θα εμπόδιζαν την ένταξή τους στην ίδια σχετική αγορά³⁷.

³⁷ *Supra*, Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον ορισμό της σχετικής αγοράς.

Όσον αφορά δε στον ισχυρισμό ότι η Επιτροπή θα έπρεπε να είχε εντάξει στη συγκεκριμένη σχετική αγορά και άλλα προϊόντα-ροφήματα που δεν περιλαμβάνουν λακτόζη, η Επιτροπή επαναλαμβάνει ότι οι θέσεις της στηρίχθηκαν σε ισχύουσα νομολογία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία αναλύθηκε στην Έκθεση Αιτιάσεως, σύμφωνα με την οποία το γάλα χωρίς λακτόζη, ως γαλακτοκομικό προϊόν, αποτελεί ξεχωριστή σχετική αγορά προϊόντος.

Είναι η άποψη της Επιτροπής πως, σε περίπτωση που η συγκεκριμένη αγορά οριοθετείτο κατά τρόπο που να εκτείνεται πέραν των γαλακτοκομικών προϊόντων και να περιλαμβάνει όλα τα ροφήματα τα οποία δεν περιλαμβάνουν λακτόζη, θεωρώντας ότι θα μπορούσαν να είναι υποκατάστατα του εν λόγω προϊόντος, οι επιλογές τότε θα ήταν ανεξάντλητες εφόσον στην αγορά υπάρχει πληθώρα μη γαλακτοκομικών ροφημάτων, όπως αυτά που ανέφεραν οι νομικοί εκπρόσωποι, τα οποία, ως μη γαλακτοκομικά συναφώς δεν περιέχουν λακτόζη, με αποτέλεσμα ο ακριβής ορισμός της σχετικής αγοράς να καθίστατο σε τέτοιο ενδεχόμενο, ουσιαστικά ανέφικτος αλλά και μη ασφαλής.

Σε κάθε περίπτωση, οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης - Κρίστης δεν εξήγησαν ούτε και τεκμηρίωσαν τον ισχυρισμό τους περί συμπερίληψης τέτοιων προϊόντων στην εν προκειμένω σχετική αγορά. Παράλληλα, δεν ανέλυσαν τον τρόπο με τον οποίο θα επιτυγχάνετο η διεύρυνση αυτής με τη συμπερίληψη μη γαλακτοκομικών ροφημάτων, ούτε το πως θα οριοθετείτο σε τέτοια περίπτωση η σχετική αγορά ή και το πώς τέτοια διεύρυνση θα διαφοροποιούσε τα προκαταρκτικά αποτελέσματα στα οποία κατέληξε η Επιτροπή.

Το ίδιο ισχύει και για τον ισχυρισμό τους περί μη ανάλυσης αναφορικά με την υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς. Όπως συγκεκριμένα ανέφεραν: «*η Επιτροπή δεν προβαίνει σε ανάλυση σχετικά με την υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς (supply side substitutability) πράγμα που καθιστά τα συμπεράσματα της σε σχέση με την οριοθέτηση της σχετικής αγοράς προϊόντος ακροσφαλή καθότι αν υπάρχουν άλλες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται εντός της γεωγραφικής περιοχής στην παραγωγή του υπό εξέταση προϊόντος ενδεχόμενα να μπορούν να στραφούν στην παραγωγή του [...]».*

Η Επιτροπή καταρχάς παρατηρεί ότι οι νομικοί εκπρόσωποι, παρά την πιο πάνω θέση τους, δεν προέβησαν σε περαιτέρω επεξήγηση των ισχυρισμών τους ούτε και σε παράθεση συγκεκριμένης σχετικής έρευνας που να τεκμηριώνει τη θέση τους αυτή. Όπως επισημαίνεται και αναλύεται ανωτέρω, κατά τον ουσιώδη χρόνο στις υπό εξέταση αγορές δραστηριοποιούνταν οι δύο μεγάλες γαλακτοβιομηχανίες, ήτοι η Χαραλαμπίδης - Κρίστης και η Λανίτης και για κάποιο διάστημα η {...}. Η Επιτροπή εστίασε την έρευνά της στις δύο μεγάλες γαλακτοβιομηχανίες, εφόσον η {...} αποκλείστηκε για τους λόγους που έχουν ήδη επεξηγηθεί, και ως εκ τούτου οι αναλύσεις τις οποίες διενήργησε και τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε αποτελούν προϊόν δέουσας έρευνας, η οποία συμπεριλάμβανε τις εταιρείες

που δραστηριοποιούνταν κατά τον ουσιώδη χρόνο στις υπό εξέταση αγορές. Επομένως οι πιο πάνω θέσεις της Χαραλαμπίδης - Κρίστης απορρίπτονται.

Έχοντας αναφέρει τα πιο πάνω, η Επιτροπή επιθυμεί να προσθέσει και να υπογραμμίσει ότι κάθε περίπτωση εξετάζεται με βάση τα δικά της πραγματικά δεδομένα και περιστατικά. Αυτός είναι και ο καθοριστικός παράγοντας βάσει του οποίου γίνεται η επιλογή των επιμέρους εργαλείων, όπως αυτά προβλέπονται από το οικείο νομοθετικό πλαίσιο αλλά και ανακύπτουν από την ισχύουσα νομολογία, τα οποία θα χρησιμοποιηθούν προκειμένου να καθίσταται εφικτή μία σφαιρική, δίκαιη και εις βάθος αξιολόγηση έκαστης υπόθεσης. Η ίδια τακτική ακολουθήθηκε και στην προκείμενη περίπτωση.

8.2 Σχετική Γεωγραφική Αγορά

Βάσει της ανακοίνωσης³⁸ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον καθορισμό της σχετικής γεωγραφικής αγοράς, η εν λόγω αγορά καθορίζεται ως εξής:

«η γεωγραφική αγορά περιλαμβάνει την περιοχή όπου οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις συμμετέχουν στην προμήθεια προϊόντων ή υπηρεσιών και οι όροι του ανταγωνισμού είναι επαρκώς ομοιογενείς και η οποία μπορεί να διακριθεί από γειτονικές κυρίως περιοχές, διότι στις εν λόγω περιοχές οι όροι του ανταγωνισμού διαφέρουν σημαντικά».

Η σχετική αγορά αντιστοιχεί στην περιοχή όπου οι ενδιαφερόμενοι οργανισμοί δραστηριοποιούνται στην προσφορά και ζήτηση των σχετικών προϊόντων ή και υπηρεσιών και όπου οι συνθήκες του ανταγωνισμού είναι επαρκώς ομοιογενείς, και η οποία μπορεί να διακριθεί από γειτονικές κυρίως περιοχές διότι στις εν λόγω περιοχές οι συνθήκες του ανταγωνισμού διαφέρουν σημαντικά.³⁹

Ακολουθώντας την πάγια Ενωσιακή νομολογία, και τη σχετική πρακτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η Επιτροπή προχώρησε στον ορισμό της γεωγραφικής εμβέλειας των σχετικών αγορών βασιζόμενη κυρίως στα πιο κάτω κριτήρια⁴⁰, ήτοι:

- Το γεγονός ότι οι γαλακτοβιομηχανίες διαθέτουν όλα τα είδη γάλακτος που καθορίστηκαν ανωτέρω, χωρίς περιορισμούς που να προκύπτουν από τη γεωγραφική τοποθεσία τους, χονδρικώς σε όλη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας, αφού διαθέτουν δίκτυο διανομής και δραστηριοποιούνται σε ολόκληρη την Κύπρο.
- Το γεγονός ότι οι λιανέμποροι, οι οποίοι βρίσκονται διάσπαρτοι σε ολόκληρη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας, έχουν πρόσβαση και προμηθεύονται όλα

³⁸ ΟJC 372 ημ. 9/12/1997.

³⁹ Υπόθεση *United Brands κατά Επιτροπής* [1978] συλλογή 207.

⁴⁰ Υπόθεση IV/M.1025, *Mannesman/Olivetti/Infostad*.

τα είδη γάλακτος που καθορίστηκαν ανωτέρω χωρίς περιορισμούς που να προκύπτουν από τη γεωγραφική τοποθεσία τους.

- Το γεγονός ότι δεν υπάρχουν οικονομικοί, νομικοί ή άλλοι κανονιστικοί περιορισμοί ή υποχρεώσεις που έχουν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του γεωγραφικού εύρους των δραστηριοτήτων των γαλακτοβιομηχανιών και των λιανέμπορων.

Επιπρόσθετα, η Επιτροπή έλαβε υπόψη της και τα ακόλουθα:

- Η τιμολογιακή πολιτική των γαλακτοβιομηχανιών δεν διαφοροποιείται από περιοχή σε περιοχή εντός της επικράτειας της Κυπριακής Δημοκρατίας.
- Η γενική διαφημιστική πολιτική των γαλακτοβιομηχανιών δεν διαφοροποιείται από περιοχή σε περιοχή εντός της επικράτειας της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου καθώς και όσα αναφέρονται ανωτέρω κρίνει ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, αναφορικά με τις καθορισθείσες σχετικές αγορές προϊόντος, ως σχετική γεωγραφική αγορά δύναται να ορισθεί το σύνολο της επικράτειας της Κυπριακής Δημοκρατίας καθώς οι όροι του ανταγωνισμού είναι ομοιογενείς μεταξύ όλων των επαρχιών.

Θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης αναφορικά με τη σχετική γεωγραφική αγορά, ημερομηνίας 3/2/2020

Στις θέσεις τους οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης ανέφεραν ότι συμφωνούν με τις παραγράφους 94 έως 99 της Έκθεσης Αιτιάσεων, πλην όμως σημειώνουν τα ευρήματα της Επιτροπής στην παράγραφο 97 που αφορούν στο ότι η τιμολογιακή καθώς και η γενική διαφημιστική πολιτική των γαλακτοβιομηχανιών δεν διαφοροποιείται από περιοχή σε περιοχή στην επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Η Επιτροπή παρατηρεί ότι, πέρα από τις πιο πάνω αναφορές, οι νομικοί εκπρόσωποι δεν επεκτάθηκαν περαιτέρω επί του θέματος, προκειμένου να επεξηγήσουν ποιο ακριβώς είναι το θέμα που κατά τη γνώμη τους εγείρεται σε αυτή την περίπτωση. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν υφίσταται ζήτημα διαφωνίας ως προς τα σχετικά ευρήματα της επ' αυτού. Παρά ταύτα επιθυμεί να σημειώσει την επιστολή της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, ημερομηνίας 28/5/2015, η οποία είχε υποβληθεί κατά την προκαταρκτική έρευνα, από την οποία διαφαίνεται ότι οι τιμές των προϊόντων της εταιρείας γνωστοποιούνται σε όλους τους πελάτες της ανά την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το σχετικό απόσπασμα έχει ως εξής: «Οι πελάτες της εταιρείας ενημερώνονται για τις αλλαγές τιμών με σχετικές επιστολές ή/και με την κυκλοφορία νέου τιμοκαταλόγου. Δεν γίνονται καταχωρήσεις στον

τύπο. Για τα νέα προϊόντα επισυνάπτεται σχετική επιστολή που αποστάληκε στους πελάτες. [...] Επισυνάπτονται τιμοκατάλογοι της εταιρείας από το έτος 2008 έως και το 2014.»

Εύλογα επομένως συνάγεται από τα πιο πάνω ότι οι τιμές των προϊόντων της εταιρείας γνωστοποιούνται μέσω εντύπου το οποίο αποστέλλεται προς όλους τους πελάτες της, ανεξαρτήτως τόπου εγκατάστασης αυτών.

9. ΕΠΗΡΕΑΣΜΟΣ ΕΝΔΟΕΝΩΣΙΑΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Η Επιτροπή, στη βάση του περιεχομένου της απόφασης της για διεξαγωγή αυτεπάγγελτης έρευνας για παράβαση των άρθρων 101 και 102 της ΣΛΕΕ, παράλληλα με τις αντίστοιχες διατάξεις των άρθρων 3(1) και 6(1) του Νόμου, προχώρησε να εξετάσει κατά πόσον τίθεται θέμα επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών, ώστε στην προκειμένη περίπτωση να επιβάλλεται η παράλληλη εφαρμογή του ενωσιακού και του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού.

Συναφώς, το Άρθρο 3(1) του Ευρωπαϊκού Κανονισμού 1/2003 του Συμβουλίου προβλέπει ότι: «*οσάκις οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ή τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε συμφωνίες, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων ή εναρμονισμένες πρακτικές κατά την έννοια του άρθρου 81(1) της Συνθήκης, οι οποίες είναι πιθανόν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών κατά την έννοια της διάταξης αυτής, εφαρμόζουν επίσης το άρθρο 81 της Συνθήκης στις εν λόγω συμφωνίες, αποφάσεις ή εναρμονισμένες πρακτικές. Όταν οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ή τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε τυχόν καταχρηστική πρακτική που απαγορεύεται από το άρθρο 82 της συνθήκης εφαρμόζουν επίσης το άρθρο 82»⁴¹.*

Συνεπώς, το άρθρο 3(1) του Κανονισμού 1/2003 υποχρεώνει τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού και τα εθνικά δικαστήρια των κρατών μελών να εφαρμόζουν και τα άρθρα 101 και 102 της ΣΛΕΕ όταν εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία περί ανταγωνισμού σε συμφωνίες ή/και καταχρηστικές πρακτικές που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών.⁴²

Κατά πάγια νομολογία, για να μπορεί μια πρακτική να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, πρέπει, βάσει ενός συνόλου νομικών και πραγματικών στοιχείων, να μπορεί να πιθανολογηθεί επαρκώς ότι μπορεί να ασκήσει άμεση ή έμμεση, πραγματική ή δυνητική επίδραση στα εμπορικά ρεύματα μεταξύ των κρατών μελών, τούτο δε κατά τρόπο

⁴¹ Βλ. σχετ. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης, Επίσημη Εφημερίδα L 001 της 4.1.2003.

⁴² Βλ. σχετικά Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής — Κατευθυντήριες Γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, ΕΕ 2004/C 101/07, σελ. 81, παρ. 8 επ.

που να προκαλείται φόβος ότι θα μπορούσε να εμποδίσει την πραγματοποίηση ενιαίας αγοράς μεταξύ κρατών μελών.⁴³ Δεν απαιτείται να αποδειχθεί ότι η κάθε φορά εξεταζόμενη πρακτική είχε όντως το αποτέλεσμα αυτό. Επίσης, είναι αδιάφορο αν η πρακτική μιας συγκεκριμένης επιχείρησης επηρεάζει, αυτοτελώς εξεταζόμενη, το διακοινοτικό εμπόριο.

Το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών μπορεί να επηρεαστεί επίσης σε περιπτώσεις στις οποίες η οικεία αγορά είναι η εθνική αγορά ή τμήμα της εθνικής αγοράς⁴⁴. Περί της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης, γίνεται δεκτό ότι όταν μια επιχείρηση κατέχει δεσπόζουσα θέση στο σύνολο ενός κράτους μέλους, το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών δύναται υπό κανονικές συνθήκες να επηρεαστεί. Εξάλλου, το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών μπορεί να επηρεαστεί και όταν η συμπεριφορά της δεσπόζουσας επιχείρησης επηρεάζει τη διάρθρωση των ανταγωνισμού στο εσωτερικό ενός κράτους μέλους.

Επιπλέον σημαντικό στοιχείο για την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών αποτελεί η φύση των προϊόντων που καλύπτονται από τις συμφωνίες ή πρακτικές που εξετάζονται στην προκείμενη αυτεπάγγελτη έρευνα. Όταν η ίδια η φύση των προϊόντων τα καθιστά ιδιαίτερα σημαντικά για επιχειρήσεις που επιθυμούν να εγκατασταθούν ή να αναπτύξουν τις δραστηριότητες τους σε άλλα κράτη μέλη, το εφαρμοστέο του κοινοτικού δικαίου προσδιορίζεται ευκολότερα⁴⁵.

Στην προκείμενη αυτεπάγγελτη έρευνα περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, προϊόντα που αφορούν εισαγόμενα αρωματισμένα γάλατα μακράς διάρκειας τα οποία εισάγουν οι δυο εταιρείες παστερίωσης στην Κύπρο. Συγκεκριμένα η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης εισάγει το *Milko* και η εταιρεία Λανίτης το *Junior*.

Σε αυτό το σημείο η Επιτροπή παραπέμπει στην απόφαση της Ελληνικής Αρχής Ανταγωνισμού αρ. 369/V/2007 όπου η ΕΠΑΝΤ, επιπλέον προς τα υπόλοιπα συνήθη στοιχεία, έλαβε υπόψη της ότι οι συμπράττουσες ανταγωνίστριες εταιρείες, σε συνάντηση που είχαν, έκαναν ρητή αναφορά στις τιμές του επίδικου προϊόντος που ίσχυαν σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως εκ τούτου, σε συνδυασμό με την Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αποφάσισε ότι υπήρχε επηρεασμός του εμπορίου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Επιτροπή επίσης παραπέμπει στην απόφαση της Ελληνικής Αρχής Ανταγωνισμού αρ. 434/V/2009, όπου η ΕΠΑΝΤ έκρινε ότι υπάρχει αισθητός επηρεασμός του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών από συμφωνίες μεταξύ της εταιρείας και των αλυσίδων σουπερμάρκετ

⁴³ Βλ. Συνεκδικασθείσες υποθέσεις 209 έως 215 και 218/78, *Heintz van Landewyck SARL και λοιποί κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, [1980], Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1980 σελίδα 03125, σκέψη 170, Υπόθεση C-219/95 P, *Ferriere Nord SpA κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, [1997] Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1997 σελίδα I-04411, σκέψη 20.

⁴⁴ Κατευθυντήριες Γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, ΕΕ 2004/C 101/07, παρ. 22.

⁴⁵ *Ibid.*, παρ 30.

για είδη καφέ, επειδή: 1) τα είδη αυτά αποτελούν αντικείμενο διασυνοριακών συναλλαγών υπό την έννοια ότι δεν υφίσταται εμπόδιο, 2) η εταιρεία έχει στην αγορά του καφέ ιδιαίτερη ισχύ, 3) οι συμφωνίες καλύπτουν μεγάλο μέρος της ελληνικής επικράτειας καθώς οι αλυσίδες σουπερμάρκετ διαθέτουν αρκετά καταστήματα λιανικής πώλησης, 4) οι εν λόγω συμφωνίες αφορούν εισαγωγές από άλλα κράτη μέλη αποσκοπώντας να επηρεαστεί το εμπόριο μεταξύ Ελλάδος και υπολοίπων κρατών μελών στεγανοποιώντας την ελληνική αγορά.

Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι, στην προκειμένη περίπτωση, οι δύο επίμαχες γαλακτοβιομηχανίες διαθέτουν προϊόντα τα οποία αποτελούν αντικείμενο διασυνοριακών συναλλαγών όπως, για παράδειγμα, γάλατα μακράς διάρκειας, και άρα οι οποιοσδήποτε συμφωνίες εισαγωγής από άλλα κράτη μέλη δύνανται να περιορίσουν το εμπόριο μεταξύ Κύπρου και υπόλοιπων κρατών μελών στεγανοποιώντας την κυπριακή αγορά. Επιπρόσθετα, το γεγονός ότι τα εν λόγω προϊόντα αποτελούν μέρος των συμφωνιών διάθεσης στα διάφορα σημεία πώλησης, καλύπτοντας την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας, ενισχύει το συμπέρασμα ότι στην προκειμένη περίπτωση το εμπόριο μεταξύ της Κύπρου και των υπόλοιπων κρατών μελών δύναται να επηρεαστεί.

Εξάλλου, όπως έχει ήδη επισημανθεί, το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών μπορεί να επηρεαστεί σε περιπτώσεις στις οποίες η οικεία αγορά είναι η εθνική αγορά ή τμήμα της εθνικής αγοράς. Αναφέρθηκε επίσης πως όταν μια επιχείρηση κατέχει δεσπόζουσα θέση στο σύνολο ενός κράτους μέλους, το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών δύναται υπό κανονικές συνθήκες να επηρεαστεί. Στην προκειμένη υπόθεση, οι δύο εξεταζόμενες γαλακτοβιομηχανίες ήταν ουσιαστικά οι μοναδικές στην κυπριακή αγορά και ως εκ τούτου, κάλυπταν την ολόκληρη της εθνικής αγοράς.

Θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης σε σχέση με τον επηρεασμό του ενδοενωσιακού εμπορίου

Οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης υποστήριξαν στις θέσεις τους ότι στην προκειμένη περίπτωση δεν υφίσταται ζήτημα επηρεασμού του ενδοενωσιακού εμπορίου, επειδή, όπως ισχυρίστηκαν: «[...] δεν υπάρχει το ελάχιστο επίπεδο διασυνοριακών επιπτώσεων προϋπόθεση που πρέπει να συντρέχει για την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού».

Ισχυρίστηκαν επίσης ότι η Επιτροπή δεν επεξηγεί το πώς επηρεάζεται η οικονομική αλληλοδιείσδυση που επιδιώκεται από την ΣΛΕΕ, «ενώ αντίθετα παραπέμπει σε αυθαίρετα συμπεράσματα αναφορικά με το εμπόριο της ευρύτερης αγοράς γάλακτος τα οποία δεν τυγχάνουν εφαρμογής και/ή δεν έχουν σχέση με την κατ' ισχυρισμό παραβίαση». Όπως επιπρόσθετα υποστήριξαν, «[...] η Επιτροπή δεν απέδειξε με ικανοποιητικό βαθμό

βεβαιότητας ότι ενδέχεται να επηρεαστεί εμπορική δραστηριότητα μεταξύ κρατών μελών όπως αναφέρεται στην Νομολογία του ΔΕΕ.».

Παραπέμποντας σε σχετική νομολογία και στις Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, υποστήριξαν, μεταξύ άλλων, ότι «Στην παρούσα περίπτωση, η κατ' ισχυρισμό υπερτιμολόγηση δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση καταχρηστικό αποκλεισμό από την αγορά αλλά ούτε και καταχρηστική εκμετάλλευση οικονομικής ισχύος.».

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Η Επιτροπή μελέτησε τις ως άνω θέσεις των νομικών εκπροσώπων και επιθυμεί να επαναλάβει αυτό που έχει ήδη επισημανθεί σχετικά στην Έκθεση Αιτιάσεων. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή, υπό το φως των Κατευθυντήριων Γραμμών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, είχε επισημάνει ότι το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών μπορεί να επηρεαστεί, μεταξύ άλλων, στις περιπτώσεις όπου η οικεία αγορά είναι η εθνική αγορά, ενώ, όταν μια επιχείρηση κατέχει δεσπόζουσα θέση στο σύνολο ενός κράτους μέλους, ή, όταν η συμπεριφορά της δεσπόζουσας επιχείρησης επηρεάζει τη διάρθρωση των ανταγωνισμού στο εσωτερικό ενός κράτους μέλους, το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών δύναται να επηρεαστεί⁴⁶.

Σύμφωνα μάλιστα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές:

«73. Όσον αφορά την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, είναι σκόπιμο να γίνει διάκριση ανάμεσα στις καταχρήσεις που δημιουργούν εμπόδια στην είσοδο ή παραγκωνίζουν τους ανταγωνιστές (καταχρηστικός αποκλεισμός από την αγορά) και τις καταχρήσεις με τις οποίες η δεσπόζουσα επιχείρηση εκμεταλλεύεται την οικονομική της ισχύ, για παράδειγμα με την εφαρμογή υπερβολικών τιμών ή τιμών που εισάγουν διακρίσεις (καταχρηστική εκμετάλλευση οικονομικής ισχύος). Και τα δύο είδη καταχρήσεων μπορούν να διαπραχθούν είτε με συμφωνίες, οι οποίες υπόκεινται επίσης στο άρθρο 81 παράγραφος 1, είτε με μονομερή συμπεριφορά η οποία, όσον αφορά την κοινοτική νομοθεσία περί ανταγωνισμού, εμπίπτει μόνο στο άρθρο 82.»

«96. Όταν μια επιχείρηση κατέχει δεσπόζουσα θέση που καλύπτει το σύνολο κράτους μέλους, είναι καταρχήν αδιάφορο εάν η κατάχρηση που διαπράττει η δεσπόζουσα επιχείρηση επηρεάζει τμήμα μόνο του εδάφους του κράτους μέλους ή ορισμένους μόνο αγοραστές στο έδαφός του. Μια δεσπόζουσα επιχείρηση μπορεί να εμποδίσει το εμπόριο με ουσιαστικό τρόπο εάν υιοθετεί καταχρηστική συμπεριφορά σε τομείς ή έναντι πελατών που ενδέχεται να αποτελέσουν στόχο ανταγωνιστών από άλλα κράτη μέλη.»

Σύμφωνα με την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής «ΓενΔΕΕ») στην υπόθεση BPB Industries plc κατά Επιτροπής⁴⁷ απαραίτητη προϋπόθεση

⁴⁶ *Ibid.*, παρ. 22.

⁴⁷ ΓενΔΕΕ T-65/89, *BPB Industries plc κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1993, σκ.134.

για την εφαρμογή του άρθρου 102 ΣΛΕΕ αποτελεί η καταχρηστική συμπεριφορά να μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών: «Όσον αφορά την προϋπόθεση της επιδράσεως στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, πρέπει να υπομνησθεί, καταρχάς, ότι, για να μπορεί να εφαρμοστεί το άρθρο 86, πρέπει και αρκεί η καταχρηστική συμπεριφορά να μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Δεν είναι απαραίτητο σχετικά να διαπιστωθεί η ύπαρξη ενεστώσας και πραγματικής επιπτώσεως στο διακρατικό εμπόριο. Πράγματι, η προϋπόθεση της επιδράσεως στο εμπόριο πρέπει να θεωρείται πληρωθείσα όταν έχει διαπιστωθεί ότι το ενδοκοινοτικό εμπόριο επηρεάστηκε πράγματι ή μπορούσε τουλάχιστον να επηρεαστεί σημαντικά (βλ., ιδίως τις αποφάσεις του Δικαστηρίου *Michelin* κατά *Επιτροπής*, προαναφερθείσα, σκέψη 104, και της 23ης Απριλίου 1991, *C-41/90, Höffner και Elser*, Συλλογή 1991, σ. I-1979, σκέψη 32).»

Υπό το φως των ανωτέρω, η Επιτροπή απορρίπτει τους ισχυρισμούς των νομικών εκπροσώπων της Χαραλαμπίδης-Κρίστης και υπογραμμίζει ότι στην προκείμενη περίπτωση, ένεκα της δεσπόζουσας θέσης της εν λόγω εταιρείας στις υπό εξέταση σχετικές αγορές, το γεγονός ότι ορισμένα από τα εξεταζόμενα προϊόντα αποτελούν αντικείμενο εισαγωγών από άλλα κράτη μέλη αλλά και της φύσης της εξεταζόμενης συμπεριφοράς, η οποία καλύπτει ολόκληρο το έδαφος της Κυπριακής Δημοκρατίας, στη βάση της νομολογίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των Κατευθυντήριων Γραμμών, το εμπόριο κρατών μελών δύναται να επηρεασθεί. Εξάλλου, όπως τονίζεται στις Κατευθυντήριες Γραμμές «Αυτό που έχει σημασία είναι η ικανότητα της συμφωνίας ή της πρακτικής να επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και όχι εάν, σε δεδομένη στιγμή, το επηρεάζει πραγματικά.»⁴⁸

Συνεπώς, η Επιτροπή θεωρεί ότι υφίσταται επηρεασμός του ενδοενωσιακού εμπορίου και ως εκ τούτου θα εξετάσει τόσο τα εθνικά άρθρα 3(1) και 6(1) του Νόμου όσο και τα ενωσιακά άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ.

10. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΑΓΟΡΑΣ

Παστεριωτές

Αριθμός Επιχειρήσεων

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει ενώπιον της η Επιτροπή, διαπιστώνεται ότι σε επίπεδο παστεριωτών η αγορά χαρακτηρίζεται από μικρό αριθμό επιχειρήσεων με υψηλό βαθμό συγκέντρωσης. Συγκεκριμένα, όπως προαναφέρεται, κατά τον ουσιώδη χρόνο στην Κύπρο δραστηριοποιούνταν κατά κύριο λόγο οι δύο μεγάλες γαλακτοβιομηχανίες, ήτοι, οι εταιρείες Χαραλαμπίδης-Κρίστης και Λανίτης, οι οποίες επεξεργάζονταν την ίδια ύλη και παρασκεύαζαν ομογενοποιημένα προϊόντα.

⁴⁸ *Ibid.*, Σκέψη 42.

Η Επιτροπή προέβη σε επεξεργασία των ενώπιων της στοιχείων καταλήγοντας στις ακόλουθες αναλύσεις μεριδίου αγοράς ανά έτος και ανά είδος.

Μερίδια Αγοράς ανά έτος

Ακολουθούν πίνακες στους οποίους παρατίθενται οι συνολικές πωλήσεις (σε ευρώ) και τα συνολικά μερίδια αγοράς της κάθε γαλακτοβιομηχανίας για τα έτη 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 και 2014, σε σχέση με τις πωλήσεις φρέσκου παστεριωμένου και μακράς διάρκειας αγελαδινού γάλακτος. Επισημαίνεται ότι, όπως έχει ήδη αναφερθεί, το έτος 2008 δεν λήφθηκε υπόψη για το λόγο ότι η ενοποίηση των εταιρειών «Charalambides Dairies Ltd» και «Christis Dairies Ltd» επήλθε την 1/1/2009.

Πίνακας 1

ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΦΡΕΣΚΟΥ ΠΑΣΤΕΡΙΩΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2009					
ΕΙΔΟΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	Α/ΦΟΙ ΛΑΝΙΤΗΣ		ΧΑΡ. ΚΡΙΣΤΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
	€	%	€	%	€
ΦΡΕΣΚΟ ΛΕΥΚΟ ΓΑΛΑ	{...}	(0%-10%)	{...}	(90%-100%)	{...}
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΜΕ ΕΠΙΠΡ. ΑΣΒΕΣΤΙΟ					
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΜΕ ΦΥΤ. ΙΝΕΣ					
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ Σ/ΑΡΩΜ.					
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΧΩΡΙΣ ΛΑΚΤΟΖΗ					
ΓΑΛΑ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ					
ΓΑΛΑ Μ. ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ Σ/ΑΡΩΜ. ⁴⁹					
ΟΛΙΚΟ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}

Πίνακας 2

ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΦΡΕΣΚΟΥ ΠΑΣΤΕΡΙΩΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2010					
ΕΙΔΟΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	Α/ΦΟΙ ΛΑΝΙΤΗΣ		ΧΑΡ. ΚΡΙΣΤΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
	€	%	€	%	€
ΦΡΕΣΚΟ ΛΕΥΚΟ ΓΑΛΑ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΜΕ ΕΠΙΠΡ. ΑΣΒΕΣΤΙΟ					
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΜΕ ΦΥΤ. ΙΝΕΣ					
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ Σ/ΑΡΩΜ.					
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΧΩΡΙΣ ΛΑΚΤΟΖΗ					
ΓΑΛΑ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ					
ΓΑΛΑ Μ. ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ Σ/ΑΡΩΜ.					
ΟΛΙΚΟ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}

⁴⁹ Σημειώνεται ότι όπου στο παρόν γίνεται αναφορά σε Σοκολατούχο/Αρωματισμένο Γάλα Μακράς Διάρκειας, ο όρος αυτός περιλαμβάνει και τα αντίστοιχα προϊόντα Υψηλής Παστερίωσης.

Πίνακας 3

ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΦΡΕΣΚΟΥ ΠΑΣΤΕΡΙΩΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2011					
ΕΙΔΟΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	Α/ΦΟΙ ΛΑΝΙΤΗΣ		ΧΑΡ. ΚΡΙΣΤΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
	€	%	€	%	€
ΦΡΕΣΚΟ ΛΕΥΚΟ ΓΑΛΑ	{...}	(0%-10%] (30%-40%]	{...}	(90%-100%] (60%-70%]	{...}
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΜΕ ΕΠΙΠΡ. ΑΣΒΕΣΤΙΟ					
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΜΕ ΦΥΤ. ΙΝΕΣ					
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ Σ/ΑΡΩΜ.					
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΧΩΡΙΣ ΛΑΚΤΟΖΗ					
ΓΑΛΑ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ					
ΓΑΛΑ Μ. ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ Σ/ΑΡΩΜ.					
ΟΛΙΚΟ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}

Πίνακας 4

ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΦΡΕΣΚΟΥ ΠΑΣΤΕΡΙΩΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2012					
ΕΙΔΟΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	Α/ΦΟΙ ΛΑΝΙΤΗΣ		ΧΑΡ. ΚΡΙΣΤΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
	€	%	€	%	€
ΦΡΕΣΚΟ ΛΕΥΚΟ ΓΑΛΑ	{...}	(0%-10%] (30%-40%]	{...}	(90%-100%] (60%-70%]	{...}
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΜΕ ΕΠΙΠΡ. ΑΣΒΕΣΤΙΟ					
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΜΕ ΦΥΤΙΚΕΣ ΙΝΕΣ					
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ Σ/ΑΡΩΜΑΤΙΣΜΕΝΟ					
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΧΩΡΙΣ ΛΑΚΤΟΖΗ					
ΓΑΛΑ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ					
ΓΑΛΑ Μ. ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ Σ/ΑΡΩΜΑΤΙΣΜ					
ΟΛΙΚΟ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}

Πίνακας 5

ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΦΡΕΣΚΟΥ ΠΑΣΤΕΡΙΩΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2013					
ΕΙΔΟΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	Α/ΦΟΙ ΛΑΝΙΤΗΣ		ΧΑΡ. ΚΡΙΣΤΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
	€	%	€	%	€
ΦΡΕΣΚΟ ΛΕΥΚΟ ΓΑΛΑ					
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΜΕ ΕΠΙΠΡ. ΑΣΒΕΣΤΙΟ		{...}		{...}	
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΜΕ ΦΥΤ. ΙΝΕΣ					
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ Σ/ΑΡΩΜ.	{...}	(0%-10%]	{...}	(90%-100%]	{...}
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΧΩΡΙΣ ΛΑΚΤΟΖΗ		(20%-30%]		(70%-80%]	
ΓΑΛΑ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ					
ΓΑΛΑ Μ. ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ Σ/ΑΡΩΜ.		{...}		{...}	
ΟΛΙΚΟ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}

Πίνακας 6

ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΦΡΕΣΚΟΥ ΠΑΣΤΕΡΙΩΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2014					
ΕΙΔΟΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	Α/ΦΟΙ ΛΑΝΙΤΗΣ		ΧΑΡ. ΚΡΙΣΤΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ
	€	%	€	%	€
ΦΡΕΣΚΟ ΛΕΥΚΟ ΓΑΛΑ					
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΜΕ ΕΠΙΠΡ. ΑΣΒΕΣΤΙΟ		{...}		{...}	
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΜΕ ΦΥΤ. ΙΝΕΣ					
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ Σ/ΑΡΩΜ.	{...}	(0%-10%]	{...}	(90%-100%]	{...}
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΧΩΡΙΣ ΛΑΚΤΟΖΗ		(20%-30%]		(70%-80%]	
ΓΑΛΑ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ					
ΓΑΛΑ Μ. ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ Σ/ΑΡΩΜ.		{...}		{...}	
ΟΛΙΚΟ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}

Μερίδια Αγοράς ανά είδος

Ακολουθεί πίνακας και γραφική παράσταση όπου παρουσιάζονται τα μερίδια αγοράς της κάθε γαλακτοβιομηχανίας για το κάθε είδος παστερίωσης⁵⁰ ξεχωριστά, όπως αυτά υπολογίστηκαν στη βάση των ενώπιων της Επιτροπής στοιχείων:

Πίνακας 7

ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΦΡΕΣΚΟΥ ΛΕΥΚΟΥ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2009-2014 (%)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Α/ΦΟΙ ΛΑΝΙΤΗΣ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}
ΧΑΡΑΛ. - ΚΡΙΣΤΗΣ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}
ΟΛΙΚΟ	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Γραφική Παράσταση 1

Όπως παρατηρείται, το μερίδιο αγοράς της εταιρείας Λανίτης στο φρέσκο λευκό παστεριωμένο γάλα σημείωσε {...} το 2013, ενώ το αντίστοιχο μερίδιο της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης σημείωσε {...} το 2013. Το έτος 2014 η Λανίτης σημείωσε {...} ενώ η Χαραλαμπίδης-Κρίστης σημείωσε {...}.

Στον πιο κάτω πίνακα αναγράφονται τα μερίδια αγοράς για το φρέσκο λευκό αγελαδινό γάλα σε συνάρτηση με τα υπόλοιπα είδη γάλακτος στην κυπριακή αγορά για τα έτη 2009-2014. Ο πίνακας 8 δεικνύει τα υψηλά ποσοστά, {...}, του φρέσκου λευκού γάλακτος ως ποσοστό

⁵⁰ Οι σχετικοί πίνακες περιλαμβάνουν στοιχεία για τις συσκευασίες (250 ml, 330 ml, 1lt, 1,5lt, 2lt) πλαστικού και χάρτινου μπουκαλιού.

του συνολικού όγκου αγελαδινού γάλακτος στην κυπριακή αγορά. Δηλαδή, από όλες τις σχετικές αγορές το φρέσκο λευκό παστεριωμένο γάλα είναι το σημαντικότερο προϊόν.

Πίνακας 8

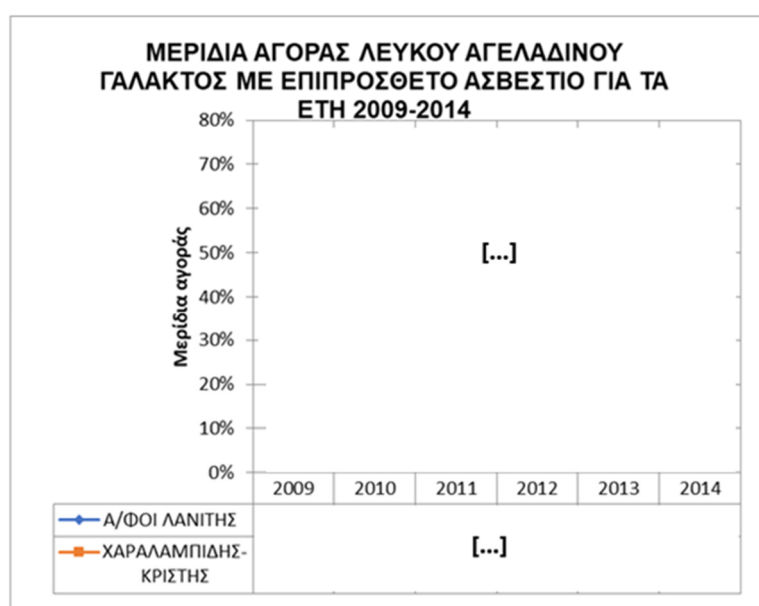
Μερίδια αγοράς φρέσκου λευκού γάλακτος σε συνάρτηση με τα υπόλοιπα είδη γάλακτος των ετών 2009-2014		
Έτος	Όγκος Πωλήσεων (€)	Ποσοστό (%)
2009	{...}	{...}
2010	{...}	{...}
2011	{...}	{...}
2012	{...}	{...}
2013	{...}	{...}
2014	{...}	{...}

Τα μερίδια αγοράς των δύο γαλακτοβιομηχανιών στην κατηγορία του φρέσκου αγελαδινού γάλακτος με επιπρόσθετο ασβέστιο για τα έτη 2009-2014 παρουσιάζονται στον πίνακα και τη γραφική παράσταση που ακολουθεί:

Πίνακας 9

ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΦΡΕΣΚΟΥ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΜΕ ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΟ ΑΣΒΕΣΤΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2009-2014 (%)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Α/ΦΟΙ ΛΑΝΙΤΗΣ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}
ΧΑΡΑΛ. - ΚΡΙΣΤΗΣ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}
ΟΛΙΚΟ	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Γραφική Παράσταση 2

Όπως φαίνεται, το μερίδιο αγοράς της Λανίτης στο φρέσκο γάλα με επιπρόσθετο ασβέστιο σημείωσε {...} το 2009 {...} το 2013 και {...} το 2014, ενώ αυτό της Χαραλαμπίδης-Κρίστης σημείωσε {...} το 2009 {...} το 2013 και ακολούθως {...} το 2014.

Τα μερίδια αγοράς των δύο εταιρειών στον τομέα του γάλακτος-ροφήματος με φυτικές ίνες, για τα έτη 2009-2014, παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 10

ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΜΕ ΦΥΤΙΚΕΣ ΙΝΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2009-2014						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Α/ΦΟΙ ΛΑΝΙΤΗΣ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}
ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ - ΚΡΙΣΤΗΣ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}
ΟΛΙΚΟ	100%	100%	100%	100%	100%	100%

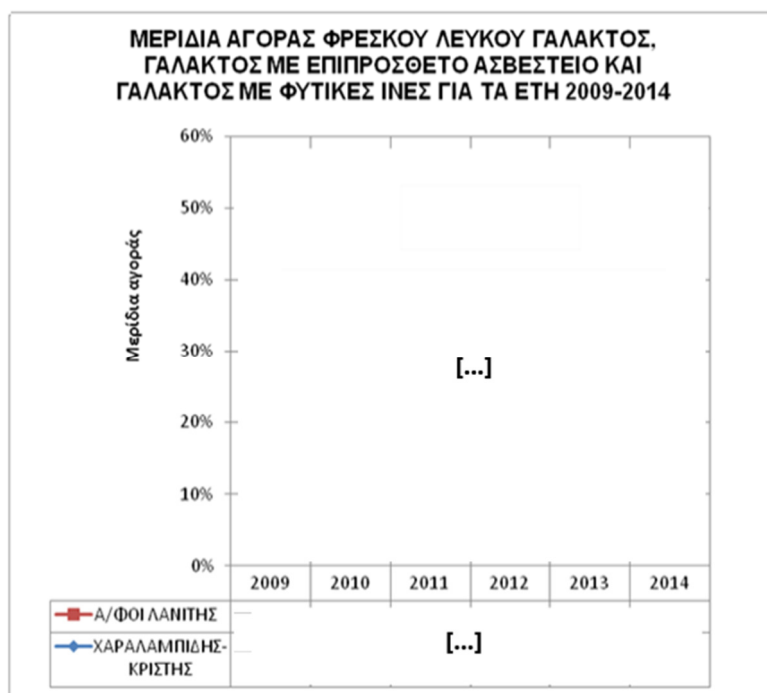
Όπως εύλογα διαπιστώνεται από τον πιο πάνω πίνακα, το γάλα-ρόφημα με φυτικές ίνες είναι προϊόν το οποίο παράγεται μόνο από την εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης και συνεπώς για όλα τα υπό εξέταση έτη η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης κατείχε το συνολικό μερίδιο αγοράς στη σχετική κατηγορία.

Σύμφωνα με τα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω σε σχέση με τον ορισμό της σχετικής αγοράς προϊόντος/υπηρεσίας, η αγορά του φρέσκου λευκού γάλακτος περιλαμβάνει τόσο το λευκό γάλα όσο και τα γάλατα με πρόσθετο ασβέστιο και φυτικές ίνες. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή προχώρησε στον υπολογισμό των μεριδίων αγοράς της κάθε εταιρείας για τα έτη 2009-2014, ως ακολούθως:

Πίνακας 11

ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΦΡΕΣΚΟΥ ΛΕΥΚΟΥ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ, ΜΕ ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΟ ΑΣΒΕΣΤΕΙΟ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΜΕ ΦΥΤΙΚΕΣ ΙΝΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2009-2014						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Α/ΦΟΙ ΛΑΝΙΤΗ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}
ΧΑΡΑΛ.-ΚΡΙΣΤΗΣ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}
ΟΛΙΚΟ	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Γραφική Παράσταση 3

Τα μερίδια αγοράς των δύο γαλακτοβιομηχανιών στην κατηγορία του γάλακτος χωρίς λακτόζη, για τα έτη 2009-2014, παρουσιάζονται κατωτέρω:

Πίνακας 12

ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΧΩΡΙΣ ΛΑΚΤΟΖΗ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2009-2014						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Α/ΦΟΙ ΛΑΝΙΤΗΣ	(40%-50%]	(40%-50%]	(30%-40%]	(30%-40%]	(20%-30%]	(20%-30%]
ΧΑΡΑΛ. -ΚΡΙΣΤΗΣ	(50%-60%]	(50%-60%]	(60%-70%]	(60%-70%]	(70%-80%]	(70%-80%]
ΟΛΙΚΟ	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Γραφική Παράσταση 4

Όπως φαίνεται από τα πάνω στοιχεία, το μερίδιο αγοράς της Λανίτης στο γάλα χωρίς λακτόζη σημείωσε σταδιακή μείωση, από (40%-50%) το 2009 σε (20%-30%) το 2014, ενώ το αντίστοιχο προϊόν της Χαραλαμπίδης-Κρίστης σημείωσε σταδιακή αύξηση, από (50%-60%) το 2009 σε (70%-80%) το 2014.

Στον πίνακα και τη γραφική παράσταση που ακολουθούν παρουσιάζονται τα μερίδια αγοράς των δύο γαλακτοβιομηχανιών στην κατηγορία του λευκού αγελαδινού γάλακτος μακράς διάρκειας για την περίοδο 2009-2014.

Πίνακας 13

ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΛΕΥΚΟΥ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2009-2014						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Α/ΦΟΙ ΛΑΝΙΤΗΣ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}
ΧΑΡΑΛ. -ΚΡΙΣΤΗΣ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}
ΟΛΙΚΟ	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Γραφική Παράσταση 5

Η Επιτροπή σημειώνει ότι η εταιρεία Λανίτης μέχρι το 2012 παρήγαγε και διέθετε στην αγορά Λευκό Γάλα υψηλής Παστερίωσης (UHT) και κατά συνέπεια, τα μερίδια αγοράς της μέχρι το 2012 αναφέρονται σε αυτό το προϊόν. Από το έτος 2013 η εν λόγω εταιρεία άρχισε να παράγει και να διαθέτει Γάλα Μακράς Διαρκείας. Όπως διαπιστώνεται, με την είσοδο της στην συγκεκριμένη αγορά απέκτησε {...}.

Στη συνέχεια εξετάζεται το φρέσκο σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα το οποίο, όπως διαπιστώνεται από τον πίνακα που ακολουθεί, όσον αφορά στα έτη που εξετάστηκαν, παράγεται {...} από την εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης και συνεπώς, για όλα τα υπό εξέταση έτη, η εν λόγω εταιρεία κατείχε το {...} μερίδιο στη συγκεκριμένη κατηγορία:

Πίνακας 14

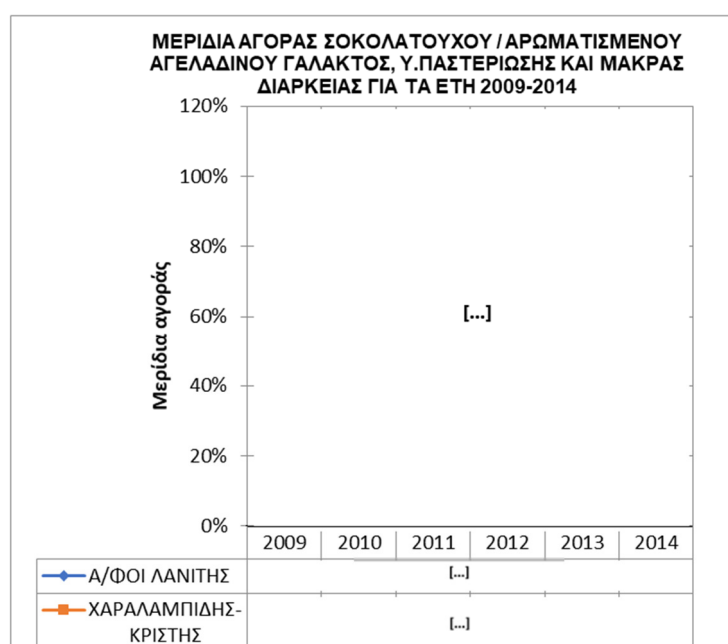
ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΦΡΕΣΚΟΥ ΣΟΚΟΛΑΤΟΥΧΟΥ / ΑΡΩΜΑΤΙΣΜΕΝΟΥ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2009-2014						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Α/ΦΟΙ ΛΑΝΙΤΗΣ	[0%- 10%]	[0%- 10%]	[0%- 10%]	[0%- 10%]	[0%- 10%]	[0%- 10%]
ΧΑΡΑΛ.-ΚΡΙΣΤΗΣ	(90%- 100%]	(90%- 100%]	(90%- 100%]	(90%- 100%]	(90%- 100%]	(90%- 100%]
ΟΛΙΚΟ	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Στον πίνακα και τη γραφική παράσταση που ακολουθούν παρατίθενται τα μερίδια αγοράς των δύο γαλακτοβιομηχανιών στην κατηγορία του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος υψηλής παστερίωσης και μακράς διαρκείας για τα υπό αναφορά έτη, ήτοι 2009-2014.

Πίνακας 15

ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΣΟΚΟΛΑΤΟΥΧΟΥ / ΑΡΩΜΑΤΙΣΜΕΝΟΥ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΥΨΗΛΗΣ ΠΑΣΤΕΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2009-2014						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Α/ΦΟΙ ΛΑΝΙΤΗΣ	[0%-10%]	(90%-100%]	(90%-100%]	(90%-100%]	(90%-100%]	(90%-100%]
ΧΑΡΑΛ.-ΚΡΙΣΤΗΣ	(90%-100%]	[0%-10%]	[0%-10%]	[0%-10%]	[0%-10%]	[0%-10%]
ΟΛΙΚΟ	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Γραφική Παράσταση 6

Σημειώνεται ότι η εταιρεία Λανίτης ξεκίνησε την παραγωγή και διάθεση σοκολατούχου/αρωματισμένου γάλακτος μακράς διάρκειας το 2010. Από το πρώτο έτος δραστηριοποίησης της στην εν λόγω κατηγορία η εταιρεία κατάφερε να κατακτήσει το (90%-100%] αυτής, ενώ η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης κατείχε το υπόλοιπο (0%-10%]. Από το έτος 2011 και μετέπειτα, η Χαραλαμπίδης-Κρίστης σταμάτησε να δραστηριοποιείται στη συγκεκριμένη αγορά. Παρά ταύτα, όπως προαναφέρεται, η εν λόγω εταιρεία ήταν η μόνη που παρήγαγε φρέσκο σοκολατούχο/αρωματισμένο γάλα.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, σύμφωνα με την απόφαση αριθμ. 515/Ν/2011 της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού, «τα σοκολατούχα γάλατα μπορεί να διατίθενται σε μορφή φρέσκου παστεριωμένου, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας γάλακτος».

Υπό το φως των ανωτέρω και δεδομένου ότι η Επιτροπή έχει ήδη ορίσει τη συγκεκριμένη σχετική αγορά ως την αγορά του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, η οποία περιλαμβάνει τόσο το φρέσκο παστεριωμένο όσο και το υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας γάλα, η Επιτροπή προχώρησε σε υπολογισμό των μεριδίων των δύο εταιρειών στην εν λόγω σχετική αγορά, ως ακολούθως:

Πίνακας 16

ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΙΤΡΑ ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΣΟΚΟΛΑΤΟΥΧΟΥ /ΑΡΩΜΑΤΙΣΜΕΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2009 - 2014								
ΕΤΟΣ	ΛΑΝΙΤΗΣ	ΧΑΡ.-ΚΡΙΣΤΗΣ	ΧΑΡ.-ΚΡΙΣΤΗΣ	ΛΑΝΙΤΗΣ	ΧΑΡ.ΚΡΙΣΤΗΣ	ΟΛΙΚΟ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ	ΜΕΡΙΔΙΟ ΑΓΟΡΑΣ ΛΑΝΙΤΗΣ	ΜΕΡΙΔΙΟ ΑΓΟΡΑΣ ΧΑΡ.-ΚΡΙΣΤΗΣ
	ΥΨ. ΠΑΣΤΕΡ. & ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ	ΦΡΕΣΚΟ	ΥΨ. ΠΑΣΤΕΡ. & ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ		%	%
2009	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[0%-10%]	(90%-100%)
2010	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	(10%-20%)	(80%-90%)
2011	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[0%-10%]	(80%-90%)
2012	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[0%-10%]	(90%-100%)
2013	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	(10%-20%)	(80%-90%)
2014	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	(10%-20%)	(80%-90%)

Από τον πιο πάνω πίνακα διακρίνεται ότι η Χαραλαμπίδης-Κρίστης κατείχε δεσπόζουσα θέση στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, εφόσον τα μερίδια αγοράς της ανήλθαν σε ποσοστά τα οποία, στο διάστημα μεταξύ των ετών 2009 και 2014 κυμάνθηκαν μεταξύ (80%-90%) και (90%-100%).

Στον κατωτέρω πίνακα παρουσιάζονται τα μερίδια αγοράς που κατείχε έκαστο υπό εξέταση είδος γάλακτος στη συνολική αγορά αγελαδινού γάλακτος, κατά την περίοδο 2009-2014.

Πίνακας 17

ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΕΚΑΣΤΟΥ ΕΙΔΟΥΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2009-2014						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ΦΡΕΣΚΟ ΛΕΥΚΟ ΓΑΛΑ, ΓΑΛΑ ΜΕ ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΟ ΑΣΒΕΣΤΙΟ ΚΑΙ ΓΑΛΑ ΜΕ ΦΥΤΙΚΕΣ ΙΝΕΣ						
ΣΟΚΟΛΑΤΟΥΧΟ / ΑΡΩΜΑΤΙΣΜΕΝΟ ΓΑΛΑ				[...]		
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΧΩΡΙΣ ΛΑΚΤΟΖΗ						
ΛΕΥΚΟ ΓΑΛΑ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ						
ΣΥΝΟΛΟ	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Όπως διαφαίνεται, και όπως έχει ήδη αναλυθεί, το φρέσκο λευκό γάλα είναι το πιο σημαντικό προϊόν στην αγορά γάλακτος, καταλαμβάνοντας μερίδιο πέραν του {...} της όλης αγοράς. Το φρέσκο γάλα χωρίς λακτόζη αποτελεί ειδικό προϊόν το οποίο χρησιμοποιείται από ειδική κατηγορία ατόμων και για αυτό αποτελεί μικρό αλλά σταθερό μέρος της αγοράς. Επίσης,

ειδική κατηγορία, όπως προαναφέρεται, αποτελεί και το σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα που αγοράζεται από ειδική κατηγορία καταναλωτών (κυρίως παιδιά).

Δομή της Αγοράς

Ανάλυση της δομής της αγοράς

Από τα πιο πάνω διαφαίνεται ότι η υπό εξέταση αγορά εμπίπτει στον ορισμό ολιγοπωλίου και συγκεκριμένα δυοπωλίου (duopoly) αφού κατέχει τα χαρακτηριστικά αγοράς αυτής της μορφής.

Όπως αναφέρει και η κοινώς αποδεκτή οικονομική θεωρία, το ολιγοπώλιο είναι μια μορφή αγοράς στην οποία λίγες επιχειρήσεις ελέγχουν ολόκληρη την προσφορά ενός προϊόντος ή το μεγαλύτερο μέρος της. Όταν οι επιχειρήσεις είναι μόνο δύο, η αγορά ονομάζεται **δυοπώλιο (duopoly)**. Αποτέλεσμα της είναι η απουσία συνήθως ανταγωνισμού στην τιμή του προϊόντος γιατί αν μία επιχείρηση μειώσει την τιμή και επιτύχει σημαντική αύξηση των πωλήσεων της, θα προκαλέσει πόλεμο τιμών από τον οποίο θα ζημιωθούν όλες οι επιχειρήσεις. Γι' αυτό οι ολιγοπωλιακές επιχειρήσεις αποφεύγουν να μειώσουν την τιμή του προϊόντος τους και προτιμούν να δαπανούν συνήθως σημαντικά ποσά σε διαφήμιση και έρευνα για τη βελτίωση του προϊόντος, της συσκευασίας του, κλπ.

Φραγμοί Εισόδου

Η είσοδος νέων επιχειρήσεων στους ολιγοπωλιακούς κλάδους είναι δύσκολη γιατί οι υπάρχουσες επιχειρήσεις διαθέτουν εδραιωμένα προϊόντα και συστήματα διανομής, πρόσβαση στις πρώτες ύλες, διπλώματα ευρεσιτεχνίας, ανεπτυγμένη τεχνολογία κ.ά., άρα χρειάζονται σημαντικά κεφάλαια από την αρχή, τα οποία είναι δύσκολο να βρεθούν από καινούριες επιχειρήσεις.

Επιπρόσθετα, στην αγορά αυτή υφίσταντο φραγμοί εισόδου υπό την έννοια ότι η παραγωγή νωπού αγελαδινού γάλακτος υπόκειται σε ποσοστώσεις παραγωγής και ως αποτέλεσμα για να εισέλθει στην αγορά ένας νέος παίκτης θα έπρεπε να εξασφαλίσει προμήθεια νωπού αγελαδινού γάλακτος στα πλαίσια των υφιστάμενων ποσοστώσεων. Οι ποσοστώσεις καταργήθηκαν το 2015.

Πελατολόγιο των δύο γαλακτοβιομηχανιών

Βασιζόμενη στα στοιχεία που προέκυψαν κατά την προκαταρκτική έρευνα, η Επιτροπή εκτιμά ότι στο επίπεδο της λιανικής αγοράς πώλησης φρέσκου παστεριωμένου, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας αγελαδινού γάλακτος δραστηριοποιείται ένας πολύ μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων / σημείων λιανικής πώλησης. Τα εν λόγω προϊόντα, ανεξαρτήτως είδους ή συσκευασίας, πωλούνται σε υπεραγορές, φούρνους, περίπτερα, και άλλα σημεία πώλησης (όπως πρατήρια βενζίνης, ζαχαροπλαστεία).

Κατά την προκαταρκτική έρευνα είχε ζητηθεί από τις υπό διερεύνηση γαλακτοβιομηχανίες όπως αποστείλουν στοιχεία για τις πέντε μεγαλύτερες, πέντε μεσαίες και πέντε μικρότερες επιχειρήσεις / σημεία λιανικής πώλησης με τις οποίες συνεργάζονται.

Από τα στοιχεία που συλλέχτηκαν, διαπιστώθηκε ότι στους πιο σημαντικούς συνεργάτες της εταιρείας Λανίτης, βάσει όγκου πωλήσεων, συγκαταλέγονταν μεγάλες υπεραγορές και φούρνοι.

Το ίδιο παρατηρήθηκε και σε σχέση με την εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης, δεδομένου ότι στους πιο σημαντικούς πελάτες της, βάσει όγκου πωλήσεων επίσης συγκαταλέγονταν μεγάλες υπεραγορές και φούρνοι.

ΤΙΜΟΛΟΓΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Παστερίωση / Γαλακτοβιομηχανίες

Η Επιτροπή, αξιολογώντας τα ενώπιον της στοιχεία, διαπιστώνει ότι η τιμολογιακή πολιτική των δύο γαλακτοβιομηχανιών αποτελείται από:

- α) τη χονδρική τιμή πώλησης φρέσκου παστεριωμένου, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας αγελαδινού γάλακτος και
- β) τη σχετική έκπτωση.

Από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου προκύπτει ότι η εταιρεία Λανίτης στις απαντήσεις της⁵¹ δήλωσε ότι οι τιμές που περιλαμβάνονται στους τιμοκαταλόγους της έχουν ισχύ για όλους τους πελάτες της. {...}.

Παρόμοια πολιτική ακολουθείται και από την εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης, η οποία στις απαντήσεις της επεσήμανε⁵² {...}.

Συγκεκριμένα η εν λόγω εταιρεία ανέφερε ότι με {...}.

Παράγοντες που επηρεάζουν τον καθορισμό τιμών

(α) Γαλακτοβιομηχανία Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Η Επιτροπή επισημαίνει ότι από την έρευνα που διενεργήθηκε διαφάνηκε ότι, η γαλακτοβιομηχανία Χαραλαμπίδης-Κρίστης, κατά τον καθορισμό τιμών σε σχέση με το φρέσκο παστεριωμένο γάλα, λαμβάνει υπόψη διάφορους παράγοντες.

Καθοριστικός παράγοντας της τιμολογιακής πολιτικής είναι {...}.

Στην περίπτωση του φρέσκου παστεριωμένου γάλακτος, {...}.

⁵¹ Απαντήσεις εταιρείας ημερομηνίας 29/05/2015 στο ερωτηματολόγιο ημερομηνίας 13/03/2015.

⁵² Απαντήσεις εταιρείας ημερομηνίας 28/05/2015 στο ερωτηματολόγιο ημερομηνίας 13/03/2015.

Επίσης, όπως διαλαμβάνεται στην πληροφόρηση από μέρους της εταιρείας, το φρέσκο παστεριωμένο γάλα {...}.

Σημαντικός επίσης παράγοντας που επηρεάζει την τιμολογιακή πολιτική της εταιρείας είναι {...}.

Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της εν λόγω εταιρείας, {...}.

Ως παράγοντα που επηρεάζει την τιμολογιακή της πολιτική, η εταιρεία ανέφερε επίσης {...}.

Η εταιρεία επεσήμανε τέλος ότι η χονδρική τιμή πώλησης δεν εξαρτάται μόνο από {...} δεδομένου ότι για τον καθορισμό της λαμβάνεται υπόψη {...}.

Στην επιστολή της με ημερομηνία 28/5/2015, η εταιρεία αναφέρει ότι από τον Απρίλιο 2007 και μέχρι τον Απρίλιο 2010 η τιμολογιακή της πολιτική σε σχέση με το φρέσκο παστεριωμένο λευκό γάλα ήταν σε συνάρτηση με την απόφαση της Επιτροπής σχετικά με την έγκριση της πράξης συγκέντρωσης μεταξύ των εταιρειών *Κρίστης* και *Vivartia*⁵³. Όπως αναφέρεται, βάσει της απόφασης αυτής, η εταιρεία είχε δεσμευτεί να προβεί σε αύξηση των τιμών πώλησης μόνο σε περίπτωση αύξησης του κόστους πρώτης ύλης. Συγκεκριμένα, με βάση την απόφαση, δεν θα διενεργείτο οποιαδήποτε αλλαγή στη χονδρική τιμή του φρέσκου παστεριωμένου λευκού γάλακτος για περίοδο τριών (3) ετών από την ημερομηνία έγκρισης της συμφωνίας εκτός μόνο ως ακολούθως: α) Αύξηση μέχρι 1 σεντ ετησίως και β) κατά τα λοιπά, η τιμή θα ακολουθούσε πλήρως την ποσοτική διαφοροποίηση είτε προς τα πάνω είτε προς τα κάτω της τιμής του γάλακτος που καταβάλλεται στους παραγωγούς.

(β) Γαλακτοβιομηχανία Λανίτης

Σύμφωνα με τα όσα ανέφερε η εν λόγω εταιρεία, οι παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη κατά τον καθορισμό των τιμών είναι {...}.

Η εταιρεία ανέφερε επιπρόσθετα ότι η τιμολογιακή της πολιτική βασίζεται {...}.

Οι πελάτες της εταιρείας ενημερώνονται για αλλαγές στις τιμές μέσω {...}.

{...}.

Πολιτική Εκπτώσεων και Παροχών

α) Γαλακτοβιομηχανία Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρέθεσε η εν λόγω εταιρεία, οι εκπτώσεις {...}. Από την εποχή που οι τιμές λιανικής πώλησης καθορίζονταν από την Επιτροπή Τιμών του Υπουργείου, καθιερώθηκε {...}.

Αναφερόμενη στην πολιτική παροχών, η εταιρεία τόνισε πως {...}.

⁵³ Απόφαση Επιτροπής αναφορικά με την πράξη συγκέντρωσης των εταιρειών *Cyprus Trading Corporation Public Co, Ltd, Christis Dairies Public Ltd, και Vivartia S.A.*

Σύμφωνα με την εταιρεία, αποτελεί γενική πολιτική της να {...}.

Σύμφωνα με την εν λόγω εταιρεία, εφαρμόζεται γενική πολιτική απόσυρσης προϊόντων {...}.

Η εταιρεία ανέφερε επίσης πως, δεδομένου του γεγονότος ότι η φρεσκάδα του προϊόντος αποτελεί ζήτημα ύψιστης σημασίας για τον πελάτη, καθίσταται {...}.

Ισχυρίστηκε τέλος ότι, τα αποσυρθέντα προϊόντα συνήθως {...}.

Εντούτοις, όπως διευκρίνισε η εταιρεία στην επιστολή της ημερομηνίας 17/7/2019, τα εν λόγω προϊόντα διοχετεύονται πριν τη λήξη τους και σε καμία περίπτωση δεν πωλούνται προϊόντα που έχουν ξεπεράσει την ημερομηνία λήξης τους. Πέρα από τις επιστροφές υπάρχουν και περιπτώσεις καταστροφής προϊόντων κατά τη διακίνηση, αποθήκευση και φόρτωση τους.

(β) Γαλακτοβιομηχανία Λανίτης

Σύμφωνα με την εν λόγω εταιρεία, εφαρμόζεται Γενική Πολιτική Εκπτώσεων, η οποία ισχύει για όλους τους πελάτες της. Βάσει της πολιτικής αυτής, λαμβάνεται υπόψη {...}.

Η εταιρεία διευκρίνισε ότι οι πελάτες που ανήκουν στο εμπορικό κανάλι «Φούρνοι» απολαμβάνουν τις ίδιες εκπτώσεις, ανάλογα και με τον κύκλο εργασιών τους. Οι εκπτώσεις αυτές αναφέρονται στα συμβόλαια που συνάπτονται με τους πελάτες.

{...}.

Η εταιρεία, όπως αναφέρεται στην επιστολή της ημερομηνίας 22 Δεκεμβρίου 2016, προσφέρει στους πελάτες της {...}. Συνεπεία της απόφασης του Υπουργού που τέθηκε σε εφαρμογή στις 21 Ιανουαρίου 2013, με την οποία καθορίστηκε ανώτατη τιμή χονδρικής και λιανικής πώλησης στο φρέσκο γάλα, στις 17 Ιανουαρίου του ίδιου έτους τέθηκε σε εφαρμογή νέος τιμοκατάλογος, σύμφωνα με τον οποίο η εταιρεία μείωσε τη χονδρική τιμή των συσκευασιών του φρέσκου γάλακτος και εφάρμοσε ομοιόμορφη μείωση των παροχών προς τα καταστήματα λιανικής πώλησης.

Συγκεκριμένα ισχυρίστηκε ότι, οι εκπτώσεις {...}.

Αναφορικά με τις προωθητικές ενέργειες, στην επιστολή της ημερομηνίας 29 Μαΐου 2015 η εν λόγω εταιρεία επεσήμανε ότι σε σχέση με το φρέσκο λευκό και ειδικό γάλα {...}.

Με αναφορά στις επιστροφές, η εταιρεία Λανίτης διευκρίνισε ότι η ίδια {...}.

Η εταιρεία διευκρίνισε ότι η απόσυρση προϊόντων διενεργείται μια μέρα πριν τη λήξη τους, εκτός σε περιπτώσεις πελατών που ζητούν όπως η απόσυρση γίνεται δύο ή και περισσότερες ημέρες προηγουμένως.

Δεδομένου ότι όλοι σχεδόν οι μεταπωλητές θεωρούν ως θέμα αρχής στα ράφια τους να υπάρχει γάλα με όσο το δυνατό μεγαλύτερη διάρκεια ζωής, ενώ και οι ίδιοι οι καταναλωτές

επιθυμούν να αγοράζουν γάλα με τη μεγαλύτερη δυνατή διάρκεια ζωής, κανένας μεταπωλητής δεν ενδιαφέρεται να εφαρμόσει πολιτική προσφοράς μειωμένης τιμής σε προϊόντα των οποίων πλησιάζει η ημερομηνία λήξης. Ούτε και η πολιτική της προσφοράς 2 + 1 εφαρμόζεται λόγω του ότι θα δημιουργούσε προβλήματα διαχειριστικής φύσης.

Σύμφωνα με τα όσα ανέφερε η εταιρεία, «*Η ζωή του εμφιαλωμένου γάλακτος και κρέμας {...}*».

Η εταιρεία Λανίτης επεσήμανε επιπρόσθετα ότι τα προϊόντα που αποσύρονται καταστρέφονται και δεν χρησιμοποιούνται για την παρασκευή οποιουδήποτε άλλου προϊόντος.

Με βάση τα όσα αναφέρθηκαν, η Επιτροπή σημειώνει ότι οι δύο εμπλεκόμενες επιχειρήσεις {...}. Δεδομένου του περιορισμένου αριθμού ανταγωνιστών στην αγορά, εφόσον ουσιαστικά κατά τον ουσιώδη χρόνο μόνο οι δύο υπό διερεύνηση γαλακτοβιομηχανίες δραστηριοποιούνταν στις υπό εξέταση σχετικές αγορές προϊόντος, η τιμολογιακή πολιτική και η πολιτική εκπτώσεων που εφαρμόζε η κάθε μία εξ' αυτών ήταν καθοριστική για την αντίστοιχη πολιτική της άλλης, γεγονός που απορρέει από τα στοιχεία που παρέθεσαν οι ίδιες.

Όπως {...}, στο φρέσκο λευκό και ειδικό γάλα δεν γίνεται κάποια προωθητική ενέργεια. Η εταιρεία Λανίτης ανέφερε {...}. Η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης επεσήμανε ότι γενική πολιτική της είναι {...}.

Παράλληλα, με βάση τα όσα οι δύο εταιρείες ανέφεραν διαφαίνεται ότι {...}.

Χονδρικές τιμές

Η Επιτροπή, στη βάση των στοιχείων που είχε ενώπιόν της, παραθέτει στους πιο κάτω πίνακες τις ημερομηνίες αλλαγής όπως και το ύψος των χονδρικών τιμών καθώς και το κόστος των σχετικών προϊόντων των δύο γαλακτοβιομηχανιών.

Πίνακας 18

Χονδρικές τιμές Γαλακτοβιομηχανίας Χαραλαμπίδης-Κρίστης 2009-2014

Ημερ.	Πλήρες 1 Λίτρο	Ελαφρύ 1 Λίτρο	Άπαχο 1 Λίτρο	Πλήρες 1,5 Λίτρο	Ελαφρύ 1,5 Λίτρο	Ασβέστιο 1 Λίτρο	Ασβέστιο 1,5 Λίτρο	Πλήρες 2 Λίτρα	Ελαφρύ 2 Λίτρα	Active 1 Λίτρο	Delact 1 Λίτρο
	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€
Ιανουάριος 2009	[...]										
Οκτώβριος 2010											
Σεπτέμβριος 2011											
Αύγουστος 2012											
Ιανουάριος 2013											
Φεβρουάριος 2014											

Έτος	Σοκολατούχο/ Αρωματισμένο Γάλα 250ml	Σοκολατούχο/ Αρωματισμένο Γάλα 330ml
	Τιμή / €	Τιμή / €
2009	[...]	[...]
2010		
2011		
2012		
2013		

Πίνακας 19

Χονδρικές τιμές Γαλακτοβιομηχανίας Λανίτης 2009-2014

Ημερ.	Πλήρες 1 Λίτρο	Ελαφρύ 1 Λίτρο	Άπαχο 1 Λίτρο	Πλήρες 1,5 Λίτρο	Ελαφρύ 1,5 Λίτρο	Ασβέστιο 1 Λίτρο	Ασβέστιο 1,5 Λίτρο	Πλήρες 2 Λίτρα Carton	Ελαφρύ 2 Λίτρα Carton	Delact 1 Λίτρο	Μακράς Διαρκείας Πλήρες 1 Λίτρο	Μακράς Διαρκείας Ελαφρύ 1 Λίτρο
	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€	Τιμή/€
Νοέμβριος 2009	[...]											
Αύγουστος 2010												
Φεβρουάριος 2011												
Μάρτιος 2011												
Σεπτέμβριος 2011												
Αύγουστος 2012												
15 Ιανουαρίου 2013												
21 Ιανουαρίου 2013												
7 Ιανουαρίου 2013												

Έτος	Σοκολατούχο / Αρωματισμένο Γάλα UHT 250ml	Λευκό Γάλα UHT 750ml
	Τιμή / €	Τιμή / €
2010	[...]	
2011		
2012		
2013		
2014		

Ακολούθως, η Επιτροπή προχώρησε σε σύγκριση των χονδρικών τιμών που εφαρμόζουν οι δύο γαλακτοβιομηχανίες προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσο υπάρχουν σημαντικές συγκλίσεις ως προς την τιμολογιακή τους πολιτική και η οποία αποτυπώνεται στους ακόλουθους πίνακες και γραφικές παραστάσεις.

Πίνακας 20

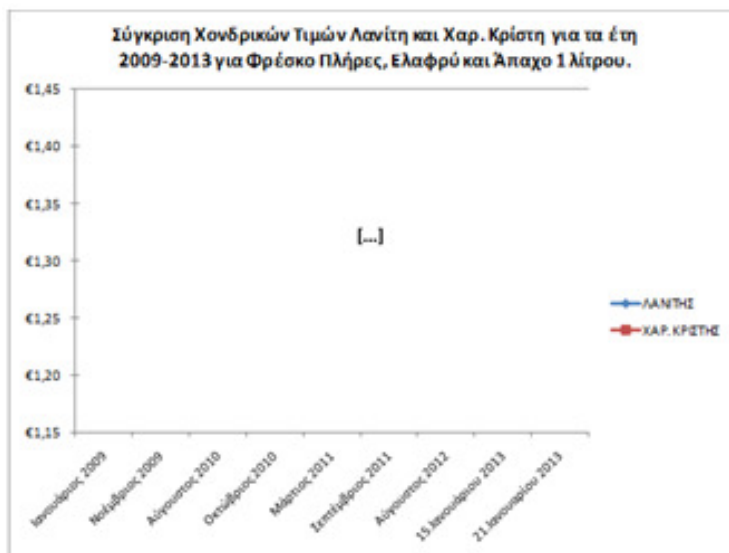
Σύγκριση Χονδρικών Τιμών Λανίτη και Χαραλαμπίδη-Κρίστη για τα έτη 2009-2013

Ημερομηνία Αλλαγής Τιμών	ΛΑΝΙΤΗΣ Πλήρες 1 Λίτρο	ΧΑΡ. ΚΡΙΣΤΗΣ Πλήρες 1 Λίτρο	ΛΑΝΙΤΗΣ Ελαφρύ 1 Λίτρο	ΧΑΡ. ΚΡΙΣΤΗΣ Ελαφρύ 1 Λίτρο	ΛΑΝΙΤΗΣ Άπαχο 1 Λίτρο	ΧΑΡ. ΚΡΙΣΤΗΣ Άπαχο 1 Λίτρο	ΛΑΝΙΤΗΣ Πλήρες 1,5 Λίτρο	ΧΑΡ. ΚΡΙΣΤΗΣ Πλήρες 1,5 Λίτρο	ΛΑΝΙΤΗΣ Ελαφρύ 1,5 Λίτρο	ΧΑΡ. ΚΡΙΣΤΗΣ Ελαφρύ 1,5 Λίτρο	ΛΑΝΙΤΗΣ Ασβέσπο 1 Λίτρο	ΧΑΡ. ΚΡΙΣΤΗΣ Ασβέσπο 1 Λίτρο
	Τιμή / €	Τιμή / €	Τιμή / €	Τιμή / €	Τιμή / €	Τιμή / €	Τιμή / €	Τιμή / €	Τιμή / €	Τιμή / €	Τιμή / €	Τιμή / €
Ιανουάριος 2009	[...]											
Νοέμβριος 2009												
Αύγουστος 2010												
Οκτώβριος 2010												
Μάρτιος 2011												
Σεπτέμβριος 2011												
Αύγουστος 2012												
15-Ιαν-13												
21-Ιαν-13												

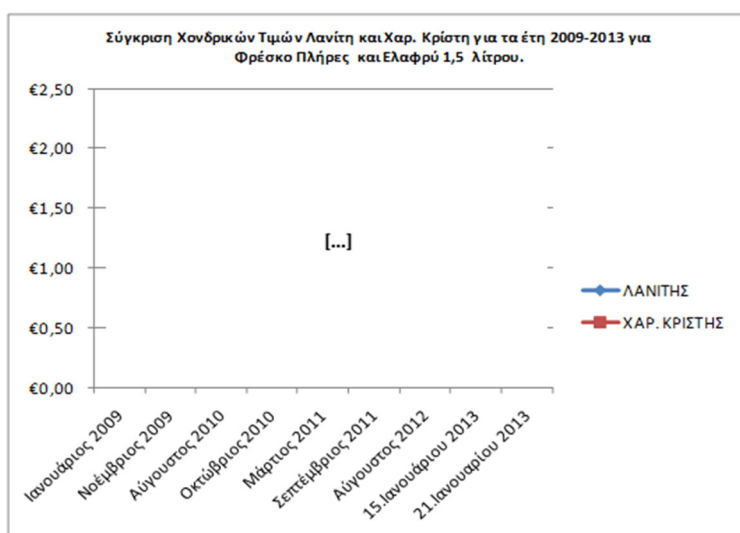
Ημερομηνία αλλαγής τιμών	ΛΑΝΙΤΗΣ Ασβέσπο 1,5 Λίτρο	ΧΑΡ. ΚΡΙΣΤΗΣ Ασβέσπο 1,5 Λίτρο	ΛΑΝΙΤΗΣ Πλήρες 2 Λίτρα Carton	ΧΑΡ. ΚΡΙΣΤΗΣ Πλήρες 2 Λίτρα Carton	ΛΑΝΙΤΗΣ Ελαφρύ 2 Λίτρα Carton	ΧΑΡ. ΚΡΙΣΤΗΣ Ελαφρύ 2 Λίτρα Carton	ΛΑΝΙΤΗΣ Delact 1 Λίτρο	ΧΑΡ. ΚΡΙΣΤΗΣ Delact 1 Λίτρο
	Τιμή / €	Τιμή / €	Τιμή / €	Τιμή / €	Τιμή / €	Τιμή / €	Τιμή / €	Τιμή / €
Ιανουάριος 2009	[...]							
Νοέμβριος 2009								
Αύγουστος 2010								
Οκτώβριος 2010								
Μάρτιος 2011								
Σεπτέμβριος 2011								
Αύγουστος 2012								
15-Ιαν-13								
21-Ιαν-13								
7-Ιουν-13								

Έτος	ΛΑΝΙΤΗ Σοκολατούχο / Αρωματισμένο Γάλα UHT 250ml	ΧΑΡ.-ΚΡΙΣΤΗΣ Σοκολατούχο / Αρωματισμένο Φρέσκο γάλα 250ml
	Τιμή / €	Τιμή / €
2010	[...]	[...]
2011		
2012		
2013		
2014		

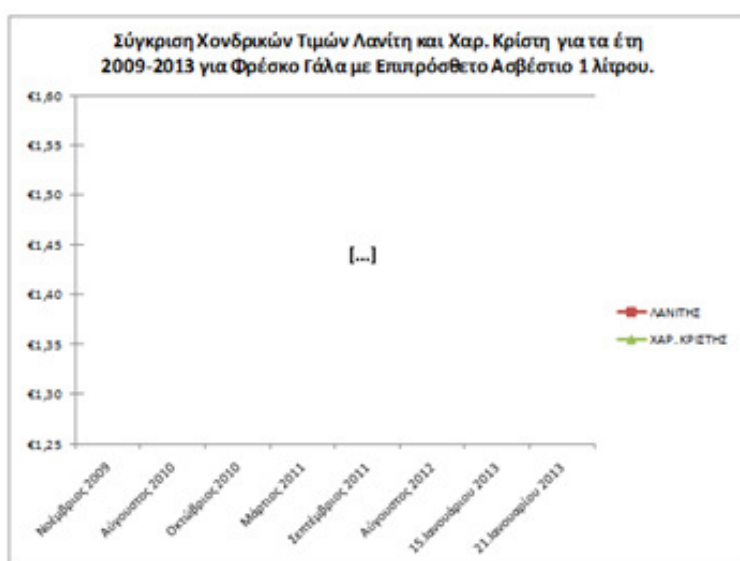
Γραφική Παράσταση 7

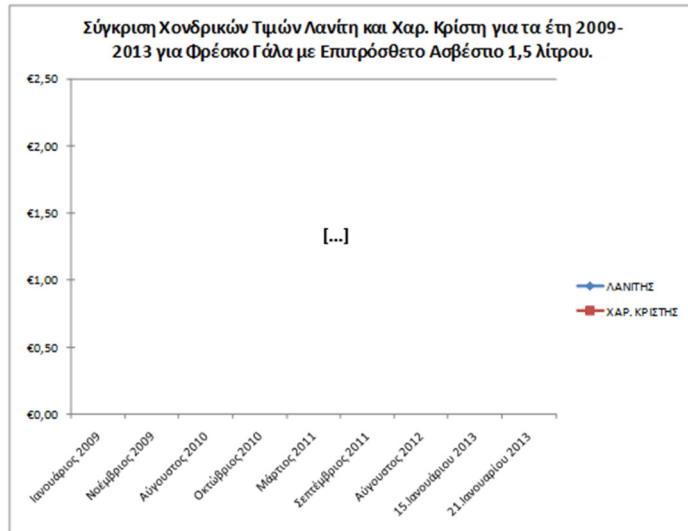
Γραφική Παράσταση 8

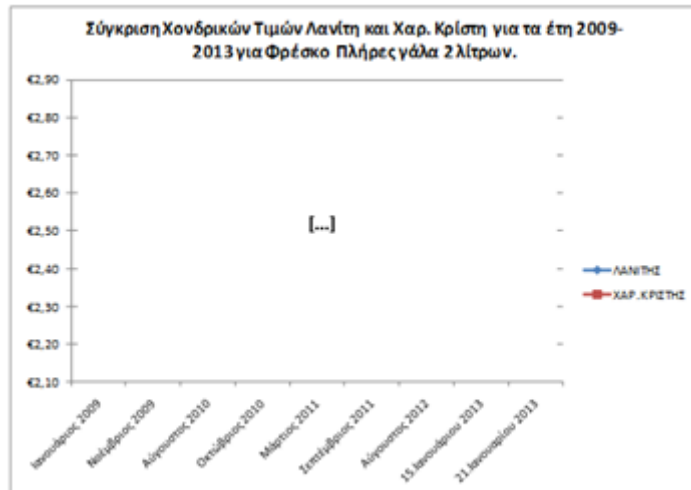
Γραφική Παράσταση 9

Γραφική Παράσταση 10

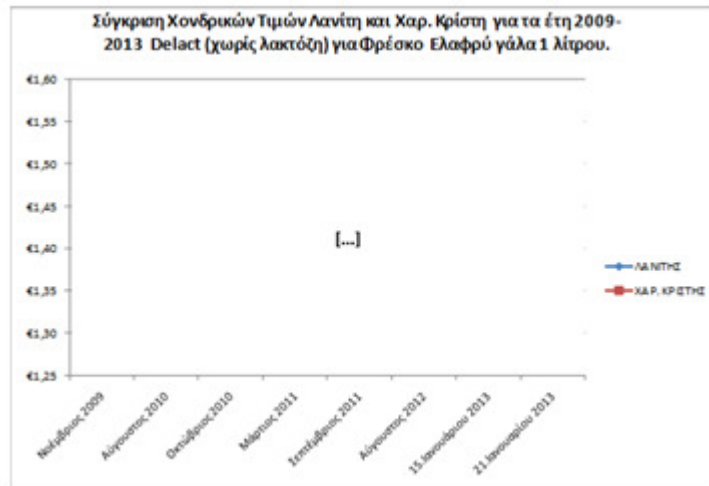
Γραφική Παράσταση 11

Γραφική Παράσταση 12

Γραφική Παράσταση 13

Γραφική Παράσταση 14

Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι, οι πιο πάνω πίνακες και γραφικές παραστάσεις δεικνύουν τις χονδρικές τιμές στις οποίες προμήθευαν οι εταιρείες Λανίτης και Χαραλαμπίδης-Κρίστης τα υπό διερεύνηση προϊόντα, ήτοι το φρέσκο γάλα (πλήρες, ελαφρύ, άπαχο), το γάλα με πρόσθετο ασβέστιο, το γάλα χωρίς λακτόζη, καθώς και το σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα, στις διάφορες συσκευασίες, για τα έτη 2009 - 2014. Σημειώνεται επιπρόσθετα ότι οι τιμές για το γάλα με φυτικές ίνες δεν παρατίθενται εφόσον η Λανίτης δεν παρήγαγε το εν λόγω προϊόν και κατά συνέπεια δεν τίθεται θέμα σύγκρισης τιμών.

Όπως εύλογα διαπιστώνεται, οι χονδρικές τιμές έκαστης εταιρείας προσαρμόζονται στη χονδρική τιμή που εφαρμόζει ο ανταγωνισμός. Χάριν παραδείγματος, λαμβάνοντας υπόψη την εξέλιξη της χονδρικής τιμής που εφαρμόστηκε στο Πλήρες Γάλα 1 Λίτρου, διαπιστώνεται ότι, {...}.

Σημειώνεται ότι, προκειμένου να διενεργηθεί σύγκριση της τιμής των προϊόντων που υπάγονται στην αγορά του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, η Επιτροπή έλαβε υπόψη τα σχετικά γαλακτοκομικά προϊόντα υψηλής παστερίωσης της Λανίτης και του φρέσκου σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, δεδομένου ότι τα εν λόγω προϊόντα συμπίπτουν, ως προαναφέρεται, σε μια ενιαία σχετική αγορά. Όπως διαπιστώνεται, η εταιρεία Λανίτης μείωσε την τιμή από €{...} το 2010 σε €{...} το 2011, ενδεχομένως για να παραμείνει ανταγωνιστική στην αγορά. Εντούτοις, η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης, πιθανόν λόγω του πολύ μεγαλύτερου όγκου πωλήσεων που διατηρούσε στο φρέσκο σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα, δεν ακολούθησε τη μείωση στην τιμή της Λανίτης. Μόνο κατά τα έτη 2013 και 2014, και αφού η Λανίτης συνέχισε να προμηθεύει το εν λόγω προϊόν στη χαμηλή τιμή των €{...}, η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης αναγκάστηκε να μειώσει την τιμή σε €{...}.

Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι η παρακολούθηση των τιμών της ανταγωνίστριας συνιστά τακτική που εφαρμόζουν συνειδητά και οι δύο γαλακτοβιομηχανίες, ως αποτέλεσμα του δυοπωλίου που υπάρχει στην αγορά γάλακτος. Όπως εξάλλου ανέφεραν αμφότερες, δεδομένου ότι το γάλα αποτελεί ομοιογενές προϊόν, τα χαρακτηριστικά του οποίου δεν διαφέρουν ουσιαστικά από εταιρεία σε εταιρεία, είναι εύλογο να παρακολουθούνται οι τιμές του ανταγωνισμού, καθότι η τιμή αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τον καταναλωτή.

11. ΝΟΜΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΥΣΙΑΣ

Αρμοδιότητα της ΕΠΑ

Βάσει του άρθρου 23(2)(α) του Νόμου, η Επιτροπή έχει το δικαίωμα να επιλαμβάνεται παραβάσεων των άρθρων 3 και 6 του Νόμου καθώς και των αντίστοιχων άρθρων 101 και 102 της ΣΛΕΕ αυτεπαγγέλτως.

«Επιχείρηση»

Το άρθρο 2 του Νόμου ορίζει ως «Επιχείρηση» κάθε φορέα που ασκεί οικονομική δραστηριότητα ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που τον διέπει και τον τρόπο χρηματοδότησης του.

Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η έννοια επιχείρηση, στο πλαίσιο του ανταγωνισμού, περιλαμβάνει «κάθε οντότητα που ασκεί οικονομικής ή εμπορικής φύσεως δραστηριότητες», ανεξάρτητα από τη νομική της υπόσταση και τον τρόπο με τον οποίο χρηματοδοτείται.⁵⁴ Επιπλέον, το ΔΕΕ έχει αποφανθεί ότι ο όρος

⁵⁴ Υπόθεση C-41/90, *Höfner & Elsnher v. Macrotron*, [1991] ECR I-1979; Υπόθεση 170/83, *Hydrotherm v. Compact*, [1984] ECR 2999.

«οικονομικής φύσεως δραστηριότητα», εφαρμόζεται σε οποιαδήποτε δραστηριότητα που έχει σχέση με την προσφορά αγαθών και/ή υπηρεσιών σε συγκεκριμένη αγορά, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που την διέπει και τον τρόπο χρηματοδότησης της και η οικονομική δραστηριότητα συνίσταται σε κάθε δραστηριότητα προσφοράς αγαθών ή υπηρεσιών σε δεδομένη αγορά.⁵⁵

Σύμφωνα με τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου, οι γαλακτοβιομηχανίες Λανίτης και Χαραλαμπίδης-Κρίστης είναι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης εγγεγραμμένες στην Κύπρο σύμφωνα με τον περί Εταιρειών Νόμο, Κεφ. 113, οι οποίες δραστηριοποιούνται στην παραγωγή και εμπορία φρέσκου παστεριωμένου γάλακτος ως επίσης και στην παραγωγή και εμπορία άλλων γαλακτοκομικών προϊόντων.

Σύμφωνα επίσης με τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου, οι υπεραγορές και τα άλλα σημεία λιανικής πώλησης αποτελούν οντότητες που ασκούν οικονομικής/εμπορικής φύσεως δραστηριότητες, οι οποίες δραστηριοποιούνται στη λιανική εμπορία διαφόρων ειδών προϊόντων μεταξύ των οποίων και το παστεριωμένο αγελαδινό γάλα. Αντίστοιχα, οι εταιρείες διανομής δραστηριοποιούνται στη διανομή προϊόντων συμπεριλαμβανομένου και του παστεριωμένου αγελαδινού γάλακτος.

Για σκοπούς του άρθρου 6 του Νόμου και 102 της ΣΛΕΕ, οι δύο γαλακτοβιομηχανίες διεξάγουν οικονομικές δραστηριότητες και ως εκ τούτου λογίζονται ως επιχειρήσεις κατά την έννοια των διατάξεων του δικαίου του ανταγωνισμού.

Για σκοπούς του άρθρου 3 του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ, οι δύο γαλακτοβιομηχανίες, οι υπεραγορές και τα άλλα σημεία λιανικής πώλησης καθώς και οι εταιρείες διανομής λογίζονται ως επιχειρήσεις κατά την έννοια των διατάξεων του δικαίου του ανταγωνισμού.

Επομένως, η Επιτροπή, στη βάση όλων όσων προαναφέρθηκαν και έχοντας σημειώσει τη νομολογία του ΔΕΕ, θεωρεί ότι τα δύο εμπλεκόμενα μέρη δύναται να χαρακτηριστούν ως «επιχειρήσεις» όπως ορίζεται στο Νόμο, τόσο για σκοπούς των άρθρων 3 και 6 του Νόμου και 101 και 102 ΣΛΕΕ, καθώς και τα συμβαλλόμενα με αυτά μέρη, ήτοι οι υπεραγορές και τα άλλα σημεία λιανικής πώλησης καθώς και οι εταιρείες διανομής, για σκοπούς του άρθρου 3 του Νόμου και 101 ΣΛΕΕ.

⁵⁵ *Ibid.*

12. ΠΙΘΑΝΟΛΟΓΟΥΜΕΝΕΣ ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

(α) Άρθρο 3(1) του Νόμου, 101(1) ΣΛΕΕ

Υπό το πρίσμα των προνοιών του άρθρου 3(1) του Νόμου (και αντίστοιχα, άρθρου 101(1) ΣΛΕΕ), απαγορεύονται όλες οι συμπράξεις επιχειρήσεων που έχουν σαν αντικείμενο ή αποτέλεσμα την παρακώλυση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού, ιδιαίτερα εκείνες οι οποίες συνίστανται –

«(α) στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής.

(β) στον περιορισμό ή τον έλεγχο της παραγωγής, της διάθεσης, της τεχνολογικής ανάπτυξης ή των επενδύσεων.

(γ) στη γεωγραφική ή άλλη κατανομή των αγορών ή των πηγών προμήθειας.

(δ) στην εφαρμογή ανόμοιων όρων για ισοδύναμες συναλλαγές, με συνέπεια ορισμένες επιχειρήσεις να τίθενται σε μειονεκτική στον ανταγωνισμό θέση.

(ε) στην εξάρτηση της σύναψης συμβάσεων από την αποδοχή από μέρους των αντισυμβαλλόμενων πρόσθετων υποχρεώσεων, οι οποίες, κατά τη φύση τους ή σύμφωνα με τις κρατούσες εμπορικές συνήθειες, δε συνδέονται με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών.»

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Νόμου, ο όρος ‘σύμπραξη’ περιλαμβάνει οποιαδήποτε τυπική ή άτυπη, γραπτή ή άγραφη, εκτελεστή κατά νόμο ή μη, συμφωνία ή την εναρμονισμένη πρακτική δύο ή περισσότερων επιχειρήσεων ή την απόφαση ενώσεως επιχειρήσεων.

Σύμφωνα επίσης με το άρθρο 2 του Νόμου, ‘εναρμονισμένη πρακτική’ *«σημαίνει το συντονισμό μεταξύ επιχειρήσεων οι οποίες, χωρίς να έχουν φθάσει στο στάδιο σύναψης συμφωνίας, αντικατέστησαν συνειδητά τους κινδύνους ανταγωνισμού με μια πρακτική συνεργασίας μεταξύ τους».*

Η εναρμονισμένη πρακτική αφορά την ύπαρξη συνειδητής συναίνεσης και/ή συμπαιγνίας μεταξύ των επιχειρήσεων να ακολουθήσουν την ίδια πρακτική, η οποία συναίνεση δεν πηγάζει από ρητή συμφωνία και/ή επαφή μεταξύ τους, αλλά από οποιαδήποτε άμεση και/ή έμμεση επαφή μεταξύ τους. Επομένως, το στοιχείο που την χαρακτηρίζει είναι ο εν τοις πράγμασι συντονισμός της επιχειρηματικής δράσης των επιχειρήσεων που είναι αποτέλεσμα ηθελημένης ή αποδεκτής έστω συνεργασίας μεταξύ τους.

Επίσης, το άρθρο 3 του Νόμου καλύπτει όλες τις συμφωνίες που περιορίζουν τον ανταγωνισμό και δεν διαχωρίζει μεταξύ συμφωνιών που συνάπτονται μεταξύ ανταγωνιστών

που δρουν στο ίδιο οικονομικό επίπεδο (οριζόντιες) ή μεταξύ επιχειρήσεων που δρουν σε διαφορετικό οικονομικό επίπεδο (κάθετες).⁵⁶

Προκειμένου να υπάρξει συμφωνία, αρκεί οι επιχειρήσεις να έχουν εκφράσει την κοινή βούλησή τους να συμπεριφερθούν στην αγορά κατά καθορισμένο τρόπο. Όσον αφορά τη μορφή έκφρασης της εν λόγω κοινής βούλησης, αυτή δεν είναι σημαντική, αρκεί να αποτελεί την έκφραση της βούλησης των μερών να συμπεριφερθούν στην αγορά κατά τη συμφωνία αυτή.⁵⁷

Υπό το φως των προαναφερόμενων προνοιών του άρθρου 3(1) του Νόμου, η Επιτροπή διευκρινίζει πως καθίσταται προφανές ότι, για να διαπιστωθεί παράβαση των εν λόγω διατάξεων, οι συμπεριφορές των υπό διερεύνηση γαλακτοβιομηχανιών στην αγορά που απορρέουν τόσο από τις εμπορικές συμφωνίες που έχουν συνάψει όσο και από τα λοιπά έγγραφα και στοιχεία που συλλέχθηκαν κατά την έρευνα, θα πρέπει να κριθούν ως ενέργειες ή/και πράξεις έχουσες ως αντικείμενο ή/και ως αποτέλεσμα τον περιορισμό ή την παρακώλυση του ανταγωνισμού.

(β) Άρθρο 6(1) του Νόμου, 102, στοιχ.α', ΣΛΕΕ

Σύμφωνα με το άρθρο 6(1) του Νόμου (και αντίστοιχα, του άρθρου 102 ΣΛΕΕ):

«6.-(1) Απαγορεύεται η καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων, που κατέχει ή κατέχουν δεσπόζουσα θέση στο σύνολο ή μέρος της εγχώριας αγοράς ενός προϊόντος, ιδιαίτερα εάν η πράξη αυτή έχει ως αποτέλεσμα ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα -

- (α) τον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό αθέμιτων τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων μη θεμιτών υπό τις περιστάσεις όρων συναλλαγής*
- (β) τον περιορισμό της παραγωγής ή της διάθεσης ή της τεχνολογικής ανάπτυξης, προς ζημιά των καταναλωτών*
- (γ) την εφαρμογή ανόμοιων όρων για ισοδύναμες συναλλαγές, με συνέπεια ορισμένες επιχειρήσεις να τίθενται σε μειονεκτική στον ανταγωνισμό θέση*
- (δ) την εξάρτηση της σύναψης συμφωνιών από την αποδοχή εκ μέρους των αντισυμβαλλόμενων πρόσθετων υποχρεώσεων, οι οποίες, εκ της φύσεώς τους ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες, δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμφωνιών αυτών».*

⁵⁶ C-56 & 58/64, *Etablissements Consten & Grundig v. Commission* παρ.4 (περίληψης) και παρ. 339

⁵⁷ C-41/69, *Chemiefarma v. Commission*, para.112, T-41/96, *Bayer v. Commission*, para.67-69, T-208/01, *Volkswagen v. Commission*, para.30-32).

Σύμφωνα με τον ορισμό που δίδεται στο άρθρο 2 του Νόμου, δεσπόζουσα θέση έχει μια επιχείρηση που απολαμβάνει οικονομική δύναμη, η οποία την καθιστά ικανή να παρακωλύει τη διατήρηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού στη σχετική αγορά και της επιτρέπει να ενεργεί σε αισθητό βαθμό ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές, τους πελάτες της, και, σε τελική ανάλυση, τους καταναλωτές.

Εξετάζοντας το θέμα από τη σκοπιά του άρθρου 6(1), η Επιτροπή εξέτασε σε πρώτο στάδιο κατά πόσο μία εκ των δύο υπό εξέταση γαλακτοβιομηχανιών κατείχε δεσπόζουσα θέση σε μία ή περισσότερες από τις σχετικές αγορές, ως έχουν ορισθεί, ούτως ώστε να προχωρήσει στη διερεύνηση ενδεχόμενης κατάχρησης από μέρους της.

Σύμφωνα με τη νομολογία, η δεσπόζουσα θέση προϋποθέτει, καταρχάς, ένα σημαντικό μερίδιο αγοράς και επιπρόσθετα η επιχείρηση να έχει την πραγματική δυνατότητα μονομερούς επηρεασμού των όρων της αγοράς, αυτό δηλαδή που η νομολογία του ΔΕΕ έχει διατυπώσει ως: «*δυνατότητα παρεμπόδισης ενός αποτελεσματικού ανταγωνισμού*»⁵⁸.

Μέσα από τη νομολογία του ΔΕΕ καθώς και των αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και δεδομένης της υπόθεσης *Continental Can*⁵⁹ που όρισε τη δεσπόζουσα θέση ως τη δυνατότητα μιας επιχείρησης να λειτουργεί με πλήρη ανεξαρτησία στην αγορά χωρίς να λαμβάνει υπόψη τη συμπεριφορά των ανταγωνιστών, η Επιτροπή εξέτασε κατά πόσο αυτή καθαυτή η ανεξαρτησία στην αγορά οδηγεί σε κατάχρηση της θέσης αυτής⁶⁰.

Σύμφωνα με την ενωσιακή νομολογία σε θέματα ανταγωνισμού, η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης μιας επιχείρησης δεν απαγορεύεται· αυτό που βασικά απαγορεύεται είναι η καταχρηστική εκμετάλλευση της θέσης αυτής.

Σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ και τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η κατάχρηση συνδέεται με τη συμπεριφορά της δεσπόζουσας επιχείρησης που επιδρά στη δομή της αγοράς, αποδυναμώνοντας τον ήδη ασθενή ανταγωνισμό, με τη χρήση μεθόδων που δεν αρμόζουν σε καθεστώς υγιούς ανταγωνισμού.⁶¹ Σημειώνεται επίσης το λεκτικό του ΔΕΕ όπου οι επιχειρήσεις με δεσπόζουσα θέση στην αγορά ενός προϊόντος έχουν «*special responsibility*» (ιδιαίτερη ευθύνη), πράγμα που τις καθιστά ακόμα πιο υπεύθυνες σε περίπτωση παράβασης του Νόμου⁶².

⁵⁸ Υπόθεση 85/76, *Hoffmann- La Roche & Co. AG v. Commission*, [1979] ECR 461, Υπόθεση 27/76, *United Brands*, Συλλ. Νομολ. 1978, 207.

⁵⁹ *Euroemballage Corpa and Continental Can Co Inc. v Commission*: 6/72 (known as *Continental Can case*), EE L 7/8-1-1972.

⁶⁰ Υπόθεση 322/81, *Michelin v. Commission*, [1983] ECR 3461, para. 57.

⁶¹ Υπόθεση 85/76, *Hoffmann- La Roche & Co. AG v. Commission*, [1979] ECR 461.

⁶² Υπόθεση 322/81, *Michelin v. Commission*, [1983] ECR 3461.

Στην υπόθεση Tetra Pak International SA,⁶³ η ιδιαίτερη αυτή ευθύνη επεκτείνεται ώστε το άρθρο 102 της ΣΛΕΕ, το αντίστοιχο 6(1) του Νόμου, να εφαρμόζεται και να απαγορεύει κάθε συμπεριφορά επιχειρήσεως η οποία κατέχει δεσπίζουσα θέση, ικανή να εμποδίσει τη διατήρηση ή την ανάπτυξη του ανταγωνισμού που υφίσταται ακόμη σε μια αγορά όπου, λόγω ακριβώς της παρουσίας αυτής της επιχειρήσεως, ο ανταγωνισμός είναι ήδη εξασθενημένος.

Το άρθρο 6(1) του Νόμου μνημονεύει μια σειρά καταχρηστικών πρακτικών και, όπως σημειώνεται στην υπόθεση Continental Can,⁶⁴ η λίστα των καταχρηστικών πρακτικών είναι απλώς ενδεικτική και όχι εξαντλητική.

Η Επιτροπή προέβη στη συνέχεια σε αξιολόγηση των στοιχείων του διοικητικού φακέλου υπό το πρίσμα των άρθρων 3 και 6 του Νόμου, 101 και 102 ΣΛΕΕ, προκειμένου να διαπιστώσει κατά πόσο υφίστανται οποιεσδήποτε παραβάσεις αυτών από μέρους των υπό διερεύνηση γαλακτοβιομηχανιών:

13. ΑΡΘΡΟ 3 ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ (101 ΣΛΕΕ)

Η Επιτροπή, κατά την εξέταση του άρθρου 3 του Νόμου (και 101 ΣΛΕΕ), αξιολόγησε τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης υπό το πρίσμα του απαγορευτικού κανόνα που θέτει το εν λόγω άρθρο. Το άρθρο 3 του Νόμου καλύπτει όλες τις συμφωνίες που περιορίζουν τον ανταγωνισμό και δεν διαχωρίζει μεταξύ συμφωνιών που συνάπτονται μεταξύ ανταγωνιστών που δρουν στο ίδιο οικονομικό επίπεδο (οριζόντιες) ή μεταξύ επιχειρήσεων που δρουν σε διαφορετικό οικονομικό επίπεδο (κάθετες)⁶⁵.

Συμφωνία

Συμφωνίες που έχουν ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού είναι εκείνες που εκ της φύσεώς τους είναι ικανές να περιορίσουν τον ανταγωνισμό. Όσον αφορά στις οριζόντιες συμφωνίες, περιορισμός του ανταγωνισμού υφίσταται όταν επιχειρήσεις που ανταγωνίζονται στο ίδιο επίπεδο της αγοράς έρχονται σε συμφωνία ή συνεργάζονται σιωπηρά (***tacit collusion***) προκειμένου να συντονίσουν τη συμπεριφορά τους στην αγορά.

Η Επιτροπή παραπέμπει στο Σύγγραμμα του Δημήτρη Τζουγανάτου με τίτλο «*Το Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*»⁶⁶, όπου αναφέρονται επ' αυτού του ζητήματος τα εξής σημαντικά:

⁶³ Υπόθεση T-83/91, *Tetra Pak International SA v. Commission* [1994] ECR II-755.

⁶⁴ Υπόθεση T-83/91, *Tetra Pak International SA v. Commission* [1994] ECR II-755, *Continental Can*, at para. 26.

⁶⁵ C-56 & 58/64, *Etablissements Consten & Grundig v. Commission* παρ.4 (περίληψης) και παρ. 339.

⁶⁶ Έκδοση 2013, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 107, επ.

«Σε πολλές περιπτώσεις οι Αρχές Ανταγωνισμού δεν έχουν στη διάθεση τους αδιάσειστα στοιχεία (*hard evidence*) για την ύπαρξη καρτέλ και πρέπει να αποφασίσουν, αν οι επιχειρήσεις σε μία αγορά έχουν 'συνεργαστεί', ή έχουν 'συντονίσει τη συμπεριφορά τους' με στόχο να μειώσουν τον μεταξύ τους ανταγωνισμό, εξετάζοντας διάφορους οικονομικούς παράγοντες και συνθήκες που χαρακτηρίζουν την αγορά, την τεχνολογία και ζήτηση και τις επιχειρήσεις...

Στην οικονομική θεωρία, 'συμπράξεις επιχειρήσεων' (*collusion*), μπορεί να βασίζονται σε ρητές συμφωνίες, ή σε εναρμονισμένες πρακτικές (*concerted practices*) οι οποίες είναι 'σιωπηρές' (*tacit collusion* ή *συμπαιγνία*). Συμπαιγνία (ή 'σιωπηρή συνεργασία' – *tacit collusion*) ονομάζεται η κατάσταση κατά την οποία οι επιχειρήσεις σε μια αγορά εξασκούν μονοπωλιακή δύναμη και αυξάνουν τις τιμές τους πάνω από το ανταγωνιστικό επίπεδο αν και δε συντονίζουν ρητά (*explicitly*) τις στρατηγικές τους...

Πιο αναλυτικά, σιωπηρή συνεργασία μπορεί να προκύψει όταν οι επιχειρήσεις αλληλεπιδρούν επανειλημμένα. Τότε οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν και να διατηρήσουν υψηλές (μη-ανταγωνιστικές) τιμές 'συνεννοούμενες' σιωπηρά (χωρίς δηλαδή να υπάρξει ρητή επικοινωνία μεταξύ τους) πως οποιαδήποτε παρέκκλιση από αυτή την οδό θα πυροδοτήσει κάποια 'τιμωρία'».

Η Επιτροπή σημειώνει ότι περιορισμοί του ανταγωνισμού, ως αντικείμενο συμφωνιών, θεωρούνται, ειδικότερα όσον αφορά τις κάθετες συμφωνίες, η τήρηση πάγιων ή ελάχιστων τιμών μεταπώλησης, καθώς και η πρόβλεψη απόλυτης εδαφικής προστασίας (περιλαμβανομένων και περιορισμών επί των παθητικών πωλήσεων). Τέτοιου είδους συμφωνίες συνιστούν απαγορευμένα, κατά το άρθρο 3 του Νόμου, σύμπραξη.

Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι, προκειμένου να υπάρχει συμφωνία, αρκεί οι επιχειρήσεις να έχουν εκφράσει την κοινή βούλησή τους να συμπεριφερθούν στην αγορά κατά καθορισμένο τρόπο. Όσον αφορά τη μορφή έκφρασης της εν λόγω κοινής βουλήσεως, αρκεί ένας όρος της συμφωνίας να αποτελεί την έκφραση της βουλήσεως των μερών να συμπεριφερθούν στην αγορά κατά τον τρόπο που ορίζει η συμφωνία. Η έννοια της συμφωνίας, επομένως, στηρίζεται στην ύπαρξη συμπτώσεως των βουλήσεων δύο τουλάχιστον μερών, της οποίας η μορφή εκδήλωσης δεν είναι σημαντική, εφόσον συνιστά πιστή έκφραση των βουλήσεων αυτών⁶⁷.

Όμως, όταν μία απόφαση του παραγωγού συνιστά μονομερή συμπεριφορά της επιχειρήσεως, δεν πληρούται η έννοια της συμφωνίας. Ωστόσο, υπό ορισμένες

⁶⁷ C-41/69, *Chemiefarma v. Commission*, para.112, T-41/96. *Bayer v. Commission*, para 67-69. T-208/01 *Volkswagen v. Commission*, para 30-32.

περιστάσεις, τα μέτρα που έλαβε ή επέβαλε κατά φαινομενικά μονομερή τρόπο ο παραγωγός, στο πλαίσιο των συνεχών εμπορικών σχέσεων που διατηρεί με τους εμπόρους - λιανοπωλητές, θεωρούνται ότι συνιστούν συμφωνία. Προκύπτει, επομένως, ότι πρέπει να διακριθούν οι περιπτώσεις στις οποίες μία επιχείρηση έλαβε ένα πράγματι μονομερές μέτρο και, συνεπώς, χωρίς τη ρητή ή σιωπηρή συμμετοχή άλλης επιχειρήσεως, από εκείνες στις οποίες ο μονομερής χαρακτήρας είναι αποκλειστικά φαινομενικός. Τούτο συμβαίνει, μεταξύ άλλων, στην περίπτωση των πρακτικών και των μέτρων που περιορίζουν τον ανταγωνισμό και τα οποία, λαμβανόμενα κατά τα φαινόμενα μονομερώς από τον παραγωγό στο πλαίσιο των συμβατικών σχέσεων με τους μεταπωλητές του, εντούτοις τυγχάνουν της σιωπηρής συναινέσεως των εν λόγω μεταπωλητών⁶⁸.

Συναίνεση των μεταπωλητών έχει επίσης θεωρηθεί ότι υφίσταται στην περίπτωση που αυτοί έχουν υπογράψει και αποδεχτεί συγκεκριμένες ρήτρες μιας σύμβασης, οι οποίες επιτρέπουν στον παραγωγό να τις αξιοποιήσει, προκειμένου να επιβάλει μια πολιτική περιοριστική του ανταγωνισμού⁶⁹.

Στην περίπτωση των κάθετων συμφωνιών, συμβατικοί όροι ή πρακτικές σύμφωνα με τις οποίες ορίζονται στον έμπορο-λιανοπωλητή οι τιμές μεταπώλησης των προϊόντων, θεωρούνται ότι έχουν ως αντικείμενο (**object**) τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Στις περιπτώσεις αυτές δεν αναζητείται το αποτέλεσμα (**effect**) που προκαλείται στον ανταγωνισμό εκ της συγκεκριμένης συμφωνίας⁷⁰. Σε περίπτωση μη ύπαρξης (έστω κατά φαινόμενο) συμβατικών όρων, αναζητείται η συμμόρφωση των λιανοπωλητών στις αποστελλόμενες από τον παραγωγό-παστεριωτή τιμές, η οποία διαπιστώνεται εφόσον αυτές τίθενται σε εφαρμογή.

Ωστόσο, ο καθορισμός των τιμών μπορεί να επιτευχθεί και με έμμεσο τρόπο. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν, μεταξύ άλλων, οι συμφωνίες για καθορισμό του περιθωρίου κέρδους του διανομέα, οι προειδοποιήσεις, η επιβολή κυρώσεων ή η καταγγελία συμβάσεων σε συνάρτηση με την τήρηση συγκεκριμένου επιπέδου τιμών. Οι άμεσοι ή έμμεσοι τρόποι για την επίτευξη του καθορισμού τιμών μπορούν να γίνουν πιο αποτελεσματικοί όταν συνδυαστούν με λήψη μέτρων για τον εντοπισμό διανομέων που δεν τις τηρούν, όπως η εφαρμογή συστήματος παρακολούθησης τιμών⁷¹.

⁶⁸ T-208/01, *Volkswagen κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής*, παρ.33-36, C-2,3/01, *Bundesverband der Arzneimittel*, παρ.17,

C-368/00, *General Motors, Opel κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής*, παρ.58

⁶⁹ C-338/00 P, *Volkswagen κατά Commission*, para.60- 68.

⁷⁰ C-243/83, *SA Binon v. SA Agence* παρ.44-45, T-67/01, *JCB Service v. Commission* παρ. 121.

⁷¹ Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τους κάθετους περιορισμούς [2000/C 291/01] παρ.47.

Περιορισμός του ανταγωνισμού

Το άρθρο 3(1)(α) του Νόμου ορίζει ως περιοριστικές του ανταγωνισμού συμφωνίες οι οποίες συνίστανται στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής. Συμφωνίες οι οποίες έχουν ως αντικείμενο τους τον περιορισμό του ανταγωνισμού θεωρούνται εκείνες οι οποίες από τη φύση τους είναι ικανές να περιορίσουν τον ανταγωνισμό.

Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες το αντικείμενο μίας συμφωνίας αποσκοπεί στον περιορισμό του ανταγωνισμού, τότε αυτές οι περιπτώσεις εμπίπτουν αυτομάτως στην απαγορευτική διάταξη του άρθρου 3(1) του Νόμου, χωρίς να είναι απαραίτητη η εξ αποτελέσματος εξέταση της απόφασης⁷². Παρά ταύτα, η Επιτροπή σημειώνει ότι, όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 3(1) του Νόμου, ο εξ αντικειμένου και ο εξ αποτελέσματος περιορισμός βρίσκονται νομικά σε ισότιμη θέση. Ως εκ τούτου, οι Αρχές Ανταγωνισμού δεν εμποδίζονται από το να εξετάσουν ένα περιορισμό τόσο εξ αντικειμένου όσο και εξ αποτελέσματος⁷³.

Η Επιτροπή σημειώνει παρενθετικά ότι οι περιπτώσεις υπό (α) – (ε) του άρθρου 3(1) του Νόμου αποτελούν μόνο ενδεικτικό κατάλογο απαγορευμένων συμπτράξεων⁷⁴.

Η Επιτροπή κρίνει σκόπιμο να σημειώσει ότι η τυποποίηση όρων δεν θεωρείται να εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 3(1)(α) του Νόμου και της αντίστοιχης διάταξης του άρθρου 101 ΣΛΕΕ⁷⁵.

Συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές που έχουν ως άμεσο ή έμμεσο αντικείμενο τον περιορισμό ή τον έλεγχο της διάθεσης των προϊόντων από τον αγοραστή ή και περιορισμούς που αναφέρονται στην περιοχή στην οποία ή στους πελάτες στους οποίους ο αγοραστής δύναται να πωλεί τα αγαθά ή τις υπηρεσίες που αναφέρονται στη σύμβαση, θεωρούνται ιδιαίτερα σοβαροί περιορισμοί του ανταγωνισμού. Οι εξ αντικειμένου περιορισμοί του ανταγωνισμού συνιστούν παράβαση του άρθρου 3 του Νόμου, καθώς τέτοιες συμφωνίες που περιλαμβάνουν έναν ιδιαίτερα σοβαρό περιορισμό του ανταγωνισμού θεωρούνται ως αισθητά περιορίζουσες τον ανταγωνισμό ακόμα και αν τα μερίδια αγοράς των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων είναι πολύ μικρά⁷⁶. Τέτοιο ιδιαίτερα

⁷² Βλ. μεταξύ άλλων συνεκδ. υποθ. T-305/94 έως T-307/94, T-313/94 έως T- 316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 και T-335/94 *Limburgse Vinyl Maatschappij NV κ.λπ κατά Επιτροπής* Συλλ. 1999 σ. ΙΙ-931, σκ. 741 και υπόθ. T-62/98 *Volkswagen κατά Επιτροπής* Συλλ. 2000 σ. ΙΙ-2707, σκ. 178 και απόφαση ΔΕΕ, υπόθ. 45/85 *Verband der Sachversicherer (VDS) κατά Επιτροπής* Συλλ. 1987 σ. 405, σκ. 39.

⁷³ Βλ. Μικρουλέα σε Τζουγανάτο, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 249-250. Βλ. επίσης απόφαση Γεν. ΔΕΕ T-111-08 *Mastercard*, σκ. 27.

⁷⁴ Βλ. μεταξύ άλλων Τζουγανάτος, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*.

⁷⁵ Βλ. Μικρουλέα σε Τζουγανάτο, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 290.

⁷⁶ Μικρότερα από αυτά που προβλέπονται στις Ανακοινώσεις της Ε.Ε. για τις συμφωνίες ή σσωνος σημασίας.

σοβαρό περιορισμό αποτελούν η γεωγραφική κατανομή των αγορών, ο περιορισμός και έλεγχος της διάθεσης και ο καθορισμός άλλων όρων συναλλαγής.

Κάθετες Συμφωνίες

Στα πλαίσια της προκαταρκτικής έρευνας συλλέχθηκε μεγάλος αριθμός συμφωνιών οι οποίες είχαν συναφθεί μεταξύ των εμπλεκομένων επιχειρήσεων και συνεργατών τους, που συνίσταντο σε σημεία πώλησης και εταιρείες διανομής.

Η Επιτροπή, αξιολογώντας τις εν λόγω κάθετες συμφωνίες, οι οποίες αποτελούν μέρος του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης, εστίασε την προσοχή της στους σημαντικότερους όρους αυτών από άποψη δικαίου του ανταγωνισμού.

Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι, στην προκείμενη περίπτωση, η συναίνεση των μεταπωλητών και διανομέων θεωρείται ότι υφίσταται αφού αυτοί έχουν υπογράψει και αποδεχτεί συγκεκριμένες ρήτρες μιας σύμβασης, και άρα πληρούται η έννοια της συμφωνίας, αφού στηρίζεται στην ύπαρξη συμπτώσεως των βουλήσεων των δύο μερών, της οποίας η μορφή εκδήλωσης δεν είναι σημαντική εφόσον συνιστά πιστή έκφραση των βουλήσεων αυτών⁷⁷.

Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να διευκρινιστεί επίσης ότι, σύμφωνα με τις απαντήσεις της ημερομηνίας 29/5/2015, στο ερωτηματολόγιο της 13/3/2015, η εταιρεία Λανίτης {...}.

Σημειώνεται επιπρόσθετα ότι η Επιτροπή, πέρα από τις ως άνω αναφερόμενες συμφωνίες, αξιολόγησε και διάφορα άλλα στοιχεία του διοικητικού φακέλου τα οποία είχαν συλλεχθεί κατά την προκαταρκτική έρευνα, από τα οποία προκύπτουν διάφορες πληροφορίες αναφορικά με την τιμολογιακή πολιτική των δύο μεγάλων γαλακτοβιομηχανιών και τις εργασίες τους γενικότερα, και αποτελούνται από εσωτερική αλληλογραφία, αλληλογραφία των εν λόγω εταιρειών με συνεργάτες τους, και άλλα σχετικά έγγραφα.

Η Επιτροπή επαναλαμβάνει ότι για την ύπαρξη συμφωνίας κριτήριο είναι η σύμπτωση βούλησης μεταξύ ανεξάρτητων οικονομικών οντοτήτων. Στην προκείμενη υπόθεση, οι διάφορες συμβάσεις που εξετάστηκαν μεταξύ των υπό αναφορά γαλακτοβιομηχανιών και σημείων πώλησης καθώς και εταιρειών διανομής, περιέχουν δηλώσεις βουλήσεως οι οποίες και γίνονται αποδεκτές, εξ όσων διαπιστώνεται, στα πλαίσια της εκάστοτε συνεργασίας, και αποτελούν συμφωνίες που καταρτίζονται μεταξύ επιχειρήσεων διαφορετικής οικονομικής βαθμίδας (κάθετες)⁷⁸.

⁷⁷ C-41/69, *Chemiefarma v. Commission*, para.112, T-41/96. *Bayer v. Commission*, para 67-69. T-208/01 *Volkswagen v. Commission*, para 30-32.

⁷⁸ ΔΕΕ απόφαση ημερομηνίας 30.6.1966, *Societe Technique Miniere v Maschinenbau*, ECR 1966, 235, ελλ. έκδοση σελ 313.

Καταρχάς, η Επιτροπή, στη βάση των συμφωνιών της Λανίτης που εξετάστηκαν και αξιολογήθηκαν, προβαίνει στις ακόλουθες διαπιστώσεις όσον αφορά στους όρους που εκεί παρατίθενται και αναφέρονται στις τιμές:

{...}.

{...}.

Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι, ο καθορισμός τιμών είναι από τις κλασσικές περιπτώσεις απαγορευμένης σύμπραξης, είτε πρόκειται για οριζόντιες είτε για κάθετες συμφωνίες. Μια συμφωνία καθορισμού τιμών από τη φύση της αποτελεί περιορισμό του ανταγωνισμού⁷⁹ και μάλιστα την κυριότερη περίπτωση εξ αντικειμένου νοθεύσεως του ανταγωνισμού⁸⁰.

Από τη νομολογία προκύπτει ότι στην απαγορευμένη διάταξη του άρθρου 101 (αντίστοιχου άρθρου 3 του Νόμου) εμπίπτει όχι μόνο ο άμεσος καθορισμός τιμών αλλά κάθε συμφωνία που άμεσα ή έμμεσα περιορίζει τον ανταγωνισμό τιμών⁸¹. Μία συμφωνία καθορισμού τιμών μπορεί να έχει έμμεσες συνέπειες στην τιμή που τελικά χρεώνεται. Με άλλα λόγια, η απαγόρευση του άρθρου 3 του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ καταλαμβάνει όχι μόνο τον άμεσο καθορισμό τιμών εν τη στενή εννοία του όρου αλλά κάθε συμφωνία που αφορά παραμέτρους της τιμής⁸².

Συνεπώς, η Επιτροπή, για να διαπιστώσει κατά πόσο στην προκείμενη περίπτωση υφίσταται οποιαδήποτε από τις απαγορευμένες διατάξεις του άρθρου 3 του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ σε σχέση με ενδεχόμενο καθορισμό τιμών από τις υπό αναφορά γαλακτοβιομηχανίες προς τα σημεία πώλησης, εξέτασε στη συνέχεια διάφορες παραμέτρους σε σχέση με την εμπορική πολιτική αυτών. Επαναλαμβάνεται ότι, από τη θεωρία αλλά και τη νομολογία προκύπτει ότι στην απαγορευμένη διάταξη εμπίπτει όχι μόνο ο άμεσος καθορισμός τιμών αλλά και κάθε συμφωνία που άμεσα ή έμμεσα περιορίζει τον ανταγωνισμό τιμών⁸³.

Δεσμευμένες Πωλήσεις

Στη Συμφωνία μεταξύ της Λανίτης {...}.

Σε αυτό το πλαίσιο η Επιτροπή εστίασε την προσοχή της αρχικά στις Κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τους κάθετους περιορισμούς (2010/C 130/01), (εφεξής οι «Κατευθυντήριες Γραμμές») όπου, στην παράγραφο 214, αναφέρονται τα ακόλουθα σχετικά:

⁷⁹ ΔΕΕ υπόθεση 123/83 αποφ. της 30.1.1985, *BNIC v Clair*, Συλλ.1985

⁸⁰ Απόφαση ΕΠΑΝΤ 494/VI/2010

⁸¹ Σύγγραμμα Whish, R (2012), *Competition Law*, 3rd edition Oxford University Press

⁸² ΔΕΕ υποθ 8/72 *Vereeniging van Cementshandelaren κατά Επιτροπής*, σκ. 21.

⁸³ Βλ Επαντ 512/VI/2010

«Δεσμευμένη πώληση υπάρχει όταν οι πελάτες που αγοράζουν ένα προϊόν (δεσμεύον προϊόν) υποχρεώνονται επίσης να αγοράσουν και ένα άλλο, διαφορετικό προϊόν (δεσμευμένο προϊόν) από τον ίδιο προμηθευτή ή από κάποιον που υποδεικνύει ο τελευταίος. Οι δεσμευμένες πωλήσεις μπορεί να συνιστούν κατάχρηση κατά την έννοια του άρθρου 102. Επίσης μπορεί να συνιστούν κάθετο περιορισμό που εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 101, εφόσον προκύπτει υποχρέωση προώθησης συγκεκριμένου σήματος για το δεσμευμένο προϊόν. [...] Τι πρέπει να θεωρηθεί ως διαφορετικό προϊόν προσδιορίζεται πρώτα από όλα από τη ζήτηση των πελατών. Δύο προϊόντα είναι διαφορετικά εάν, όταν δεν υπάρχουν δεσμευμένες πωλήσεις, σημαντικός αριθμός πελατών θα αγόραζε ή θα είχε αγοράσει το δεσμεύον προϊόν χωρίς να αγοράσει και το δεσμευμένο από τον ίδιο προμηθευτή, ώστε να είναι δυνατή η αυτόνομη παραγωγή τόσο του δεσμεύοντος όσο και του δεσμευμένου προϊόντος. Μεταξύ των στοιχείων που αποδεικνύουν ότι δύο προϊόντα είναι διαφορετικά περιλαμβάνονται οι άμεσες αποδείξεις ότι οι πελάτες, αν έχουν δυνατότητα επιλογής, αγοράζουν το δεσμεύον και το δεσμευμένο προϊόν χωριστά από διαφορετικές πηγές εφοδιασμού, ή έμμεσες αποδείξεις, όπως η παρουσία στην αγορά επιχειρήσεων ειδικευμένων στην παραγωγή ή την πώληση του δεσμευμένου προϊόντος χωρίς το δεσμεύον προϊόν, είτε στοιχεία που υποδηλώνουν ότι οι επιχειρήσεις με μικρή ισχύ στην αγορά, ιδίως σε ανταγωνιστικές αγορές, έχουν την τάση να μη δεσμεύουν ή να μην ομαδοποιούν τα σχετικά προϊόντα. Παραδείγματος χάρη, καθώς οι πελάτες θέλουν να αγοράζουν υποδήματα μαζί με τα κορδόνια, και δεν είναι πρακτικά συμφέρον για τους διανομείς να προσθέτουν στα καινούργια υποδήματα κορδόνια της επιλογής τους, έχει καταστεί εμπορική συνήθεια για τους κατασκευαστές υποδημάτων να προμηθεύουν υποδήματα μαζί με τα κορδόνια τους. Συνεπώς, η πώληση υποδημάτων με κορδόνια δεν αποτελεί δεσμευμένη πώληση.»

Από τα πιο πάνω προκύπτει ότι, για να υφίσταται παράβαση του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ και αντίστοιχα του άρθρου 3(1) του Νόμου, θα πρέπει στη συμφωνία να υπάρχει αφενός το στοιχείο της 'υποχρέωσης' και αφετέρου το στοιχείο του 'διαφορετικού προϊόντος'.

Εφαρμόζοντας το εν λόγω τεστ στη συγκεκριμένη περίπτωση, προκύπτει ότι τα δύο προϊόντα στα οποία αναφέρεται η εξεταζόμενη συμφωνία, {...} είναι, όντως, δύο ξεχωριστά προϊόντα και άρα πληρείται το στοιχείο του διαφορετικού προϊόντος από τον ίδιο προμηθευτή, δηλαδή την εταιρεία Λανίτης. {...}.

Όσον όμως αφορά στο δεύτερο στοιχείο που προβλέπουν οι Κατευθυντήριες Γραμμές, αυτό της 'υποχρέωσης', η Επιτροπή διαπίστωσε ότι αυτό δεν πληρείται στην προκείμενη περίπτωση. Δεσμευμένη πώληση υπάρχει όταν οι πελάτες που αγοράζουν ένα προϊόν (δεσμεύον προϊόν) υποχρεώνονται επίσης να αγοράσουν και ένα άλλο, διαφορετικό (δεσμευμένο προϊόν) από τον ίδιο προμηθευτή ή από κάποιον που υποδεικνύει ο

τελευταίος. Κάθετος περιορισμός που εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 3 του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ προκύπτει εφόσον υπάρχει υποχρέωση προώθησης συγκεκριμένου σήματος για το δεσμευμένο προϊόν.

Η συγκεκριμένη συμφωνία δεν προβλέπει για 'υποχρέωση' του καταναλωτή να αγοράσει το προϊόν στη δεσμευμένη αγορά, {...}, αλλά του δίνει την επιλογή, {...}. Συνάγεται επομένως ότι, η εταιρεία Λανίτης δεν υποχρεώνει τον πελάτη της με την αγορά {...} να αγοράσει και ένα άλλο της προϊόν. Σημειώνεται δε ότι, ούτως ή άλλως, η έκπτωση που δίδεται στην προκείμενη περίπτωση είναι {...}, που αποτελεί το αντικείμενο εξέτασης στην προκείμενη υπόθεση και που όμως δεν αποτελεί το δεσμευμένο προϊόν για το οποίο εξετάζεται ο ενδεχόμενος κάθετος περιορισμός.

Συνεπώς, η Επιτροπή κρίνει ότι η συγκεκριμένη προωθητική ενέργεια της εταιρείας Λανίτης δεν εμπίπτει στην απαγορευτική διάταξη του άρθρου 3(1) του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ.

Καθορισμός λιανικής τιμής

Η Επιτροπή διαπιστώνει ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία που προέκυψαν κατά την προκαταρκτική έρευνα, οι τιμές των προϊόντων των εταιρειών Χαραλαμπίδης-Κρίστης και Λανίτης γνωστοποιούνταν {...}.

Συγκεκριμένα, η εταιρεία Λανίτης, στις απαντήσεις της ημερομηνίας 29 Μαΐου 2015, ανέφερε ότι οι πελάτες της ενημερώνονται για τις αλλαγές στις τιμές {...}.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της προκαταρκτικής έρευνας και δη από τα στοιχεία που λήφθηκαν κατά την αιφνίδια έρευνα, φαίνεται ότι ο τιμοκατάλογος για τα προϊόντα της Χαραλαμπίδης για το έτος 2008 περιλάμβανε {...}.

Αντίστοιχα, διαπιστώθηκε ότι ο τιμοκατάλογος για το έτος 2009 {...}.

Ανεξαρτήτως τούτου όμως, πουθενά δεν διαφάνηκε ότι στην πράξη εφαρμόζονταν οι οποιοσδήποτε τιμές οι οποίες καταγράφονταν στους τιμοκαταλόγους των γαλακτοβιομηχανιών⁸⁴.

Παρενθετικά σημειώνεται ότι με το Διάταγμα του Υπουργού ημερομηνίας 21/1/2013 είχαν επιβληθεί ανώτατες τιμές χονδρικής και λιανικής πώλησης στο φρέσκο γάλα πλήρες, ελαφρύ και άπαχο σε όλες τις συσκευασίες.

Η εταιρεία Λανίτης, μετά το εν λόγω Διάταγμα, {...}.

⁸⁴ *Pronuptia de Paris GmbH* [1986] ECR 353.

Η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης, μετά το Διάταγμα του Υπουργού φαίνεται να τιμολογεί τα προϊόντα της στις καθαρές χονδρικές τιμές που φαίνονταν στον τιμοκατάλογο. {...}.

Η εν λόγω εταιρεία, σε επιστολή προς τους συνεργάτες της, ημερομηνίας 30/8/2013, είχε επισημάνει ότι από τις 2 Σεπτεμβρίου 2013 με απόφαση του Υπουργού τερματιζέτο ο καθορισμός ανώτατων τιμών στο φρέσκο παστεριωμένο γάλα που επιβαλλόταν με σχετικό Διάταγμα αυτού. Η εταιρεία μάλιστα, στην εν λόγω επιστολή της, διευκρίνιζε ότι με σκοπό να αποφύγει την αναστάτωση στην αγορά, θα διατηρούσε τις ίδιες χονδρικές τιμές και την ίδια πολιτική εκπτώσεων και παροχών που εφαρμόζε κατά την περίοδο που ίσχυε το πλαφόν. {...}.

Η Επιτροπή σε αυτό το σημείο, παραπέμπει στις Κατευθυντήριες Γραμμές για τους Κάθετους Περιορισμούς⁸⁵, όπου αναφέρονται τα εξής σημαντικά:

«(48) Ο ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμός που περιγράφεται στο άρθρο 4 στοιχείο α) του κανονισμού απαλλαγής κατά κατηγορίες αφορά τον καθορισμό των τιμών μεταπώλησης, δηλαδή τις συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές που έχουν ως άμεσο ή έμμεσο αντικείμενο τον καθορισμό πάγιου ή ελάχιστου επιπέδου τιμής μεταπώλησης ή πάγιου ή ελάχιστου επιπέδου τιμής που ο αγοραστής οφείλει να τηρεί. Σε περίπτωση συμβατικών διατάξεων ή εναρμονισμένων πρακτικών με τις οποίες καθορίζεται απευθείας η τιμή μεταπώλησης, ο περιορισμός είναι εμφανής. Ωστόσο, ο καθορισμός των τιμών μεταπώλησης μπορεί επίσης να επιτευχθεί με έμμεσο τρόπο. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν οι συμφωνίες για καθορισμό του περιθωρίου κέρδους του διανομέα, του ανωτάτου επιπέδου έκπτωσης που μπορεί να χορηγήσει ο διανομέας από ένα καθορισμένο επίπεδο τιμών, η εξάρτηση της χορήγησης εκπτώσεων ή της επιστροφής των δαπανών προώθησης εκ μέρους του προμηθευτή από την τήρηση συγκεκριμένου επιπέδου τιμών, η σύνδεση της καθορισμένης τιμής μεταπώλησης με τις τιμές μεταπώλησης των ανταγωνιστών, οι απειλές, οι εκφοβισμοί, οι προειδοποιήσεις, η επιβολή κυρώσεων, η καθυστέρηση ή αναστολή παραδόσεων ή η καταγγελία συμβάσεων σε συνάρτηση με την τήρηση ενός δεδομένου επιπέδου τιμών. Οι άμεσοι ή έμμεσοι τρόποι για την επίτευξη του καθορισμού των τιμών μπορούν να γίνουν πιο αποτελεσματικοί όταν συνδυαστούν με τη λήψη μέτρων για τον εντοπισμό διανομένων που εφαρμόζουν μειωμένες τιμές, όπως η εφαρμογή συστήματος παρακολούθησης των τιμών, ή η επιβολή υποχρέωσης στους λιανοπωλητές να καταγγέλλουν άλλα μέλη του δικτύου διανομής που παρεκκλίνουν από το καθορισμένο επίπεδο τιμών. Επίσης, ο άμεσος ή έμμεσος καθορισμός των τιμών μπορεί να γίνεται πιο αποτελεσματικά όταν συνδυάζεται με μέτρα που μπορεί να αποθαρρύνουν τον αγοραστή να μειώσει τις τιμές μεταπώλησης, όπως στην περίπτωση που ο

⁸⁵ Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2010/C 130/01.

προμηθευτής αναγράφει τη συνιστώμενη τιμή μεταπώλησης πάνω στο προϊόν ή υποχρεώνει τον αγοραστή να εφαρμόζει ρήτρα του «πλέον ευνοούμενου πελάτη». Οι ίδιοι έμμεσοι τρόποι και τα ίδια «συνοδευτικά» μέτρα μπορεί να χρησιμοποιούνται ώστε οι ανώτατες ή συνιστώμενες τιμές να λειτουργούν ως καθορισμένες τιμές μεταπώλησης. Ωστόσο, η χρήση ενός συγκεκριμένου συνοδευτικού μέτρου ή η παροχή στον αγοραστή από τον προμηθευτή καταλόγου συνιστώμενων ή ανώτατων τιμών δεν θεωρείται αφ' εαυτής ότι οδηγεί σε καθορισμό των τιμών μεταπώλησης.» (Η υπογράμμιση είναι της Επιτροπής)

Για να υπάρξει συμφωνία ή/και οποιαδήποτε μορφή σύμπραξης, είναι αναγκαία προϋπόθεση η ύπαρξη της πρόθεσης τουλάχιστον δύο μερών⁸⁶. Επιπρόσθετα, για να στηριχθεί μια συμφωνία σε σιωπηρή αποδοχή, είναι απαραίτητη η εκδήλωση της βούλησης του ενός μέρους, η οποία στοχεύει σε αντανταγωνιστικό σκοπό, στον οποίο καλείται να συμμετάσχει το άλλο μέρος, είτε εκφραζόμενη είτε σιωπηρή, για την από κοινού εκπλήρωση αυτού του στόχου⁸⁷.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην υπόθεση Bitumen – NL καθόρισε πώς:⁸⁸

«An “agreement” within the meaning of Article 81(1) of the Treaty can be said to exist when the parties adhere to a common plan, which limits or is likely to limit their individual commercial conduct by determining the lines of their mutual action or abstention from action in the market. It does not have to be made in writing; no formalities are necessary, and no contractual sanctions or enforcement measures are required. The fact of an agreement may be express or implicit by the behavior of the parties. Furthermore, it is not necessary, in order for there to be an infringement of Article 81 of the Treaty for the participants to have agreed in advance upon a comprehensive common plan. The concept of agreement in Article 81(1) of the Treaty would apply to the inchoate understandings and partial and conditional agreements in the bargaining process which lead up to the definitive agreement.»

Έχει γίνει δεκτό νομολογιακά ότι ορισμένες μονομερείς, εκ πρώτης όψεως, πράξεις του προμηθευτή, παρά τον φαινομενικά μονομερή χαρακτήρα τους, εμπίπτουν στην ερμηνευτική εμβέλεια της έννοιας της σύμπραξης, λόγω της γενικότερης ένταξής τους στο

⁸⁶ Case T-41/96, *Bayer AG vs Commission* [2000] ECR II-3383; Case C-338/00 P *Volkswagen AG vs. Commission* [2003] ECR I-9189, para.63-65; Cases T-4951/02 *Brasserie Nationale SA and others Vs. Commission* [2005] ECR II-3033, para.119; Case C-74/04 P *Commission V. Volkswagen AG*, [2006] ECR I-6585, paras.34-39; O Black “What is an Agreement” [2003] ECLR 504.

⁸⁷ Cases C-2-3/01 *Bundersverband der Arzneimittel-Importeure eV and Commission Vs Bayer AG*, [2004] ECR I-23, paras.100-102; *ACF Chemiefarma NV κατά Επιτροπής* (41/69). [1970] ECR 661.
Απόφαση ΔΕΚ της 15/6/1970.

⁸⁸ Comp/F/38.456. *Commission Case Bitumen –NL*, Competition Decision 13/09/2006, Document Number 4090 of 2006, par.128

πλαίσιο των συμβατικών σχέσεων του προμηθευτή με τους διανομείς/μεταπωλητές του⁸⁹. Όταν μια απόφαση του προμηθευτή συνιστά μονομερή συμπεριφορά, η απόφαση αυτή δεν εμπίπτει στις απαγορεύσεις του άρθρου 3 του Νόμου. Σε ορισμένες όμως περιστάσεις, τα μέτρα που έλαβε ή επέβαλε κατά φαινομενικά μονομερή τρόπο ο προμηθευτής, στο πλαίσιο των συνεχών εμπορικών σχέσεων που διατηρεί με τους διανομείς του, θεωρούνται ότι συνιστούν συμφωνία κατά την έννοια του άρθρου 3 του Νόμου⁹⁰.

Οι περιπτώσεις στις οποίες μία επιχείρηση έλαβε πράγματι ένα μονομερές μέτρο, χωρίς τη ρητή/γραπτή ή σιωπηρή συμμετοχή άλλης επιχείρησης, διακρίνονται από εκείνες στις οποίες ο μονομερής χαρακτήρας είναι αποκλειστικά φαινομενικός. Οι μεν πρώτες περιπτώσεις δεν εμπίπτουν στις απαγορεύσεις του άρθρου 3 του Νόμου, ενώ οι δεύτερες, εφόσον θεωρείται ότι προκύπτει συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου αυτού. Αυτό συμβαίνει, μεταξύ άλλων, στην περίπτωση των πρακτικών και των μέτρων που περιορίζουν τον ανταγωνισμό και τα οποία, λαμβανόμενα κατά τα φαινόμενα μονομερώς από τον προμηθευτή, στο πλαίσιο των συμβατικών σχέσεων του με τους μεταπωλητές του, τυγχάνουν εντούτοις τουλάχιστον της σιωπηρής αποδοχής των εν λόγω μεταπωλητών⁹¹.

Στην περίπτωση που δεν υφίστανται διατυπωμένες συμβατικές διατάξεις, η ύπαρξη «συμφωνίας» μπορεί να στοιχειοθετηθεί εάν σε συστάσεις, μέτρα ή πρωτοβουλίες που απευθύνει ο προμηθευτής εντός της εμπορικής του σχέσης με τους λιανοπωλητές ή διανομείς, υφίσταται τουλάχιστον σιωπηρή συναίνεση των μεταπωλητών, η οποία εκφράζεται με την αποδοχή των συγκεκριμένων μέτρων μέσω της συμμορφώσεώς τους σε αυτά και θέσεως τους σε άμεση εφαρμογή⁹². Συνακόλουθα, μια πρωτοβουλία του προμηθευτή εντάσσεται στην υφισταμένη γενική συμφωνία των μερών, δηλαδή καθίσταται αναπόσπαστο τμήμα της σχέσης αυτής, εφόσον το μέτρο αυτό γίνει πραγματικά, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, αποδεκτό από τους μεταπωλητές⁹³.

Συμφωνία, επίσης, υφίσταται και όταν στη σύμβαση διανομής συμπεριλήφθηκε συμβατική διάταξη η οποία προβλέπει την τήρηση από το διανομέα/μεταπωλητή μονομερών μέτρων (εγκύκλιοι, ανακοινώσεις, συστάσεις, κλπ) του προμηθευτή, τα οποία υλοποιούν την πολιτική αυτού σε ένα συγκεκριμένο τομέα (εκπαιδευτική, τιμολογιακή, πιστωτική πολιτική), καθώς στην περίπτωση αυτή η υιοθέτηση τέτοιων μέτρων καλύπτεται από την εκ των

⁸⁹ *AEG Telefunken κατά Επιτροπής* ΔΕΚ 107/82 [1983] ECR 3151; *Ford Werke AG and Ford of Europe Inc κατά Επιτροπής*, (Ford II, Cases 25-26/84), ΔΕΚ [1985], ECR 2725; *BMW Belgium* OJ 1978 L46/33, ΔΕΚ.

⁹⁰ *AEG – Telefunken AG κατά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής* (107/82) [1983] ECR 3151, Απόφαση ΔΕΚ ημ. 25/10/1983.

⁹¹ Case T-41/96, *Bayer AG κατά Επιτροπής (ADALAT)*. [2000] ECR II-3383. Απόφαση ΠΕΚ της 26/10/2000.

⁹² T-208/01, *Volkswagen v. Commission* [2003] ECR II-5141; C-161/84, *Pronuptia de Paris v. Pronuptia de Schillgallis* [1986] ECR 353.

⁹³ *Volkswagen v. Commission* (Ibid). Επίσης βλ. C-2-3/01P *Bundesverband der Arzneimittel-Importeure (BAI) and Commission v. Bayer* [2004] ECR I-23.

προτέρων δοθείσα συναίνεση του διανομέα/μεταπωλητή, αφού αυτός, κατά την υπογραφή της σύμβασης, αφενός συμφωνούσε στη συμπερίληψη στη σύμβαση και στη μετέπειτα εφαρμογή της, της συγκεκριμένης διάταξης, που προέβλεπε ή επέτρεπε τη λήψη των μονομερών μέτρων, και αφετέρου εύλογα μπορούσε να εικάσει την υιοθέτηση τέτοιων μονομερών μέτρων από τον προμηθευτή⁹⁴.

Από την εξέταση των συμφωνιών τόσο της Χαραλαμπίδης-Κρίστης όσο και της Λανίτης με τα σημεία πώλησης διαφαίνεται ότι οι τιμές που περιλαμβάνονταν στους τιμοκαταλόγους τους δεν αποτελούσαν συμβατικούς όρους αλλά, ουσιαστικά, χονδρικές τιμές, και ως εκ τούτου, τα διάφορα σημεία πώλησης είχαν τη διακριτική ευχέρεια να αποφασίζουν για την τιμή μεταπώλησης των υπό εξέταση προϊόντων. Το γεγονός αυτό τεκμηριώνεται και από τις τιμές μεταπώλησης που εφάρμοζαν οι υπεραγορές στα υπό εξέταση προϊόντα κατά τον ουσιώδη χρόνο, όπως αυτές προκύπτουν από πίνακες που αντλήθηκαν από το Παρατηρητήριο Τιμών του Υπουργείου. Σύμφωνα με τους εν λόγω πίνακες, οι υπεραγορές εφάρμοζαν διαφορετικές τιμές από αυτές των τιμοκαταλόγων, οι οποίες μάλιστα είχαν απόκλιση από υπεραγορά σε υπεραγορά.

Εκπτώσεις/προωθητικές ενέργειες

Η Επιτροπή διαπιστώνει ότι, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της προκαταρκτικής έρευνας, {...}. Παρά ταύτα, επισημαίνεται ότι στο πλαίσιο του άρθρου 3 του Νόμου και του αντίστοιχου 101 της ΣΛΕΕ, πουθενά δεν διαπιστώνεται – όπως επεξηγείται πιο κάτω – ότι οι οποιοσδήποτε τέτοιες εκπτώσεις είχαν άμεση ή έμμεση επίδραση στην τελική τιμή πώλησης των υπό εξέταση προϊόντων.

Επίσης, σε σχέση με τις εκπτώσεις / προωθητικές ενέργειες των γαλακτοβιομηχανιών έναντι των διαφόρων πελατών τους, από τις πρόνοιες των συμφωνιών που εξετάστηκαν δεν διαπιστώνεται οποιαδήποτε παράβαση των προνοιών του άρθρου 3(1) του Νόμου (101 ΣΛΕΕ), αφού δεν προκύπτει καθορισμός τιμής. Από τη θεωρία αλλά και τη νομολογία προκύπτει ότι στην απαγορευμένη διάταξη του άρθρου 3 του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ εμπίπτει όχι μόνο ο άμεσος καθορισμός τιμών αλλά κάθε συμφωνία που άμεσα ή έμμεσα περιορίζει τον ανταγωνισμό τιμών⁹⁵. Μια συμφωνία καθορισμού τιμών μπορεί να έχει έμμεσες συνέπειες στην τιμή που τελικά χρεώνεται.

⁹⁴ ECJ 107/82, AEG κατά Επιτροπής [1982] ECR 1549; Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-25-26/84 Ford Werke-AG and Ford of Europe Inc v. EC Commission, Απόφαση ΔΕΚ ημ. 17/9/1985, ECJ (1985) I-2775; Volkswagen v. Commission (case T-62/98). Απόφαση ΠΕΚ ημ. 6/7/2000, σε έφεση από Ιταλικούς περιορισμούς εξαγωγής, [2000] ECR II-2707, η οποία επικυρώθηκε από την C-338/00P, Volkswagen κατά Επιτροπής [2003] ECR I-9189.

⁹⁵ ΕΠΑΝΤ 512/VI/2010, σελ 52

Όπως αναφέρεται σχετικά στο σύγγραμμα του Δ. Τζουγανάτου⁹⁶, «η απαγόρευση του άρθρου 101 καταλαμβάνει όχι μόνο τον άμεσο καθορισμό τιμών εν στενή εννοία του όρου, αλλά κάθε συμφωνία που αφορά παραμέτρους της τιμής.⁹⁷ Επί παραδείγματι, εμπίπτουν στην απαγορευτική διάταξη των άρθρων 1 Ν 3959/2011 και 101 ΣΛΕΕ, συμφωνίες που αφορούν εκπτώσεις, υπερχρεώσεις και χρεώσεις για επιπρόσθετες υπηρεσίες, περιθώρια κέρδους, προμήθειες, επιτόκια και άλλους όρους πίστωσης, συμφωνίες περί μη πώλησης κάτω του κόστους, προσδιορισμό κλίμακας τιμών, τιμών στόχων, τιμών πλαισίων, συμφωνίες περί μη απόκλισης από δημοσιευμένες τιμές, περί μη δημοσίευσης απόκλισης από τις δημοσιευμένες τιμές⁹⁸.»

Κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει στην προκείμενη περίπτωση γιατί δεν διαπιστώθηκε ότι οι γαλακτοβιομηχανίες προσπαθούσαν έμμεσα να καθορίσουν την τιμή πώλησης των σχετικών προϊόντων μέσω των υπό εξέταση εκπτώσεων και/ή οποιωνδήποτε όρων των συμφωνιών συνεργασίας τους, αλλά, αντιθέτως, διαφαίνεται ότι δεν περιορίζεται η ικανότητα και/ή αυτονομία των διαφόρων πελατών τους να αποφασίζουν για την τιμολογιακή τους πολιτική.

Η διαπίστωση αυτή ενισχύεται και από τη σύγκριση της χονδρικής τιμής που επέβαλλαν οι γαλακτοβιομηχανίες κατά την πώληση των υπό εξέταση προϊόντων προς τους πελάτες τους και της λιανικής τιμής που τελικά εφάρμοζαν τα διάφορα σημεία πώλησης. Η εν λόγω σύγκριση τιμών πραγματοποιήθηκε στη βάση των ακόλουθων παραγόντων:

- (i) των απαντήσεων τόσο της γαλακτοβιομηχανίας Χαραλαμπίδης-Κρίστης, ημερομηνίας 5/12/2016, όσο και της Λανίτης, ημερομηνίας 19/12/2016, στις οποίες καταγράφονται οι μέσες τιμές πώλησης – που στις πλείστες των περιπτώσεων ουσιαστικά εξισώνονται με τις τιμές που αναγράφονται στους τιμοκαταλόγους των γαλακτοβιομηχανιών – καθώς και οι εκπτώσεις επί της μέσης τιμής,
- (ii) των τιμοκαταλόγων με τις χονδρικές τιμές πώλησης των υπό εξέταση προϊόντων που αποστάληκαν από τις γαλακτοβιομηχανίες,
- (iii) των λιανικών τιμών πώλησης των υπό εξέταση προϊόντων ανά σημείο πώλησης που αντλήθηκαν από το Παρατηρητήριο Τιμών του Υπουργείου.

Η σύγκριση των τιμών που αναφέρεται πιο πάνω παρατίθεται στους πίνακες 21 και 22 που ακολουθούν. Η Επιτροπή σημειώνει ότι τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν για τους εν λόγω

⁹⁶ «Το δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού»

⁹⁷ Zimmer σε Immenga/Mestmacker, άρθρο 8 αρ.307. Βλ. και ΔΕΚ υποθ. 8/72 Vereeniging van Cementshandelaren κατά Επιτροπής, σκ. 21, ΠΕΚ T-374/94, T-375/94, T-384/94, T-388/94 European Night Services κατά Επιτροπής, σκ. 136. Βλ. και ΕΠΑντ 505/VI/2010, σελ.7.

⁹⁸ Bellamy & Child, ό.π., αρ.5.016, σελ. 313 επ. με παραπομπές στη νομολογία. Βλ. και Wagenbaur, ό.π., Art. 81 Abs.1, αρ.219, σελ.307.

πίνακες επιλέχθηκαν δειγματοληπτικά και είναι ενδεικτικά για την τιμολογιακή πολιτική που ακολουθείτο κατά τον ουσιώδη χρόνο με αναφορά στα υπό εξέταση προϊόντα.

Πίνακας 21

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΧΟΝΔΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΗΣ ΤΙΜΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ-ΚΡΙΣΤΗΣ							
ΥΠΕΡΑΓΟΡΑ	ΕΤΟΣ	ΠΡΟΪΟΝ	Τιμοκατάλογος που στάλθηκε προς τους πελάτες	Στοιχεία από ηλεκτρονικές καταστάσεις που αποστάληκαν από την εταιρεία			Λιστική Τιμή Παρατηρητηρίου Τιμών Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού
				Μέση Τιμή Πώλησης (Πριν Εκπτώσεις)	Μέση Εκπτώση	Μέση Τιμή πώλησης μετά τις Εκπτώσεις	
			€	€	€	€	€
[...]	2014	ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΕΛΑΦΡΥ 1,0 LT X8	[...]	[...]	[...]	[...]	1,26
	2014	ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΕΛΑΦΡΥ 1,0 LT X8					1,36
	2014	ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΕΛΑΦΡΥ 1,0 LT X8					1,27
	2014	ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΕΛΑΦΡΥ 1,0 LT X8					1,32
	2014	ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΕΛΑΦΡΥ 1,0 LT X8					1,32
	2013	ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΕΛΑΦΡΥ 1,0 LT X8					1,28
	2013	ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΣΟΚΟΛΑΤΑΣ 250ML X60					0,92
	2013	ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΑΓΡΑΧΟ 1,0 LT X8					1,36
	2013	ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΕΛΑΦΡΥ 1,0 LT X8					1,28
	2013	ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΑΓΡΑΧΟ 1,0 LT X8					1,26
	2013	ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ 3% 1,0 LT X8					1,28

Πίνακας 22

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΧΟΝΔΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΗΣ ΤΙΜΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΑΝΙΤΗΣ							
ΥΠΕΡΑΓΟΡΑ	ΕΤΟΣ	ΠΡΟΪΟΝ	Τιμοκατάλογος που στάλθηκε προς τους πελάτες	Στοιχεία από ηλεκτρονικές καταστάσεις που αποστάληκαν από την εταιρεία			Λιστική Τιμή Παρατηρητηρίου Τιμών Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού
				Μέση Τιμή Πώλησης (Πριν Εκπτώσεις)	Μέση Εκπτώση	Μέση Τιμή πώλησης μετά τις Εκπτώσεις	
			€	€	€	€	€
[...]	2013	White full fat/ semi skimmed/ skimmed	[...]	[...]	[...]	[...]	1,32
	2012	White full fat/ semi skimmed/ skimmed					1,28
	2012	White full fat/ semi skimmed/ skimmed					μεταξύ 1,18-1,22
	2011	White full fat/ semi skimmed/ skimmed					μεταξύ 1,16-1,21
	2011	White full fat/ semi skimmed/ skimmed					1,20
	2010	White full fat/ semi skimmed/ skimmed					1,14
	2010	Calcium plus					1,20
	2011	Calcium plus					1,28
	2010	White full fat/ semi skimmed/ skimmed					1,27
	2011	White full fat/ semi skimmed/ skimmed					μεταξύ 1,19-1,33
	2012	White full fat/ semi skimmed/ skimmed					1,25

Όπως προκύπτει από τους πιο πάνω πίνακες, τα στοιχεία των οποίων είναι ενδεικτικά της τιμολογιακής πολιτικής των δύο γαλακτοβιομηχανιών και των σημείων πώλησης, οι τιμές που επέβαλλαν οι γαλακτοβιομηχανίες κατά την πώληση των υπό εξέταση προϊόντων προς τα διάφορα σημεία πώλησης είχαν απόκλιση από τις λιανικές τιμές που αυτά με τη σειρά τους επέβαλλαν στους καταναλωτές. Μόνη εξαίρεση αποτελεί τοπική υπεραγορά όπου, όπως διαφαίνεται, υπήρχε σύμπτωση χονδρικής και λιανικής τιμής. Δεδομένου όμως του γεγονότος ότι η εν λόγω υπεραγορά, η οποία δεν είναι παγκύπριας εμβέλειας όπως οι υπόλοιπες που εξετάστηκαν, αποτελεί μεμονωμένη περίπτωση, {...} προκύπτει ως αποτέλεσμα επιχειρηματικής πολιτικής της συγκεκριμένης υπεραγοράς και όχι ως απόρροια συμφωνίας μεταξύ των γαλακτοβιομηχανιών και της εν λόγω εταιρείας.

Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, η Επιτροπή θεωρεί ότι από το περιεχόμενο των συμφωνιών των γαλακτοβιομηχανιών με τα σημεία πώλησης που εξετάστηκαν καθώς και από τη σύγκριση μεταξύ της χονδρικής τιμής που επέβαλλαν οι γαλακτοβιομηχανίες και της λιανικής τιμής που επέβαλλαν τα σημεία πώλησης, σωρευτικά δεν προκύπτει καθορισμός τιμών ούτε άμεσα αλλά ούτε και έμμεσα, εφόσον κατά τον ουσιώδη χρόνο, δεν προέκυψε οποιαδήποτε συμφωνία, ρητή ή σιωπηρή, που να αφορά παραμέτρους της τιμής και άρα δεν στοιχειοθετείται παράβαση του άρθρου 3 του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ.

Προμηθευτής-Διανομέας

Η Επιτροπή σημειώνει ότι κατά την προκαταρκτική έρευνα είχαν σταλεί ερωτηματολόγια προς τις δύο γαλακτοβιομηχανίες, ημερομηνίας 13/3/2015, με τα οποία ζητούνταν στοιχεία αναφορικά με τυχόν συμφωνίες διανομής που είχαν συναφθεί με τρίτες εταιρείες κατά το διάστημα 2008 - 2014.

Στις απαντήσεις της, ημερομηνίας 28/5/2015, η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης απάντησε ότι, «*όλες οι συμφωνίες με τις εταιρείες διανομής (agents-αντιπρόσωποι) επισυνάπτονται στο Συνημμένο 13*». Σημειώνεται ότι οι εν λόγω συμφωνίες αποτελούνταν από συμφωνίες με τέσσερις εταιρείες διανομής που κάλυπταν, αντίστοιχα, τις περιόδους 1/1/2011 – 31/12/2012, 1/4/2011 – 31/3/2014, 1/2/2013 – 31/12/2015 και 3/2/2014 – 28/2/2017.

{...}.

Όσον αφορά στη Χαραλαμπίδης-Κρίστης, διευκρινίζεται επίσης ότι, οι συμφωνίες διανομής που τέθηκαν ενώπιον της Επιτροπής αφορούσαν αποκλειστικά σε χωριά των επαρχιών Λευκωσίας, Λεμεσού και Πάφου, εξαιρουμένων ως εκ τούτου των αστικών κέντρων όπου είναι εγκατεστημένα τα μεγάλα σημεία πώλησης.

Οι εν λόγω συμφωνίες, προέβλεπαν, μεταξύ άλλων, ότι η εταιρεία αναθέτει στο διανομέα {...}.

Οι εν λόγω συμφωνίες προέβλεπαν επίσης ότι ο διανομέας έχει την υποχρέωση {...}.

Πρόσθετοι όροι των υπό εξέταση συμφωνιών προέβλεπαν για {...}.

Η Επιτροπή στα πλαίσια αξιολόγησης των εν λόγω ζητημάτων, προέβη σε μελέτη των όρων των προαναφερόμενων συμφωνιών, αντιπαραβάλλοντας το περιεχόμενο αυτών με τον Κοινοτικό Κανονισμό 330/2010 και τις σχετικές Κατευθυντήριες Γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς (2010/C 130/01). Επισημαίνεται ότι με τον εν λόγω Κανονισμό οριοθετείται το ευεργέτημα της απαλλαγής σε ορισμένες κάθετες συμφωνίες.

Καταρχάς, η Επιτροπή θεωρεί σκόπιμο να διευκρινίσει ότι, με βάση την παράγραφο 151 των Κατευθυντήριων Γραμμών, στο πλαίσιο μίας συμφωνίας αποκλειστικής διανομής ο προμηθευτής συμφωνεί να πωλεί τα προϊόντα του μόνο σε ένα διανομέα για μεταπώληση σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Συγχρόνως επιβάλλονται συνήθως περιορισμοί στο διανομέα όσον αφορά τις ενεργητικές πωλήσεις του σε άλλες περιοχές (που έχουν παραχωρηθεί κατά αποκλειστικότητα). Οι πιθανοί κίνδυνοι σε επίπεδο ανταγωνισμού συνίστανται κυρίως στην άμβλυση του ενδοσηματικού ανταγωνισμού και στον καταμερισμό της αγοράς, που μπορεί ιδίως να διευκολύνουν τις διακρίσεις ως προς τις τιμές. Όταν οι περισσότεροι ή όλοι οι προμηθευτές εφαρμόζουν αποκλειστική διανομή, αυτό μπορεί να αμβλύνει τον ανταγωνισμό και να διευκολύνει τις αθέμιτες συμπράξεις σε επίπεδο τόσο προμηθευτών όσο και διανομέων. Τέλος, η αποκλειστική διανομή μπορεί να οδηγήσει σε αποκλεισμό και άλλων διανομέων και ως εκ τούτου να περιορίσει τον ανταγωνισμό στο επίπεδο αυτό.

Παρά ταύτα, σε σχέση με την αποκλειστική διανομή που προβλέπεται στις υπό εξέταση συμφωνίες διανομής, διευκρινίζεται ότι δύναται να ενεργοποιηθεί η εν λόγω παράγραφος 154 των Κατευθυντήριων γραμμών για τους κάθετους περιορισμούς—όπου η ύπαρξη ισχυρών ανταγωνιστών, όπως εν προκειμένω η εταιρεία Λανίτης, σημαίνει ότι, ο τυχόν περιορισμός του ενδοσηματικού ανταγωνισμού, δηλαδή του ανταγωνισμού μεταξύ των διανομέων της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης, αντισταθμίζεται από τον επαρκή διασηματικό ανταγωνισμό, δηλαδή τον ανταγωνισμό μεταξύ των εταιρειών Χαραλαμπίδης-Κρίστης και Λανίτης στο γάλα. Επίσης, όπως προαναφέρθηκε, στην προκείμενη περίπτωση οι υφιστάμενοι προμηθευτές γάλακτος είναι κατά κύριο λόγο μόνο δύο και ο ένας εξ αυτών, η εταιρεία Λανίτης, {...} και άρα δεν δύναται ούτως ή άλλως να διευκολύνει τις αθέμιτες συμπράξεις ούτε σε επίπεδο προμηθευτών αλλά και ούτε και σε επίπεδο διανομέων.

Η Επιτροπή κρίνει σκόπιμο να διευκρινίσει επί τούτου ότι η ρήτρα που αφορά την υποχρέωση του διανομέα να πωλεί σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή δύναται να εξεταστεί υπό το πρίσμα του άρθρου 4 του εν λόγω Κανονισμού που αφορά την άρση του ευεργετήματος της απαλλαγής στους περιορισμούς ιδιαίτερης σοβαρότητας. Το άρθρο 4 του εν λόγω Κανονισμού προβλέπει ότι:

«Η απαλλαγή που προβλέπεται στο άρθρο 2 δεν ισχύει για τις κάθετες συμφωνίες οι οποίες, άμεσα ή έμμεσα, μεμονωμένα ή σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες που υπόκεινται στον έλεγχο των μερών, έχουν ως αντικείμενο:

- α) τον περιορισμό της δυνατότητας του αγοραστή να καθορίζει τις τιμές πώλησης, με την επιφύλαξη της δυνατότητας του προμηθευτή να επιβάλει μέγιστη τιμή πώλησης ή να συνιστά τιμή πώλησης, υπό τον όρο ότι οι τιμές αυτές δεν ισοδυναμούν με καθορισμένη ή ελάχιστη τιμή πώλησης συνεπεία πιέσεων που ασκούνται ή κινήτρων που προσφέρονται από οποιοδήποτε συμβαλλόμενο μέρος·*
- β) τον περιορισμό όσον αφορά την περιοχή στην οποία, ή τους πελάτες στους οποίους, ένας αγοραστής που συμμετέχει στη συμφωνία δύναται, με την επιφύλαξη περιορισμού στον τόπο της εγκατάστασής του, να πωλεί τα αναφερόμενα στη σύμβαση αγαθά ή υπηρεσίες, εκτός αν πρόκειται:
 - i) για περιορισμό των ενεργητικών πωλήσεων στην αποκλειστική περιοχή ή σε αποκλειστική πελατεία που προορίζεται για τον προμηθευτή ή έχει παραχωρηθεί από τον προμηθευτή σε άλλο αγοραστή, εφόσον ο περιορισμός αυτός δεν περιορίζει τις πωλήσεις από τους πελάτες του αγοραστή,*
 - ii) για περιορισμό των πωλήσεων στους τελικούς χρήστες από αγοραστή που δραστηριοποιείται σε επίπεδο χονδρικής πωλήσεως,*
 - iii) για περιορισμό των πωλήσεων από τα μέλη επιλεκτικού συστήματος διανομής σε μη εξουσιοδοτημένους διανομείς στη συγκεκριμένη περιοχή εντός της οποίας ο προμηθευτής εφαρμόζει το σύστημα αυτό, και*
 - iv) για περιορισμό της δυνατότητας του αγοραστή να πωλεί εξαρτήματα που προορίζονται για ενσωμάτωση, σε πελάτες που θα τα χρησιμοποιήσουν για την παραγωγή προϊόντων ομοειδών με αυτά του προμηθευτή·»**

Συγκεκριμένα, ο υπό εξέταση όρος, έτσι όπως έχει καταγραφεί, δύναται να εμπίπτει στην εξαίρεση του άρθρου 4(β)(i) του Κανονισμού 330/2010, αφού πρόκειται για περιορισμό ενεργητικών πωλήσεων στην αποκλειστική περιοχή του προμηθευτή ή σε αποκλειστική

πελατεία που προορίζεται για τον προμηθευτή ή έχει παραχωρηθεί από τον προμηθευτή σε άλλο αγοραστή εφόσον ο περιορισμός αυτός δεν περιορίζει τις πωλήσεις από τους πελάτες του αγοραστή.

Όσον αφορά την οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση υποχρέωση δυνάμει της οποίας ο αγοραστής, μετά τη λύση της συμφωνίας, δεν μπορεί να παράγει, να αγοράζει, να πωλεί ή μεταπωλεί αγαθά ή υπηρεσίες, σύμφωνα με το άρθρο 5(1)(β) του Κανονισμού αυτό αφορά αποκλειόμενο περιορισμό.

Η Επιτροπή παραπέμπει στο Άρθρο 5 του εν λόγω Κανονισμού το οποίο προνοεί τα κάτωθι:

«Αποκλειόμενοι περιορισμοί

1. Η απαλλαγή που προβλέπεται στο άρθρο 2 δεν εφαρμόζεται όσον αφορά τις ακόλουθες υποχρεώσεις που περιέχονται σε κάθετες συμφωνίες: α) κάθε άμεση ή έμμεση υποχρέωση μη άσκησης ανταγωνισμού η διάρκεια της οποίας είναι αόριστη ή υπερβαίνει τα πέντε έτη· β) οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση υποχρέωση δυνάμει της οποίας ο αγοραστής, μετά τη λύση της συμφωνίας, δεν μπορεί να παράγει, να αγοράζει, να πωλεί ή μεταπωλεί αγαθά ή υπηρεσίες· γ) κάθε άμεση ή έμμεση υποχρέωση που επιβάλλεται στα μέλη συστήματος επιλεκτικής διανομής να μην πωλούν σήματα ορισμένων ανταγωνιζομένων προμηθευτών. Για τους σκοπούς του στοιχείου α) του πρώτου εδαφίου, κάθε υποχρέωση μη άσκησης ανταγωνισμού σιωπηρώς ανανεώσιμη μετά την πάροδο πενταετίας λογίζεται ως αορίστου χρόνου.

2. Κατά παρέκκλιση από το τη παράγραφο 1 στοιχείο α), ο χρονικός περιορισμός των πέντε ετών δεν ισχύει, εφόσον τα αγαθά ή οι υπηρεσίες που αφορά η σύμβαση πωλούνται από τον αγοραστή σε χώρους ή οικόπεδα που είτε ανήκουν στον προμηθευτή, είτε τα μισθώνει από τρίτους μη συνδεδεμένους με τον αγοραστή, υπό την προϋπόθεση ότι η διάρκεια της υποχρέωσης μη ανταγωνισμού δεν υπερβαίνει το χρονικό διάστημα της κατοχής των χώρων ή οικοπέδων από τον αγοραστή.

3. Κατά παρέκκλιση από τη παράγραφο 1 στοιχείο β), η απαλλαγή που προβλέπεται στο άρθρο 2 εφαρμόζεται σε οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση υποχρέωση δυνάμει της οποίας ο αγοραστής, μετά τη λύση της συμφωνίας, δεν μπορεί να παράγει, να αγοράζει, να πωλεί ή μεταπωλεί αγαθά ή υπηρεσίες, εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) η υποχρέωση αφορά αγαθά ή υπηρεσίες που ανταγωνίζονται τα αναφερόμενα στη σύμβαση αγαθά ή υπηρεσίες· β) η υποχρέωση περιορίζεται στους χώρους και στα οικόπεδα στα οποία ο αγοραστής ασκούσε τις δραστηριότητές του κατά τη διάρκεια της σύμβασης· γ) η υποχρέωση είναι απαραίτητη για την προστασία της τεχνογνωσίας που μεταβιβάζει· δ) η διάρκεια της

υποχρέωσης μη άσκησης ανταγωνισμού περιορίζεται σε ένα έτος μετά τη λύση της συμφωνίας. Η παράγραφος 1 στοιχείο β) δεν θίγει τη δυνατότητα να επιβληθεί περιορισμός αόριστης διάρκειας στη χρήση και την κοινοποίηση τεχνογνωσίας που δεν έχει περιέλθει σε δημόσια χρήση.»

Δηλαδή, κατά παρέκκλιση, η απαλλαγή εφαρμόζεται σε οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση υποχρέωση δυνάμει της οποίας ο αγοραστής, μετά τη λύση της συμφωνίας, δεν μπορεί να παράγει, να αγοράζει, να πωλεί ή μεταπωλεί αγαθά ή υπηρεσίες, εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) η υποχρέωση αφορά αγαθά ή υπηρεσίες που ανταγωνίζονται τα αναφερόμενα στη σύμβαση αγαθά ή υπηρεσίες· β) η υποχρέωση περιορίζεται στους χώρους και στα οικόπεδα στα οποία ο αγοραστής ασκούσε τις δραστηριότητές του κατά τη διάρκεια της σύμβασης· γ) η υποχρέωση είναι απαραίτητη για την προστασία της τεχνογνωσίας που μεταβιβάζει· δ) η διάρκεια της υποχρέωσης μη άσκησης ανταγωνισμού περιορίζεται σε ένα έτος μετά τη λύση της συμφωνίας. Η παράγραφος 1 στοιχείο β) δεν θίγει τη δυνατότητα να επιβληθεί περιορισμός αόριστης διάρκειας στη χρήση και την κοινοποίηση τεχνογνωσίας που δεν έχει περιέλθει σε δημόσια χρήση.

Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, στην προκείμενη περίπτωση, η προβλεπόμενη άμεση υποχρέωση δυνάμει της οποίας ο διανομέας μετά τη λύση της συμφωνίας δεν μπορεί να παράγει, να αγοράζει, να πωλεί ή μεταπωλεί αγαθά ή υπηρεσίες, δύναται να απαλλαγεί από την απαγόρευση του άρθρου 3 του Νόμου αφού πληρούνται σωρευτικά όλες οι προαναφερόμενες προϋποθέσεις.

Συνοψίζοντας, στην προκείμενη περίπτωση η Επιτροπή κρίνει ότι οι συμφωνίες διανομής της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης κατά τον ουσιώδη χρόνο δεν ήταν αντιανταγωνιστικές στη βάση του πλαισίου εφαρμογής του άρθρου 3 του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ.

Οριζόντια σχέση γαλακτοβιομηχανιών

Οριζόντια συμφωνία

Οι δύο γαλακτοβιομηχανίες είχαν κατά το παρελθόν, και συγκεκριμένα μεταξύ των ετών 2013 και 2014, συζητήσεις για ενδεχόμενη συνεργασία μεταξύ τους σε διάφορους τομείς. Ειδικότερα, γραπτή οριζόντια συμφωνία ημερομηνίας {...}.

Όπως όμως αποδεικνύεται από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου και σύμφωνα με πληροφορίες που υποβλήθηκαν από εκπροσώπους της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης κατά την αιφνίδια έρευνα, κατόπιν σχετικού ερωτήματος, η συγκεκριμένη συμφωνία {...}, καθότι η σχεδιαζόμενη συνεργασία δεν τελεσφόρησε.

Η Επιτροπή επαναλαμβάνει ότι, η έννοια της συμφωνίας στηρίζεται στην ύπαρξη συμπτώσεως των βουλήσεων δύο τουλάχιστον μερών, της οποίας η μορφή εκδήλωσης δεν είναι σημαντική εφόσον συνιστά πιστή έκφραση των βουλήσεων αυτών⁹⁹.

Στην προκείμενη περίπτωση υπάρχει μία σύμβαση καταρτισμένη μεταξύ ανταγωνιστών (οριζόντια) που ναι μεν περιείχε τη δήλωση βουλήσεως αλλά, από ότι φαίνεται, αυτή δεν έγινε αποδεκτή¹⁰⁰.

Ειδικότερα, στην περίπτωση της εν λόγω μεταξύ τους γραπτής συμφωνίας δεν παρατηρήθηκε {...}, και ως εκ τούτου δεν προκύπτει η ύπαρξη οριζόντιας συμφωνίας. Επομένως παρέλκει η οποιαδήποτε εξέταση του περιορισμού του ανταγωνισμού που να απορρέει από αυτήν.

Εναρμονισμένη πρακτική

Το άρθρο 3 του Νόμου (101 ΣΛΕΕ) απαγορεύει οποιαδήποτε μορφή εναρμονισμένης πρακτικής επιχειρήσεων η οποία έχει ως αντικείμενο, ή αποτέλεσμα, την παρακώλυση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού, συνιστάμενη στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής. Εναρμονισμένη πρακτική υπάρχει όταν μια συγκεκριμένη, ανταγωνιστικά κρίσιμη, συμπεριφορά επιχειρήσεων (π.χ. πολιτική τιμών, συμπεριφορά έναντι πελατών) δεν είναι το αποτέλεσμα αυτόνομης επιχειρηματικής πρακτικής που προσανατολίζεται στις οικονομικές συνθήκες και στις συνθήκες της αγοράς, αλλά η συνέπεια μιας καθ' οιονδήποτε τρόπο συντελούμενης συνεννόησης μεταξύ τους¹⁰¹. Πρόκειται, δηλαδή, για μια μορφή συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων, που χωρίς να έχει εξελιχθεί μέχρι την πραγματοποίηση μιας κατά κυριολεξία συμφωνίας, υποκαθιστά συνειδητά στην πράξη μια συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων σε βάρος των ανταγωνιστών¹⁰².

Συνεπώς, για τη στοιχειοθέτηση εναρμονισμένης πρακτικής απαιτούνται αφενός η ομοιόμορφη συμπεριφορά των επιχειρήσεων στη σχετική αγορά (αντικειμενικό στοιχείο) και αφετέρου η βούληση για εναρμόνιση και κοινή δράση (υποκειμενικό στοιχείο). Τα δύο αυτά στοιχεία πρέπει να συνυπάρχουν.

⁹⁹ C-41/69, *Chemiefarma v. Commission*, para.112, T-41/96. *Bayer v. Commission*, para 67-69. T-208/01 *Volkswagen v. Commission*, para 30-32.

¹⁰⁰ ΔΕΕ απόφαση ημερομηνίας 30.6.1966, *Societe Technique Miniere v Maschinenbau*, ECR 1966, 235, ελλ. Έκδοση σελ 313.

¹⁰¹ Ε.Α 181/III/2001, *Χρυσούλα Μανταδάκη κατά ΕΝΤΥΠΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ Α.Ε. ΥΠΟΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΤΥΠΟΥ ΕΠΙΧ. ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΥΛΩΝΑΚΗΣ Α.Ε., ΑΡΓΟΣ Α.Ε. ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΕΥΡΩΠΗ Α.Ε. ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ.*

¹⁰² Case 48/69. *ICI v Commission (Dyestuffs)* {1972} ECR 619.

Όπως αναφέρεται στο σύγγραμμα του Δημήτρη Ν. Τζουγανάτου¹⁰³, «η ΕπΑντ έχει κρίνει ότι η σύμπτωση βούλησης για ταυτόχρονη αύξηση και ενιαία διαμόρφωση των τιμών σε βάρος των καταναλωτών, η οποία συνάγεται από πραγματικά διαπιστωμένη παράλληλη συμπεριφορά που δεν εμφανίζεται ως εύλογη και αναμενόμενη στις συνθήκες που επικρατούν σε μία ανταγωνιστική αγορά, συνιστά εναρμονισμένη πρακτική που έχει ως αποτέλεσμα την αισθητή νόθευση και τον περιορισμό του ελεύθερου ανταγωνισμού στις σχετικές αγορές και αποτελεί παραβίαση της σχετικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού¹⁰⁴».

Για το λόγο αυτό δεν εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 3 του Νόμου (101 ΣΛΕΕ) η λεγόμενη παράλληλη συμπεριφορά των επιχειρήσεων η οποία δεν συνοδεύεται από τη βούληση εναρμόνισης και κοινής δράσης, γιατί από απόψεως ανταγωνισμού εναπόκειται σε μια επιχείρηση να παρατηρεί τη συμπεριφορά των ανταγωνιστών της, να εκτιμά μία συγκεκριμένη δράση τους και να αντιδρά ανάλογα (ευφυής προσαρμογή στον ανταγωνισμό). Η απαίτηση αυτονομίας δράσης στην αγορά δεν εμποδίζει τις επιχειρήσεις να προσαρμόσουν τη συμπεριφορά τους σε αυτή των ανταγωνιστών τους, πλην όμως απαγορεύεται να έχουν επαφές μεταξύ τους που μπορεί είτε να επηρεάσουν τη συμπεριφορά ενός υφιστάμενου ή δυνητικού ανταγωνιστή στην αγορά, είτε να αποκαλύψουν σε έναν ανταγωνιστή την τιμολογιακή πολιτική που η εταιρεία ακολουθεί στην αγορά¹⁰⁵.

Η Επιτροπή, στο πλαίσιο αξιολόγησης των ενώπιον της στοιχείων αναφορικά με τις ενέργειες και/ή αντιδράσεις της μίας γαλακτοβιομηχανίας έναντι της άλλης ως προς την εμπορική τους πολιτική, εξέτασε στοιχεία όπως εσωτερική αλληλογραφία των δύο εταιρειών καθώς και μεταξύ τους αλληλογραφία, στοιχεία επικοινωνίας με τρίτες εταιρείες και διάφορα άλλα έγγραφα¹⁰⁶.

Από τα στοιχεία της έρευνας που διενεργήθηκε προκύπτει ότι οι ενέργειες στις οποίες προέβαινε έκαστη εταιρεία {...}, προκειμένου οι αντιδράσεις της να είναι επαρκείς για να ανακόψουν ή έστω να μειώνουν τις επιπτώσεις που τέτοιες ενέργειες αναμένετο ότι θα έχουν στην αγορά.

Το γεγονός αυτό αναφέρεται τόσο στις πληροφορίες που παρασχέθηκαν από τις δύο εταιρείες κατά τις απαντήσεις τους στα ερωτηματολόγια που τους είχαν απευθυνθεί, όσο και στην εσωτερική αλληλογραφία που εντοπίστηκε κατά την αιφνίδια έρευνα.

Ειδικότερα, όπως προκύπτει από την εσωτερική αλληλογραφία που εντοπίστηκε κατά την αιφνίδια έρευνα στις εγκαταστάσεις των δύο γαλακτοβιομηχανιών, και οι δύο εταιρείες,

¹⁰³ «Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού».

¹⁰⁴ ΕπΑντ 505/VI/2010 (Σύνδεσμος Αλευροβιομηχάνων), σελ.7, ΕπΑντ 263/IV/2004, σελ.35.

¹⁰⁵ ΠΕΚ Τ-54/03 Lafarge κατά Επιτροπής, σκ.461

¹⁰⁶ Τα στοιχεία αυτά είναι καταχωρισμένα στο διοικητικό φάκελο της υπόθεσης.

ενδεχομένως αφότου οριστικοποιήθηκε η κατάρρευση των συνομιλιών τους περί της επικείμενης συνεργασίας τους, παρακολουθούσαν στενά τις κινήσεις η μία της άλλης προκειμένου να εξετάσουν τις επόμενες επιλογές και ενέργειες τους.

Συγκεκριμένα, από την πλευρά της Λανίτης, όπως διαπιστώνεται από τα στοιχεία που εξετάστηκαν, εντοπίστηκε εσωτερική επικοινωνία {...}.

Στην εσωτερική αλληλογραφία ημερομηνίας {...}.

Αντίστοιχα, από τα εσωτερικά έγγραφα της Χαραλαμπίδης-Κρίστης που εξετάστηκαν, εντοπίστηκε σωρεία στοιχείων από τα οποία καταδεικνύεται ο έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των δύο εταιρειών.

Όπως διαπιστώθηκε από την εσωτερική αλληλογραφία που εντοπίστηκε κατά την αιφνίδια έρευνα και αξιολογήθηκε από την Επιτροπή, υπάρχει ένας αρκετά μεγάλος αριθμός ηλεκτρονικών μηνυμάτων που δεικνύουν τον έντονο ανταγωνισμό μεταξύ των δύο γαλακτοβιομηχανιών. Η Επιτροπή επ' αυτού κρίνει σκόπιμο να αναφερθεί στην αλληλογραφία που εντοπίστηκε κατά την αιφνίδια έρευνα {...}.

Η Λανίτης, σε εσωτερική της αλληλογραφία ημερομηνίας {...}. Αντίστοιχα, σε εσωτερική αλληλογραφία της Χαραλαμπίδης-Κρίστης ημερομηνίας 20/10/2014, αναφέρονται τα ακόλουθα σχετικά: {...}. Η περίπτωση αυτή δεικνύει ύπαρξη ανταγωνισμού μεταξύ των δύο εταιρειών.

Επιπρόσθετα, η Επιτροπή σημειώνει ότι από ορισμένα επιπλέον στοιχεία που προέκυψαν από την εξέταση των κάθετων συμφωνιών, τα οποία, σε αντιπαράβολή με τις κάθετες συμφωνίες της άλλης εταιρείας, καθώς και από επιπλέον σχετική αλληλογραφία, διαφαίνεται και πάλι ότι έκαστη εταιρεία {...}.

Τέλος, δεν μπορεί να παραγνωριστούν οι ρητές και ξεκάθαρες δηλώσεις των εταιρειών οι οποίες προκύπτουν από εσωτερική αλληλογραφία μεταξύ στελεχών τους που εξετάστηκε από την Επιτροπή και που δεικνύουν ότι μεταξύ των δύο γαλακτοβιομηχανιών υπήρχε έντονος ανταγωνισμός.

Η Επιτροπή, αξιολογώντας όλα τα ενώπιον της στοιχεία, ως αυτά περιέχονται στο διοικητικό φάκελο της υπόθεσης, καταλήγει ότι κατά τον ουσιώδη χρόνο δεν διαπιστώθηκε οποιαδήποτε συνεννόηση-συνεργασία μεταξύ των δύο γαλακτοβιομηχανιών η οποία να εμπίπτει στις απαγορευτικές διατάξεις του άρθρου 3(1)(α) του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ. Με άλλα λόγια, δεν υφίσταται το αντικειμενικό στοιχείο της εναρμόνισης, δηλαδή ο συντονισμός της συμπεριφοράς σε κάποιες περιπτώσεις μεταξύ των δύο γαλακτοβιομηχανιών, η οποία

συνιστά την εξωτερίκευση της βούλησης των μερών για συνεργασία, αλλά ούτε και το υποκειμενικό. Η κατάφαση της συνδρομής του υποκειμενικού στοιχείου προϋποθέτει τη διαπίστωση επαφών μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών. Το κριτήριο που πρέπει να πληρούται είναι αυτό της αμοιβαιότητας, δηλαδή της διαπίστωσης αμφίπλευρης συνεννόησης και επικοινωνίας¹⁰⁷. Κάτι τέτοιο δεν προκύπτει από τα στοιχεία της παρούσας έρευνας.

Επιπλέον η Επιτροπή, έχοντας υπόψη τις οικονομικές συνθήκες των ολιγοπωλιακών αγορών, παραπέμπει σε σχετική ενωσιακή νομολογία η οποία αποδέχεται ότι: «η απαίτηση της αυτοτέλειας δεν αποκλείει το δικαίωμα των επιχειρηματιών να προσαρμόζονται ευφυώς στη διαπιστωθείσα ή αναμενόμενη συμπεριφορά των ανταγωνιστών τους»¹⁰⁸. Ομοίως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε ότι «παράλληλη τιμολογιακή πολιτική σε ένα ολιγοπώλιο όπου παράγονται ομοιογενή προϊόντα, δεν θα αποτελούσε από μόνη της επαρκή απόδειξη εναρμονισμένης πρακτικής»¹⁰⁹.

Ως εκ τούτου, κατά την κρίση της Επιτροπής, από τα ενώπιον της στοιχεία δεν τεκμαίρεται η ύπαρξη συνεργασίας ή συνεννόησης μεταξύ των δύο υπό αναφορά γαλακτοβιομηχανιών κατά τον καθορισμό της τιμολογιακής τους πολιτικής στα πλαίσια του ουσιώδους χρόνου.

Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τα ενώπιον της Επιτροπής στοιχεία, οι ρήτρες που καταγράφονται στις επίμαχες κάθετες συμφωνίες, δηλαδή στις συμφωνίες που συνάφθηκαν μεταξύ των δύο εταιρειών και των συνεργατών τους – σημείων πώλησης – δεν αποτελούν καθορισμό τιμών ή άλλων όρων συναλλαγής που να έχουν ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα την παρακώληση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού στη Δημοκρατία, κατά παράβαση του άρθρου 3(1) του Νόμου και 101(1) της ΣΛΕΕ, στα πλαίσια του ουσιώδους χρόνου.

Επιπρόσθετα, από τα στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα, όπως αυτά εξετάστηκαν και αξιολογήθηκαν από την Επιτροπή, προκύπτει ότι οι δύο υπό αναφορά εταιρείες δεν προέβησαν σε παράνομη οριζόντια σύμπραξη μεταξύ τους αλλά ούτε και διαφαίνεται ότι υπήρξε οποιοδήποτε είδους συνεργασία - συνεννόηση σε αυτό το επίπεδο. Οποιοσδήποτε συζητήσεις διεξάγονταν για συνεργασία φαίνεται ότι δεν τελεσφόρησαν, εφόσον, ειδικά από το έτος 2014 και έπειτα οι δύο εταιρείες εφάρμοσαν επιθετική πολιτική προκειμένου να ανταγωνιστούν η μία την άλλη.

¹⁰⁷ *Wood Pulp*, Απόφαση ΕΠΑΝΤ αρ. 127/1998.

¹⁰⁸ Απόφαση ΔΕΕ Συνεκδικασθείσες Υποθέσεις C 40 έως 48, 50, 54 έως 56, 111, 113 και 114/73, *Coöperatieve Vereniging «Suiker Unie» UA v Commission*, (1975) ECR 1663.

¹⁰⁹ Υπόθεση *Zinc Producers' Group* [1984] OJ L 220/27.

Όπως διαφαίνεται, οι χονδρικές τιμές που επιβάλλονταν στα υπό εξέταση προϊόντα από τις δύο γαλακτοβιομηχανίες περιλαμβάνονταν σε τιμοκατάλογο χονδρικών τιμών που καταρτιζέτο κάθε έτος για το σκοπό αυτό και ήταν ανεξάρτητες από τα οποιαδήποτε είδη εκπωτικών προγραμμάτων και/ή προσφορών που κατά καιρούς εφάρμοζαν οι γαλακτοβιομηχανίες.

Η Επιτροπή σημειώνει επιπρόσθετα ότι, κατά την αιφνίδια έρευνα εντοπίστηκαν τιμοκατάλογοι της Χαραλαμπίδης και της Κρίστης οι οποίοι περιλάμβαναν στήλες που τιτλοφορούνταν {...}, μόνο για τα έτη 2008 και 2009. Για τα επόμενα έτη οι τιμοκατάλογοι αφορούσαν τη νέα εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης και δεν περιλάμβαναν τέτοια στήλη. Από την εξέταση των συμφωνιών της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης με τα σημεία πώλησης διαφαίνεται ότι οι τιμές που περιλαμβάνονταν στους τιμοκαταλόγους της εταιρείας δεν αποτελούσαν συμβατικούς όρους αλλά ουσιαστικά χονδρικές τιμές και ότι, ως εκ τούτου, τα διάφορα σημεία πώλησης είχαν τη διακριτική ευχέρεια να αποφασίσουν για την τιμή μεταπώλησης των προϊόντων. Το γεγονός αυτό φαίνεται και από τις τιμές μεταπώλησης που εφάρμοζαν οι υπεραγορές στα υπό εξέταση προϊόντα κατά τον ουσιώδη χρόνο όπως αυτές προκύπτουν από πίνακες που αντλήθηκαν από το Παρατηρητήριο Τιμών. Σύμφωνα με τους εν λόγω πίνακες, οι υπεραγορές εφάρμοζαν διαφορετικές τιμές από αυτές των τιμοκαταλόγων, οι οποίες μάλιστα είχαν απόκλιση από υπεραγορά σε υπεραγορά.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που αντλήθηκαν κατά την έρευνα, κάθε μία από τις υπό διερεύνηση γαλακτοβιομηχανίες {...}, εφόσον υπάρχει υψηλός βαθμός διαφάνειας στην αγορά, δεδομένου ότι, κατά τη συγκεκριμένη περίοδο, δραστηριοποιούνταν κατά κύριο λόγο οι δύο μεγάλες γαλακτοβιομηχανίες οι οποίες κατείχαν τη συντριπτική πλειοψηφία του συνολικού μεριδίου αγοράς.

Υπό το φως των όσων αναλύονται ανωτέρω διαφαίνεται ότι, κατά τον ουσιώδη χρόνο, τόσο οι όροι οι οποίοι περιλαμβάνονταν στις συμφωνίες που είχαν συνάψει οι γαλακτοβιομηχανίες με τους συνεργάτες τους όσο και τα μέτρα τα οποία λαμβάνονταν έναντι των προωθητικών ενεργειών στις οποίες προέβαινε η ανταγωνίστριά τους, καταδεικνύουν ότι η συμπεριφορά τους στην αγορά ήταν αποτέλεσμα ανταγωνισμού που υφίστατο μεταξύ τους. Στη βάση των ενώπιον της Επιτροπής στοιχείων διαπιστώνεται ότι και οι δυο εταιρείες {...}.

Εν κατακλείδι, η Επιτροπή θεωρεί ότι η συμπεριφορά τόσο της Λανίτης όσο και της Χαραλαμπίδης-Κρίστης στην αγορά κατά τον ουσιώδη χρόνο ήταν αποτέλεσμα του μεταξύ τους ανταγωνισμού και ως εκ τούτου δεν διαπιστώθηκε εκ μέρους τους οποιαδήποτε ενέργεια ή συμπεριφορά σε σχέση με την παραγωγή, διάθεση και εμπορία των υπό εξέταση προϊόντων στην κυπριακή αγορά που να έχει ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα την

παρακώληση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού στη Δημοκρατία, κατά παράβαση του άρθρου 3(1) του Νόμου και 101(1) της ΣΛΕΕ.

Βάσει των ανωτέρω η Επιτροπή καταλήγει ειδικότερα στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Δεν υφίστανται ενδείξεις ότι οι δύο υπό αναφορά γαλακτοβιομηχανίες υιοθετούσαν εναρμονισμένη πρακτική όσον αφορά την τιμολογιακή πολιτική τους κατά παράβαση του άρθρου 3(1)(α) του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ, στα πλαίσια του ουσιώδους χρόνου.
- Δεν υφίσταται παράβαση των διατάξεων του άρθρου 3 του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ, αφού οι κάθετες συμφωνίες μεταξύ των γαλακτοβιομηχανιών και των πλείστων μεγάλων λιανεμπόρων τους δεν είχαν ως αποτέλεσμα τον καθορισμό πάγιων και ελάχιστων τιμών μεταπώλησης, στα πλαίσια του ουσιώδους χρόνου.
- Δεν υφίσταται παράβαση του άρθρου 3(1) του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ ως προς την προωθητική ενέργεια της εταιρείας Λανίτης προς {...} κατά τον ουσιώδη χρόνο.
- Δεν υφίσταται παράβαση των διατάξεων του άρθρου 3(1) του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ, αφού οι κάθετες συμφωνίες μεταξύ της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης και των διανομέων της δεν περιόριζε τον ανταγωνισμό, στα πλαίσια του ουσιώδους χρόνου.

14. ΑΡΘΡΟ 6(1) ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ, 102 ΣΛΕΕ

Άρθρο 6(1)(α), 102 στοιχ. α' ΣΛΕΕ – αθέμιτες τιμές (υπερβολική τιμολόγηση)

Το άρθρο 6(1)(α) του Νόμου προνοεί τα ακόλουθα:

«Απαγορεύεται η καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων, που κατέχει ή κατέχουν δεσπόζουσα θέση στο σύνολο ή μέρος της εγχώριας αγοράς ενός προϊόντος, ιδιαίτερα εάν η πράξη αυτή έχει ως αποτέλεσμα ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα -

(α) τον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό αθέμιτων τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων μη θεμιτών υπό τις περιστάσεις όρων συναλλαγής.»

(I) Δεσπόζουσα θέση

Όπως προαναφέρεται, σύμφωνα με τον ορισμό που δίδεται στο άρθρο 2 του Νόμου, δεσπόζουσα θέση έχει μια επιχείρηση που απολαμβάνει οικονομική δύναμη, η οποία την καθιστά ικανή να παρακωλύει τη διατήρηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού στη σχετική

αγορά και της επιτρέπει να ενεργεί σε αισθητό βαθμό ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές, τους πελάτες της, και, σε τελική ανάλυση, τους καταναλωτές.

Η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης προϋποθέτει, σύμφωνα με την ισχύουσα νομολογία, ένα σημαντικό μερίδιο αγοράς το οποίο θα πρέπει να διατηρείται για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα ενώ, παράλληλα, η επιχείρηση θα πρέπει να έχει την πραγματική δυνατότητα μονομερούς επηρεασμού των όρων της αγοράς, αυτό δηλαδή που η νομολογία του ΔΕΕ έχει διατυπώσει ως «*δυνατότητα παρεμπόδισης ενός αποτελεσματικού ανταγωνισμού*»¹¹⁰.

Κατά συνέπεια, εξετάζοντας το θέμα από τη σκοπιά του άρθρου 6(1), θα πρέπει να διευκρινισθεί σε πρώτο στάδιο κατά πόσο μία εκ των δύο υπό εξέταση γαλακτοβιομηχανιών κατέχει δεσπόζουσα θέση σε μία ή περισσότερες από τις σχετικές αγορές, ως έχουν ορισθεί ανωτέρω.

(α) Αγορά Φρέσκου Λευκού Γάλακτος

Η σχετική αγορά φρέσκου λευκού γάλακτος, η οποία, όπως προαναφέρεται, περιλαμβάνει το λευκό γάλα, το γάλα με πρόσθετο ασβέστιο και το γάλα με φυτικές ίνες, είναι και η σημαντικότερη από τις εξεταζόμενες αγορές, δεδομένου του μεριδίου που κατέχει συγκριτικά ως προς τις υπόλοιπες σχετικές αγορές¹¹¹. Στην εν λόγω αγορά τα ψηλότερα μερίδια αγοράς κατέχει {...}.

Με βάση τη σχετική νομολογία¹¹², όταν επιχείρηση κατέχει ένα ποσοστό της τάξεως του 40-50% (μερίδιο αγοράς), θεωρείται ότι αποτελεί μία αξιόπιστη αλλά όχι επαρκή ένδειξη ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης και, επομένως, απαιτείται να ληφθούν υπόψη και άλλοι παράγοντες, προκειμένου να θεμελιωθεί η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ισχύει ο παράγοντας του Δυνατού προϊόντος (strong brand) που ελκύει τους χρήστες του και δημιουργεί πιστή πελατεία, «κλειδώνοντας» έτσι τους υφιστάμενους πελάτες και αποθαρρύνει την είσοδο από άλλες επιχειρήσεις. Στη συγκεκριμένη περίπτωση επισημαίνεται το γεγονός ότι η εταιρεία Λανίτης έχει εξίσου ισχυρό προϊόν (brand name) με αποτέλεσμα να είναι σε θέση να ασκεί ανταγωνιστικές πιέσεις στη Χαραλαμπίδης-Κρίστης η οποία δεν είναι έτσι σε θέση να λειτουργεί ανεξάρτητα στην αγορά. Ως εκ τούτου, παρά το γεγονός ότι είχε το μεγαλύτερο μερίδιο στην αγορά, εντούτοις δεν είναι τέτοιου επιπέδου

¹¹⁰ Υπόθεση 85/76, *Hoffmann- La Roche & Co. AG v. Commission*, [1979] ECR 461, Υπόθεση 27/76, *United Brands*, Συλλ. Νομολ. 1978, 207.

¹¹¹ Όπως προαναφέρεται, τα μερίδια αυτά, κατά την περίοδο 2009 έως 2014, κυμάνθηκαν μεταξύ {...} του συνόλου (Πίνακας 17 ως άνω).

¹¹² Υπόθεση 85/76, *Hoffmann- La Roche & Co. AG v. Commission*, [1979] ECR 461, Υπόθεση 62/86, *Akzo Chemie κατά Επιτροπής*, [1991] Συλλογή της Νομολογίας 1991 I-03359, παρά.60-61, *Joined Cases T-24/93, T25/93, T26/93 and T28/93, Compagnie maritime Belge transports SA and Compagnie maritime Belge SA, Darfa-Lines A/S, Deutsche Afrika-Linien GmbH & Co and Nedloyd Lijnen BV v. Commission of the European Communities*.

που να της προσδίδει την απαιτούμενη ανεξαρτησία. Εξάλλου, η Λανίτης είναι εταιρεία με ιδιαίτερο κύρος στην κυπριακή αγορά, ενώ ανήκει στον όμιλο της *Coca Cola Beverages Holdings II B.V.*, όπου εντάσσεται και η *Ελληνική Εταιρεία Εμφιαλώσεως (ΕΕΕ) Α.Ε.*

Στη βάση των ενώπιον της στοιχείων η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι {...}.

(β) Αγορά Λευκού Γάλακτος Μακράς Διαρκείας

Στη συγκεκριμένη αγορά η Χαραλαμπίδης-Κρίστης μέχρι το 2012 κατείχε το μονοπώλιο, εφόσον μέχρι το έτος αυτό η Λανίτης δεν παρήγαγε λευκό γάλα μακράς διαρκείας αλλά γάλα υπερψηλής παστερίωσης. Από το έτος 2013 κατά το οποίο η Λανίτης εισήχθη στην εν λόγω αγορά, το μερίδιο αγοράς της Χαραλαμπίδης-Κρίστης μειώθηκε σημαντικά, {...}, ενώ το 2014 το μερίδιο αυτό υπέστη περαιτέρω μείωση και ανήλθε σε ποσοστό {...} που κατέκτησε η Λανίτης.

Σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ, πολύ υψηλά μερίδια αγοράς, πλην εξαιρετικών περιπτώσεων, είναι αρκετά για την απόδειξη ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης. Μία επιχείρηση που διαθέτει πολύ υψηλό μερίδιο αγοράς για αρκετό χρονικό διάστημα βρίσκεται, λόγω του μεριδίου αυτού, σε κατάσταση ισχύος που την καθιστά υποχρεωτικό συνέταιρο και της εξασφαλίζει την ελευθερία συμπεριφοράς (*freedom of action*) έναντι των ανταγωνιστών¹¹³.

Στη βάση των ενώπιον της στοιχείων, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι {...}, εφόσον η Χαραλαμπίδης-Κρίστης, η οποία μέχρι το 2009 είχε το μονοπώλιο, διαφαίνεται ότι δεν είχε την απαραίτητη ανεξαρτησία στην αγορά προκειμένου να διατηρήσει την ισχύ της σε αυτή. Ειδικότερα, με την είσοδο της Λανίτης στην αγορά το 2013 η Χαραλαμπίδης-Κρίστης είχε σημαντικές απώλειες, με αποκορύφωμα τη μείωση του μεριδίου αγοράς της {...} το έτος 2014.

(γ) Αγορά Γάλακτος Χωρίς Λακτόζη

Η σχετική αγορά γάλακτος χωρίς λακτόζη κατά τα έτη 2009-2014 χαρακτηρίζεται από αστάθεια στα μερίδια αγοράς. Συγκεκριμένα, ενώ κατά το έτος 2009 οι δύο εταιρείες κατέχουν ισόποσα περίπου μερίδια [(40%-50%] της Λανίτης έναντι (50%-60%] της Χαραλαμπίδης-Κρίστης] στην πορεία τα μερίδια αυτά εξελίσσονται ανοδικά για την Χαραλαμπίδης-Κρίστης με ισόποση καθοδική πορεία για την Λανίτης. Συγκεκριμένα, μεταξύ των ετών 2009-2014 τα μερίδια της Χαραλαμπίδης-Κρίστης διαμορφώθηκαν από (50%-60%] το 2009 σε (50%-60%] το 2010, (60%-70%] το 2011, (60%-70%] το 2012, (70%-80%]

¹¹³ *Ibid.*

το 2013, και (70%-80%] το 2014. Ως αποτέλεσμα η Επιτροπή κρίνει ότι η εν λόγω εταιρεία κατά τα έτη αυτά κατείχε δεσπόζουσα θέση στη συγκεκριμένη σχετική αγορά προϊόντος.

Θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης σε σχέση με τη διάρθρωση της αγοράς και τη διαπίστωση δεσπόζουσας θέσης της εταιρείας στη σχετική αγορά γάλακτος χωρίς λακτόζη, ημερομηνίας 3/2/2020

Αναφερόμενοι στη διάρθρωση της αγοράς, οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης ισχυρίστηκαν στις θέσεις τους επί της Έκθεσης Αιτιάσεων πως «*Δεδομένου του εσφαλμένου καθορισμού της σχετικής αγοράς από την Επιτροπή, ήτοι την διαπίστωση ότι το γάλα χωρίς λακτόζη αποτελεί ξεχωριστή αγορά από το φρέσκο γάλα γενικότερα, τα στοιχεία που παρατίθενται σχετικά με τη διάρθρωση και τα μερίδια αγοράς της Εταιρείας στη σχετική αγορά συμπαρασύρονται και δεν ευσταθούν*», προσθέτοντας ότι το συμπέρασμα της Επιτροπής περί δεσπόζουσας θέσης της εταιρείας στην εν λόγω αγορά «*είναι προϊόν ανεπαρκούς έρευνας και δεν αιτιολογείται επαρκώς*».

Αφού επανέλαβαν τον ισχυρισμό ότι το γάλα χωρίς λακτόζη εμπίπτει στην αγορά του φρέσκου αγελαδινού γάλακτος, υποστήριξαν ότι η διαπίστωση για την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης σε μία αγορά «*προϋποθέτει τη συνεκτίμηση διαφόρων παραγόντων και όχι μόνο του μεριδίου αγοράς*».

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Εξετάζοντας τις πιο πάνω θέσεις των νομικών εκπροσώπων, η Επιτροπή επιθυμεί να επαναλάβει τη θέση της, όπως αυτή έχει ήδη αναλυθεί, σύμφωνα με την οποία η σχετική αγορά του γάλακτος χωρίς λακτόζη αποτελεί διακριτή αγορά από το φρέσκο γάλα, συμπέρασμα το οποίο στηρίχθηκε στην ισχύουσα νομολογία και στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον ορισμό της σχετικής αγοράς¹¹⁴.

Όπως επιπρόσθετα επεξηγήθηκε, το γάλα χωρίς λακτόζη, δεδομένου ότι αποτελεί γαλακτοκομικό προϊόν, δεν δύναται να υποκατασταθεί από άλλα ροφήματα τα οποία δεν περιέχουν λακτόζη, καθότι τα ροφήματα αυτά, παραδείγματα των οποίων αναφέρθηκαν από τους νομικούς εκπροσώπους, δεν έχουν ως βάση τους το φρέσκο αγελαδινό γάλα, με αποτέλεσμα να διαφέρουν τόσο ως προς τις ιδιότητες όσο και ως προς τα χαρακτηριστικά αλλά και την τιμή, και ως εκ τούτου να μη θεωρούνται εναλλάξιμα.

Σε αυτό το πλαίσιο σημειώνεται επίσης ότι οι νομικοί εκπρόσωποι απέτυχαν να εξηγήσουν με ποιο τρόπο θα προσδιορίζονταν τα χαρακτηριστικά και οι ιδιότητες που θα έπρεπε να έχει ένα προϊόν για να θεωρείται ως εναλλάξιμο του γάλακτος χωρίς λακτόζη, ούτως ώστε

¹¹⁴ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού (97/C 372/03).

να καθίστατο δυνατός ο προσδιορισμός της ομάδας των προϊόντων που θα συναποτελούσαν τη σχετική αγορά προϊόντος.

Όπως φαίνεται από όσα έχουν ήδη αναλυθεί, σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας, όπως αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 12 και τη γραφική παράσταση 4, προκύπτει ότι μεταξύ των ετών 2009 έως 2014 τα μερίδια αγοράς της Χαραλαμπίδης-Κρίστης στη συγκεκριμένη αγορά αυξάνονταν σε αντίθεση με ισόποση μείωση των αντίστοιχων μεριδίων της Λανίτης. Επομένως, η Επιτροπή, εξετάζοντας και αξιολογώντας τη δυναμική της εν λόγω αγοράς, συνεκτίμησε τόσο τα μερίδια των δύο ανταγωνιστών σε συνάρτηση με το χρονικό διάστημα διατήρησης αυτών από τη Χαραλαμπίδης-Κρίστης, όσο και το γεγονός ότι το μερίδιο της τελευταίας αυξανόταν προοδευτικά σε αντίθεση με το αντίστοιχο της ανταγωνιστικής εταιρείας.

Οι παράγοντες αυτοί συνεκτιμήθηκαν με το γεγονός ότι το γάλα χωρίς λακτόζη αποτελεί ένα ιδιαίτερο προϊόν το οποίο απευθύνεται σε συγκεκριμένη ομάδα καταναλωτών, δηλαδή στα άτομα με δυσανεξία στη λακτόζη, και που, ως τέτοιο, δεν δύναται να υποκατασταθεί από άλλα γαλακτοκομικά προϊόντα, συνιστώντας έτσι ξεχωριστή σχετική αγορά προϊόντος. Κατά την κρίση της Επιτροπής, το γεγονός αυτό σε συνάρτηση με το ότι η Χαραλαμπίδης-Κρίστης κατείχε διαχρονικά τα μεγαλύτερα μερίδια στην εν λόγω αγορά, σε αντιπαράθεση με αυτά της Λανίτης η οποία αποτελούσε και τη μοναδική ανταγωνιστική επιχείρηση, οδήγησαν στη διαπίστωση ότι η εταιρεία κατείχε δεσπύζουσα θέση στην αγορά αυτή.

Η Επιτροπή κρίνει σημαντικό σε αυτό το σημείο να παραθέσει το ακόλουθο απόσπασμα από τις Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹¹⁵ για τις προτεραιότητες της κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 102, το οποίο έχει ως εξής:

«η δεσπύζουσα θέση έχει οριστεί βάσει της κοινοτικής νομοθεσίας ως θέση οικονομικής ισχύος την οποία κατέχει μια επιχείρηση και η οποία της παρέχει τη δυνατότητα να εμποδίσει τη διατήρηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού επί της σχετικής αγοράς, επιτρέποντάς της να συμπεριφέρεται, σε σημαντικό βαθμό, ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές της και τους πελάτες της και, τελικά, από τους καταναλωτές. Αυτή η έννοια της ανεξάρτητης συμπεριφοράς συνδέεται με το βαθμό του ανταγωνιστικού περιορισμού που επιβάλλεται στην εν λόγω επιχείρηση. Η δεσπύζουσα θέση υποδηλώνει ότι αυτοί οι ανταγωνιστικοί περιορισμοί δεν είναι επαρκώς αποτελεσματικοί και, συνεπώς, η σχετική επιχείρηση διαθέτει σημαντική ισχύ στην αγορά για κάποιο χρονικό διάστημα. Αυτό σημαίνει ότι οι αποφάσεις της επιχείρησης δεν επηρεάζονται αισθητά από τις ενέργειες και τις αντιδράσεις των ανταγωνιστών, των πελατών και, σε τελική ανάλυση, των καταναλωτών. Η Επιτροπή μπορεί να θεωρήσει ότι οι ανταγωνιστικοί περιορισμοί απουσιάζουν ακόμη και αν διατηρείται

¹¹⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής — Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπύζουσες επιχειρήσεις (2009/C 45/02).

κάποιος βαθμός πραγματικού ή δυνητικού ανταγωνισμού. Εν γένει, μια δεσπόζουσα θέση είναι αποτέλεσμα του συνδυασμού διαφόρων παραγόντων οι οποίοι, αν εξεταστούν χωριστά, δεν έχουν αναγκαστικά καθοριστική σημασία.»

Υπό το φως των ανωτέρω διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή προέβη σε αξιολόγηση όλων των παραγόντων που σύμφωνα με το Νόμο και την ισχύουσα νομολογία δύνανται να οδηγήσουν στον ορισμό της σχετικής αγοράς και στη διαπίστωση ότι επιχείρηση κατέχει δεσπόζουσα θέση σε αυτή προτού καταλήξει στα συμπεράσματά της και ως εκ τούτου η πιο πάνω θέση της Χαραλαμπίδης-Κρίστης δεν γίνεται αποδεκτή.

(δ) Αγορά Σοκολατούχου / Αρωματισμένου Γάλακτος

Σύμφωνα με τη νομολογία, όπως έχει ήδη αναφερθεί πιο πάνω, η συγκεκριμένη αγορά περιλαμβάνει τόσο φρέσκα όσο και υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας γαλακτοκομικά προϊόντα.

Στην απόφαση αριθμ. 515/VI/2011¹¹⁶ της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού αναφέρονται τα ακόλουθα σχετικά: «τα σοκολατούχα γάλατα μπορεί να διατίθενται σε μορφή φρέσκου παστεριωμένου, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας γάλακτος. Ωστόσο τυχόν περαιτέρω διαχωρισμός της αγοράς με βάση τη θερμική επεξεργασία δεν κρίνεται σκόπιμος διότι, όπως προκύπτει και από τις απαντήσεις στα ερωτηματολόγια της υπηρεσίας, όλες οι μορφές σοκολατούχου γάλακτος ικανοποιούν την ίδια ανάγκη στη συνείδηση του καταναλωτή και καταναλώνονται κατ' αυθόρμητο τρόπο σε μικρά κυρίως σημεία πώλησης, υπό επαρκώς ομοιογενείς συνθήκες».

Όπως περαιτέρω σημειώνεται στην ίδια ως άνω απόφαση, «το σοκολατούχο γάλα αποτελεί διακριτή αγορά από τα λοιπά προϊόντα λευκού γάλακτος στη συνείδηση του καταναλωτή. Το σοκολατούχο γάλα διακρίνεται από το λευκό γάλα ως προς τα χαρακτηριστικά του και κυρίως ως προς την αντίληψη για τη διατροφική του αξία. Επιπλέον, η τιμή του σοκολατούχου γάλακτος είναι σημαντικά υψηλότερη από αυτήν του λευκού γάλακτος [...] Περαιτέρω, το σοκολατούχο γάλα διατίθεται κυρίως προς αυθόρμητη κατανάλωση («impulse purchase») εκτός οικίας («out-of-home») και, συνεπώς, απευθύνεται, σε μεγάλο βαθμό, σε διακριτή ομάδα καταναλωτών. Η διαπίστωση αυτή επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι το σοκολατούχο γάλα διακινείται σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό μέσω μικρών σημείων πώλησης

¹¹⁶ Βλ. επίσης Απόφαση ΕΠΑΝΤ αριθ. 598/2014: Λήψη απόφασης επί της προηγούμενης γνωστοποίησης συγκέντρωσης κατ' άρθρο 6 παρ. 1-3 του ν. 3959/2011 της ανώνυμης εταιρίας με την επωνυμία «ΔΕΛΤΑ ΑΝΩΝΥΜΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ» σε σχέση με την απόκτηση ελέγχου της ανώνυμης εταιρίας με την επωνυμία «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ-ΜΕΒΓΑΛ-ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ».

(πχ περίπτερα, φούρνοι, καταστήματα ψιλικών), παρά μέσω μεγάλων αλυσίδων σούπερ μάρκετ.».

Η Επιτροπή σημειώνει ότι η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης, στην επίσημη ιστοσελίδα της, παρουσιάζει το φρέσκο γαλατάκι μπανάνας και το φρέσκο γαλατάκι σοκολάτας ως ηγετικά στην κατηγορία τους και ως μοναδικά γιατί είναι τα μόνα φρέσκα.

Η Επιτροπή σημειώνει παράλληλα ότι η εταιρεία Λανίτης, στην επίσημη ιστοσελίδα της, παρουσιάζει το σοκολατούχο γάλα υψηλής παστερίωσης Kiddo να προσφέρεται επίσης σε γεύση μπανάνας και φράουλας, αναφέροντας τα εξής:

«Το σοκολατούχο γάλα ΛΑΝΙΤΗΣ kiddo, το αγαπημένο σοκολατούχο ρόφημα μικρών και μεγάλων, έχει υπέροχη, ελαφριά σοκολατένια γεύση και χαρίζει απόλαυση και ενέργεια κατά τη διάρκεια της μέρας, στη βόλτα, στο σχολείο αλλά και σε κάθε εξόρμηση Διατίθεται σε 3 διαφορετικές γεύσεις: Σοκολάτα, φράουλα και μπανάνα. Το Λανίτης kiddo διακρίθηκε το 2015 ως ένα από τα καλύτερα προϊόντα ευρείας κατανάλωσης στα In Business Grocery Retail Awards 2015.»

Στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος συγκαταλέγονται τόσο τα προϊόντα της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, τα οποία είναι φρέσκα, όσο και τα προϊόντα *kiddo* και *shake* της Λανίτης που είναι υψηλής παστερίωσης, εφόσον, σύμφωνα με την ισχύουσα νομολογία, θεωρούνται εναλλάξιμα μεταξύ τους προϊόντα.

Προς τεκμηρίωση των όσων αναφέρονται ανωτέρω σε σχέση με την εναλλαξιμότητα των συγκεκριμένων προϊόντων ανεξάρτητα από τη θερμική τους επεξεργασία, η Επιτροπή κρίνει σκόπιμο όπως προβεί σε σύγκριση των πωλήσεων, σε λίτρα, των υπό διερεύνηση προϊόντων των δύο εταιρειών, ούτως ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσο τυχόν μείωση των πωλήσεων του φρέσκου γάλακτος επηρεάζει τον όγκο πωλήσεων του αντίστοιχου προϊόντος υψηλής παστερίωσης ή/και μακράς διάρκειας. Τα στοιχεία αυτά παρατίθενται κατωτέρω στους πίνακες και τη γραφική παράσταση που ακολουθούν. Διευκρινίζεται ότι, όπου γίνεται αναφορά σε γάλα μακράς διάρκειας περιλαμβάνονται και τα προϊόντα υψηλής παστερίωσης.

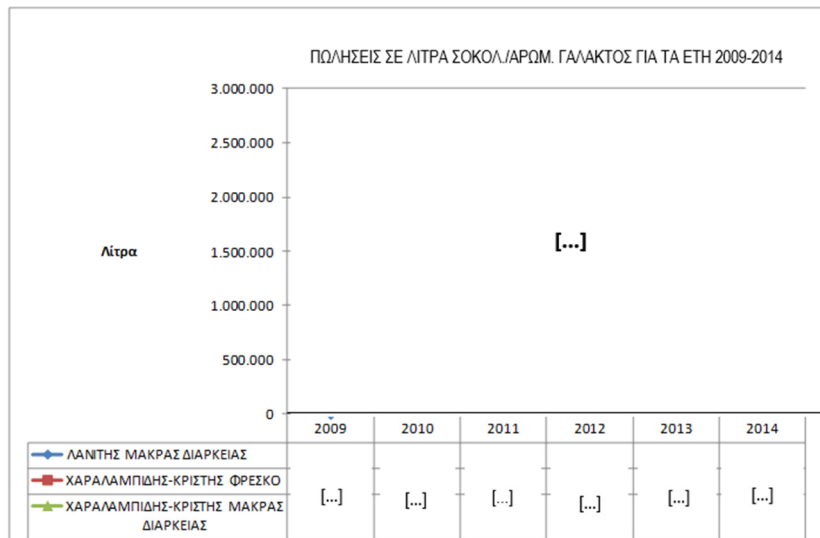
Πίνακας 23

ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΙΤΡΑ ΣΟΚΟΛ./ΑΡΩΜ. ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2009-2014			
ΕΤΟΣ	ΛΑΝΙΤΗΣ	ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ-ΚΡΙΣΤΗΣ	ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ-ΚΡΙΣΤΗΣ
	ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ	ΦΡΕΣΚΟ	ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ
	€	€	€
2009	{...}	{...}	{...}
2010	{...}	{...}	{...}
2011	{...}	{...}	
2012	{...}	{...}	
2013	{...}	{...}	
2014	{...}	{...}	

Πίνακας 24

ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΩΛΗΣΕΩΝ ΣΟΚΟΛΑΤΟΥΧΟΥ/ΑΡΩΜΑΤΙΣΜΕΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2009-2014			
ΕΤΟΣ	ΛΑΝΙΤΗΣ	ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ-ΚΡΙΣΤΗΣ	ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ-ΚΡΙΣΤΗΣ
	ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ	ΦΡΕΣΚΟ	ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ
	%	%	%
2009		(90-100]	(0-10]
2010	(10-20]	(80-90]	(0-10]
2011	(0-10]	(80-90]	
2012	(0-10]	(90-100]	
2013	(10-20]	(80-90]	
2014	(10-20]	(80-90]	

Γραφική Παράσταση 15

Από τα στοιχεία που παρατίθενται πιο πάνω προκύπτει ότι η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης, η οποία εμπορεύεται φρέσκο σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα για όλα τα έτη και σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα μακράς διάρκειάς για τα έτη 2009 και 2010, επηρεάστηκε από την είσοδο της εταιρείας Λανίτης το έτος 2010 στην αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος.

Συγκεκριμένα, οι πωλήσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης στο σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα μακράς διάρκειάς μειώθηκαν κατά ποσοστό (60%-70%) το 2010, ενώ τα επόμενα έτη η εταιρεία δεν εμπορεύθηκε το συγκεκριμένο προϊόν.

Όσον αφορά στο φρέσκο σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα, εξ' όσων διαπιστώνεται, οι πωλήσεις σε λίτρα της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης σημειώνουν μειωτική τάση και συγκεκριμένα μείωση της τάξης του (20%-30%) μεταξύ των ετών 2009 και 2014. Εν αντιθέσει, οι πωλήσεις σε λίτρα της εταιρείας Λανίτης αναφορικά με το σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα υψηλής παστερίωσης σημειώνουν σταθερή ανοδική πορεία. Το γεγονός ότι η μια εταιρεία έχει απωλέσει όγκο πωλήσεων ενώ αντίστοιχα η δεύτερη έχει κερδίσει, τεκμηριώνει την εναλλαξιμότητα των υπό διερεύνηση προϊόντων των δυο εταιρειών. Ως εκ τούτου, φαίνεται ότι ο καταναλωτής είναι πρόθυμος να δεχθεί τη χαμηλότερη τιμή του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος της Λανίτης, έστω και αν αυτό δεν είναι φρέσκο, σε σύγκριση με την υψηλότερη τιμή του φρέσκου σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος της Χαραλαμπίδης-Κρίστης.

Παρόλα αυτά, καθ' όλη τη διάρκεια της υπό εξέταση περιόδου η Χαραλαμπίδης-Κρίστης κατέχει αδιαμφισβήτητα τα μεγαλύτερα μερίδια αγοράς, όπως διαπιστώνεται και από τα ποσοστά που καταγράφονται στον πίνακα 16. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος για τα έτη 2009-2014, η εν

λόγω εταιρεία κατέχει διαχρονικά πολύ υψηλά μερίδια αγοράς τα οποία κυμαίνονται μεταξύ (90%-100%] (2009) και (80%-90%] (2014). Παρά το γεγονός ότι, όπως καταδεικνύεται και από τον πίνακα 24 πιο πάνω, το μερίδιο αγοράς της παρουσιάζει πτωτική τάση, εντούτοις, το γεγονός ότι καθόλη τη διάρκεια του ουσιώδους χρόνου το μερίδιο αυτό παρέμεινε υψηλό, σε επίπεδα που ξεπερνούσαν καθόλη την εν λόγω περίοδο το 80%, δεικνύει την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης στην υπό αναφορά σχετική αγορά.

Δεδομένης της πιο πάνω διαπίστωσης, η Επιτροπή προχώρησε στην εξέταση των πωλήσεων σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος προς τις συνολικές πωλήσεις γάλακτος για κάθε μία από τις δύο εταιρείες. Τα συγκεκριμένα στοιχεία παρατίθενται στους πιο κάτω πίνακες:

Πίνακας 25

Πωλήσεις σοκολατούχου/αρωματισμένου γάλακτος προς ολικές πωλήσεις γάλακτος έκαστης εταιρείας						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ΛΑΝΙΤΗΣ	€	€	€	€	€	€
Πωλήσεις σοκ./αρωμ. γάλακτος	[...]					
Ολικές πωλήσεις γάλακτος						
ΧΑΡ.-ΚΡΙΣΤΗΣ						
Πωλήσεις σοκ./αρωμ. γάλακτος	[...]					
Ολικές πωλήσεις γάλακτος						

Πίνακας 26

Ποσοστό πωλήσεων σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος προς ολικές πωλήσεις γάλακτος έκαστης εταιρείας

(συμπεριλαμβάνει φρέσκο παστεριωμένο γάλα και γάλα μακράς διάρκειας)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ΛΑΝΙΤΗΣ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}
ΧΑΡ.-ΚΡΙΣΤΗΣ	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}	{...}

Όπως εύλογα διαπιστώνεται από τον πιο πάνω πίνακα, οι πωλήσεις του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης κατέχουν ένα υπολογίσιμο μερίδιο των συνολικών πωλήσεων γάλακτος της εταιρείας, το οποίο κυμαίνεται από {...}.

Η Επιτροπή εξέτασε στη συνέχεια τις πωλήσεις σε λίτρα και ποσοστά των προϊόντων που εμπíπτουν στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος της Χαραλαμπίδης-Κρίστης για τα έτη 2013 και 2014, ανά είδος πελάτη, και τα οποία παρατίθενται στον πιο κάτω πίνακα 27. Σύμφωνα με την Ελληνική Επιτροπή

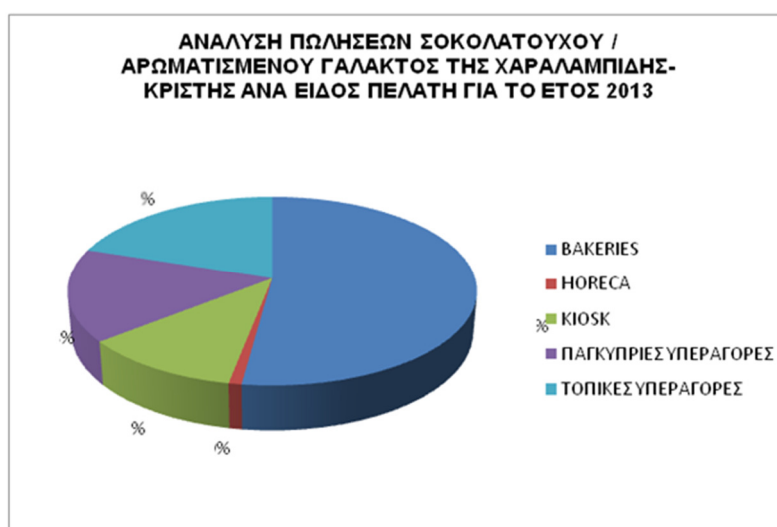
Ανταγωνισμού¹¹⁷, το σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα διακινείται σε μεγαλύτερο βαθμό μέσα από μικρά σημεία πώλησης προς αυθόρμητη κατανάλωση εκτός οικίας. Σημειώνεται σχετικά ότι η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης, κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης, είχε αναφέρει ότι, λόγω αλλαγής του λογιστικού της συστήματος, δεν ήταν σε θέση να παραθέσει στοιχεία για τα έτη προ του 2013.

Πίνακας 27

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΩΛΗΣΕΩΝ ΣΟΚΟΛΑΤΟΥΧΟΥ / ΑΡΩΜΑΤΙΣΜΕΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΤΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ-ΚΡΙΣΤΗΣ ΑΝΑ ΕΙΔΟΣ ΠΕΛΑΤΗ				
	2013		2014	
	ΛΙΤΡΑ	%	ΛΙΤΡΑ	%
BAKERIES				
HORECA				
KIOSK				
ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΥΠΕΡΑΓΟΡΕΣ	[...]	[...]	[...]	[...]
ΤΟΠΙΚΕΣ ΥΠΕΡΑΓΟΡΕΣ				
ΟΛΙΚΟ				

Τα πιο πάνω παρουσιάζονται και στις ακόλουθες γραφικές παραστάσεις:

Γραφική Παράσταση 16

¹¹⁷ Απόφαση ΕΠΑΝΤ αριθμ. 515/VI/2011.

Γραφική Παράσταση 17

Από τα πιο πάνω στοιχεία διαπιστώνεται με σαφήνεια ότι τα υπό εξέταση προϊόντα πράγματι διακινούνται στην πλειοψηφία τους μέσω των μικρών σημείων πώλησης, με πρώτη προτίμηση των καταναλωτών τους φούρνους, δεύτερη τις τοπικές υπεραγορές, ακολούθως τις παγκύπριες υπεραγορές, τα περίπτερα και τέλος τις εταιρείες που συγκαταλέγονται στην κατηγορία HORECA.

Συνοψίζοντας, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, για τα έτη 2009-2014, η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης κατείχε διαχρονικά πολύ υψηλά μερίδια αγοράς τα οποία κυμαίνονται μεταξύ (90%-100%] (2009) και (80%-90%] (2014). Παρά το γεγονός ότι, όπως καταδεικνύεται και από τον πίνακα 24, το μερίδιο αγοράς της παρουσιάζει πτωτική τάση, εντούτοις, το γεγονός ότι καθόλη τη διάρκεια του ουσιώδους χρόνου το μερίδιο αυτό παρέμεινε υψηλό, σε επίπεδα μάλιστα που ξεπερνούν καθόλη την εν λόγω περίοδο το 80%, καταδεικνύει την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης της Χαραλαμπίδης-Κρίστης στην υπό αναφορά σχετική αγορά.

Θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης σε σχέση με τη διάρθρωση της αγοράς και τη διαπίστωση δεσπόζουσας θέσης της εταιρείας στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, ημερομηνίας 3/2/2020

Οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης ισχυρίστηκαν ότι λανθασμένα η Επιτροπή κατέληξε στον καθορισμό της σχετικής αγοράς «και/ή τελώντας υπό πλάνη ως προς τα πράγματα και/ή καταλήγοντας σε συμπεράσματα χωρίς δέουσα έρευνα».

Ανέφεραν, μεταξύ άλλων, ότι η Επιτροπή δεν έλαβε επαρκώς υπόψη τις συνθήκες δυνητικού ανταγωνισμού και την εμπλοκή των ανταγωνιστών σε έντονο ανταγωνισμό, καθώς και ότι «ο μεγάλος βαθμός ομογενοποίησης των υπό εξέταση προϊόντων, μειώνουν σε μεγάλο βαθμό την οποιαδήποτε μονοπωλιακή ισχύ θα μπορούσε να έχει η Εταιρεία».

Αφού αναφέρθηκαν στους πίνακες 14, 15 και 16 της Έκθεσης Αιτιάσεως (αντίστοιχοι πίνακες 14, 15 και 16 της παρούσας απόφασης), ισχυρίστηκαν ότι η Επιτροπή δεν έδωσε τη δέουσα βαρύτητα στη δραστηριοποίηση της Λανίτης στην αγορά παραγωγής και διάθεσης σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος μακράς διάρκειας. Συγκεκριμένα, αναφέρθηκαν στα όσα αναλύονται στην Έκθεση Αιτιάσεως αναφορικά με τη δραστηριοποίηση της Λανίτης στην εν λόγω αγορά και ισχυρίστηκαν ότι τα συμπεράσματα της Επιτροπής σε ότι αφορά το μερίδιο της Λανίτης σε αυτή καταδεικνύει «*ότι στην αγορά υπάρχει υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς γεγονός στο οποίο η Επιτροπή δεν έδωσε τη δέουσα βαρύτητα.*».

Υποστηρίζοντας μάλιστα πως με τον τρόπο αυτό καταδεικνύεται ότι η Χαραλαμπίδης-Κρίστης «*δεν έχει πραγματική δυνατότητα να ενεργεί σε αισθητό βαθμό ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές της*», κατέληξαν ότι το συμπέρασμα της Επιτροπής περί δεσπόζουσας θέσης της Χαραλαμπίδης-Κρίστης στην αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, φρέσκου, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας, «*δεν ευσταθεί και/ή τίθεται σε αμφισβήτηση ή/και δεν αποδεικνύεται με υψηλό βαθμό βεβαιότητας και αποτελεί προϊόν ανεπαρκούς έρευνας.*».

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Η Επιτροπή μελέτησε τις ως άνω θέσεις των νομικών εκπροσώπων και σημειώνει σχετικά τα ακόλουθα:

Καταρχάς, όπως έχει ήδη τονισθεί, κάθε υπόθεση εξετάζεται με βάση τις δικές της ιδιόζουσες συνθήκες και περιστατικά.

Σύμφωνα με την ισχύουσα νομολογία, η αγορά του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος είναι ενιαία και επομένως δεν διακρίνεται μεταξύ φρέσκων, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας, αλλά περιλαμβάνει όλα τα προϊόντα που συγκαταλέγονται σε αυτήν ανεξάρτητα από τη μέθοδο θερμικής επεξεργασίας που ακολουθείται.

Με αυτό το δεδομένο, η Επιτροπή, στον πίνακα 16, προχώρησε σε υπολογισμό των συνολικών μεριδίων αγοράς για τα έτη 2009-2014 στην εν λόγω σχετική αγορά, προκειμένου να εξετάσει κατά πόσο μία εκ των δύο μεγάλων γαλακτοβιομηχανιών κατείχε δεσπόζουσα θέση. Από την εξέταση αυτή προέκυψε ότι τα μερίδια της Χαραλαμπίδης-Κρίστης ήταν πολύ υψηλά, κατά πολύ υψηλότερα από αυτά της ανταγωνιστικής εταιρείας Λανίτης, καταδεικνύοντας αδιαμφισβήτητα τη δεσπόζουσα θέση της σε αυτή. Υπογραμμίζεται ότι, σύμφωνα με τα εν λόγω στοιχεία, τα μερίδια αγοράς της εταιρείας στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος κυμάνθηκαν, κατά το χρονικό διάστημα 2009 - 2014, μεταξύ (80%-90%) και (90%-100%).

Η Επιτροπή σημειώνει παράλληλα ότι, κατά την έρευνα που διενήργησε εξετάστηκαν τα μερίδια αγοράς των δύο εξεταζόμενων γαλακτοβιομηχανιών σε κάθε επιμέρους κατηγορία ξεχωριστά, ήτοι τόσο για το φρέσκο όσο και για το υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας αρωματισμένο / σοκολατούχο γάλα, αποκλειστικά για λόγους διαφάνειας και ολοκληρωμένης παρουσίασης της διάρθρωσης της αγοράς κατά τα εξεταζόμενα έτη.

Η διαπίστωση της Επιτροπής περί της ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης της Χαραλαμπίδης-Κρίστης στη συγκεκριμένη σχετική αγορά προέκυψε ως αποτέλεσμα συνεκτίμησης των μεριδίων αγοράς, τόσο της ίδιας όσο και της Λανίτης, βάσει των συνολικών πωλήσεων σε λίτρα του φρέσκου, υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος.

Σε αυτό το πλαίσιο, κατά την αξιολόγηση της θέσης της εταιρείας στην υπό αναφορά σχετική αγορά, η Επιτροπή συνεκτίμησε τα υψηλά μερίδια αγοράς της Χαραλαμπίδης-Κρίστης σε αυτή καθώς και το γεγονός ότι αυτά τηρούντο διαχρονικά. Η Επιτροπή έλαβε επίσης υπόψη της ότι κατά τον ουσιώδη χρόνο μόνο οι δύο μεγάλες γαλακτοβιομηχανίες δραστηριοποιούνταν στην εν λόγω σχετική αγορά, παράγοντας που αναπόφευκτα συνεπάγεται τις περιορισμένες επιλογές των καταναλωτών κατά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Επιπρόσθετα, το γεγονός ότι η εταιρεία ήταν σε θέση να τηρεί τις τιμές πώλησης των υπό εξέταση προϊόντων σε υψηλά επίπεδα, καταδεικνύει ότι ο βαθμός του ανταγωνιστικού περιορισμού που ασκείτο σε αυτή ήταν χαμηλός.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί και όπως αναφέρεται στην Έκθεση Αιτιάσεων, προς τεκμηρίωση της θέσης της αναφορικά με την εναλλαξιμότητα των προϊόντων που συγκαταλέγονται στην ορισθείσα αγορά του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, η Επιτροπή προχώρησε σε σύγκριση των πωλήσεων σε λίτρα των εταιρειών Χαραλαμπίδης-Κρίστης και Λανίτης, προκειμένου να διαπιστώσει κατά πόσο τυχόν μείωση των πωλήσεων του φρέσκου γάλακτος επηρεάζει τον όγκο πωλήσεων του αντίστοιχου προϊόντος υψηλής παστερίωσης ή/και μακράς διάρκειας μεταξύ των ετών 2009-2014.

Από την εν λόγω σύγκριση προέκυψαν τα εξής:

(α) Οι πωλήσεις σε λίτρα της Χαραλαμπίδης-Κρίστης στο φρέσκο σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα σημείωσαν μειωτική τάση, εν αντιθέσει με τις αντίστοιχες πωλήσεις της Λανίτης στο σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα υψηλής παστερίωσης, γεγονός που καταδεικνύει την εναλλαξιμότητα των υπό αναφορά προϊόντων και επομένως ότι ορθά συγκαταλέχθηκαν στην ίδια σχετική αγορά.

(β) Παρόλα αυτά, καθ' όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου η Χαραλαμπίδης-Κρίστης κατείχε τα μεγαλύτερα μερίδια αγοράς, τα οποία κυμάνθηκαν μεταξύ (80%-90%] (2014) και (90%-100%] (2009), γεγονός που τεκμηριώνει τη δεσπόζουσα θέση της στην υπό αναφορά αγορά.

Όπως προκύπτει από την υφιστάμενη νομολογία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πολύ υψηλά μερίδια αγοράς δύνανται από μόνα τους να καθορίζουν τη δεσπόζουσα θέση μίας επιχείρησης. Στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με τις προτεραιότητές της κατά την εφαρμογή του άρθρου 102 ΣΛΕΕ σημειώνονται μεταξύ άλλων τα εξής σημαντικά:¹¹⁸

«Τα μερίδια αγοράς παρέχουν ένα χρήσιμο πρώτο δείκτη για την Επιτροπή σχετικά με τη διάρθρωση της αγοράς και τη σχετική σπουδαιότητα των διαφόρων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην αγορά. Ωστόσο, η Επιτροπή θα ερμηνεύει τα μερίδια αγοράς με βάση τις συνθήκες που επικρατούν στη σχετική αγορά, και ιδίως τη δυναμική της αγοράς και το βαθμό στον οποίο διαφοροποιούνται τα προϊόντα. Η διαχρονική τάση ή εξέλιξη των μεριδίων αγοράς πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη σε ασταθείς αγορές ή αγορές που λειτουργούν βάσει προσκλήσεων υποβολής προσφορών. [...] Σύμφωνα με την πείρα που έχει αποκτήσει η Επιτροπή, η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης δεν θεωρείται πιθανή εάν το μερίδιο αγοράς είναι χαμηλότερο από 40 % στη σχετική αγορά. [...] Η συμπεριφορά της ίδιας της επιχείρησης μπορεί επίσης να δημιουργήσει φραγμούς εισόδου, παραδείγματος χάρη όταν έχει πραγματοποιήσει σημαντικές επενδύσεις στις οποίες πρέπει να ανταποκριθούν οι ανταγωνιστές με αντίστοιχου μεγέθους επενδύσεις, ή όταν έχει συνάψει μακροπρόθεσμες συμβάσεις με τους πελάτες της, οι οποίες έχουν αισθητά αποτελέσματα αποκλεισμού. Τα μονίμως υψηλά μερίδια αγοράς μπορεί να υποδηλώνουν την ύπαρξη φραγμών εισόδου και επέκτασης.» (Υπογράμμιση της Επιτροπής)

Καταλήγοντας, η Επιτροπή κρίνει σημαντικό να παραθέσει και το ακόλουθο απόσπασμα από την απόφαση *Hoffmann-La Roche & Co.*¹¹⁹ όπου, μεταξύ άλλων, είχαν επισημανθεί τα ακόλουθα:

«Εξάλλου, παρόλο ότι η σημασία των μεριδίων αγοράς μπορεί να είναι διαφορετική σε κάθε αγορά, μπορεί να θεωρηθεί δικαιολογημένα ότι ιδιαίτερα σημαντικά μερίδια συνιστούν, από μόνα τους, πλην εξαιρετικών περιστάσεων, απόδειξη της υπάρξεως δεσποζούσης θέσεως. Πράγματι η κατοχή ιδιαίτερα σημαντικού μεριδίου αγοράς θέτει την επιχείρηση που κατέχει το μερίδιο αυτό για συγκεκριμένη περίοδο, με τον όγκο παραγωγής και προσφοράς που αντιπροσωπεύει — χωρίς να μπορούν οι κάτοχοι αισθητά μικροτέρων μεριδίων να ικανοποιήσουν γρήγορα τη ζήτηση που θα επιθυμούσε να εγκαταλείψει την επιχείρηση που κατέχει το πιο σημαντικό ποσοστό — σε θέση ισχύος που την καθιστά αναγκαστικό συμβαλλόμενο και, ήδη για το λόγο αυτό, της

¹¹⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής — Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις (2009/C 45/02).

¹¹⁹ Υπόθεση 85/76, *Hoffmann-La Roche & Co. κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1979, σ. 461, σκέψη 41.

εξασφαλίζει, τουλάχιστον για τη διάρκεια σχετικά μεγάλων περιόδων, την ανεξαρτησία συμπεριφοράς που χαρακτηρίζει τη δεσπόζουσα θέση.».

(Η υπογράμμιση είναι της Επιτροπής)

Με βάση όσα αναφέρονται ανωτέρω και υπό το φως των όσων έχουν ήδη σχετικά αναλυθεί στο παρόν, οι θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης απορρίπτονται ομόφωνα από την Επιτροπή.

Συμπέρασμα σχετικά με την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης στις ορισθείσες σχετικές αγορές

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, κατά τον ουσιώδη χρόνο στη σχετική αγορά φρέσκου λευκού γάλακτος {...}.

Στην αγορά λευκού γάλακτος μακράς διάρκειας {...}¹²⁰.

Όσον αφορά στις υπόλοιπες σχετικές αγορές προϊόντων που εξετάστηκαν, ήτοι την αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος και την αγορά γάλακτος χωρίς λακτόζη, διαπιστώνεται ότι τη δεσπόζουσα θέση, κατά τον ουσιώδη χρόνο, κατείχε η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης.

(II) Κατάχρηση Δεσπόζουσας Θέσης

Το άρθρο 102 στοιχ. α' ΣΛΕΕ απαγορεύει την άμεση ή έμμεση επιβολή μη δίκαιων τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής. Η έννοια της μη εύλογης τιμής αγοράς περιλαμβάνει την υπερβολική, άλλως καταχρηστική, υπεριμολόγηση, ήτοι την πώληση αγαθών ή υπηρεσιών από τη δεσπόζουσα επιχείρηση σε υπερβολικά υψηλές τιμές. Πρόκειται για την χαρακτηριστικότερη μορφή εκμεταλλευτικής κατάχρησης, δηλαδή συμπεριφοράς με την οποία η δεσπόζουσα επιχείρηση αξιοποιεί τη δύναμή της στην αγορά για να εκμεταλλευθεί τους πελάτες της¹²¹.

Στην υπόθεση *United Brands*, το ΔΕΕ, αφού επανέλαβε τον κανόνα που είχε καθιερωθεί στην απόφαση της *General Motors*¹²² ότι δηλαδή η χρέωση υπερβολικής τιμής, δυσανάλογης προς την οικονομική αξία της προσφερόμενης παροχής, συνιστά κατάχρηση, έκρινε – χωρίς να αποκλείει ότι μπορεί να αξιοποιηθούν και άλλες μέθοδοι – ότι ένα κατάλληλο μέτρο σύγκρισης για τη διαπίστωση του υπερβολικού της τιμής θα ήταν το “cost

¹²⁰ Η εταιρεία *Λανίτης* μέχρι το 2012 παρήγαγε και διέθετε στην αγορά Λευκό Γάλα υψηλής Παστερίωσης (UHT) και κατά συνέπεια, τα μερίδια αγοράς της μέχρι το 2012 αναφέρονται σε αυτό το προϊόν. Από το έτος 2013 η εν λόγω εταιρεία άρχισε να παράγει και να διαθέτει Γάλα Μακράς Διάρκειας.

¹²¹ Δημήτρης Τζουγανάτος, *Το Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, (2013), Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 708, §150.

¹²² Απόφαση του Δικαστηρίου της 13/11/1975, *General Motors Continental NV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, Υπόθεση 26/75.

plus”, δηλαδή η σύγκριση της τιμής πώλησης με το κόστος παραγωγής, ώστε να προκύψει το ύψος του περιθωρίου κέρδους¹²³.

Όπως ειδικότερα αποφάνθηκε το Δικαστήριο στην εν λόγω υπόθεση:

«250 Τέτοιου είδους κατάχρηση συνιστά, στην προκειμένη περίπτωση, η χρέωση υπερβολικής τιμής, δυσανάλογης προς την οικονομική αξία της προσφερόμενης παροχής.

251 Η υπερβολή αυτή θα ήταν δυνατό, μεταξύ άλλων, να εκτιμηθεί αντικειμενικά αν μπορούσε να μετρηθεί συγκρίνοντας την τιμή πωλήσεως του εν λόγω προϊόντος με το κόστος παραγωγής του, σύγκριση από την οποία θα προέκυπτε το ύψος του περιθωρίου κέρδους. Η Επιτροπή όμως δεν έκανε τέτοια σύγκριση, καθόσον δεν διέθετε ανάλυση της δομής των εξόδων της UBC.

252 Πρέπει λοιπόν να εκτιμηθεί αν υφίσταται υπερβολική δυσαναλογία μεταξύ των δαπανών που πράγματι έγιναν και της τιμής που πράγματι ζητήθηκε και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, να εξετασθεί αν επιβλήθηκε μη δίκαιη τιμή, είτε κατ' απόλυτη έννοια είτε σε σύγκριση με τα ανταγωνιστικά προϊόντα.

253 Μπορούν να επινοηθούν και άλλες μέθοδοι —και η οικονομική επιστήμη δεν έχει παραλείψει να επινοήσει αρκετές — προκειμένου να καθοριστεί σε ποιές περιπτώσεις η τιμή ενός προϊόντος είναι μη δίκαιη.»

Στην απόφαση αρ. 489/VI/2010¹²⁴, η Ελληνική Αρχή Ανταγωνισμού έκρινε ότι αναφορικά με τη σχέση κόστους – τελικής τιμής, το καταλληλότερο μέτρο είναι το μακροχρόνιο επαυξητικό κόστος, ωστόσο λόγω αδυναμίας υπολογισμού του, στη συγκεκριμένη περίπτωση, έλαβε υπόψη ως εναλλακτικό μέτρο το μέσο ετήσιο συνολικό κόστος. Ειδικότερα, η σύγκριση του μέσου ετήσιου κόστους της εταιρείας ΕΚΟ, ανά αεροδρόμιο, και της τιμής πώλησης, είχε αναδείξει ότι οι πελάτες της καλούνταν να καταβάλουν τίμημα που ανερχόταν σε ποσοστό όχι μεγαλύτερο του 20% επί του κόστους, ποσοστό το οποίο κρίθηκε από την Επιτροπή ως μη υπερβολικό.

Η Ελληνική Αρχή είχε στη συγκεκριμένη περίπτωση επισημάνει ότι καθώς τα δύο σκέλη του τεστ της United Brands είναι σωρευτικά, δεν ήταν υποχρεωμένη να εξετάσει και το δεύτερο, διότι δεν είχε τεκμηριωθεί η ύπαρξη σημαντικής διαφοράς μεταξύ κόστους και τελικής τιμής πωλήσεως, επομένως ούτε και η ύπαρξη κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης. Ωστόσο

¹²³ Απόφαση του Δικαστηρίου της 14/2/1978 στην υπόθεση 27/76, *United Brands Company και United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, σκ.251.

¹²⁴ Απόφαση ΕΠΑΝΤ 489/VI/2010, *Αναφορά των αερολεσχών Θεσσαλονίκης Μίκρας και αερολέσχης πολυκινητηρίων και ελικοπτήρων Β. Ελλάδος κατά της εταιρείας ΕΚΟ*.

προέβη στη σύγκριση της τιμολογιακής πολιτικής της ΕΚΟ, αφενός μεταξύ τριών αγορών δραστηριοποίησης της και αφετέρου με την τιμολογιακή πολιτική της BP Hellas. Η σύγκριση αυτή έδειξε ότι οι διαφοροποιήσεις στις χρεώσεις της ΕΚΟ ανά αεροδρόμιο ήταν μικρές (της τάξης του 8-10%) αλλά, σε κάθε περίπτωση, και δικαιολογημένες με βάση τις ειδικές γεωγραφικές συνθήκες, την εποχικότητα στη ζήτηση, το κόστος μεταφοράς του καυσίμου και τους όγκους πωλήσεων σε κάθε επιμέρους αεροδρόμιο. Τέλος, η σύγκριση με τις τιμές που χρέωνε η BP Hellas έδειξαν απόκλιση έως και 34%, ωστόσο, οι αυξημένες τιμές που χρέωνε η ΕΚΟ κρίθηκαν από την Επιτροπή αντικειμενικά δικαιολογημένες, λόγω του διαφορετικού συντελεστή ΦΠΑ σε ορισμένα αεροδρόμια, της διαφοράς στο μεταφορικό κόστος και, κυρίως, λόγω του γεγονότος ότι η BP Hellas είχε χαμηλότερο κόστος προμήθειας του σχετικού προϊόντος από την ΕΚΟ, η οποία ουσιαστικά λειτουργούσε στην αγορά ως μεταπωλητής¹²⁵.

Μέσα από τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του ΔΕΕ έχει κριθεί ότι οι υπερβολικές τιμές υφίστανται όταν η τιμή δεν έχει λογική σύνδεση με την οικονομική αξία του προϊόντος που παρέχεται. Η συνήθης τακτική για να εξαχθεί τέτοιο συμπέρασμα συμπεριλαμβάνει την ανάλυση της τιμής και του κόστους του προϊόντος¹²⁶.

Όπως προαναφέρεται, στην υπόθεση *United Brands* που παρατίθεται ανωτέρω το Δικαστήριο έκρινε ότι αν η τιμή ενός προϊόντος είναι υπερβολική, θα μπορούσε, μεταξύ άλλων, να καθοριστεί κατά τρόπο αντικειμενικό, αν ήταν δυνατόν να υπολογιστεί το ύψος της τιμής με βάση τη σύγκριση ανάμεσα στην τιμή πώλησης του εν λόγω προϊόντος και το κόστος παραγωγής του, η οποία (σύγκριση) θα μπορούσε να αποκαλύψει το εύρος του περιθωρίου κέρδους και ακολούθως να διαπιστωθεί κατά πόσο αυτή καθ' αυτή είναι μη δίκαιη, αλλιώς, συγκρινόμενη με τις τιμές των ανταγωνιστικών προϊόντων δύναται να κριθεί μη δίκαιη. Φυσικά το ΔΕΕ αναγνώρισε ότι μπορεί να υπάρξουν ορισμένες δυσκολίες καθορισμού του κόστους παραγωγής, ιδιαίτερα έχοντας υπόψη ότι μια επιχείρηση μπορεί να λειτουργεί αποτελεσματικότερα και να έχει υψηλά ή σε αντίθετη περίπτωση μικρά κέρδη. Είναι γι' αυτό που όπως δήλωσε το ΔΕΕ στην υπό αναφορά υπόθεση πρέπει να δίδεται προσοχή στον καθορισμό του κόστους παραγωγής ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης, το αντικείμενο της δραστηριοποίησης της, αν παράγει ένα ή περισσότερα προϊόντα, τον αριθμό των θυγατρικών της και τη σχέση που υπάρχει μεταξύ τους.

Το Δικαστήριο, στην υπόθεση *General Motors*, αποδέχτηκε τη μεθοδολογία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη διαπίστωση της ύπαρξης υπερβολικά υψηλής τιμολόγησης παρόλο που ακύρωσε την απόφασή της, γιατί η General Motors οικειοθελώς τερμάτισε την

¹²⁵ Δημήτρης Τζουγανάτος, *Το Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, (2013), Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 718-719, §173

¹²⁶ *Ibid.*, Απόφαση Δικαστηρίου στην υπόθεση *United Brands*.

πιθανολογούμενη παράβαση μειώνοντας τις τιμές της και αποζημιώνοντας για το επιπρόσθετο ποσό που χρέωνε, μόλις αντιλήφθηκε ότι οι τιμές ήταν υπερβολικά υψηλές. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ήταν η σύγκριση της τιμής της General Motors για την έκδοση πιστοποιητικών με άλλες εταιρείες που παρείχαν την ίδια υπηρεσία¹²⁷. Το Δικαστήριο ξεκαθάρισε ότι η ύπαρξη υπερβολικής τιμολόγησης συνιστά κατάχρηση, όταν οι τιμές είναι υπερβολικές σε σχέση με την οικονομική αξία της υπηρεσίας που παρέχεται και αν το αποτέλεσμα θα ήταν ο περιορισμός του παράλληλου εμπορίου (οπότεν και θα περιορίζεται η πιθανότητα ανταγωνισμού από χαμηλότερες τιμές, οι οποίες χρεώνονται από άλλες εταιρείες) ή της καταχρηστικής εκμετάλλευσης των πελατών¹²⁸.

Ως έχει ήδη σημειωθεί, το ΔΕΕ στην υπόθεση *United Brands* διασαφήνισε ότι, για τη διαπίστωση της ύπαρξης υπερβολικής τιμολόγησης, θα πρέπει καταρχάς να γίνεται μια λεπτομερής ανάλυση του κόστους, από την οποία θα προκύπτει κατά πόσον η διαφορά μεταξύ του κόστους και της τιμής είναι υπερβολική, και ακολούθως να εξετάζεται κατά πόσον η τιμή η οποία έχει επιβληθεί είναι καθ' αυτή αθέμιτη, ή είναι αθέμιτη συγκρινόμενη με τις τιμές άλλων ανταγωνιστικών προϊόντων¹²⁹. Στη συγκεκριμένη υπόθεση, το ΔΕΕ ακύρωσε την απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με το σκεπτικό ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν είχε προσκομίσει επαρκείς αποδείξεις επί των πραγματικών περιστατικών, καθώς ούτε επί των εκτιμήσεων που την οδήγησαν στη διαπίστωση ότι η UBC είχε παραβεί το άρθρο 86 της Συνθήκης.

Στην απόφαση της Ελληνικής Επιτροπής αριθμ. 548/VII/2012¹³⁰ αναφέρθηκαν τα ακόλουθα σχετικά: «*Συνεπώς, μία σύγκριση μεταξύ τιμής και κόστους γίνεται κατ' αρχήν για να διαπιστωθεί το περιθώριο κέρδους που επιτυγχάνεται από τη δεσπόζουσα επιχείρηση. Εάν το καθαρό περιθώριο κέρδους βρεθεί ότι είναι 'υπερβολικό', η τιμολογιακή πολιτική της δεσπόζουσας επιχείρησης πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω για να διαπιστωθεί εάν η τιμή είναι 'μη δίκαιη'*¹³¹. Προκειμένου να πληρούται το πρώτο σκέλος της νομολογίας *United Brands*, πρέπει η διαφορά μεταξύ κόστους και τελικής τιμής πωλήσεως του σχετικού προϊόντος ή της

¹²⁷ Υπόθεση 26/75, *General Motors Continental vs Commission* [1975] Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1367 παρ 12

¹²⁸ Βλέπε βιβλία των Faull & Nikpay "*The EC Law of Competition*", second edition, 2007 Oxford, par. 4.366

¹²⁹ Βλ. ΔΕΕ, *United Brands/Επιτροπής*, ό.π., σκ. 252. Εν προκειμένω έγινε σύγκριση των τιμών με το κόστος παραγωγής και μεταξύ των Κρατών Μελών (στη σκ. 266 το ΔΕΕ ανέφερε ότι μολονότι η τιμή των μπανανών CHIQUITA και των προϊόντων των ανταγωνιστών της είναι διαφορετική, αυτή η διαφορά ανέρχεται στο 7%, διαφορά που δεν μπορεί αυτομάτως να θεωρηθεί ως υπερβολική και άρα μη εύλογη).

¹³⁰ Αφορούσε σε αυτεπάγγελτη έρευνα σχετικά με την πώληση υγραερίου κίνησης.

¹³¹ Βλ. και Απόφαση της Ευρ. Επιτροπής της 23 Ιουλίου 2004, υποθ. COMP/A.36.568./D3, *Scandlines Sverige AB/Port of Helsingborg*, σκ. 158. «*Σε κάθε περίπτωση εάν ήθελε υποτεθεί ότι το περιθώριο κέρδους της HHAB (της δεσπόζουσας επιχείρησης) είναι υψηλό (ή ακόμα και υπερβολικό), αυτό δεν θα αρκούσε για να συμπεράνει κανείς ότι οι τιμές που χρεώνονται δεν έχουν καμία εύλογη σχέση προς την οικονομική αξία του προϊόντος ή της παρεχόμενης υπηρεσίας. Η Επιτροπή θα έπρεπε να προχωρήσει στο δεύτερο ερώτημα όπως τέθηκε από το Δικαστήριο στην *United Brands* με σκοπό να διαπιστώσει εάν οι τιμές που χρεώνονται στους ferry operators είναι μη δίκαιες, είτε από μόνες τους, είτε εάν συγκριθούν με τιμές άλλων λιμένων».*

σχετικής υπηρεσίας να είναι ιδιαίτερα σημαντική, έτσι ώστε τα καθαρά περιθώρια κέρδους της δεσπόζουσας επιχείρησης να είναι εξαιρετικά υψηλά (‘μη εύλογα’).

Στην εν λόγω υπόθεση, η ΕΠΑΝΤ έκρινε πως τα περιθώρια κέρδους των υπό εξέταση πρατηρίων βενζίνης ήταν εύλογα, και όχι υπερβολικά, δεδομένου ότι αυτά κυμαίνονταν μεταξύ 10-20% ενώ αντιστοιχούσαν σε μικρό κύκλο εργασιών. Ως εκ τούτου, όπως κατέληξε η ΕΠΑΝΤ, «δεν πληρείται το πρώτο σκέλος του τεστ της υπερβολικής τιμολόγησης (που αφορά σε ‘υπερβολικό’ περιθώριο κέρδους). Για το λόγο αυτό παρέλκει και η εξέταση του δεύτερου σκέλους του τεστ της υπερβολικής τιμολόγησης (προϋπόθεση χρέωσης ‘μη δίκαιης’ τιμής με σύγκριση των τιμών του σχετικού προϊόντος σε άλλες αγορές)».

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην απόφαση της COMP/A.36.570/D3 *Sundbusserne v Port of Helsingborg*, είχε διαπιστώσει αφενός ότι δεν υπήρχαν επαρκείς αποδείξεις ότι οι τιμές δεν ήταν καθ’ αυτές αθέμιτες (παρ. 220-222 απόφασης) και αφετέρου ότι δεν υπήρχαν επαρκείς αποδείξεις ότι οι τιμές ήταν αθέμιτες συγκρινόμενες με τις τιμές που χρέωναν άλλα λιμάνια.

Στην εν λόγω υπόθεση η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν είχε αποδεχθεί την προσέγγιση «*cost-plus approach*» που προέβαλε η καταγγέλλουσα, καθότι στη προκειμένη περίπτωση υπήρχε αβεβαιότητα ως προς το πραγματικό κόστος (κόστος παραγωγής), και αντί αυτού χρησιμοποιήθηκε κόστος κατά προσέγγιση (*approximate cost allocation*) στη βάση υποθέσεων. Επιπρόσθετα, η ΗΗΑΒ στην υπόθεση *Sundbusserne v Port of Helsingborg* δεν είχε υποβάλει ρεαλιστικό κοστολογικό μοντέλο (*realistic cost model*), οπότε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέτρεξε στους ελεγμένους οικονομικούς λογαριασμούς. Στην εν λόγω υπόθεση, παρά τις οικονομικές αναλύσεις που είχαν πραγματοποιηθεί, διαπιστώθηκε ότι δεν υπήρχαν επαρκή στοιχεία που να υποδεικνύουν ότι η τιμή καθ’ αυτή ήταν υπερβολική¹³².

Στην προαναφερόμενη απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, *Scandlines Sverige AB v Port of Helsingborg*, διαπιστώθηκε ότι κατά τον υπολογισμό της οικονομικής αξίας του προϊόντος, αφενός πρέπει να γίνεται ανάλυση του πραγματικού κόστους παραγωγής και αφετέρου να συνυπολογίζονται και άλλα έξοδα, ήτοι *non cost-related factors*.

Σχετικά με τα πιο πάνω, η Επιτροπή αναφέρει ότι το 1995 είχε υποβληθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή καταγγελία από την εταιρεία ITT Promedia εναντίον της BELGACOM για κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης της ως αποτέλεσμα των υπερβολικών τιμών που χρέωνε τις εταιρείες για τις υπηρεσίες καταλόγου και της ύπαρξης διακριτικής μεταχείρισης, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την ανάληψη δεσμεύσεων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην εν λόγω υπόθεση υιοθέτησε μια κοστοστρεφή προσέγγιση στην έρευνά της για τις τιμές της BELGACOM όσον αφορά την πρόσβαση στα στοιχεία συνδρομητών που απαιτήθηκαν για

¹³² Παράγραφος 203 της απόφασης.

τη δημοσίευση τηλεφωνικών καταλόγων.¹³³ Η BELGACOM κατά τον καθορισμό των τιμών της λάμβανε υπόψη τον κύκλο εργασιών των εκδοτών. Στην περίπτωση της ITT Promedia, η πρακτική αυτή κρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι δεν βασιζόταν σε αντικειμενικά κριτήρια.

Επίσης, το Δικαστήριο στην υπόθεση *Ahmed Saeed Flugreisen*¹³⁴ διευκρίνισε ότι, για να καθοριστεί εάν μια τιμή είναι υπερβολική, πρέπει να ληφθεί υπόψη η ενωσιακή νομοθεσία που καθορίζει τις αρχές οι οποίες διέπουν την τιμολόγηση σε συγκεκριμένο τομέα. Η συγκεκριμένη υπόθεση, αφορούσε τα ναύλα των εταιρειών αεροπορικών μεταφορών. Το Δικαστήριο στην εν λόγω υπόθεση έκρινε ότι η εκτίμηση του υπερβολικού χαρακτήρα του ναύλου μπορεί να συναχθεί από στοιχεία της Οδηγίας 87/601/ΕΟΚ, η οποία καθορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές που πρέπει να ακολουθούν οι αρμόδιες εθνικές αρχές κατά την έγκριση των ναύλων.

Η Επιτροπή λαμβάνοντας υπόψη τις εν λόγω αρχές της Νομολογίας, προχώρησε σε οικονομική ανάλυση προκειμένου να διαπιστώσει κατά πόσο υφίσταται υπερβολική τιμολόγηση από πλευράς της δεσπόζουσας εταιρείας στις σχετικές αγορές (α) σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος και (β) γάλακτος χωρίς λακτόζη.

Οικονομική ανάλυση με βάση το περιθώριο κέρδους για τα έτη 2013 και 2014

Ως έχει ήδη αναλυθεί ανωτέρω, στην υπόθεση *United Brands* το ΔΕΕ ουσιαστικά καθιέρωσε τις γενικές αρχές που εφαρμόζονται σε περίπτωση όπου εξετάζεται κατά πόσο η τιμή ενός προϊόντος είναι υπερβολική. Σύμφωνα με την εν λόγω απόφαση, μία από τις μεθόδους αξιολόγησης αποτελεί η σύγκριση της τιμής πώλησης του υπό εξέταση προϊόντος με το κόστος παραγωγής του, ούτως ώστε να προκύπτει το περιθώριο κέρδους, ενώ σε δεύτερο στάδιο εξετάζεται αν επιβλήθηκε μη δίκαιη τιμή είτε κατ' απόλυτη έννοια (αφ' εαυτής) είτε σε σύγκριση με τα ανταγωνιστικά προϊόντα, χωρίς να αποκλείεται όμως η, κατά περίπτωση, εφαρμογή και επιπρόσθετων μεθόδων¹³⁵.

(α) Γαλακτοβιομηχανία Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Δεδομένου του γεγονότος ότι η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης, στη βάση των ενώπιον της Επιτροπής στοιχείων, διαπιστώθηκε ότι κατέχει δεσπόζουσα θέση στη σχετική αγορά γάλακτος χωρίς λακτόζη, καθώς και στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου

¹³³ See *ITT Promedia/Belgacom*, XXVIIIth Report on Competition Policy (1997), point 67. This investigation was triggered by a complaint from ITT Promedia arguing that the prices charged by Belgacom for subscriber data (based upon a proportion of ITT Promedia's revenue) were excessive and discriminatory within the meaning of Art.82.

¹³⁴ Απόφαση του Δικαστηρίου της 11/4/1989, σκέψη 43.

¹³⁵ Βλ. υπόθεση 27/76 *United Brands.*, σκ. 252-253.

γάλακτος, η Επιτροπή προχώρησε σε υπολογισμούς και αναλύσεις για να εντοπίσει κατά πόσο η εν λόγω εταιρεία επιδίδεται σε υπερτιμολόγηση των υπό αναφορά προϊόντων της.

Έχοντας υπόψη τις αρχές της *United Brands*, η Επιτροπή σημειώνει επιπρόσθετα το σύγγραμμα των *Motta and Streel*¹³⁶, που καταγράφει τέσσερις διαφορετικές μεθόδους βάσει των οποίων δύναται να τεκμηριωθεί η ύπαρξη υπερτιμολόγησης.

Οι μέθοδοι αυτές έχουν ως ακολούθως:

- A first method to prove excessive pricing is based upon a comparison between costs of production and prices¹³⁷.
- A second method is based upon a comparison between prices charged by the dominant firm in different markets¹³⁸.
- A third method the so-called benchmarking, consists of a comparison between the prices charged by the dominant firm and those charged by other firms, either (i) in the same market, or (ii) in other markets.
- A fourth method consists of concentrating on the profits of the dominant firm and comparing such profit either with (i) a normal competitive profit or (ii) the profits of other firms¹³⁹.

Η Επιτροπή επισημαίνει πως, προκειμένου να διερευνηθεί κατά πόσο υφίσταται υπερτιμολόγηση, ζητήθηκε από την Χαραλαμπίδης-Κρίστης όπως υποβάλει πληροφορίες και στοιχεία αναφορικά με το κόστος και τα έσοδα της για τα υπό εξέταση προϊόντα από το 2008 μέχρι το 2014. Σε απάντηση της, η εταιρεία ανέφερε ότι από την 1/1/2013 τέθηκε σε εφαρμογή ένα νέο λογιστικό πρόγραμμα το οποίο παρείχε τη δυνατότητα εξεύρεσης στοιχείων ανά πελάτη και ανά προϊόν. Ανέφερε επιπρόσθετα ότι το προηγούμενο λογιστικό πρόγραμμα δεν παρείχε τέτοια πληροφόρηση και συνεπώς η εταιρεία δεν ήταν σε θέση να δώσει στοιχεία για τα έτη πριν από το 2012 (συμπεριλαμβανομένου).

Ως εκ των ανωτέρω, η Επιτροπή προχώρησε στον υπολογισμό του περιθωρίου κέρδους της Χαραλαμπίδης-Κρίστης για τα διαθέσιμα έτη, ήτοι 2013 και 2014, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο σύγκρισης τιμών και κόστους.

¹³⁶ Massimo Motta and Alexandre de Streel, *Excessive Pricing in Competition Law: Never say Never?*

¹³⁷This method was followed, for instance, in Case 298/83 *CICCE* [1985] ECR 1105, paras. 24-25; Joined Cases 110, 241 & 242/88 *Lucazeau/SACEM (SACEM II)* [1989] ECR 2811; and Case 66/86 *Ahmed Saeed* [1989] ECR 803.

¹³⁸ This method was followed, for instance, in Case 26-75 *General Motors* [1975] ECR 1367 and Case 226/84 *British Leyland* [1986] ECR 3263, para. 28.

¹³⁹ See *OXERA* (2003).

Τα στοιχεία τα οποία παραχωρήθηκαν από την εταιρεία αφορούσαν διαφορετικές τιμές (μετά την έκπτωση) για τον κάθε λιανοπωλητή-πελάτη και έτσι η Επιτροπή, για να μπορέσει να έχει μία τιμή ανά προϊόν ανά έτος, χρησιμοποίησε τιμές οι οποίες προέκυψαν από υπολογισμούς στους οποίους χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος του σταθμισμένου μέσου όρου (weighted average). Το περιθώριο κέρδους ανά προϊόν για το έτος 2013 παρουσιάζεται στον πιο κάτω πίνακα 28.

Πίνακας 28

Εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης: Υπολογισμός Περιθωρίου Κέρδους ανά προϊόν για το έτος 2013

Προϊόντα	Μέση Σταθμισμένη Τιμή μετά την έκπτωση	Μέσο Σταθερό Κόστος	Μέσο Μεταβλητό Κόστος	Συνολικό Μέσο Κόστος	Περιθώριο κέρδους
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ 3% 1,0 LT X8					%
ΥΗΤ ΓΑΛΑ BARISTA 3,5% 1LT X12					%
ΓΑΛΑ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΕΛΑΦΡΥ 1LT X					%
ΓΑΛΑ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΠΛΗΡΕΣ 1LT X					%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ 3% 1,5 LT X6					%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ 3% 2,0 LT X6					%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ DELACT 1,0 LT X8					%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ PLUS +40% ΑΣΒΕΣΤΙΟ 1,5					%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ PLUS 1,0 LT X8			[...]		%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΑΠΑΧΟ 1,0 LT X8					%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΕΛΑΦΡΥ 1,0 LT X8					%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΕΛΑΦΡΥ 1,5 LT X6					%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΕΛΑΦΡΥ 2,0 LT X6					%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΜΠΑΝΑΝΑΣ 330ML X60					(60-70)%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΣΟΚΟΛΑΤΑΣ 250ML X60					(60-70)%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΣΟΚΟΛΑΤΑΣ 330ML X60					(50-60)%
ΧΑΡΑΛ.ΚΡΙΣ. ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ 2 ΛΙΤΡΑ, 3%					%
ΧΑΡΑΛ.ΚΡΙΣ.ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ 2 ΛΙΤΡΑ, ΕΛ					%

Όπως διαπιστώνεται από τον πιο πάνω πίνακα, στα περισσότερα προϊόντα το περιθώριο κέρδους δεν ξεπερνά το {...}% ενώ σε ορισμένα άλλα ξεπερνά και το {...}%. Όπως επίσης διαπιστώνεται, στο φρέσκο γάλα 3% το περιθώριο κέρδους κυμαίνεται από {...}%, ανάλογα με τη συσκευασία, και στο ελαφρύ από {...}%, ανάλογα με τη συσκευασία – με το χαμηλότερο ποσοστό να είναι στις πιο μεγάλες συσκευασίες. Στα πιο εξειδικευμένα προϊόντα όπως Delact και Plus το ποσοστό είναι πιο υψηλό. Στα προϊόντα μακράς διάρκειάς τα ποσοστά είναι {...}.

Ειδικότερα, στην αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, όπου, στη βάση των ενώπιον της Επιτροπής στοιχείων διαπιστώθηκε ότι η εταιρεία κατείχε δεσπόζουσα θέση, το περιθώριο κέρδους ξεπέρασε το 50% και ανήλθε, για το φρέσκο γάλα σοκολάτας 330ml σε (50-60]%, για το φρέσκο γάλα σοκολάτας 250ml σε (60-70]%, και για το φρέσκο γάλα μπανάνας 330ml σε (60-70]%. Επιπρόσθετα, στο γάλα χωρίς λακτόζη 1 λίτρου, όπου η εταιρεία κατά τον ουσιώδη χρόνο επίσης διαπιστώθηκε ότι κατείχε δεσπόζουσα θέση, το περιθώριο κέρδους ανήλθε σε {...}%.

Σημειώνεται ότι στην αγορά γάλακτος μακράς διάρκειας, όπου η εταιρεία κατείχε δεσπόζουσα θέση μέχρι το έτος 2012 - {...} - όπως διαπιστώνεται, το περιθώριο κέρδους του έτους 2013, ήταν {...}. Διευκρινίζεται ότι, όσον αφορά στο γάλα με φυτικές ίνες, η εταιρεία δεν παρέθεσε στοιχεία προκειμένου η Επιτροπή να είναι σε θέση να προβεί σε υπολογισμό του περιθωρίου κέρδους για το συγκεκριμένο προϊόν. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή προχώρησε σε κατά προσέγγιση υπολογισμό προκειμένου να καταδειχθεί το περιθώριο κέρδους. Ούτως ή άλλως, το συγκεκριμένο προϊόν, όπως προαναφέρεται, συγκαταλέγεται στην ευρύτερη αγορά του φρέσκου λευκού γάλακτος {...}.

Στον πιο κάτω πίνακα παρουσιάζεται το περιθώριο κέρδους της εταιρείας ανά προϊόν για το έτος 2014. Σημειώνεται ότι και για το 2014 τα στοιχεία τα οποία παραχωρήθηκαν από την εταιρεία αφορούσαν διαφορετικές τιμές (μετά την έκπτωση) για τον κάθε λιανοπωλητή-πελάτη και έτσι η Επιτροπή χρησιμοποίησε τιμές που προέκυψαν μετά από υπολογισμούς στους οποίους εφαρμόστηκε η μέθοδος του σταθμισμένου μέσου όρου (weighted average).

Πίνακας 29

Εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης: Υπολογισμός Περιθωρίου Κέρδους ανά προϊόν για το έτος 2014

Προϊόντα	Μέση Σταθμισμένη Τιμή μετά την έκπτωση	Μέσο Σταθερό Κόστος	Μέσο Μεταβλητό Κόστος	Συνολικό Μέσο Κόστος	Περιθώριο κέρδους
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ 3% 1,0 LT X8					%
UHT ΓΑΛΑ BARISTA 3,5% 1LT X12					%
ΓΑΛΑ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΕΛΑΦΡΥ 1LT X12					%
ΓΑΛΑ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΠΛΗΡΕΣ 1LT X12					%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ 3% 1,5 LT X6					%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ 3% 2,0 LT X6					%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ DELACT 1,0 LT X8					%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ PLUS +40% ΑΣΒΕΣΤΙΟ 1,5 LT X6					%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ PLUS 1,0 LT X8			[...]		%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΑΠΑΧΟ 1,0 LT X8					%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΕΛΑΦΡΥ 1,0 LT X8					%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΕΛΑΦΡΥ 1,5 LT X6					%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΕΛΑΦΡΥ 2,0 LT X6					%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΜΠΑΝΑΝΑΣ 330ML X60					(60-70)%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΣΟΚΟΛΑΤΑΣ 250ML X60					(60-70)%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΣΟΚΟΛΑΤΑΣ 330ML X60					(50-60)%
ΧΑΡΑΛ.ΚΡΙΣ.ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ 2 ΛΙΤΡΑ, ΕΛΑΦΡΥ					%

Όπως διαπιστώνεται, για το έτος 2014 το περιθώριο κέρδους διατηρήθηκε στα ίδια επίπεδα με αυτά του έτους 2013 και έτσι, για το φρέσκο γάλα μπανάνας 330ml το περιθώριο κέρδους ανήλθε σε (60-70]%, για το φρέσκο γάλα σοκολάτας 250ml σε (60-70]%, για το φρέσκο γάλα σοκολάτας 330ml σε (50-60]%, και για το γάλα χωρίς λακτόζη 1 λίτρου σε {...}%.

Όσον αφορά στην αγορά γάλακτος μακράς διάρκειας, το περιθώριο κέρδους της εταιρείας στην εν λόγω αγορά, όπως διαπιστώνεται από τον πιο πάνω πίνακα, ήταν {...}. Αναφορικά με το γάλα με φυτικές ίνες, ισχύουν όσα παρατίθενται ανωτέρω.

Υπό το φως των ανωτέρω, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι υφίσταται υπερβολική δυσαναλογία μεταξύ των δαπανών (κόστους) που πράγματι έγιναν από την εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης και της χονδρικής τιμής που χρεώνει στους λιανοπωλητές για τα ως άνω προϊόντα και ειδικότερα, για το φρέσκο γάλα μπανάνας 330ml * 60, φρέσκο γάλα σοκολάτας 250ml * 60 και φρέσκο γάλα σοκολάτας 330ml * 60, τόσο κατά το έτος 2013 όσο και κατά το 2014.

Όπως επίσης παρατηρείται, υψηλή ήταν και η τιμή χρέωσης του γάλακτος χωρίς λακτόζη 1 λίτρου, όπου το περιθώριο κέρδους ανήλθε σε ποσοστό {...}% για τα έτη 2013 και 2014.

Βάσει των πιο πάνω αναλύσεων που πραγματοποιήθηκαν στη βάση των στοιχείων που συλλέχθηκαν κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης, προκύπτει ότι το καθαρό περιθώριο κέρδους για τα υπό αναφορά προϊόντα της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης είναι «υπερβολικό», ως αυτό έχει χαρακτηριστεί από τη σχετική νομολογία που έχει παρατεθεί και δη το πρώτο σκέλος του τεστ της *United Brands*, αφού εξετάσθηκε η διαφορά της τιμής με το υποκείμενο κόστος (*price in relation to costs incurred*).

(β) Γαλακτοβιομηχανία Λανίτης

Έχοντας ως δεδομένο την ως άνω ανάλυση, η Επιτροπή προχώρησε να εξετάσει το δεύτερο σκέλος της *United Brands* σύμφωνα με το οποίο εξετάζεται αν επιβλήθηκε μη δίκαιη τιμή σε σύγκριση με τα ανταγωνιστικά προϊόντα.

Ως εκ τούτου, παρά το γεγονός ότι η Λανίτης δεν κατείχε δεσπόζουσα θέση στις υπό εξέταση αγορές, εντούτοις ζητήθηκαν από την εν λόγω εταιρεία στοιχεία προκειμένου να διαπιστωθεί τόσο η επιβαλλόμενη τιμή όσο και το περιθώριο κέρδους της στα υπό αναφορά προϊόντα, ούτως ώστε να είναι δυνατή η σύγκριση αυτών με τα αντίστοιχα στοιχεία της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, ακολουθώντας τις αρχές της νομολογίας.

Η Επιτροπή σημειώνει πως σε ερωτηματολόγιο που αποστάλθηκε προς τη Λανίτης στις 13/3/2015 ζητήθηκαν μεταξύ άλλων ο κύκλος εργασιών και ο όγκος πωλήσεων (ξεχωριστά, σε αξία και ποσότητα). Παρά ταύτα, η εταιρεία υπέβαλε αδιευκρίνιστα στοιχεία. Ως εκ τούτου αποστάλθηκε εκ νέου ερωτηματολόγιο στις 11/11/2016 και ζητήθηκε από την εταιρεία να διευκρινίσει κατά πόσο οι αριθμοί που καταγράφηκαν στον Πίνακα «B» των απαντήσεων της αφορούσαν ποσότητες, δηλαδή όγκο πωλήσεων, ή χρηματική αξία, δηλαδή κύκλο εργασιών. Στις 22/11/2016 η εταιρεία επιβεβαίωσε ότι τα συγκεκριμένα ποσά αφορούσαν μόνο όγκο πωλήσεων.

Εξ όσων φαίνεται από τα στοιχεία που απέστειλε η εταιρεία με τις απαντήσεις της ημερομηνίας 29/5/2015, το κέρδος/ζημιά (μέση τιμή μετά την έκπτωση μείον μέσο συνολικό κόστος) για όλα τα προϊόντα της κυμαίνεται από {...} ανά λίτρο. Ως εκ τούτου, η κερδοφορία των προϊόντων της παρουσιάζει μεγάλη διακύμανση. Προς τούτο καταρτίσθηκε πίνακας βάσει των στοιχείων που η ίδια η εταιρεία απέστειλε, από τον οποίο διαπιστώθηκε ότι οι πωλήσεις των προϊόντων σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος (*flavoured milk*) σημείωσαν περιθώριο {...}. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία που εξετάσθηκαν, το σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα από την πρώτη χρονιά που έγινε διαθέσιμο και μέχρι το έτος 2013 πωλείτο {...}. Εντούτοις φαίνεται ότι το έτος 2014 η εταιρεία παρουσίασε {...} από την πώληση του εν λόγω προϊόντος.

Όσον αφορά στην αγορά λευκού γάλακτος μακράς διάρκειας, όπως διαπιστώνεται από τον πίνακα 13 πιο πάνω, {...}. Το 2014, το μερίδιο αγοράς της Λανίτης ήταν {...}% έναντι {...}% της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, έτος κατά το οποίο, όπως διαπιστώνεται από τον πίνακα που ακολουθεί, το περιθώριο {...} της Λανίτης για το συγκεκριμένο προϊόν περιορίστηκε σε ποσοστό {...}.

Πίνακας 30

Εταιρεία Λανίτης: Υπολογισμός περιθωρίου Κέρδους/Ζημιάς ανά λίτρο για τα έτη 2008-2014

Υποκατηγορία Προϊόντος	Έτος	Μέση σταθμισμένη τιμή μετά την έκπτωση €/λίτρο	Μέσο Σταθερό Κόστος €/λίτρο	Μέσο Μεταβλητό Κόστος €/λίτρο	Μέσο Συνολικό Κόστος €/λίτρο	Περιθώριο κέρδους
Fresh White full fat/ semi skimmed/ skimmed	2008					
	2009					
	2010					
	2011					
	2012					
	2013					
	2014					
Calcium plus	2008					
	2009					
	2010					
	2011					
	2012					
	2013					
	2014					
low lactose	2008			[...]		
	2009					
	2010					
	2011					
	2012					
	2013					
	2014					
UHT White full fat/ semi skimmed/ flavoured	2010					
	2011					
	2012					
	2013					
	2014					
Longlife White full fat/ semi skimmed/ skimmed	2013					
	2014					

Όπως διαπιστώνεται από τον ως άνω πίνακα, εν αντιθέσει με τη Χαραλαμπίδης-Κρίστης, η εταιρεία Λανίτης δεν απέστειλε οικονομικά στοιχεία ανά προϊόν, αλλά ανά κατηγορία. Το γεγονός αυτό όμως δεν δυσχεραίνει τη δυνατότητα σύγκρισης ομοειδών προϊόντων, καθώς, για σκοπούς σύγκρισης, η Επιτροπή προέβη σε μετατροπή των οικονομικών στοιχείων που απέστειλε η Χαραλαμπίδης-Κρίστης σε στοιχεία «ανά λίτρο» αντί «ανά προϊόν», καθιστώντας με αυτό τον τρόπο δυνατή τη σύγκριση τιμών μεταξύ των δυο εταιρειών.

Σύγκριση των προϊόντων Kiddo και Shake της Λανίτης και του Φρέσκου Σοκολατούχου/Αρωματισμένου Γάλακτος της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Σύμφωνα με όσα έχουν ήδη αναφερθεί, από τη νομολογία καθίσταται σαφές ότι κατά την αξιολόγηση του «υπερβολικού» χαρακτήρα μίας τιμής δύναται να εφαρμοσθεί το διπτό τεστ της United Brands, όπου μεταξύ άλλων η τιμή πώλησης των υπό εξέταση προϊόντων δύναται να συγκριθεί με αυτή των αντίστοιχων προϊόντων του ανταγωνισμού.

Ως εκ τούτου, στη βάση των στοιχείων που προκύπτουν από τους ως άνω πίνακες, η Επιτροπή παραθέτει κατωτέρω, για σκοπούς σύγκρισης, τη χονδρική τιμή πώλησης διαχρονικά των υπό αναφορά προϊόντων, οι οποίες έχουν ως ακολούθως:

Πίνακας 31

Χονδρική Τιμή Πώλησης Σοκολατούχου/Αρωματισμένου Γάλακτος

Έτος	Λανίτης	Χαραλαμπίδης-Κρίστης
	€/Λίτρο	€/Λίτρο
2013	{...}	Μεταξύ {...}
2014	{...}	Μεταξύ {...}

Από τον ως άνω πίνακα διαπιστώνεται ότι η τιμή πώλησης των προϊόντων *Kiddo* και *Shake* της Λανίτης υπήρξε, καθ' όλη την υπό εξέταση περίοδο, χαμηλότερη από την τιμή πώλησης του φρέσκου σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης. Η διαφορά αυτή κυμάνθηκε μεταξύ {...} ενώ κατά το 2014 η διαφορά αυτή αυξήθηκε και κυμάνθηκε μεταξύ {...}/λίτρο. Με βάση επομένως το διπτό τεστ της *United Brands* διαπιστώνεται σημαντική διαφορά στην τιμή πώλησης των υπό αναφορά προϊόντων μεταξύ των δύο εταιρειών.

Επιπρόσθετα, δεδομένου ότι σύμφωνα και με τις αρχές της *United Brands*, οι μέθοδοι αξιολόγησης δεν περιορίζονται σε αυτές που καθιερώθηκαν στην εν λόγω απόφαση, αλλά θα μπορούσαν να επινοηθούν και επιπρόσθετες, ανάλογα με την περίπτωση, η Επιτροπή, συνεκτιμώντας παράλληλα το σύγγραμμα των *Motta and Streeel*¹⁴⁰ που παρατίθεται ανωτέρω και στο οποίο αναφέρεται μία μέθοδος η οποία εστιάζει στα κέρδη της

¹⁴⁰ Massimo Motta and Alexandre de Streeel, *Excessive Pricing in Competition Law: Never say Never?*

δεσπόζουσας επιχείρησης και στη σύγκριση αυτών με τα κέρδη ανταγωνιστικών εταιρειών, η Επιτροπή προέβη σε σύγκριση των περιθωρίων κέρδους της Χαραλαμπίδης-Κρίστης στα υπό αναφορά προϊόντα με τα αντίστοιχα περιθώρια κέρδους της ανταγωνίστριας εταιρείας Λανίτης.

Από τους πίνακες 28 - 29 προκύπτει ότι κατά τα έτη 2013 και 2014 η Χαραλαμπίδης-Κρίστης είχε υψηλό περιθώριο κέρδους από την πώληση των υπό αναφορά προϊόντων, το οποίο κυμάνθηκε μεταξύ (50-60)% και (60-70)%. Αντίθετα, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του πίνακα 30, η Λανίτης είχε περιθώριο {...} καθ' όλη την περίοδο μεταξύ των ετών 2010-2013, το οποίο κυμάνθηκε μεταξύ {...}. Σημειώνεται εντούτοις πως, το 2014, όπου παρατηρήθηκε σημαντική {...} από {...}/λίτρο, το περιθώριο {...}.

Σύγκριση του περιθωρίου κέρδους των δύο εταιρειών στο γάλα χωρίς λακτόζη

Όσον αφορά στο γάλα χωρίς λακτόζη 1 λίτρου, η δεσπόζουσα επιχείρηση Χαραλαμπίδης-Κρίστης, κατά τα έτη 2013 και 2014, σύμφωνα με τα στοιχεία που προκύπτουν από τους πίνακες 28 και 29 ανωτέρω, παρουσιάζει περιθώριο κέρδους το οποίο ανέρχεται σε ποσοστό {...}%. Σημειώνεται ότι στο αντίστοιχο προϊόν η εταιρεία Λανίτης ξεκίνησε το 2008 με περιθώριο {...}%, το οποίο από το έτος 2010 και μετά {...} και ανήλθε συγκεκριμένα σε {...}%, όπου παρέμεινε και κατά το έτος 2011, το έτος 2012 αυξήθηκε σε {...}%, ενώ κατά τα έτη 2013 και 2014 ανήλθε σε {...}% αντίστοιχα.

Ως εκ τούτου, εφαρμόζοντας τη μέθοδο σύγκρισης των περιθωρίων κέρδους, διαπιστώνεται ότι η διαφορά μεταξύ του περιθωρίου κέρδους των δύο εταιρειών για τα έτη 2013 και 2014 στο συγκεκριμένο προϊόν κυμαίνεται μεταξύ {...} αντίστοιχα.

Περιθώρια Κέρδους της Χαραλαμπίδης-Κρίστης για τα έτη 2010-2014

Έχοντας ως δεδομένο τις αναλύσεις που διενεργήθηκαν, η Επιτροπή προχώρησε ακολούθως σε εφαρμογή μίας ακόμη μεθόδου αξιολόγησης της τιμής πώλησης των προϊόντων της Χαραλαμπίδης-Κρίστης που εμπίπτουν στις σχετικές αγορές σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος και γάλακτος χωρίς λακτόζη, προβαίνοντας σε σύγκριση των περιθωρίων κέρδους της στις υπό αναφορά αγορές με αυτά που προκύπτουν στα υπόλοιπα προϊόντα της.

Όπως προαναφέρεται, η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης απέστειλε στοιχεία ανά πελάτη μόνο για τα έτη 2013 και 2014 και ως εκ τούτου η Επιτροπή δεν είχε τα απαραίτητα δεδομένα προκειμένου να υπολογίσει το περιθώριο κέρδους της για τα έτη προ του 2013.

Εντούτοις, στο πλαίσιο της ανωτέρω διαπίστωσης, ότι δηλαδή η εταιρεία προέβη σε υπερτιμολόγηση των υπό αναφορά προϊόντων, η Επιτροπή, για σκοπούς διαφάνειας αλλά

και σφαιρικής αποτύπωσης της συμπεριφοράς της εταιρείας καθ' όλη την περίοδο που καλύπτει ο ουσιώδης χρόνος, κρίνει σκόπιμο όπως προβεί σε υπολογισμό του περιθωρίου κέρδους για τα υπό εξέταση προϊόντα στη βάση των στοιχείων που έχει στη διάθεση της, προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσο η υπερτιμολόγηση των προϊόντων που εμπίπτουν στις αγορές σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος και γάλακτος χωρίς λακτόζη εφαρμόστηκε και στα προηγούμενα έτη.

Σημειώνεται πώς τα στοιχεία αυτά λήφθηκαν από Κατάσταση που απέστειλε η ίδια η εταιρεία στην οποία παρουσιάζονται οι επιστροφές πελατών. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς στους οποίους προέβη η Επιτροπή, τα περιθώρια κέρδους της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης για τα υπό εξέταση προϊόντα κατά τα έτη 2010 – 2012 έχουν, κατά προσέγγιση, ως ακολούθως:

Πίνακας 32

ΒΑΣΕ	2010					2011					2012				
	ΠΩΛΗΣΕΣ ΛΠΡΑ	ΠΩΛΗΣΕΣ ΣΕΒΡΩ	ΚΟΣΤΟΣ	ΚΕΡΟΣ	ΠΡ. ΚΕΡΟΣ	ΠΩΛΗΣΕΣ ΛΠΡΑ	ΠΩΛΗΣΕΣ ΣΕΒΡΩ	ΚΟΣΤΟΣ	ΚΕΡΟΣ	ΠΡ. ΚΕΡΟΣ	ΠΩΛΗΣΕ ΣΕ/ΛΠΡΑ	ΠΩΛΗΣΕ ΣΕΒΡΩ	ΚΟΣΤΟΣ	ΚΕΡΟΣ	ΠΡ. ΚΕΡΟΣ
	€	€	€	%		€	€	€	%		€	€	€	%	
Φρέσκο/Λευό Γάλα															
Γάλα/Επιπρ. Αρβόριο			[...]					[...]					[...]		
Γάλα/Ουκεζίνες															
ΦρέσκοΣ/ΑΓάλα				(60-70)%					(60-70)%					(60-70)%	
Γάλα/ζ/Λακτόζη								[...]					[...]		
Λευό Γάλα/Μαργά Διαρρέας			[...]										[...]		
ΟΛΩ	[...]	[...]	[...]	[...]		[...]	[...]	[...]	[...]		[...]	[...]	[...]	[...]	

Από τα στοιχεία που παρατίθενται στον πιο πάνω πίνακα, προκύπτει ότι τα περιθώρια κέρδους για τα υπό αναφορά προϊόντα, ήτοι το σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα και το γάλα χωρίς λακτόζη, κυμάνθηκαν περίπου στα ίδια επίπεδα με αυτά των ετών 2013 και 2014. Δεδομένου ότι τα στοιχεία αυτά υπολογίστηκαν με βάση την Κατάσταση «Επιστροφές από Πελάτες» (Συνημμένο 11 των απαντήσεων ημερομηνίας 5/12/2016) και την Κατάσταση «Turnover Analysis in Litres and Value» (Συνημμένο 3 των απαντήσεων ημερομηνίας 5/12/2016), η Επιτροπή κρίνει σκόπιμο, για σκοπούς σύγκρισης αλλά και διαφάνειας, να παραθέσει επιπρόσθετα και κατά προσέγγιση υπολογισμό των περιθωρίων κέρδους της εταιρείας των ετών 2013 και 2014, προκειμένου να διαπιστωθεί η σύγκλιση μεταξύ των υπολογισμών αυτών και των αποτελεσμάτων που υπέβαλε η ίδια η εταιρεία και παρατίθενται στους ως άνω πίνακες 28 και 29. Ο εν λόγω κατά προσέγγιση υπολογισμός έχει ως ακολούθως:

Πίνακας 33

ΕΙΔΟΣ	2013					2014				
	ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΙΤΡΑ	ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΚΟΣΤΟΣ	ΚΕΡΔΟΣ	ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΚΕΡΔΟΥΣ	ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΙΤΡΑ	ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΚΟΣΤΟΣ	ΚΕΡΔΟΣ	ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΚΕΡΔΟΥΣ
	€	€	€	€	%	€	€	€	€	%
Φρέσκο Λευκό Γάλα										
Γάλα Επιτρ. Ασβέστιο			[...]					[...]		
Γάλα Φυτικές Ίνες										
Φρέσκο Σ/Α Γάλα					(50-60)%					(50-60)%
Γάλα χ/ς Λακτόζη			[...]					[...]		
Λευκό Γάλα Μακράς Διαρκείας										
ΟΛΙΚΟ	[...]	[...]	[...]	[...]		[...]	[...]	[...]	[...]	

Όπως προαναφέρεται, τα πιο πάνω ποσοστά κέρδους υπολογίστηκαν κατά προσέγγιση από Καταστάσεις που αποστάληκαν από την εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης. Ειδικότερα, τα ποσά που αφορούν πωλήσεις σε λίτρα έχουν ληφθεί από πληροφορίες που δόθηκαν ενώ το κόστος υπολογίστηκε από την Κατάσταση επιστροφών προϊόντων από πελάτες.

Υπό το φως των ανωτέρω διαπιστώνεται ότι με βάση και τους κατά προσέγγιση υπολογισμούς της Επιτροπής, σε όλα ανεξαιρέτως τα έτη οι πωλήσεις στο φρέσκο σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα απέφεραν πολύ υψηλά περιθώρια κέρδους. Σημειώνεται ότι, με βάση τους κατά προσέγγιση υπολογισμούς των ετών 2010 – 2012 τα περιθώρια αυτά κυμάνθηκαν μεταξύ (60-70)% και (60-70)%, ενώ για τα έτη 2013 και 2014, το περιθώριο αυτό ανήλθε σε (50-60)%, το οποίο πλησιάζει αρκετά στο ποσοστό που υπολογίστηκε στη βάση των στοιχείων που υποβλήθηκαν από την εταιρεία, το οποίο, όπως προαναφέρεται, κυμάνθηκε μεταξύ (50-60)% και (60-70)%.

Ομοίως, οι πωλήσεις στο γάλα χωρίς λακτόζη, σύμφωνα με τους κατά προσέγγιση υπολογισμούς της Επιτροπής των ετών 2010 - 2012 απέφεραν περιθώρια κέρδους της τάξεως του {...}% με {...}%, ενώ για τα έτη 2013 και 2014 τα περιθώρια αυτά υπολογίστηκαν μεταξύ {...}% και {...}%, ποσοστά που είναι επομένως πολύ κοντά στο ποσοστό που υπολογίστηκε στη βάση των στοιχείων που υποβλήθηκαν από την εταιρεία, το οποίο ανήλθε σε {...}% και για τα δύο υπό αναφορά έτη.

Σημειώνεται ότι για το φρέσκο λευκό γάλα, φρέσκο γάλα με επιπρόσθετο ασβέστιο και φρέσκο γάλα με φυτικές ίνες, οι πωλήσεις απέφεραν περιθώριο κέρδους της τάξεως του {...}% - {...}%. Όσον αφορά στις πωλήσεις λευκού γάλακτος μακράς διάρκειας, αυτές απέφεραν περιθώριο ζημίας ύψους {...}% με {...}%.

Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που απορρέουν από τους πιο πάνω πίνακες, εύλογα διαπιστώνεται η σύγκλιση που υφίσταται μεταξύ των αποτελεσμάτων που προκύπτουν για τα περιθώρια κέρδους των ετών 2013 και 2014 με αυτά των πινάκων 32 και 33. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή θεωρεί πως τα στοιχεία που προκύπτουν από τον πιο πάνω πίνακα 32 και παρουσιάζουν τα περιθώρια κέρδους για τα έτη 2010 έως 2012 δύνανται να ληφθούν υπόψη.

Συναφώς, λαμβάνοντας υπόψη τα εν λόγω στοιχεία και συγκρίνοντάς τα με τα αντίστοιχα της εταιρείας Λανίτης, προκύπτει ότι κατά την περίοδο 2010 έως 2012 η διαφορά μεταξύ των δύο εταιρειών ήταν σημαντική, {...}. Ειδικότερα, όσον αφορά στα προϊόντα που εμπίπτουν στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, κατά τα έτη 2010, 2011 και 2012 η εταιρεία Λανίτης πραγματοποίησε {...} αντίστοιχα (πίνακας 30) ενώ, σύμφωνα με τους υπολογισμούς που παρουσιάζονται στον πίνακα 32, η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης είχε περιθώριο κέρδους που ανήλθε σε ποσοστά (60-70]%, (60-70]%) και (60-70]%) αντίστοιχα, με αποτέλεσμα η διαφορά μεταξύ των δύο εταιρειών κατά τα έτη 2010, 2011 και 2012 να ανέρχεται σε {...} ποσοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα.

Όσον αφορά στις πωλήσεις του γάλακτος χωρίς λακτόζη των ετών 2010, 2011 και 2012, για την εταιρεία Λανίτης απέφεραν ποσοστά περιθωρίων {...}% αντίστοιχα, ενώ για τη Χαραλαμπίδης-Κρίστης, σύμφωνα με τους υπολογισμούς του πίνακα 32, απέφεραν ποσοστά περιθωρίων κέρδους ανερχόμενα σε {...}%, {...}% και {...}%, αντίστοιχα. Συναφώς, η διαφορά μεταξύ των δύο εταιρειών ανέρχεται σε {...} ποσοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα.

Θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης σε σχέση με τα περιθώρια κέρδους, ημερομηνίας 3/2/2020

Οι νομικοί εκπρόσωποι, αναφερόμενοι στον υπολογισμό του περιθωρίου κέρδους για τα έτη 2013-2014 που διενεργήθηκε, ισχυρίστηκαν ότι παρά το γεγονός ότι η Επιτροπή είχε στοιχεία για δύο χρόνια, εντούτοις καταλήγει ότι η Χαραλαμπίδης-Κρίστης καταχράστηκε τη δεσπόζουσα θέση της κατά τον ουσιώδη χρόνο, «δηλαδή για όλη την περίοδο μεταξύ του 2008 και του 2014».

Ακολούθως, επανέφεραν το ζήτημα της δέσμευσης που είχαν αναλάβει οι εμπλεκόμενες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις περί κατάργησης του σοκολατούχου γάλακτος *Christis*, υποστηρίζοντας πως, εφόσον οι αμφιβολίες της περί συμβατότητας με την ανταγωνιστική αγορά είχαν αρθεί, η Επιτροπή εμποδίζεται από του να «χρησιμοποιήσει την κατάσταση που δημιουργήθηκε από τον όρο που επέβαλε για να κρίνει την Εταιρεία ένοχη για κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης». Υποστήριξαν δε πως, δεδομένης της απόφασης της Επιτροπής περί

συμβατότητας της συγκέντρωσης, η «υπαναχώρηση» της από την εν λόγω απόφαση δεν αποτελεί παράδειγμα χρηστής διοίκησης.

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Η Επιτροπή εξέτασε τις πιο πάνω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης και επιθυμεί να αναφέρει τα εξής:

Σε σχέση με τους ισχυρισμούς των νομικών εκπροσώπων που αφορούν στα περιθώρια κέρδους της εμπλεκόμενης επιχείρησης κατά τα έτη 2013 και 2014 και στα καταληκτικά συμπεράσματα της Επιτροπής αναφορικά με την εκ πρώτης όψεως διαπίστωση παράβασης, η Επιτροπή κρίνει σημαντικό να διευκρινίσει ότι ο υπολογισμός περιθωρίου κέρδους που διενεργήθηκε καλύπτει την περίοδο μεταξύ των ετών **2010 και 2014** και δεν περιορίζεται στα υπό αναφορά δύο έτη. Όπως αναλύεται εκτενώς πιο πάνω, η Επιτροπή, έχοντας ως δεδομένο τα υψηλά περιθώρια κέρδους που προέκυψαν για τα έτη 2013-2014 στα υπό εξέταση προϊόντα, έκρινε επιβεβλημένη την περαιτέρω διερεύνηση της συμπεριφοράς της εμπλεκόμενης επιχείρησης και στα αμέσως προηγούμενα έτη. Για το λόγο αυτό, χρησιμοποιώντας στοιχεία που λήφθηκαν από Κατάσταση που είχε αποστείλει η εμπλεκόμενη επιχείρηση και στην οποία παρουσιάζονται οι επιστροφές πελατών προέβη σε κατά προσέγγιση υπολογισμό των περιθωρίων κέρδους των ετών 2010, 2011 και 2012.

Όσον αφορά στον ισχυρισμό των νομικών εκπροσώπων περί του ότι η Επιτροπή δεν δύναται να «υπαναχωρεί» από την απόφασή της επί της συγκέντρωσης δεδομένου ότι η ίδια είχε επιβάλει τον όρο για κατάργηση του σοκολατούχου γάλακτος *Christis*, η Επιτροπή επαναλαμβάνει ότι οι δύο αποφάσεις της, ήτοι η απόφασή της να κηρύξει την υπό αναφορά συγκέντρωση συμβατή με τη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά και η απόφασή της για κοινοποίηση Έκθεσης Αιτιάσεως στην εμπλεκόμενη επιχείρηση Χαραλαμπίδης-Κρίστης για τις εκ πρώτης όψεως διαπιστώσεις της αποτελούν δύο διαφορετικά ζητήματα, με διαφορετικό υπόβαθρο, αντικείμενο και δεδομένα.

Παρά το ότι οι θέσεις της Επιτροπής επί του εν λόγω ζητήματος έχουν ήδη αναλυθεί εκτενώς, η Επιτροπή κρίνει σημαντικό να επαναλάβει ότι, από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου της συγκέντρωσης των εταιρειών Χαραλαμπίδης και Κρίστης προκύπτει πως ο όρος για κατάργηση του εν λόγω σοκολατούχου γάλακτος δεν επιβλήθηκε από την Επιτροπή αλλά προτάθηκε από την ίδια την εταιρεία ως δέσμευση, προκειμένου να αρθούν οι αμφιβολίες της Επιτροπής περί της συμβατότητας της συγκέντρωσης με την ανταγωνιστική αγορά. Υπογραμμίζεται ότι, ως έχει ήδη αναφερθεί, το μερίδιο της *Χαραλαμπίδης* στην εν λόγω αγορά υπερέβαινε το 70% και της *Κρίστης* το 10%, με αποτέλεσμα η Επιτροπή να αποδεχθεί την εν λόγω δέσμευση ούτως ώστε η συγκέντρωση να μην οδηγήσει σε ενίσχυση της δεσπόζουσας θέσης που ήδη υπήρχε στη σχετική αγορά.

Σημειώνεται σχετικά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 25 του περί Ελέγχου των Συγκεντρώσεων Επιχειρήσεων Νόμου, Ν.83(Ι)/2014, σε περίπτωση πλήρους διερεύνησης οι συμμετέχουσες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις δύνανται να προτείνουν δεσμεύσεις προκειμένου να άρουν τις αμφιβολίες της Επιτροπής. Συγκεκριμένα, το εν λόγω άρθρο προβλέπει ότι:

«Πλήρης διερεύνηση συγκέντρωσης

25. Όταν η Επιτροπή εκδώσει απόφαση για έναρξη διαδικασίας πλήρους διερεύνησης, δυνάμει της παραγράφου (γ) του εδαφίου (1) του άρθρου 22, δίδει οδηγίες στην Υπηρεσία να διεξαγάγει πλήρη διερεύνηση για τη συγκέντρωση και, σε τέτοια περίπτωση, η Υπηρεσία το συντομότερο -

(α) [...],

(β) ειδοποιεί τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις ότι δύνανται να προβούν σε τροποποιήσεις στη συγκέντρωση ή να προτείνουν την ανάληψη δεσμεύσεων, ώστε να αρθούν οι αμφιβολίες ως προς το συμβατό της κοινοποίησης με τις απαιτήσεις της αγοράς· [...].»

Επιπρόσθετα, το άρθρο 28 του εν λόγω Νόμου προβλέπει ότι:

«28.-(1) Η Επιτροπή εξετάζει την κατά το άρθρο 27 έκθεση ευρημάτων της Υπηρεσίας και ακολούθως-

(α) είτε κηρύσσει τη συγκεκριμένη συγκέντρωση συμβατή με τη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά, υπό την επιφύλαξη τυχόν συγκεκριμένων όρων και σχετικών δεσμεύσεων που αναλαμβάνονται από τους συμμετέχοντες στη συγκέντρωση για την τήρηση των όρων αυτών, [...].»

Συνεπώς, το γεγονός ότι η Επιτροπή, σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου αρ.83(Ι)/2014, μελέτησε την Έκθεση Ευρημάτων της Υπηρεσίας και αποφάσισε να κηρύξει την υπό αναφορά συγκέντρωση συμβατή με τη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά, δεν συνεπάγεται ότι με αυτή της την απόφαση εξασφάλισε παράλληλα στις συμμετέχουσες επιχειρήσεις απαλλαγή από οποιαδήποτε μελλοντική έρευνα στις πρακτικές και συμπεριφορές τους, είτε κατόπιν υποβολής καταγγελίας είτε κατόπιν διεξαγωγής αυτεπάγγελτης έρευνας, για διερεύνηση πιθανολογούμενων παραβάσεων του Νόμου από μέρους τους. Σε αντίθετη περίπτωση, όπως ήδη αναλύεται ανωτέρω, θα δημιουργείτο το απαράδεκτο καθεστώς όπου εταιρείες οι οποίες λαμβάνουν έγκριση προκειμένου να προχωρήσουν σε συγκέντρωση θα εξαιρούνταν δια παντός από τις διατάξεις του Νόμου.

Γίνεται επομένως αντιληπτό πως ούτε και ο ισχυρισμός ότι η Επιτροπή «υπαναχώρησε» από την ως άνω απόφασή της ευσταθεί, εφόσον η παρούσα δεν αποτελεί απόφαση που αφορά στη συγκέντρωση των εταιρειών Χαραλαμπίδης και Κρίστης αλλά στα

συμπεράσματα της Επιτροπής, κατόπιν διεξαγωγής σχετικής αυτεπάγγελτης έρευνας, αναφορικά με πιθανολογούμενες παραβάσεις του περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμου από την εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης. Επαναλαμβάνεται πως η παρούσα διαδικασία δεν αφορά την ίδια υπόθεση. Τα εμπλεκόμενα πρόσωπα, η νομική βάση καθώς και το αντικείμενο δεν είναι ταυτόσημα.

Ως εκ των ανωτέρω η Επιτροπή δεν αποδέχεται τις θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης επί του ζητήματος που τέθηκε και τις απορρίπτει ομόφωνα. Έχοντας αναφέρει τα πιο πάνω, η Επιτροπή επαναλαμβάνει ότι οι εξουσίες, οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντά της πηγάζουν από το Νόμο ο οποίος τη διέπει και είναι σύμφωνες με τις αρχές της χρηστής διοίκησης. Επ' αυτού κρίνει επίσης σημαντικό να παραθέσει κατωτέρω τις διατάξεις του άρθρου 8 του περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμου, Ν.158(Ι)/1999, που αναφέρονται στα νόμιμα πλαίσια της διοικητικής δράσης:

«8.-(1) Οι δραστηριότητες της διοίκησης προσδιορίζονται και περιορίζονται από το εκάστοτε ισχύον δίκαιο.

(2) Οι κανόνες δικαίου που καθορίζουν τα όρια και την έκταση της εξουσίας της διοίκησης υπαγορεύονται από το Σύνταγμα, τους τυπικούς νόμους και τις κανονιστικές πράξεις του Υπουργικού Συμβουλίου ή άλλων διοικητικών οργάνων που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση νόμου.»

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το άρθρο 50 του εν λόγω Νόμου:

«Οι αρχές της χρηστής διοίκησης επιβάλλουν στα διοικητικά όργανα, κατά την άσκηση της διακριτικής τους εξουσίας, να ενεργούν σύμφωνα με το περί δικαίου αίσθημα, ώστε κατά την εφαρμογή των σχετικών νομοθετικών διατάξεων σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση να αποφεύγονται ανεπιεικείς και άδικες λύσεις.»

Όπως επομένως προκύπτει με σαφήνεια από όσα αναλύονται, η Επιτροπή, η οποία αποτελεί την αρχή που είναι αρμόδια για την εφαρμογή των περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων και του περί Ελέγχου των Συγκεντρώσεων Επιχειρήσεων Νόμου στο έδαφος της Κυπριακής Δημοκρατίας, ενήργησε και στις δύο περιπτώσεις δεόντως, σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο που τη διέπει. Δεδομένου ότι έχει ως αποστολή της τη διαφύλαξη του υγιούς ανταγωνισμού στην αγορά, η Επιτροπή, εφόσον είχε ενώπιον της στοιχεία και πληροφορίες που καταδείκνυαν ενδεχόμενες παραβάσεις του Νόμου στις υπό εξέταση σχετικές αγορές από τις δύο μεγάλες γαλακτοβιομηχανίες, όφειλε καθηκόντως να προχωρήσει σε έρευνα προκειμένου να διερευνήσει το εν λόγω ενδεχόμενο. Επομένως, οποιοσδήποτε ισχυρισμός περί μη χρηστής διοίκησης από μέρους της απορρίπτεται κατηγορηματικά.

Θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης αναφορικά με τη διαπιστωθείσα παράβαση του άρθρου 6 του Νόμου, 102 ΣΛΕΕ, ημερομηνίας 3/2/2020

Οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης–Κρίστης έθεσαν ακολούθως ζήτημα αναφορικά με τη διαπίστωση της Επιτροπής περί υπερβολικής τιμολόγησης, παραπέμποντας, προς υποστήριξη των θέσεών τους, σε διάφορα συγγράμματα, όπως το σύγγραμμα του Δ. Τζουγανάτου¹⁴¹ καθώς και τη νομολογία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που προκύπτει κατά κύριο λόγο από την υπόθεση *United Brands*¹⁴².

Οι νομικοί εκπρόσωποι, επικαλούμενοι επιπρόσθετα την απόφαση του Διοικητικού Δικαστηρίου *Αρχή Τηλεπικοινωνιών Κύπρου ν. Επιτροπής Προστασίας του Ανταγωνισμού*¹⁴³, υποστήριξαν ότι «υπάρχουν εγγενείς δυσκολίες τεκμηρίωσης για το εάν υφίσταται υπερβολική τιμολόγηση», και ότι «Το γεγονός πως η τιμή παρέχει ένα υψηλό περιθώριο κέρδους πάνω από το κόστος δεν σημαίνει αυτόματα ότι υπάρχει και κατάχρηση», αναφερόμενοι παράλληλα στο διπλό τεστ της *United Brands*.

Υποστήριξαν μάλιστα ότι οι τιμές του φρέσκου σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος παρέμειναν οι ίδιες «από το 2012, 2013» γεγονός που κατά την άποψή τους θα πρέπει να ληφθεί υπόψη από την Επιτροπή.

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Η Επιτροπή, αναφορικά με τις πιο πάνω θέσεις των νομικών εκπροσώπων, επισημαίνει τα ακόλουθα:

Καταρχάς, η αξιολόγηση και τα εκ πρώτης όψεως συμπεράσματά της αναφορικά με την παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και του άρθρου 102 στοιχ. α' ΣΛΕΕ, διενεργήθηκαν στο πλαίσιο της ισχύουσας νομοθεσίας και νομολογίας, με την επιλογή των κατάλληλων εργαλείων στη βάση των δεδομένων της προκείμενης υπόθεσης.

Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να σημειωθεί ότι η πρώτη περίπτωση του άρθρου 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ, (συνεπώς και του άρθρου 6(1) του Νόμου), αναφέρεται κυρίως σε εκμεταλλευτικές καταχρήσεις, όπου η δεσπόζουσα επιχείρηση χρησιμοποιεί την ισχύ της για να επιτύχει οικονομικά πλεονεκτήματα που συνίστανται είτε στην απαίτηση υψηλών ή χαμηλών τιμών (ανάλογα αν λειτουργεί μονοπωλιακά ή μονοψωνιακά) ή στην επιβολή άλλων επαχθών όρων στους συναλλασσομένους με αυτήν. Το πιο σύνηθες είναι η κατηγορία αυτή να περιλαμβάνει την περίπτωση της υπερβολικής τιμολόγησης, όμως η

¹⁴¹ «Το Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού» (2013).

¹⁴² *United Brands Company και United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, Απόφαση της 14.2.1978 — Υπόθεση 27/76.

¹⁴³ Υπόθεση αρ. 741/2013.

θεωρία και η νομολογία εντάσσουν εκεί και παρεμποδιστικές πρακτικές τιμολογιακής φύσεως, όπως η ληστρική υποτιμολόγηση, η συμπίεση περιθωρίου κ.α.¹⁴⁴

Αναφορικά με τις αθέμιτες τιμές αγοράς ή/και πώλησης, το ίδιο άρθρο απαγορεύει τον καθορισμό είτε άμεσα είτε έμμεσα αθέμιτων τιμών αγοράς ή/και πώλησης που ενισχύουν με αυτό τον τρόπο τη θέση της δεσπόζουσας επιχείρησης στην αγορά εις βάρος των καταναλωτών.¹⁴⁵ Σημειώνεται ότι καταχρηστική τιμολόγηση υφίσταται όταν η τιμή είναι υπερβολικά υψηλή και χρησιμοποιείται ως μέσο για την εκμετάλλευση των αντισυμβαλλομένων της επιχείρησης με δεσπόζουσα θέση («εκμεταλλευτική κατάχρηση»).

Η υπόθεση *United Brands* αποτελεί την πρώτη απόφαση του ΔΕΕ όπου τέθηκε το θέμα της καταχρηστικής τιμής, και σ' αυτήν καθορίστηκαν τα κριτήρια για να εκτιμηθεί εάν μία τιμή δεν είναι δίκαιη κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, του αντίστοιχου, όπως προαναφέρθηκε, άρθρου 6(1) του Νόμου. Το Δικαστήριο έκρινε σχετικά ότι οι υπερβολικές τιμές υφίστανται όταν η τιμή δεν έχει λογική σύνδεση με την οικονομική αξία του προϊόντος που παρέχεται. Η συνήθης τακτική για να εξαχθεί τέτοιο συμπέρασμα περιλαμβάνει την ανάλυση της τιμής και του κόστους του προϊόντος.¹⁴⁶

Συγκεκριμένα, το ΔΕΕ κατέγραψε ότι:¹⁴⁷

«249 Επομένως, πρέπει να ερευνηθεί αν ο κατέχων τέτοια θέση χρησιμοποίησε τις δυνατότητες που του προσφέρει η θέση αυτή για να αρυσθεί εμπορικά πλεονεκτήματα που δεν θα μπορούσε να αποκτήσει σε περίπτωση κανονικού και αρκετά αποτελεσματικού ανταγωνισμού.

250 Τέτοιου είδους κατάχρηση συνιστά, στην προκειμένη περίπτωση, η χρέωση υπερβολικής τιμής, δυσανάλογης προς την οικονομική αξία της προσφερόμενης παροχής.

251 Η υπερβολή αυτή θα ήταν δυνατό, μεταξύ άλλων, να εκτιμηθεί αντικειμενικά αν μπορούσε να μετρηθεί συγκρίνοντας την τιμή πωλήσεως του εν λόγω προϊόντος με το κόστος παραγωγής του, σύγκριση από την οποία θα προέκυπτε το ύψος του περιθωρίου κέρδους. Η Επιτροπή όμως δεν έκανε τέτοια σύγκριση, καθόσον δεν διέθετε ανάλυση της δομής των εξόδων της UBC.

252 Πρέπει λοιπόν να εκτιμηθεί αν υφίσταται υπερβολική δυσαναλογία μεταξύ των δαπανών που πράγματι έγιναν και της τιμής που πράγματι ζητήθηκε και, σε περίπτωση καταφατικής

¹⁴⁴ Δημήτρης Τζουγανάτος, *Το Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, (2013), Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 527- 528.

¹⁴⁵ Υπόθεση *Continental Can* κατά Επιτροπής, παρ. 26. Συνεκδικασθείσες υποθέσεις 40 έως 48, 50, 54 έως 56, 111, 113 και 114/73, *Coöperatieve Vereniging "Suiker Unie" UA* και λοιποί κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας 1975/00507, παρ. 526 και 527.

¹⁴⁶ Βλ. Απόφαση Δικαστηρίου στην υπόθεση C 27/76, *United Brands Co and United Brands Continental Bv* κατά της Επιτροπής, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1978.

¹⁴⁷ *Ibid.*

απαντήσεως, να εξετασθεί αν επιβλήθηκε μη δίκαιη τιμή, είτε κατ' απόλυτη έννοια είτε σε σύγκριση με τα ανταγωνιστικά προϊόντα.

253 Μπορούν να επινοηθούν και άλλες μέθοδοι —και η οικονομική επιστήμη δεν έχει παραλείψει να επινοήσει αρκετές — προκειμένου να καθορισθεί σε ποιες περιπτώσεις η τιμή ενός προϊόντος είναι μη δίκαιη.» (Υπογράμμιση της Επιτροπής)

Στην ουσία, το ΔΕΕ ακολούθησε δύο σημεία για τον καθορισμό της υπερβολικής τιμολόγησης. Καταρχάς, για τη στοιχειοθέτηση της υπερβολικής τιμολόγησης πρέπει να καθορισθεί αν υφίσταται υπερβολική δυσαναλογία μεταξύ των δαπανών (κόστους) που πράγματι έγιναν από τη δεσπόζουσα επιχείρηση και της τιμής που πράγματι ζητήθηκε από αυτήν και κατά δεύτερον, αν προκύπτει τέτοια δυσαναλογία, να εξετασθεί αν η τιμή που επιβλήθηκε ήταν μη εύλογη, είτε αφ' εαυτής, είτε σε σύγκριση με τα ανταγωνιστικά προϊόντα.

Στην υπόθεση *United Brands*,¹⁴⁸ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρησιμοποίησε ως βάση τις τιμές της Ιρλανδίας συγκρίνοντας τις με τις τιμές της UBC και την οικονομική αξία του προϊόντος για να καταλήξει ότι οι τιμές της UBC ήταν υπερβολικές σε σχέση με την οικονομική αξία του προϊόντος (30%-40% διαφορά με τις μη επώνυμες μπανάνες).¹⁴⁹ Το ΔΕΕ, στην εν λόγω υπόθεση έκρινε ότι τέτοια σύγκριση μπορεί να γίνει αποδεκτή μόνο όταν οι αγορές στα εν λόγω κράτη μέλη είναι αντικειμενικά συγκρίσιμες.

Λαμβάνοντας υπόψη τα όσα παρατίθενται και αναλύονται ανωτέρω, συνάγεται ότι το Δικαστήριο εφάρμοσε ένα τεστ δύο σταδίων για τον καθορισμό περιπτώσεων υπερβολικής τιμολόγησης. Το εν λόγω τεστ προβλέπει ειδικότερα ότι για την στοιχειοθέτηση υπερβολικής τιμολόγησης απαιτείται:

(α) να καθορισθεί κατά πόσο υφίσταται υπερβολική δυσαναλογία μεταξύ του κόστους της δεσπόζουσας επιχείρησης και της τιμής που επιβλήθηκε από αυτή και,

(β) αν διαφανεί όντως μια τέτοια δυσαναλογία, εξετάζεται κατά πόσο η εν λόγω τιμή είναι μη εύλογη, είτε από μόνη της είτε κατόπιν σύγκρισης με ανταγωνιστικά προϊόντα, ενώ υπάρχει η δυνατότητα εφαρμογής και επιπρόσθετων εναλλακτικών μεθόδων.

Επιπρόσθετα, σε έρευνα που πραγματοποίησε η Επιτροπή Ανταγωνισμού του Ηνωμένου Βασιλείου¹⁵⁰, διαπιστώθηκαν τα ακόλουθα:

¹⁴⁸ *Ibid.*

¹⁴⁹ Βλ. Υπόθεση 389/87, *Ministere Public v Tournier* [1989] Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 2521, παρ. 38 και *Lucazeau v Societesdes Auteurs, Compositeurset Editeursde Musique* (SACEM) [1989] Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 2811 παρ. 21.

¹⁵⁰ «*Draft competition law guideline on Assessment of conduct, OFT 2004*», Competition and Markets Authority (CMA).

Στοιχειοθετώντας την παράβαση της υπερτιμολόγησης, το Ηνωμένο Βασίλειο αναζητεί κατ' αρχάς στοιχεία που να υποδηλώνουν ότι οι τιμές χρέωσης είναι σημαντικά ψηλότερες από αυτές που θα αναμένονταν σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον και κατά δεύτερο, ότι δεν υπάρχει αποτελεσματική ανταγωνιστική πίεση για να φέρει τις εν λόγω τιμές σε επίπεδα ανταγωνισμού ούτε και υπάρχει τέτοιο ενδεχόμενο.

Σύμφωνα με το πλαίσιο που διαγράφεται από τις πιο πάνω αναφορές, εύλογα συνάγεται ότι οι αρχές ανταγωνισμού έχουν στη διάθεση τους ένα αριθμό εναλλακτικών μεθόδων που δύνανται να εφαρμόζουν προκειμένου να διασφαλίζουν ότι η αξιολόγηση που διενεργείται στο πλαίσιο διερεύνησης πιθανολογούμενων παραβάσεων που συνίστανται σε υπερβολική τιμολόγηση θα καταλήξει σε ασφαλή και ορθά συμπεράσματα.

Συναφώς, η επιλογή των μεθόδων / εργαλείων που θα εφαρμοσθούν προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη ή μη υπερβολικής τιμολόγησης είναι ανάλογη και απόλυτα συνδεδεμένη με τα περιστατικά και τα δεδομένα της κάθε υπόθεσης. Στην προκείμενη περίπτωση, ως αναλυτικά παρατίθεται ανωτέρω (και αντίστοιχα στην Έκθεση Αιτιάσεων), η Επιτροπή προέβη σε υπολογισμό του περιθωρίου κέρδους της Χαραλαμπίδης-Κρίστης για τα διαθέσιμα έτη 2013 και 2014 χρησιμοποιώντας τη μέθοδο σύγκρισης τιμών και κόστους¹⁵¹.

Όπως προέκυψε, κατά το έτος 2013 στα περισσότερα προϊόντα το περιθώριο κέρδους δεν υπερέβαινε το {...}% ενώ σε ορισμένα άλλα ξεπερνούσε το {...}%. Στο φρέσκο γάλα 3% το περιθώριο κέρδους κυμάνθηκε μεταξύ {...}% - {...}%, αναλόγως συσκευασίας και στο ελαφρύ μεταξύ {...}% - {...}%, αναλόγως συσκευασίας. Στα πιο εξειδικευμένα προϊόντα, όπως Delact και Plus, το ποσοστό ήταν πιο ψηλό. Στα προϊόντα μακράς διάρκειας τα ποσοστά ήταν {...}. Στο φρέσκο λευκό γάλα, φρέσκο γάλα με επιπρόσθετο ασβέστιο και φρέσκο γάλα με φυτικές ίνες οι πωλήσεις απέφεραν περιθώριο κέρδους της τάξεως του {...}%. Όσον αφορά στις πωλήσεις λευκού γάλακτος μακράς διάρκειας, αυτές απέφεραν περιθώριο {...} ύψους {...}% με {...}%.

Στην αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, το περιθώριο κέρδους ξεπέρασε το 50% και ανήλθε, για το φρέσκο γάλα σοκολάτας 330ml σε (50-60]%, για το φρέσκο γάλα σοκολάτας 250ml σε (60-70]% και για το φρέσκο γάλα μπανάνας 330ml σε (60-70]%. Για το έτος 2014 το περιθώριο κέρδους διατηρήθηκε στα ίδια επίπεδα και έτσι, για το φρέσκο γάλα μπανάνας 330ml το περιθώριο κέρδους ανήλθε σε (60-70]%, για το φρέσκο γάλα σοκολάτας 250ml σε (60-70]% και για το φρέσκο γάλα σοκολάτας 330ml σε (50-60]%. Επιπρόσθετα, στην αγορά γάλακτος χωρίς λακτόζη 1 λίτρου, το περιθώριο κέρδους ανήλθε σε {...}%.

¹⁵¹ Για τον εν λόγω υπολογισμό λήφθηκε υπόψη η μέση σταθμισμένη τιμή – η οποία υπολογίσθηκε βάσει στοιχείων που παρέχει η ίδια η εταιρεία – και τη διαφορά αυτής με το συνολικό κόστος.

Όπως επομένως συνάγεται από τα πιο πάνω, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τίθεται ζήτημα υπερβολικής τιμολόγησης στις σχετικές αγορές (α) σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, και (β) γάλακτος χωρίς λακτόζη, αγορές στις οποίες, όπως αναλύεται, η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης κατείχε δεσπόζουσα θέση. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει ως αποτέλεσμα των υψηλών ποσοστών περιθωρίου κέρδους στις υπό αναφορά σχετικές αγορές, στη σύγκριση με τα περιθώρια κέρδους στις υπόλοιπες σχετικές αγορές προϊόντων, καθώς επίσης και στη σύγκριση των περιθωρίων κέρδους της Χαραλαμπίδης-Κρίστης στα εν λόγω προϊόντα με αυτά της Λανίτης για τα προϊόντα της που εμπίπτουν στην ίδια σχετική αγορά.

Ανεξάρτητα από τα πιο πάνω, όπως έχει ήδη επισημανθεί (και όπως αναφέρεται στην Έκθεση Αιτιάσεων), η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης είχε αποστείλει στοιχεία ανά πελάτη μόνο για τα έτη 2013 και 2014, γεγονός το οποίο δυσχέρανε το έργο της Επιτροπής ως προς τον υπολογισμό των περιθωρίων κέρδους της εταιρείας για τα έτη προ του 2013.

Ως εκ τούτου, προς ενίσχυση των συμπερασμάτων της αλλά και της σφαιρικής αποτύπωσης της συμπεριφοράς της Χαραλαμπίδης-Κρίστης καθ' όλη την περίοδο που τελικά εξετάστηκε – εξ' αιτίας της μη δυνατότητας της εμπλεκόμενης επιχείρησης να υποβάλει τα απαραίτητα στοιχεία για τα έτη προ του 2013 – η Επιτροπή προχώρησε σε υπολογισμό του περιθωρίου κέρδους για τα υπό εξέταση προϊόντα στη βάση των στοιχείων που είχε στη διάθεση της, προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσο η υπερτιμολόγηση των προϊόντων που εμπίπτουν στις σχετικές αγορές σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος και γάλακτος χωρίς λακτόζη εφαρμόστηκε και στα αμέσως προηγούμενα έτη.

Συναφώς, η Επιτροπή προχώρησε σε κατά προσέγγιση υπολογισμό των εν λόγω περιθωρίων κέρδους για τα έτη 2010, 2011 και 2012 χρησιμοποιώντας στοιχεία που λήφθηκαν από Κατάσταση που είχε αποστείλει η εμπλεκόμενη επιχείρηση και στην οποία παρουσιάζονται οι επιστροφές πελατών. Όπως φάνηκε, σύμφωνα με τους κατά προσέγγιση υπολογισμούς της Επιτροπής, σε όλα ανεξαιρέτως τα έτη οι πωλήσεις στο φρέσκο σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα απέφεραν πολύ υψηλά περιθώρια κέρδους, με τις πωλήσεις στο γάλα χωρίς λακτόζη να ακολουθούν.

Η Επιτροπή τονίζει ότι, πέραν των ανωτέρω μεθόδων που εφάρμοσε για σκοπούς διαπίστωσης υπερβολικής τιμολόγησης, προχώρησε και σε σύγκριση των χονδρικών τιμών πώλησης της Χαραλαμπίδης-Κρίστης με αυτές του ανταγωνισμού, ήτοι της εταιρείας Λανίτης. Στον πίνακα 31 παρουσιάζεται η σύγκριση η οποία διενεργήθηκε σε σχέση με την αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος για τα έτη 2013 και 2014. Από τη σύγκριση που διενεργήθηκε προκύπτει ότι οι τιμές της Χαραλαμπίδης-Κρίστης είναι ψηλότερες.

Στο ίδιο πλαίσιο, η Επιτροπή προέβη σε αντίστοιχη σύγκριση των περιθωρίων κέρδους των δύο γαλακτοβιομηχανιών στο γάλα χωρίς λακτόζη, από την οποία επίσης προέκυψε σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο εταιρειών.

Όσον αφορά στο επιχείρημα των νομικών εκπροσώπων ότι οι τιμές στο αρωματισμένο γάλα δεν έχουν αλλάξει εδώ και κάποια χρόνια και ότι το γεγονός αυτό θα πρέπει να ληφθεί υπόψη, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι, η έρευνά της, όπως έχει ήδη αναλυθεί, καλύπτει μέχρι και το έτος 2014. Ως εκ τούτου, έτη που έπονται αυτού δεν εξετάστηκαν. Σε κάθε περίπτωση, εφόσον η διαπίστωση της Επιτροπής σχετίζεται με την ύπαρξη υπερβολικής τιμολόγησης στα υπό εξέταση προϊόντα κατά την περίοδο που διελάμβανε η έρευνα, το γεγονός της μη αλλαγής των σχετικών τιμών στα έτη που ακολούθησαν εύλογα συνάγεται πως δεν θα μπορούσε να επηρεάσει το συμπέρασμά της αυτό.

Η Επιτροπή, αναφερόμενη, τέλος, στο επιχείρημα των νομικών εκπροσώπων ότι «*οι οποιοσδήποτε ενέργειες της Εταιρείας μετά τη Συγκέντρωση από 01.01.2009, αποτελούσαν μία μεταβατική περίοδο [...] σύμφωνα με την οποία δρούσε εκτός του σύνηθες των εργασιών της*» και ότι «*ως εκ τούτου δεν θα ήταν δίκαιο ή/και εύλογο να θεωρηθεί ότι έδρασε κατά παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού*», θεωρεί ότι τούτο δεν ευσταθεί καθότι, με παραδοχή των ιδίων, η εμπλεκόμενη επιχείρηση Χαραλαμπίδης-Κρίστης συνεχίζει μέχρι και σήμερα να επιβάλλει τις ίδιες τιμές στα υπό αναφορά προϊόντα. Όσον αφορά στην απόφαση *General Motors*¹⁵² την οποία οι νομικοί εκπρόσωποι επικαλούνται προκειμένου να στηρίξουν το επιχείρημά τους αυτό, η Επιτροπή σημειώνει ότι τα γεγονότα της εν λόγω υπόθεσης ήταν εντελώς διαφορετικά από αυτά της προκείμενης περίπτωσης: σε εκείνη την υπόθεση η παράβαση έλαβε χώρα μόνο για ένα μικρό χρονικό διάστημα, κάποιων μηνών, αφότου η General Motors ανέλαβε να παρέχει μία υπηρεσία από το Κράτος, η οποία μάλιστα δεν αποτελούσε συνήθη δραστηριότητα για εκείνη. Πέραν τούτου, κατόπιν παραπόνων για τις τιμές που επέβαλλε, η εταιρεία μείωσε τις τιμές της και επέστρεψε τη διαφορά στους παραπονούμενους. Όπως ειδικότερα αναφέρθηκε από το Δικαστήριο:

«16 It is not disputed that in the five cases to which the Commission refers, and which arose between 15 March and 31 July 1973, the applicant imposed a charge which was excessive in relation to the economic value of the service provided by way of the approval procedure.

17 However, the applicant maintains on this point that the inspections which it carried out during this period represented an unusual activity on its part, in that it had only been made to assume responsibility for them as from 15 March 1973 when the State testing-stations were discharged from undertaking these same inspections.

¹⁵² Υπόθεση *General Motors Continental NV v Commission of the European Communities* Case 26/75.

18 As these inspections only constituted an occasional activity on the part of the applicant and one of minute importance in relation to the inspections which it normally carries out on the vehicles which it puts directly on the market and which are, therefore, manufactured in accordance with the standards imposed by Belgian legislation, the departments responsible applied the charge which was until then normal for the inspection of the vehicles which it imported.

19 The applicant again draws attention to the fact that following the complaints made by the parties concerned it very quickly reduced the charge for the inspection of imported vehicles of European manufacture to a level which was more in line with the real cost of the operation and refunded the excess to the parties concerned, and that this took place before the Commission began its investigations.

20 This conduct on the part of the applicant, the truth of which is not contested by the Commission, cannot be regarded as an 'abuse' within the meaning of Article 86.»

(Η υπογράμμιση είναι της Επιτροπής)

Θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης αναφορικά με την οικονομική αξία των υπό εξέταση προϊόντων, ημερομηνίας 3/2/2020

Οι νομικοί εκπρόσωποι προέβαλαν ακολούθως τον ισχυρισμό ότι στην προκείμενη περίπτωση δεν μπορούν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα από τη σύγκριση του περιθωρίου κέρδους του φρέσκου σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος με το σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα που δεν είναι φρέσκο ή είναι μακράς διάρκειας: «Περαιτέρω, εισηγούμαστε ότι το φρέσκο γάλα έχει πολύ πιο μεγάλη αξία για τον καταναλωτή σε σύγκριση με το μακράς διάρκειας».

Επιπρόσθετα, αναφέρθηκαν σε σημεία της Έκθεσης Αιτιάσεων (παράγραφοι 194 έως 203) σε σχέση με το περιθώριο κέρδους της Λανίτης, υποστηρίζοντας ότι δεν είναι σε θέση να τα σχολιάσουν εξαιτίας των στοιχείων που έχουν αποκρυβεί ως επιχειρηματικά απόρρητα / εμπιστευτικής φύσεως πληροφορίες. Όπως είπαν σχετικά, «[...] οι πελάτες μας δεν έχουν πρόσβαση σε ουσιώδη στοιχεία τα οποία ενδεχόμενα να υποβοηθούσαν την υπεράσπισή τους κατά παράβαση του δικαιώματος άμυνας και αποτελεσματικής υπεράσπισης», ζητώντας ταυτόχρονα πρόσβαση στα εν λόγω στοιχεία για σκοπούς «άμυνας και αποτελεσματικής υπεράσπισης».

Ακολούθως, υποστήριξαν ότι στην προκείμενη περίπτωση «η Επιτροπή παρέλειψε να εξετάσει αν η τιμή είναι δυσανάλογη προς την οικονομική αξία του προσφερόμενου προϊόντος», παραθέτοντας σχετική νομολογία βάσει της οποίας ισχυρίσθηκαν ότι «Στην παρούσα περίπτωση μπορεί κάποιος εύλογα να ισχυριστεί ότι οι καταναλωτές είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν περισσότερα για το φρέσκο αρωματισμένο γάλα της Εταιρείας, με παρουσία δεκαετιών στην Κυπριακή αγορά, το οποίο χαιρεί της εκτίμησης και συνεπεία

αυτού της προτίμησης του καταναλωτή. Εν ολίγοις, η Επιτροπή φαίνεται να απέτυχε να λάβει υπόψιν τις ειδικές περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης καταλήγοντας σε εσφαλμένα συμπεράσματα.».

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Η Επιτροπή μελέτησε τις θέσεις των νομικών εκπροσώπων και αναφερόμενη, καταρχάς, στον ισχυρισμό ότι δεν είναι δυνατή η σύγκριση του περιθωρίου κέρδους μεταξύ του φρέσκου και του υψηλής παστερίωσης / μακράς διάρκειας γάλακτος, κρίνει σημαντικό να επαναλάβει ότι, από την ανάλυση της σχετικής αγοράς σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος που έχει διενεργηθεί προκύπτει ότι αυτή περιλαμβάνει όλα τα υπό αναφορά προϊόντα, ανεξαρτήτως θερμικής επεξεργασίας, εφόσον αυτά, σύμφωνα με την ισχύουσα νομολογία, θεωρούνται εναλλάξιμα μεταξύ τους. Κατά συνέπεια, εφόσον τα εν λόγω προϊόντα ανήκουν στην ίδια σχετική αγορά, εξυπακούεται ότι το περιθώριο κέρδους που προκύπτει σε σχέση με οποιοδήποτε από αυτά αποτελεί μέτρο σύγκρισης για τα υπόλοιπα προϊόντα που συγκαταλέγονται στην ίδια αγορά.

Όσον αφορά στους ισχυρισμούς των νομικών εκπροσώπων για τη μη εκτίμηση από την Επιτροπή της οικονομικής αξίας του προσφερόμενου προϊόντος, η Επιτροπή κατωτέρω εξετάζει τη σχετική με το θέμα νομολογία.

Ως έχει ήδη αναφερθεί, όσον αφορά στο δεύτερο στάδιο της *United Brands*, δηλαδή στο κατά πόσο η τιμή που χρεώνεται είναι μη δίκαιη, στην απόφαση *Scandlines Sverige*¹⁵³ ελέγχθη ότι αυτό είναι κάτι που εξαρτάται από το αν η τιμή είναι δυσανάλογη προς την οικονομική αξία της προσφερόμενης παροχής¹⁵⁴.

Βέβαια, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η έννοια «οικονομική αξία» δεν έχει καθοριστεί στη νομολογία του Δικαστηρίου. Στην εν λόγω απόφασή της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε σε δική της ερμηνεία, καταλήγοντας ότι η οικονομική αξία της υπό εξέταση υπηρεσίας δεν μπορούσε απλώς να προσδιοριστεί προσθέτοντας στα κατά προσέγγιση κόστη που συνεπάγονται με την παροχή της εν λόγω υπηρεσίας, όπως εκτιμήθηκε από την Επιτροπή, ένα περιθώριο κέρδους που θα ήταν ένα προκαθορισμένο ποσοστό του κόστους παραγωγής.

¹⁵³ Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, *Scandlines Sverige AB/Port of Helsingborg* (COMP/A.36.568./D3), σκ. 158: «*In any event, even if it were to be assumed that the profit margin of HHAB is high (or even "excessive"), this would not be sufficient to conclude that the price charged bears no reasonable relation to the economic value of the services provided. The Commission would have to proceed to the second question as set out by the Court in United Brands, in order to determine whether the prices charged to the ferry operators are unfair, either in themselves or when compared to other ports.*»

¹⁵⁴ *Ibid*, σκ. 150: «*A comparison between the price charged and the costs incurred (in the present case, the approximate incurred costs) can only serve as a first step in an analysis of excessive or unfair pricing. The United Brands judgment made clear (in paragraph 250) that such an abuse can only be established where the price bears no reasonable relation to the economic value of the product concerned.*»

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε ότι η οικονομική αξία του προϊόντος/υπηρεσίας πρέπει να προσδιοριστεί λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές περιστάσεις της υπόθεσης αλλά και μη κοστολογικά στοιχεία, όπως η ζήτηση για το συγκεκριμένο προϊόν/υπηρεσία,¹⁵⁵ και συνέχισε αναφέροντας ότι: «233. As a consequence, finding a positive difference between the price and the approximate production costs exceeding what Scandlines claims as being a reasonable margin, would not necessarily lead to the conclusion that the price is unfair, provided that this price has a reasonable relation to the economic value of the product/service supplied.»

Συνάγεται επομένως ότι, η οικονομική αξία καθορίζεται λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις ειδικές περιστάσεις της υπόθεσης όσο και μη κοστολογικά στοιχεία, όπως η ζήτηση. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε ότι, όταν οι χρήστες είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν παραπάνω για κάτι που θεωρούν ότι αξίζει ιδιαίτερα, αυτό θα πρέπει να συνεκτιμάται στην αξιολόγηση της οικονομικής αξίας μιας παροχής. Αυτό το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό δεν σημαίνει απαραίτητα υψηλότερο κόστος παραγωγής για τον πάροχο των λιμενικών υπηρεσιών. Παρόλα αυτά, είναι πολύτιμο για τον πελάτη, αλλά και για τον πάροχο, αυξάνοντας έτσι την οικονομική αξία του προϊόντος/υπηρεσίας¹⁵⁶.

Στην απόφαση *Scandlines Sverige*, κατά την ανάλυση των μη κοστολογικών παραγόντων που πρέπει να ληφθούν κατά την αξιολόγηση της οικονομικής αξίας της υπηρεσίας που παρέχεται, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σημείωσε ότι οι εταιρείες εκμετάλλευσης πορθμείων επωφελούνται από το γεγονός ότι η γεωγραφική θέση του λιμένα του Helsingborg ικανοποιεί απόλυτα τις ανάγκες τους. Προς επεξήγηση αυτού, ανέφερε ότι η απόσταση μεταξύ των λιμένων Helsingborg και Elsinore, η οποία είναι η μικρότερη μεταξύ Σουηδίας και Δανίας, τους επιτρέπει να λειτουργούν μια συχνή μικρής απόστασης υπηρεσία, η οποία είναι πιο αποδοτική (cost-efficient) και ελκυστική για την κυκλοφορία επιβατών και οχημάτων. Στο λιμάνι, οι τερματικοί σταθμοί επιβατών και/ή των οχημάτων τους είναι άμεσα προσβάσιμοι από το κέντρο του Helsingborg. Το λιμάνι έχει εξαιρετικές συνδέσεις με τις οδικές και σιδηροδρομικές μεταφορές (τερματικό σταθμό Knutpunkten, λεωφορείων και σιδηροδρόμων)¹⁵⁷.

Περαιτέρω, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέφερε ότι, κατά την αξιολόγηση της οικονομικής αξίας της υπηρεσίας, δέουσα προσοχή πρέπει να δοθεί στην ανάγκη της επιχείρησης να ανακτήσει τις μεγάλες αρχικές επενδύσεις της, την άυλη αξία του προϊόντος και

¹⁵⁵ *Ibid*, σκ. 232.

¹⁵⁶ *Ibid*, σκ. 227.

¹⁵⁷ *Ibid*, «b) Non-cost related factors that should be taken into account in assessing the economic value of the service provided by HHAB - 234. The Commission argued in the Article 6 letter that the ferry-operators benefit from the fact that the location of the port of Helsingborg meets their needs perfectly. The sailing distance between Helsingborg and Elsinore, which is the shortest between Sweden and Denmark, allows them to operate a frequent short distance service, which is more cost-efficient and attractive for passenger and vehicle traffic. In the port itself, their passenger and/or vehicles terminals are directly accessible from downtown Helsingborg. The port has excellent connections with road and rail transport (bus and rail Knutpunkten terminal).»

οποιοδήποτε κόστος ευκαιρίας. Ως αποτέλεσμα, τα όσα αναφέρθηκαν από αυτήν για την υπεραξία, που αφορούσε την εξαιρετική για τους χρήστες των υπηρεσιών γεωγραφική θέση του συγκεκριμένου λιμανιού, αντανακλούν ακριβώς το μέγεθος της επένδυσής της και την ανάκτηση της άυλης αξίας αυτού.

Επομένως, το ότι από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στη συγκεκριμένη απόφασή της, αξιολογήθηκε και λήφθηκε υπόψη η οικονομική αξία της υπηρεσίας από την πλευρά των επιχειρήσεων που ήταν διατεθειμένες να πληρώσουν, πραγματοποιήθηκε, όπως αναφέρεται, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές περιστάσεις της υπόθεσης και λόγω του ότι οι καταναλωτές είχαν ιδιαίτερα πλεονεκτήματα που συνδέονταν με οικονομικό όφελος κατά τη δραστηριοποίησή τους στο συγκεκριμένο λιμάνι. Όφελος, το οποίο έπρεπε να ληφθεί υπόψη, αλλά ως αξία δεν μπορούσε με οικονομικά μέτρα, αριθμητικά, να υπολογιστεί.

Η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη τα όσα προαναφέρθηκαν παρατηρεί ότι οι νομικοί εκπρόσωποι δεν παρέθεσαν οποιαδήποτε επιχειρήματα προς υποστήριξη του ισχυρισμού τους ότι «η Επιτροπή παρέλειψε να εξετάσει αν η τιμή είναι δυσανάλογη προς την οικονομική αξία του προσφερόμενου προϊόντος», πέραν της αναφοράς τους ότι το φρέσκο γάλα έχει μεγαλύτερη αξία για τον καταναλωτή σε σύγκριση με το μακράς διάρκειας και ότι το φρέσκο σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα «*χαίρει της εκτίμησης και συνεπεία αυτού της προτίμησης του καταναλωτή*».

Σε σχέση με τον εν λόγω ισχυρισμό η Επιτροπή σημειώνει πως, πράγματι, η ιδιότητα του φρέσκου ενδεχομένως να προσδίδει επιπρόσθετη αξία στο γάλα **εν γένει**. Παρά ταύτα, όσον αφορά **ειδικότερα** στο σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα, η ιδιότητα αυτή δεν αποδείχτηκε να είναι ιδιαίτερα σημαντική για τους καταναλωτές. Σύμφωνα με τα όσα έχουν αναφερθεί, το σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα απευθύνεται κατά κύριο λόγο προς τα παιδιά και τους νέους και αποτελεί προϊόν που αγοράζεται συνήθως αυθόρμητα, από μικρά σημεία πώλησης, για κατανάλωση εκτός σπιτιού. Επίσης, όπως αποδεικνύεται από την οικονομική ανάλυση που διενεργήθηκε και παρατίθεται ανωτέρω, οι πωλήσεις του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος της Λανίτης είχαν, από την είσοδό τους στην αγορά και για το υπόλοιπο της περιόδου που εξετάστηκε, ανοδική πορεία, γεγονός που δεικνύει ότι η ομάδα καταναλωτών του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος δεν εστιάζει ιδιαίτερα στο κατά πόσο αυτό είναι φρέσκο ή μακράς διάρκειας ή/και υψηλής παστερίωσης. Για αυτό ακριβώς το λόγο, εξάλλου, σύμφωνα με την ισχύουσα νομολογία η κατηγορία του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος αποτελεί μία ξεχωριστή, ενιαία σχετική αγορά προϊόντος, ανεξάρτητα από τη θερμική επεξεργασία έκαστου προϊόντος που συγκαταλέγεται σε αυτή.

Στο σημείο αυτό η Επιτροπή επαναλαμβάνει τα όσα σχετικά αναφέρονται στην απόφαση της Ελληνικής Επιτροπής αριθμ.373/V/2007 όπου καθορίστηκε ότι η αγορά του

σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος αποτελεί διακριτή αγορά: «Τα σοκολατούχα γάλατα διατίθενται σε μορφή παστεριωμένου υψηλής παστερίωσης και μακράς διάρκειας. Ωστόσο οι κατηγορίες αυτές δεν αποτελούν διακριτές σχετικές αγορές, καθώς δεν διαφέρουν μεταξύ τους στα χαρακτηριστικά τους και στη σκοπούμενη χρήση τους, αφού καταναλώνονται ως ειδικά και συμπληρωματικά προϊόντα από ορισμένες κατηγορίες καταναλωτών (παιδιά, νέοι, άτομα, που δεν μπορούν να πιούν γάλα με την κανονική του μορφή)».

Σε κάθε περίπτωση, η θέση που υποβάλλεται από τους νομικούς εκπροσώπους ότι, η ιδιότητα του φρέσκου προσδίδει επιπρόσθετη αξία στα υπό αναφορά προϊόντα της Χαραλαμπίδης-Κρίστης υπονοώντας ότι για το λόγο αυτό αιτιολογείται η επιβαλλόμενη τιμή πώλησης, κατά την άποψη της Επιτροπής το γεγονός αυτό ουδόλως συνηγορεί αυτοδίκαια υπέρ της υψηλής τιμής χρέωσης. Αντίθετα, η εταιρεία, κατά την τιμολόγηση των υπό αναφορά προϊόντων της, θα έπρεπε να λαμβάνει δεόντως υπόψη ότι το φρέσκο γάλα αποτελεί βασικό προϊόν στην καθημερινή διατροφή του κύριου καταναλωτή προκειμένου οι επιβαλλόμενες τιμές πώλησης να είναι όσο το δυνατόν πιο προσιτές σε αυτόν. Ειδικότερα μάλιστα όταν τα εν προκειμένω προϊόντα ανήκουν σε μία αγορά η οποία πρωτίστως στοχεύει μία ιδιαίτερα ευαίσθητη ομάδα καταναλωτών, τα παιδιά, και τα οποία προϊόντα, ως έχει ήδη αναλυθεί, αποτελούν αντικείμενο αυθόρμητης κατανάλωσης από μικρά σημεία πώλησης.

Ούτως ή άλλως, αν οι ισχυρισμοί της εταιρείας επιβεβαιώνονταν, τότε αντίστοιχη τιμολογιακή πολιτική θα έπρεπε να εφαρμόζεται και στα υπόλοιπα προϊόντα που έχουν την ιδιότητα αυτή, κάτι το οποίο δεν επιβεβαιώνεται από την έρευνα που διενεργήθηκε εφόσον, για όλα τα υπόλοιπα – φρέσκα – υπό εξέταση προϊόντα (ήτοι, πλην των προϊόντων που εμπίπτουν στη σχετική αγορά του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος και του γάλακτος χωρίς λακτόζη) τα περιθώρια κέρδους των ετών 2010 – 2014 κυμάνθηκαν σε ποσοστά μεταξύ {...}%. Σημειώνεται ότι μοναδική εξαίρεση αποτελεί το φρέσκο γάλα PLUS 1,0 LT, όπου το περιθώριο κέρδους κατά τα έτη 2013 και 2014 ανήλθε σε ποσοστό {...}%. Παρά ταύτα, εφόσον το εν λόγω προϊόν, ως έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω, συγκαταλέγεται στη σχετική αγορά φρέσκου λευκού γάλακτος – όπου η εταιρεία δεν έχει δεσπόζουσα θέση – δεν εξετάστηκε περαιτέρω από την Επιτροπή.

Συνεπώς, αναφορικά με το θέμα του κατά πόσο η «υπερβολική» τιμολόγηση στην οποία προέβαινε η εμπλεκόμενη επιχείρηση είναι «μη δίκαιη»¹⁵⁸, η Επιτροπή αναφέρει ότι αυτό βασίζεται στην προαναφερθείσα νομολογία, τις σκέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του ΔΕΕ, το οποίο γενικά περιγράφει την υπερβολική τιμολόγηση ως μία τιμή η οποία έχει μεγάλη διαφορά σε σχέση με το υποκείμενο κόστος παραγωγής του προϊόντος (costs

¹⁵⁸ Βλ. σχετικά *supra*, *Scandlines Sverige AB/Port of Helsingborg* (COMP/A.36.568./D3), σκ.158.

incurred) αλλά και συγκρινόμενη με τις τιμές άλλων προϊόντων στην ίδια σχετική αγορά. Περαιτέρω αναφέρεται ότι ως υπερβολική τιμολόγηση περιγράφεται μια τιμή που είναι «υπερβολικά» πάνω από την τιμή που θα υφίστατο αν στην ίδια αγορά υπήρχε ανταγωνισμός (ανταγωνιστική αγορά). Σχετικά, το Δικαστήριο στην υπόθεση *United Brands* έθεσε το θέμα ως εξής: «*It is advisable therefore to ascertain whether the dominant undertaking has made use of the opportunities arising out of its dominant position in such a way to reap trading benefits which it would not have reaped if there had been normal and sufficiently effective competition.*»¹⁵⁹

Αναφερόμενη τέλος στον ισχυρισμό των νομικών εκπροσώπων περί μη δυνατότητας πρόσβασης τους σε ουσιώδη στοιχεία της έρευνας, η Επιτροπή επιθυμεί να υπογραμμίσει ότι κατά την κοινοποίηση της Έκθεσης Αιτιάσεων είχε προσκαλέσει την εμπλεκόμενη επιχείρηση όπως πραγματοποιήσει επιθεώρηση του διοικητικού φακέλου σε περίπτωση που το επιθυμούσε. Παρά ταύτα τέτοιο αίτημα δεν υποβλήθηκε προς την Επιτροπή, γεγονός που έγινε παραδεκτό και από τους νομικούς της εκπροσώπους κατά την προφορική διαδικασία οι οποίοι σημείωσαν επιπρόσθετα πως σε αυτό το στάδιο δεν τίθεται ζήτημα τέτοιου αιτήματος. Δεδομένης επομένως της μη υποβολής συγκεκριμένου αιτήματος προς επιθεώρηση του διοικητικού φακέλου, η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν εγείρεται οποιοδήποτε περαιτέρω ζήτημα επί τούτου.

Θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης αναφορικά με το κόστος παραγωγής της εταιρείας, ημερομηνίας 3/2/2020

Οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, αναφερόμενοι σε θέματα σχετικά με το κόστος παραγωγής της εταιρείας, ισχυρίστηκαν ότι εκ παραδρομής τα στοιχεία που είχαν αποσταλεί κατά την προκαταρκτική έρευνα συμπεριελάμβαναν, στον υπολογισμό των σταθερών, μεταβλητών και συνολικών εξόδων της, μόνο τα έξοδα παραγωγής του εργοστασίου ενώ, όπως πρόσθεσαν, τα κόστη δεν περιορίζονται μόνο σε αυτά. Υποστήριξαν δε ότι, «*το καλόπιστο αυτό λάθος προέκυψε λόγω λανθασμένης αντίληψης της Εταιρείας (η οποία δεν είχε τύχει νομικής συμβουλής) ως προς το τι ζητούσε η Επιτροπή με την αποστολή του ερωτηματολογίου της. Λόγω αυτού του λάθους και/ή παραδρομής δεν υπολογίστηκαν κατά τον υπολογισμό του κόστους πολύ σημαντικά κόστη της Εταιρείας τα οποία επηρεάζουν ουσιωδώς και το περιθώριο κέρδους της.*».

Οι νομικοί εκπρόσωποι ανέφεραν επιπρόσθετα τα ακόλουθα:

«*Εκτός από το κόστος για απώλειες και ζημιές, δεν συμπεριλήφθηκε στον κατάλογο με τα διάφορα συστατικά στοιχεία του κόστους που απέστειλε η Εταιρεία τα εμπορικά έξοδα*

¹⁵⁹ C 27/76 *United Brands Co and United Brands Continental Bv* κατά της Επιτροπής, σκ. 249.

(commercial expenses) π.χ. έξοδα {...} καθώς και τυχόν φορολόγηση (tax calculation) τα οποία συνυπολογίζονται ως ποσοστό επί του συνόλου των πωλήσεων της Εταιρείας [...]

Συγκεκριμένα, οι απώλειες και/ή ζημιές για κάθε προϊόν για το 2014 είναι οι ακόλουθες:

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΑΠΩΛΕΙΩΝ ΚΑΙ/Η ΖΗΜΙΩΝ

Προϊόντα	Σύνολο απωλειών και/ή ζημιών
Φρέσκο Γάλα DELACT 1,0 Lt x 8	{...}
Φρέσκο Γάλα Μπανάνας 330 ml x 60	{...}
Φρέσκο Γάλα Σοκολάτας 330 ml x 60	{...}
Φρέσκο Γάλα Σοκολάτας 250 ml x 60	{...}»

Ακολούθως, οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης παρέθεσαν πίνακα με το πραγματικό, όπως υποστήριξαν, περιθώριο κέρδους, στη βάση νέων υπολογισμών όπου λήφθηκαν υπόψη τα εν λόγω έξοδα, «τόσο πριν όσο και μετά την επιβολή της σχετικής φορολογίας»:

«ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΚΕΡΔΟΥΣ				
Προϊόντα	Μέση Σταθμισμένη Τιμή μετά την έκπτωση	Συνολικό μέσο κόστος	Περιθώριο κέρδους σύμφωνα με την Επιτροπή	Συνολικό πραγματικό περιθώριο κέρδους
Φρέσκο Γάλα Delact 1,0 Lt x 8	{...}	{...}	{...}%	{...}%
Φρέσκο Γάλα Μπανάνας 330ml x 60	{...}	{...}	(60-70)%	(30-40)%
Φρέσκο Γάλα Σοκολάτας 330ml x 60	{...}	{...}	(50-60)%	(10-20)%
Φρέσκο Γάλα Σοκολάτας 250ml x 60	{...}	{...}	(60-70)%	(30-40)%»

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Η Επιτροπή, εξετάζοντας τις πιο πάνω θέσεις των νομικών εκπροσώπων, διαπιστώνει εν πρώτοις ότι ο ως άνω πίνακας που παρέθεσαν οι νομικοί εκπρόσωποι παρουσιάζει ποσοστά περιθωρίου κέρδους τα οποία είναι κατά πολύ χαμηλότερα από αυτά που υπολογίστηκαν από την ίδια. Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή κρίνει σημαντικό να υπογραμμίσει ότι κατά τον υπολογισμό του περιθωρίου κέρδους στις υπό εξέταση σχετικές αγορές προϊόντος είχε συμπεριλάβει το σύνολο των εξόδων, σταθερών και μεταβλητών, όπως αυτά είχαν αποσταλεί από την ίδια την εταιρεία κατά την προκαταρκτική έρευνα.

Η Επιτροπή κρίνει επίσης σημαντικό να αναφέρει ότι, σε κάθε περίπτωση, η αντιπαραβολή των πιο πάνω στοιχείων, τα οποία υποβάλλονται κατά το στάδιο της υποβολής παρατηρήσεων επί της Έκθεσης Αιτιάσεως, με αυτά στα οποία βασίστηκαν οι αρχικοί της υπολογισμοί δεν είναι εφικτή. Ο λόγος εναπόκειται στο ότι τα αρχικά στοιχεία είχαν

υποβληθεί στη μορφή **σταθερών και μεταβλητών εξόδων** και όχι ανά κατηγορία εξόδων (π.χ. εμπορικά, διανομής, λειτουργικά, κλπ).

Διευκρινίζεται ειδικότερα ότι η σύγκριση των στοιχείων που είχαν αποσταλεί αρχικά με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στις ετήσιες εξελεγμένες Οικονομικές Καταστάσεις δεν είναι εφικτή, για τους εξής λόγους: Τα στοιχεία που είχαν αρχικώς αποσταλεί από την εταιρεία είχαν παρουσιασθεί σε πίνακες που καταρτίστηκαν στο πλαίσιο της προκαταρκτικής έρευνας, οι οποίοι ζητούσαν μέσο σταθερό και μέσο μεταβλητό κόστος. Σε αντίθεση, τα έξοδα που παρουσιάζονται στις Οικονομικές Καταστάσεις της εταιρείας αναλύονται ως κόστος πωλήσεων, έξοδα διοίκησης, έξοδα διανομής και πωλήσεων, και άλλα. Παρά ταύτα, ακόμα και στην περίπτωση που παρουσιάζονταν με τον ίδιο τρόπο (δηλαδή σταθερά και μεταβλητά), το σύνολο των εξόδων που παρουσιάζονται στις Οικονομικές Καταστάσεις είναι μεγαλύτερο, καθώς αφορά το σύνολο των προϊόντων της εταιρείας όπως χαλούμι, ραβιόλες, γιαούρτι, κρέμα γάλακτος, κλπ., ενώ τα στοιχεία που είχαν υποβληθεί από την εταιρεία κατά την προκαταρκτική έρευνα αφορούν αποκλειστικά τα προϊόντα τα οποία αποτέλεσαν το αντικείμενο της προκείμενης αυτεπάγγελτης έρευνας της Επιτροπής.

Όπως επίσης διαπιστώνεται από την Κατάσταση που επισυνάπτεται ως Συνημμένο 3 στις γραπτές θέσεις των νομικών εκπροσώπων της Χαραλαμπίδης-Κρίστης με τίτλο «*Damaged/Expired/Free/Stocktakes Report, For the years 2014 and 2013*», ημερομηνίας 3/2/2020, τα ποσοστά των εν λόγω εξόδων (ως προς το σύνολο των πωλήσεων) για το 2013 είναι πολύ χαμηλότερα από αυτά του 2014. Παρόλα αυτά, σχετική αναφορά γίνεται μόνο σε αυτά του 2014. Συγκεκριμένα και εξ' όσων προκύπτει από το Συνημμένο 3, όλα τα προϊόντα σημείωσαν αρκετά χαμηλότερα ποσοστά ζημιών και/ή απωλειών για το έτος 2013. Το γεγονός αυτό διαφαίνεται και στον πιο κάτω πίνακα 34 που κατήρτισε η Επιτροπή, στη βάση των στοιχείων του Συνημμένου 3, ως εξής:

Πίνακας 34

Προϊόντα	Σύνολο απωλειών και/ή ζημιών για το 2014	Σύνολο απωλειών και/ή ζημιών για το 2013
	%	%
Φρέσκο γάλα DELACT 1,0 Lt x 8	{...}	{...}
Φρέσκο γάλα μπανάνας 330ml x 60	{...}	{...}
Φρέσκο γάλα σοκολάτας 330ml x 60	{...}	{...}
Φρέσκο γάλα σοκολάτας 250ml x 60	{...}	{...}

Επιπρόσθετα των όσων ήδη αναλύονται ανωτέρω, η Επιτροπή κρίνει επίσης σημαντικό να αναφερθεί στη συμπερίληψη, που επιχειρείται από τους νομικούς εκπροσώπους, των εξόδων φορολογίας (εταιρικού φόρου και αμυντικής εισφοράς επί μερισμάτων) και να τονίσει ότι τα έξοδα αυτά δεν δύναται να λαμβάνονται υπόψη κατά τον υπολογισμό του περιθωρίου

κέρδους καθότι, μεταξύ άλλων, η συμπερίληψη τέτοιων δαπανών κατά τη διενέργεια κοστολογικής ανάλυσης δεν αποτελεί βέλτιστη λογιστική πολιτική.

Η Επιτροπή, υπό το φως των ως άνω θέσεων που αναπτύχθηκαν από τους νομικούς εκπροσώπους της Χαραλαμπίδης-Κρίστης και την υποβολή από μέρος τους επιπρόσθετων στοιχείων για τα εταιρικά έξοδα, τα οποία, ως ανέφεραν, εκ λάθους δεν υποβλήθηκαν κατά το στάδιο της προκαταρκτικής έρευνας, έκρινε πως, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα συμπεράσματά της βασίζονται στα πραγματικά γεγονότα και ακριβή στοιχεία της υπόθεσης, και λαμβανομένου υπόψη ότι η μη υποβολή του συνόλου των υπό αναφορά δαπανών της εταιρείας έγινε στη βάση λάθους, καθίσταται επάναγκες να εξακριβωθούν όλα τα αφορώντα την υπόθεση πραγματικά στοιχεία. Προς τούτο, η Επιτροπή αποφάσισε να απευθύνει σχετικά ερωτήματα στην εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης ούτως ώστε να της δοθεί η ευκαιρία να τεκμηριώσει τους ισχυρισμούς της, όπως αυτοί καταγράφονται ανωτέρω.

Συγκεκριμένα, κατά τη συνεδρία της ημερομηνίας 15/4/2020, η Επιτροπή ομόφωνα αποφάσισε όπως αποσταλούν στη Χαραλαμπίδης-Κρίστης ερωτήματα, ώστε να δοθούν οι απαραίτητες διευκρινίσεις αναφορικά με το θέμα που τίγεται τόσο στις γραπτές τους παρατηρήσεις ημερομηνίας 3/2/2020 όσο και στις αναφορές τους κατά την ενώπιον της Επιτροπής προφορική διαδικασία στις 6/2/2020, για καλόπιστο λάθος στους υπολογισμούς του κόστους παραγωγής σε αναφορά με την ερώτηση που είχε αρχικά σταλθεί στις 13/3/2015 (ερώτημα αρ.18) στο πλαίσιο της προκαταρκτικής έρευνας της υπόθεσης. Η Επιτροπή, κατά την εν λόγω συνεδρία της, σημείωσε ότι το εν λόγω ερώτημα αφορούσε την παροχή πληροφοριών για κάθε πελάτη της εταιρείας, ξεχωριστά ανά υπό εξέταση προϊόν και ανά έτος, από το 2008 έως και το 2014, για τα ακόλουθα στοιχεία: μέση τιμή πώλησης, μέση έκπτωση, μέσο σταθερό και μέσο μεταβλητό κόστος και μέσο συνολικό κόστος.

Η σχετική επιστολή που αποστάληκε στη Χαραλαμπίδης-Κρίστης φέρει ημερομηνία 16/4/2020.

Θέσεις- Απαντήσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, ημερομηνίας 22/5/2020

Οι νομικοί εκπρόσωποι της εταιρείας, με επιστολή τους ημερομηνίας 22/5/2020, απαντώντας στα διευκρινιστικά ερωτήματα της Επιτροπής, υποστήριξαν τα εξής:

Στοιχεία κόστους που υποβλήθηκαν από τη Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Σε σχέση με το ότι στα αρχικά στοιχεία που είχαν αποσταλεί στην Επιτροπή, ημερομηνίας 28/5/2015, είχαν ληφθεί υπόψη μόνο τα έξοδα παραγωγής του εργοστασίου, οι νομικοί εκπρόσωποι υποστήριξαν, μεταξύ άλλων, ότι το «καλόπιστο λάθος», κατά το χαρακτηρισμό

τους, που έγινε δεν προκύπτει από τους πίνακες που είχαν αποσταλεί στις απαντήσεις της εταιρείας στις 28/5/2015 (στο πλαίσιο απάντησης στο ως άνω ερ. 18), υποστηρίζοντας παράλληλα ότι το εν λόγω ερώτημα δεν διευκρίνιζε ποια κόστη ή/και στοιχεία θα έπρεπε να περιληφθούν στον υπολογισμό του μέσου σταθερού, μέσου μεταβλητού και μέσου συνολικού κόστους.

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Καταρχάς, η Επιτροπή κρίνει ότι τα ερωτήματα που είχαν τεθεί προς την εταιρεία ήταν αναλυτικά και λεπτομερή.

Ειδικότερα, με το ερώτημα 18 του ερωτηματολογίου ημερομηνίας 13/3/2015 που είχε σταλεί κατά την προκαταρκτική έρευνα, είχε ζητηθεί από την εταιρεία να συμπληρώσει πίνακες οι οποίοι να παρουσιάζουν μεταξύ άλλων τις στήλες: **μέσο σταθερό κόστος, μέσο μεταβλητό κόστος και μέσο συνολικό κόστος, για τα έτη 2008-2014.**

Η Επιτροπή έχει τη γνώμη ότι το ερώτημα αυτό αναφέρεται ξεκάθαρα στο κόστος που επωμίζεται η εταιρεία για τη διάθεση των εν λόγω προϊόντων στην ολόκληρη του και ότι οποιαδήποτε διευκρίνιση ή αναφορά στις διάφορες κατηγορίες κόστους ανά είδος (π.χ. κόστος παραγωγής, κόστος διανομής και πωλήσεων, κόστος διαχείρισης κλπ) ήταν μη αναγκαία, εφόσον η συμπερίληψη των εν λόγω ποσών ήταν αυτονόητη.

Πραγματικές δαπάνες της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Στη συνέχεια της επιστολής τους οι νομικοί εκπρόσωποι παρέθεσαν πίνακα από τον οποίο προκύπτουν τα έξοδα παραγωγής του εργοστασίου, προς υποστήριξη της θέσης τους ότι στους πίνακες στο Συνημμένο 8 είχαν περιληφθεί μόνο τα έξοδα παραγωγής. Υποστήριξαν επίσης ότι, εκτός από τα έξοδα παραγωγής η εταιρεία έχει διάφορα άλλα έξοδα όπως εμπορικά και λειτουργικά, τη φορολογία, καθώς και κόστη από ληγμένα προϊόντα τα οποία δεν πωλούνται και καταστρέφονται.

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Στον πίνακα «Analysis of Production Full Cost Per Litre For the Years 2013 and 2014», που υποβλήθηκε με τις απαντήσεις της εταιρείας ημερομηνίας 22/5/2020, περιλαμβάνεται στήλη με τίτλο «type» στην οποία αναγράφεται το είδος του κόστους. Εν αντιθέσει, οι καταστάσεις οι οποίες είχαν σταλεί στις 28/5/2015 (Συνημμένο 8 των απαντήσεων της εταιρείας) δεν παρουσιάζουν στήλη η οποία να αναφέρεται στο είδος του κόστους. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή δεν ήταν σε θέση να γνωρίζει κατά πόσο τα στοιχεία κόστους που είχαν αρχικά σταλεί αφορούσαν μόνο το κόστος παραγωγής.

Η Επιτροπή, για να διασφαλίσει δίκαιη αντιμετώπιση της εταιρείας και για να μην εγερθούν αμφιβολίες ως προς τον αντικειμενικό χειρισμό της επιχείρησης, αποδέχτηκε να εξετάσει τα επιπρόσθετα στοιχεία που υπέβαλε η εταιρεία.

Εκ των υστέρων, και όπως διαπιστώνεται από τον εν λόγω πίνακα, τα κόστη που συμπεριλήφθηκαν σε αυτόν αφορούν μόνο κόστη παραγωγής/ εργοστασίου, αφού οι περιγραφές στη στήλη «type» αναφέρονται σε κόστη όπως {...}.

Βάση καταμερισμού κόστους

Ακολουθως, αναφερόμενοι στο θέμα της βάσης καταμερισμού που ακολουθήθηκε και στην παροχή ανάλυσης αναφορικά με όλα τα κόστη που καταμερίστηκαν στα προϊόντα: Γάλα Delact 1,0 Lt * 8, Φρέσκο Γάλα Μπανάνας 330ml * 60, Φρέσκο Γάλα Σοκολάτας 330ml * 60 και Φρέσκο Γάλα Σοκολάτας 250ml για τα έτη 2013 και 2014, οι νομικοί εκπρόσωποι παρέθεσαν σχετικό παράρτημα με πίνακες στους οποίους γίνεται ανάλυση του τρόπου υπολογισμού των περιθωρίων κέρδους της Χαραλαμπίδης-Κρίστης.

Σε ότι αφορά τη συμπερίληψη του εταιρικού φόρου και της έκτακτης αμυντικής εισφοράς επί των μερισμάτων στην κοστολόγηση των προϊόντων της εταιρείας, οι νομικοί εκπρόσωποι υποστήριξαν ότι το καθαρό κέρδος προκύπτει μετά την αφαίρεση των φόρων και κατά συνέπεια, η μη συμπερίληψη αυτού στους υπολογισμούς δεν θα αντανakλούσε την πραγματική εικόνα. Εισηγήθηκαν μάλιστα πως σε περίπτωση αμφιβολίας, η Επιτροπή θα μπορούσε ίσως να παραπέμψει σχετικό ερώτημα στο ΔΕΕ, στο πλαίσιο του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Το ποσοστό των εξόδων πωλήσεως και διανομής ως προς τα έσοδα της εταιρείας υπολογίστηκε με βάση τα συνολικά έξοδα πωλήσεως και διανομής όπως αυτά εμφανίζονται στις εξελεγμένες οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας για το έτος 2013 και τις πρόχειρες οικονομικές καταστάσεις του 2014. Το ποσό των πωλήσεων δεν συνάδει με τις οικονομικές καταστάσεις για το λόγο ότι η εταιρεία κατά τον υπολογισμό αυτό βασίστηκε στις εγχώριες πωλήσεις ενώ οι οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν συνολικές πωλήσεις. Το ποσοστό των εξόδων πωλήσεως και διανομής ανέρχεται σε {...}. Τα έξοδα διαχείρισης ανέρχονται σε {...}. Παρόλα αυτά, πολλά από τα έξοδα θα έπρεπε να είχαν κατανεμηθεί στις συνολικές πωλήσεις και όχι μόνο στις εγχώριες πωλήσεις, γεγονός το οποίο θα οδηγούσε σε μικρότερα ποσοστά και ως εκ τούτου μεγαλύτερο περιθώριο κέρδους από αυτό που υπολογίζει η εταιρεία. Ως εκ τούτου η Επιτροπή δεν αποδέχεται τα πιο πάνω ποσοστά.

Επίσης, η κατανομή αυτή έγινε βάσει της παραδοχής της εταιρείας ότι τα πιο πάνω έξοδα, τα οποία είναι έμμεσα, κατανέμονται στα διάφορα προϊόντα της με την ίδια βαρύτητα ενώ στην πραγματικότητα ορισμένα έξοδα επηρεάζουν με διαφορετική βαρύτητα τα διάφορα προϊόντα. Παρόλα αυτά, η Επιτροπή κατανοεί ότι ένας τέτοιος διαχωρισμός εμπεριέχει δυσκολία/περιπλοκότητα και ως εκ τούτου αποδέχεται την κατανομή των εξόδων αυτών με την ίδια βαρύτητα σε όλα τα προϊόντα.

Σχετικά με τα κόστη καταστροφής ληγμένων και μη διαθέσιμων προς πώληση προϊόντων, η Επιτροπή σημειώνει ότι τα ποσά αυτά δεν μπορούν να συμφιλιωθούν με τις εξελεγμένες Οικονομικές Καταστάσεις.

Όσον αφορά στη συμπερίληψη φορολογικών επιβαρύνσεων στα έξοδα της εταιρείας, η Επιτροπή θεωρεί ότι ο εταιρικός φόρος και η έκτακτη αμυντική εισφορά επί μερισμάτων δεν συνιστούν κόστος για αυτήν. Ο εταιρικός φόρος υπολογίζεται βάσει συντελεστή φορολογίας επί των κερδών της και η άμυνα επί μερισμάτων υπολογίζεται με τον ίδιο τρόπο στο ποσό των μερισμάτων που κατανέμονται στους μετόχους. Η επιβολή φορολογίας είναι αποτέλεσμα της κερδοφορίας ή μη της εταιρείας και ως εκ τούτου δεν λογίζεται στα έξοδα και στον υπολογισμό κερδοφορίας. Σε αντίθετη περίπτωση, οι οποιεσδήποτε αυξομειώσεις στους φόρους θα μετακυλιόνταν στην τιμή του τελικού προϊόντος και κατ' επέκταση στους καταναλωτές. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή κρίνει ότι η φορολογία δεν δύναται να ληφθεί υπόψη κατά τον υπολογισμό του περιθωρίου κέρδους.

Ως εκ τούτων, η Επιτροπή ομόφωνα αποφάσισε όπως αποσταλούν επιπρόσθετα ερωτήματα προς την εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης, προκειμένου να διευκρινιστούν τα εξής ζητήματα τα οποία προκύπτουν: (α) ο λόγος για τον οποίο μέρος των διοικητικών εξόδων για το έτος 2014, παρά το ότι αφορούσαν στις συνολικές πωλήσεις, εντούτοις η κατανομή έγινε μόνο με βάση τις εγχώριες πωλήσεις της εταιρείας, και (β) το λόγο για τον οποίο ενώ αρχικά η εταιρεία είχε αποδεχτεί τη μέση σταθμισμένη τιμή πώλησης €{...} που υπολογίστηκε από την Επιτροπή για το «Φρέσκο Γάλα Σοκολάτας 250 ml», εκ των υστέρων (επιστολή 22/5/2020) προέβη σε αναθεωρημένο υπολογισμό €{...}.

Η σχετική επιστολή αποστάληκε στη Χαραλαμπίδης-Κρίστης στις 9/6/2020.

Θέσεις-Απαντήσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, ημερομηνίας 2/7/2020

Οι απαντήσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης λήφθηκαν στις 2/7/2020, αφού προηγουμένως είχε εγκριθεί αίτημα για παράταση της αρχικής προθεσμίας που είχε δοθεί.

Σε αυτές, οι νομικοί της εκπρόσωποι υποστήριξαν πως, ο λόγος που η κατανομή έγινε με βάση τις εγχώριες πωλήσεις και όχι τις συνολικές εναπόκειται στο ότι οι δαπάνες για πωλήσεις στο εξωτερικό είναι πολύ μικρότερες σε σχέση με αυτές τις εγχώριες αγορές.

Υποστήριξαν μάλιστα ότι οι δαπάνες για πωλήσεις στο εξωτερικό αφαιρέθηκαν από τα συνολικά ποσά των εξόδων Πώλησης και Διανομής, προκειμένου να παραμείνει μόνο το ποσό για την εγχώρια αγορά.

Όπως περαιτέρω ισχυρίστηκαν, οι πωλήσεις εξωτερικού {...}.

Πρόσθεσαν επίσης ότι οι πωλήσεις στην εγχώρια αγορά απαιτούν {...}. Διευκρίνισαν μάλιστα ότι τα έξοδα εξαγωγών φαίνονται ξεχωριστά στους εξελεγμένους λογαριασμούς της εταιρείας και δεν συμπεριλήφθηκαν στα έξοδα της εγχώριας αγοράς, για αυτό και αφαιρέθηκαν από το συνολικό κόστος Πώλησης και Διανομής.

Σε σχέση με τα διοικητικά έξοδα, οι νομικοί εκπρόσωποι ανέφεραν ότι ένα ποσοστό αυτών αντιστοιχεί στις εξαγωγές και επομένως έχει αφαιρεθεί με αποτέλεσμα να παραμείνει αυτό που αντιστοιχεί στις εγχώριες πωλήσεις. Ο χειρισμός αυτός, όπως υποστήριξαν, βασίζεται στο ότι οι δαπάνες που εντάσσονται στα διοικητικά έξοδα έχουν άμεση σχέση με τη διαχείριση και υποστήριξη της εγχώριας αγοράς, ενώ το τμήμα εξαγωγών απορροφά {...} κόστη από αυτά τα έξοδα. Όπως ειδικότερα υποστήριξαν: «*To [...] των administration expenses το οποίο έχει κατανεμηθεί στις πωλήσεις εξαγωγών είναι το απόλυτο maximum ποσοστό που δικαιολογείται να κατανεμηθεί υπό τις περιστάσεις*», καταλήγοντας στο ότι εάν η κατανομή διενεργείτο επί των συνολικών πωλήσεων η εικόνα δεν θα ανταποκρίνετο στην πραγματικότητα.

Αναφορικά με το ζήτημα της μέσης σταθμισμένης τιμής πώλησης €{...} που είχε υπολογισθεί από την Επιτροπή, στη βάση των στοιχείων που είχαν αρχικά αποσταλεί από την εταιρεία στις 5/12/2016, για την κατηγορία «Φρέσκο Γάλα Σοκολάτας 250ml» και το ότι στις απαντήσεις τους, ημερομηνίας 22/5/2020, προέβησαν σε αναθεωρημένο υπολογισμό της τιμής αυτής σε €{...}, οι νομικοί εκπρόσωποι απάντησαν τα εξής: «*Πράγματι στις παρατηρήσεις της Εταιρείας επί της Έκθεσης Αιτιάσεων της Επιτροπής ημερομηνίας 03.02.2020, στο Συνημμένο 4 η μέση σταθμισμένη τιμή πώλησης για το Φρέσκο Γάλα Σοκολάτας 250ml φαίνεται να είναι €{...}, τιμή η οποία φυσικά είναι λανθασμένη. Σημειώνεται ότι για το Φρέσκο Γάλα Σοκολάτας 330ml η μέση σταθμισμένη τιμή πώλησης με βάση το Συνημμένο 4 είναι €{...} δηλαδή κατά 8 σεντ χαμηλότερη παρά το ότι στη συσκευασία αυτή υπάρχει περισσότερη ποσότητα (330ml αντί 250ml).*».

Οι νομικοί εκπρόσωποι ανέφεραν επιπρόσθετα ότι η τιμή €{...} που δόθηκε στις παρατηρήσεις τους επί της Έκθεσης Αιτιάσεων είναι λανθασμένη και ότι για αυτό το λόγο, με την επιστολή τους ημερομηνίας 22/5/2020, προέβησαν στη σχετική διόρθωση.

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Σε σχέση με τις ανωτέρω θέσεις-απαντήσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης η Επιτροπή παρατηρεί τα εξής:

i. Έξοδα Πώλησης και Διανομής

Όσον αφορά στην κατανομή των εξόδων Πώλησης και Διανομής (Selling and Distribution expenses) διαπιστώνεται ότι η Χαραλαμπίδης-Κρίστης εμμένει στην άποψη ότι οι δαπάνες αυτές, που ανέρχονται στα €{...} για το 2013 και €{...} για το 2014 (εκτός από τα export expenses ύψους €{...} για το 2013 και €{...} για το 2014), αφορούν μόνο τις εγχώριες πωλήσεις και ως εκ τούτου κατανεμήθηκαν μόνο σε αυτές. Παρόλα αυτά, η Επιτροπή θεωρεί ότι αρκετά από τα έξοδα αυτά αφορούν και τις πωλήσεις εξωτερικού, όπως, για παράδειγμα, έξοδα διαφήμισης, έξοδα μη ανακτήσιμων οφειλών και έξοδα για προμήθειες, ως διαφαίνεται και από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου.

Η εταιρεία θα έπρεπε να κατανείμει ένα ποσοστό των εξόδων αυτών και στις πωλήσεις εξωτερικού αφού οι πωλήσεις αυτές στηρίζονται στις υποδομές που βρίσκονται στην Κύπρο και χωρίς αυτές δεν θα ήταν σε θέση να προβαίνει σε εξαγωγές.

ii. Κατανομή διοικητικών εξόδων

Όπως παρατηρείται, η εμπλεκόμενη επιχείρηση Χαραλαμπίδης-Κρίστης εμμένει στη θέση ότι τα διοικητικά έξοδα αφορούν κατά {...}% τις εξαγωγές και κατά {...}% τις εγχώριες πωλήσεις. Όπως συγκεκριμένα αναφέρθηκε από τους νομικούς της εκπροσώπους: «**η κατανομή έγινε με βάση τις εγχώριες πωλήσεις αφού αφαιρέθηκε ένα ποσοστό {...}% το οποίο αντιστοιχεί στις εξαγωγές.**».

Παρόλα αυτά, η Επιτροπή θεωρεί ότι, εφόσον οι πωλήσεις στο εξωτερικό γίνονται επί τακτικής βάσεως, τότε θα πρέπει να κατανεμηθούν σε όλα τα προϊόντα ανεξαιρέτως. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς που διενήργησε η Επιτροπή, το ποσοστό των εγχώριων πωλήσεων ως προς τις συνολικές πωλήσεις ανέρχεται {...}.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι τα διοικητικά έξοδα θα έπρεπε να κατανεμηθούν σε όλα τα προϊόντα, είτε αυτά επρόκειτο να πωληθούν στην εγχώρια αγορά είτε στο εξωτερικό. Ως εκ τούτου, η κατανομή αυτών στις εγχώριες πωλήσεις θα έπρεπε να γίνει στη βάση των ως άνω ποσοστών και όχι στη βάση του υποθετικού ποσοστού {...}% που υπέβαλε η εμπλεκόμενη επιχείρηση και για το οποίο δεν παρείχε καμία επεξήγηση ως προς τον τρόπο με τον οποίο αυτό υπολογίστηκε.

Σημειώνεται ότι, η ορθότερη κατανομή τόσο των εξόδων πώλησης και διανομής όσο και των διοικητικών εξόδων θα οδηγούσε σε χαμηλότερο μέσο κόστος και ως εκ τούτου, σε υψηλότερο περιθώριο κέρδους.

iii. Υπολογισμός μέσης σταθμισμένης τιμής πώλησης

Η Επιτροπή σημειώνει ότι το ποσό των €{...}, το οποίο αντιπροσωπεύει τη μέση σταθμισμένη τιμή μετά τις εκπτώσεις για το σοκολατούχο γάλα συσκευασίας 250ml, υπολογίστηκε όπως και για όλα τα άλλα προϊόντα, βάσει του Συνημμένου 8 που είχε αποσταλεί από τη Χαραλαμπίδης-Κρίστης.

Ειδικότερα, η Επιτροπή, αφού υπολόγισε την τιμή ανά προϊόν, αποφάσισε, για σκοπούς ομοιόμορφης σύγκρισης, να μετατρέψει τις τιμές αυτές ανά λίτρο. Αυτό έγινε αποκλειστικά για σκοπούς παρουσίασης και για σύγκριση με τις τιμές της εταιρείας Λανίτης, τα στοιχεία της οποίας παρουσιάζονταν ανά λίτρο και όχι ανά συσκευασία. Κατά την κρίση της Επιτροπής αυτό δεν επηρεάζει τον υπολογισμό περιθωρίου κέρδους. Για παράδειγμα, όσον αφορά προϊόντα τα οποία διατίθενται σε συσκευασία ενός λίτρου, όπως πχ τα προϊόντα φρέσκου λευκού γάλακτος, η τιμή και το κόστος τους παρέμειναν τα ίδια. Για προϊόντα όπως το σοκολατούχο / αρωματισμένο γάλα, τα οποία διατίθεντο σε συσκευασίες των 250 ml και 330 ml, η τιμή και το κόστος ανά συσκευασία μετατράπηκαν σε τιμή και κόστος ανά λίτρο.

Η Επιτροπή τονίζει ότι κανένα λάθος δεν έγινε κατά τη μετατροπή της τιμής από το τεμάχιο των 250 ml σε λίτρο, όπως ισχυρίζεται η εμπλεκόμενη επιχείρηση. Η τιμή μετά την έκπτωση υπολογίστηκε με βάση τα στοιχεία που είχαν προσκομισθεί από τη Χαραλαμπίδης-Κρίστης τα οποία ήταν κατηγοριοποιημένα ανά είδος προϊόντος, και η στάθμιση της τιμής μετά την έκπτωση έγινε με βάση την ποσότητα που πωλήθηκε σε κάθε πελάτη. Δηλαδή, η τιμή που δόθηκε σε κάποιον πελάτη στον οποίο πωλήθηκε περισσότερη ποσότητα είχε περισσότερη βαρύτητα στον μέσο όρο της τιμής από κάποιον πελάτη στον οποίο είχε πωληθεί μικρότερη ποσότητα.

Ως εκ των ανωτέρω, η μέση σταθμισμένη τιμή μετά την έκπτωση για τα έτη 2013 και 2014 ανερχόταν, για μεν το σοκολατούχο γάλα συσκευασίας 250ml σε €{...}, για δε το σοκολατούχο γάλα συσκευασίας 330ml σε €{...}. Ο υπολογισμός της Επιτροπής κατέληξε επομένως σε υψηλότερη μέση σταθμισμένη τιμή μετά την έκπτωση για τη συσκευασία των 330ml από αυτή των 250ml.

Μετατρέποντας την τιμή αυτή σε τιμή **ανά λίτρο**, προκύπτει ότι για το σοκολατούχο γάλα 250ml η τιμή ανά λίτρο είναι υψηλότερη από την αντίστοιχη τιμή για το σοκολατούχο γάλα

330ml¹⁶⁰. Δηλαδή, ανά λίτρο, η μικρότερη συσκευασία στοιχίζει περισσότερο από τη μεγαλύτερη. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή απορρίπτει τον ισχυρισμό ότι ενδεχόμενα να έγινε λάθος υπολογισμός, κάτι που δεν έχει μάλιστα αποδειχτεί από την εμπλεκόμενη επιχείρηση.

iv. Φορολογικές επιβαρύνσεις

Όσον αφορά, τέλος, στο θέμα της συμπερίληψης του εταιρικού φόρου και της άμυνας επί μερισμάτων στην κοστολόγηση των προϊόντων, η Επιτροπή τονίζει ότι δεν υπάρχει λογιστικό πρότυπο στο οποίο να αναφέρεται ξεκάθαρα κατά πόσον οποιεσδήποτε φορολογικές υποχρεώσεις της εταιρείας δύνανται να συμπεριληφθούν σε κοστολόγηση. Ως γνωστόν, οι φορολογικές υποχρεώσεις του έτους εκπίπτουν αναδρομικά μετά τον υπολογισμό της κερδοφορίας και όχι από την αρχή του έτους. Ως εκ τούτου, θα ήταν αδύνατο η εταιρεία να γνωρίζει από πριν τις φορολογικές της υποχρεώσεις για σκοπούς κοστολόγησης.

Κατάληξη

Υπό το φως τω ανωτέρω, η Επιτροπή, έχοντας συνεκτιμήσει τα στοιχεία που υποβλήθηκαν από την εμπλεκόμενη επιχείρηση στις γραπτές της παρατηρήσεις επί της Έκθεσης Αιτιάσεων και στις απαντητικές της επιστολές με ημερομηνίες 22/5/2020 και 2/7/2020, προέβη εκ νέου σε υπολογισμούς των περιθωρίων κέρδους της εταιρείας για τα προϊόντα που εμπíπτουν στις σχετικές αγορές (α) σοκολατούχου/αρωματισμένου γάλακτος και (β) γάλακτος χωρίς λακτόζη, στους οποίους λήφθηκαν υπόψη τα επιπρόσθετα στοιχεία κόστους τα οποία δεν είχαν ληφθεί υπόψη στους αρχικούς της υπολογισμούς.

Τα αποτελέσματα των εν λόγω αναθεωρημένων υπολογισμών παρουσιάζονται στον πίνακα 35 που ακολουθεί:

¹⁶⁰ Η μετατροπή σε τιμή ανά λίτρο έγινε με τη «μέθοδο των τριών», στη βάση του ενός λίτρου = 1,000 ml. Επομένως:

2013:

$$\text{€}\{\dots\} \times (1,000 \text{ ml} / 250\text{ml}) = \text{€}\{\dots\}$$

$$\text{€}\{\dots\} \times (1,000 \text{ ml} / 330 \text{ ml}) = \text{€}\{\dots\}$$

2014:

$$\text{€}\{\dots\} \times (1,000 \text{ ml} / 250\text{ml}) = \text{€}\{\dots\}$$

$$\text{€}\{\dots\} \times (1,000 \text{ ml} / 330 \text{ ml}) = \text{€}\{\dots\}$$

Πίνακας 35

Προϊόντα	Περιθώριο κέρδους μετά το κόστος παραγωγής	Ληγμένα & Κατεστραμμένα	Selling & Distribution Expenses (Per Audited Accounts)	Admin Expenses (Per Audited Accounts)	Τελικό περιθώριο κέρδους
2014					
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ DELACT 1,0 LT X8			[...]		
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΜΠΑΝΑΝΑΣ 330ML X60					(40-50)%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΣΟΚΟΛΑΤΑΣ 250ML X60			[...]		(40-50)%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΣΟΚΟΛΑΤΑΣ 330ML X60					(20-30)%
2013					
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ DELACT 1,0 LT X8			[...]		
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΜΠΑΝΑΝΑΣ 330ML X60					(40-50)%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΣΟΚΟΛΑΤΑΣ 250ML X60			[...]		(40-50)%
ΦΡΕΣΚΟ ΓΑΛΑ ΣΟΚΟΛΑΤΑΣ 330ML X60					(30-40)%
2012					
ΓΑΛΑ ΧΩΡΙΣ ΛΑΚΤΟΖΗ			[...]		
ΣΟΚΟΛΑΤΟΥΧΟ/ΑΡΩΜΑΤΙΣΜΕΝΟ ΓΑΛΑ					(30-40)%
2011					
ΓΑΛΑ ΧΩΡΙΣ ΛΑΚΤΟΖΗ			[...]		
ΣΟΚΟΛΑΤΟΥΧΟ/ΑΡΩΜΑΤΙΣΜΕΝΟ ΓΑΛΑ					(40-50)%
2010					
ΓΑΛΑ ΧΩΡΙΣ ΛΑΚΤΟΖΗ			[...]		
ΣΟΚΟΛΑΤΟΥΧΟ/ΑΡΩΜΑΤΙΣΜΕΝΟ ΓΑΛΑ					(40-50)%

Όπως διαπιστώνεται, με βάση τους νέους υπολογισμούς της Επιτροπής, τα περιθώρια κέρδους των ετών 2010 – 2014 για τα προϊόντα που εμπίπτουν στις υπό αναφορά σχετικές αγορές παρουσιάζονται μειωμένα.

Ειδικότερα, για τα προϊόντα που εμπίπτουν στη σχετική αγορά σοκολατούχου/αρωματισμένου γάλακτος τα περιθώρια κέρδους των ετών 2013 – 2014 καθορίζονται ως εξής:

- (α) Φρέσκο Γάλα Μπανάνας 330ml: (40-50)% το 2013 και (40-50)% το 2014.
- (β) Φρέσκο Γάλα Σοκολάτας 250ml: (40-50)% το 2013 και (40-50)% το 2014.
- (γ) Φρέσκο Γάλα Σοκολάτας 330ml: (30-40)% το 2013 και (20-30)% το 2014.

Επιπλέον, όσον αφορά στα έτη 2010 – 2012, για τα οποία, όπως προαναφέρεται, η εταιρεία δεν είχε προσκομίσει στοιχεία προκειμένου η Επιτροπή να υπολογίσει το περιθώριο

κέρδους για τα υπό αναφορά προϊόντα, στον πίνακα 32 είχαν γίνει κατά προσέγγιση υπολογισμοί.

Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός αυτό καθώς και του ότι η εταιρεία στις θέσεις της αναφέρθηκε σε επιπρόσθετα διοικητικά έξοδα και έξοδα διανομής και πωλήσεων μόνο για τα έτη 2013 – 2014, χωρίς να αναφερθεί στα έτη 2010 – 2012, η Επιτροπή, υπό το φως των όσων σχετικά αναφέρονται και αναλύονται ανωτέρω σε σχέση με το περιθώριο κέρδους στις υπό αναφορά σχετικές αγορές κατά τα έτη 2010 – 2012, προέβη σε αναθεωρημένους υπολογισμούς για τα έτη αυτά, οι οποίοι βασίστηκαν στις εξελεγμένες Οικονομικές Καταστάσεις της εταιρείας και με την ίδια μεθοδολογία η οποία ακολουθήθηκε από αυτήν για τα έτη 2013 – 2014. Σε αυτό το πλαίσιο, τα περιθώρια κέρδους στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος των ετών 2010, 2011 και 2012 καθορίζονται σε (40-50]%, (40-50]%, και (30-40]%, αντίστοιχα.

Όσον αφορά, στο Φρέσκο Γάλα Delact, όπως διαπιστώνεται το περιθώριο κέρδους των ετών 2013 και 2014 ανήλθε σε {...}% το 2013 και {...}% το 2014, ενώ κατά τα έτη 2010 – 2012 το περιθώριο αυτό ανήλθε σε {...}.

Συμπέρασμα

(i) Αγορά Σοκολατούχου / Αρωματισμένου Γάλακτος

Παρά το γεγονός ότι τα περιθώρια κέρδους για τα έτη 2010 – 2014 με βάση τον αναθεωρημένο υπολογισμό στον οποίο προέβη η Επιτροπή παρουσιάζονται μειωμένα σε σύγκριση με τους αρχικούς της υπολογισμούς, εντούτοις, όπως διαπιστώνεται, τα περιθώρια αυτά παραμένουν υψηλά εφόσον κυμαίνονται μεταξύ (20-30]%, και (40-50]%.

Όπως ειδικότερα διαπιστώνεται, υφίσταται υπερβολική δυσαναλογία μεταξύ των δαπανών (κόστους) που πράγματι έγιναν από τη Χαραλαμπίδης-Κρίστης και της χονδρικής τιμής που η εταιρεία χρεώνει τους λιανοπωλητές της για τα προϊόντα που εμπίπτουν στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος.

Αξιολογώντας τα στοιχεία που απορρέουν από τις ως άνω αναλύσεις υπό το πρίσμα της ισχύουσας νομολογίας, η Επιτροπή ομόφωνα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η τιμολόγηση των υπό αναφορά προϊόντων της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης, τα οποία συναποτελούν τη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, στην οποία η εταιρεία κατείχε δεσπόζουσα θέση, παραμένει υπερβολική.

Η Επιτροπή, στη βάση των στοιχείων του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης, της ανάλυσης που διενεργήθηκε και των αποτελεσμάτων που προέκυψαν και καταγράφονται ανωτέρω,

ομόφωνα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης, κατά τα έτη 2010, 2011, 2012, 2013 και 2014¹⁶¹, εκμεταλλεύτηκε καταχρηστικά τη δεσπόζουσα θέση της σε αυτή, προβαίνοντας σε υπερτιμολόγηση των προϊόντων της που ανήκουν στη συγκεκριμένη σχετική αγορά, κατά παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ.

(ii) Αγορά Γάλακτος χωρίς Λακτόζη

Με βάση την εκ πρώτης όψεως διαπίστωση της Επιτροπής, όπως διατυπώθηκε στην Έκθεση Αιτιάσεων που είχε κοινοποιηθεί στην εμπλεκόμενη επιχείρηση στις 4/10/2019, η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης εφαρμόζε υπερβολική τιμολόγηση και στην υπό αναφορά αγορά προϊόντος, δηλαδή στη σχετική αγορά γάλακτος χωρίς λακτόζη. Παρά το γεγονός ότι η εν λόγω τιμολόγηση είχε περιθώριο κέρδους χαμηλότερο από αυτό που προέκυπτε στην αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, εντούτοις, το περιθώριο αυτό (ύψους {...}) είχε κριθεί από την Επιτροπή ως αρκετά υψηλό, αξιολογούμενο συγκριτικά τόσο με τα αντίστοιχα περιθώρια κέρδους της Λανίτης όσο και με αυτά ομοειδών προϊόντων της ίδιας της Χαραλαμπίδης-Κρίστης. Για την προκαταρκτική της απόφαση η Επιτροπή είχε, μεταξύ άλλων, λάβει υπόψη της τόσο το αντίστοιχο περιθώριο κέρδους για το γάλα χωρίς λακτόζη της Λανίτης το οποίο για τα έτη 2008 και 2009 ήταν {...}, ενώ κατά τα επόμενα έτη μέχρι και το 2014 κυμάνθηκε μεταξύ {...}% όσο και το ότι στα ομοειδή προϊόντα με διαφορετικά διακριτικά γνωρίσματα που εξετάστηκαν και στα οποία η Χαραλαμπίδης-Κρίστης δεν έχει δεσπόζουσα θέση, όπου παρατηρήθηκαν χαμηλότερα περιθώρια κέρδους.

Όπως όμως προκύπτει από τον αναθεωρημένο υπολογισμό στον οποίο προέβη η Επιτροπή, τα αποτελέσματα του οποίου καταγράφονται στον πίνακα 35, το περιθώριο κέρδους της Χαραλαμπίδης-Κρίστης στο Φρέσκο Γάλα Delact ανήλθε σε {...}.

Η Επιτροπή κρίνει ότι τα αναθεωρημένα αυτά περιθώρια κέρδους δεν είναι υπέρμετρα στη βάση και των τριών μεθόδων αξιολόγησης που χρησιμοποιήθηκαν, δηλαδή, τόσο κρινόμενα κατόπιν σύγκρισης τιμής και κόστους όσο και κατόπιν σύγκρισης με το αντίστοιχο προϊόν της Λανίτης αλλά και με τα περιθώρια κέρδους στα ομοειδή προϊόντα με διαφορετικά διακριτικά γνωρίσματα της ίδιας της Χαραλαμπίδης-Κρίστης.

Κατά συνέπεια, η Επιτροπή ομόφωνα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι στη σχετική αγορά γάλακτος χωρίς λακτόζη δεν υφίσταται παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ από μέρους της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, εφόσον η εν λόγω εταιρεία δεν

¹⁶¹ Ως έχει ήδη αναφερθεί, για τα έτη 2008 και 2009 δεν υπήρχαν επαρκή ή/και καθόλου στοιχεία, επομένως εξαιρέθηκαν από την έρευνα.

κρίθηκε ότι εκμεταλλεύεται καταχρηστικά τη δεσπόζουσα θέση της σε αυτή μέσω υπερτιμολόγησης των υπό αναφορά προϊόντων της.

15. ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Υπό το φως όλων των πιο πάνω αναλυθέντων στοιχείων και μέσα από την αξιολόγηση και συνεκτίμηση των στοιχείων της έρευνας, η Επιτροπή έχει ομόφωνα καταλήξει στα ακόλουθα συμπεράσματα:

ι. Άρθρο 3(1) του Νόμου, Άρθρο 101(1) ΣΛΕΕ

Η συμπεριφορά των υπό διερεύνηση γαλακτοβιομηχανιών δεικνύει τον ανταγωνισμό που υφίσταται μεταξύ τους κατά τον ουσιώδη χρόνο. Παρά το γεγονός ότι σε κάποιο στάδιο παρατηρήθηκε προσπάθεια συνεργασίας μεταξύ τους, με εντονότερη την προσπάθεια για συνεργασία στην αγορά {...}, εντούτοις η συνεργασία αυτή δεν προχώρησε. Διαφαίνεται μάλιστα ότι από το χρονικό σημείο κατάρρευσης των σχετικών διαβουλεύσεων, ο μεταξύ τους ανταγωνισμός έγινε πλέον εμφανής, γεγονός που αποδεικνύεται από τα στοιχεία της έρευνας.

Η Επιτροπή ομόφωνα καταλήγει επομένως στο συμπέρασμα ότι, στη βάση των ενώπιον της στοιχείων, δεν καταδεικνύεται η ύπαρξη οποιασδήποτε μορφής συνεργασίας μεταξύ των δύο εταιρειών κατά τον ουσιώδη χρόνο, ρητή ή σιωπηρή, και ως εκ τούτου κρίνει ότι η συμπεριφορά τους στην αγορά, ως προς τη συγκεκριμένη πτυχή, δεν συνιστά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 3(1)(α) του Νόμου και του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ.

Επίσης, η Επιτροπή ομόφωνα καταλήγει ότι στην προκείμενη περίπτωση δεν διαπιστώθηκε ότι οι δύο υπό αναφορά γαλακτοβιομηχανίες, κατά τον ουσιώδη χρόνο, προσπαθούσαν έμμεσα να καθορίσουν την τιμή πώλησης των επίμαχων προϊόντων μέσω των υπό εξέταση εκπτώσεων και/ή των οποιωνδήποτε όρων των συμφωνιών συνεργασίας με τα σημεία πώλησης, κατά παράβαση του άρθρου 3 του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ, αλλά αντιθέτως, διαφάνηκε ότι δεν περιοριζέτο η ικανότητα και/ή αυτονομία των διαφόρων πελατών τους να αποφασίζουν για την τιμολογιακή τους πολιτική.

Η Επιτροπή διευκρινίζει επίσης ότι από τα ενώπιον της στοιχεία και δεδομένα δεν προέκυψε παράβαση του άρθρου 3(1) του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ ως προς {...} κατά τον ουσιώδη χρόνο.

Επιπλέον, η Επιτροπή ομόφωνα καταλήγει ότι κατά τον ουσιώδη χρόνο δεν υφίστατο παράβαση των διατάξεων του άρθρου 3(1) του Νόμου και 101 της ΣΛΕΕ στην περίπτωση

των κάθετων συμφωνιών της Χαραλαμπίδης-Κρίστης με τους διανομείς της, καθότι οι ουσιώδεις όροι τους απαλλάσσονται από την απαγόρευση των εν λόγω άρθρων.

ii. Άρθρο 6(1)(α) του Νόμου, Άρθρο 102 στοιχ. α' ΣΛΕΕ

Στις πλείστες των αγορών που εξετάστηκαν {...}, εφόσον τα κριτήρια που θέτει η νομοθεσία για την ύπαρξη της εν λόγω θέσης δεν πληρούνται. Η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης κατά τον ουσιώδη χρόνο κατείχε δεσπόζουσα θέση στις αγορές σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος και γάλακτος χωρίς λακτόζη.

Με βάση τις πιο πάνω διαπιστώσεις, η Επιτροπή προχώρησε στην εξέταση της συμπεριφοράς της Χαραλαμπίδης-Κρίστης στις σχετικές αγορές σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος και γάλακτος χωρίς λακτόζη, προκειμένου να διαπιστώσει κατά πόσο η εν λόγω συμπεριφορά συνιστά ή όχι καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης της σε αυτές, ως ακολούθως:

- (α) Όσον αφορά στις {...} εκπτώσεις που παρέχονται από τη δεσπόζουσα επιχείρηση {...}, με βάση τα όσα παρατίθενται ανωτέρω η Επιτροπή ομόφωνα κρίνει ότι αυτές συνιστούν «εκπτώσεις {...}», των οποίων η χορήγηση κατά τον ουσιώδη χρόνο δεν συνιστά καταχρηστική συμπεριφορά αλλά ούτε και διακριτική μεταχείριση υπό την έννοια των άρθρων 6 του Νόμου και 102 της ΣΛΕΕ.
- (β) Σε σχέση με το θέμα της υπερβολικής τιμολόγησης, υπό το φως των όσων αναλύονται ανωτέρω, διαπιστώνεται ότι η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης κατά τον ουσιώδη χρόνο προέβη σε υπερβολική τιμολόγηση των προϊόντων της που εμπίπτουν στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, κατά παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ. Σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις, απαγορεύεται η καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης, εάν η πράξη αυτή έχει ως αποτέλεσμα ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα «*τον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό αθέμιτων τιμών αγοράς ή πώλησης*».

Διευκρινίζεται ότι η Επιτροπή δεν διαπίστωσε παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ αναφορικά με τη σχετική αγορά γάλακτος χωρίς λακτόζη, καθότι τα περιθώρια κέρδους της Χαραλαμπίδης-Κρίστης στη συγκεκριμένη αγορά δεν κρίθηκαν υπέρμετρα με αποτέλεσμα να μην υφίσταται ζήτημα υπερβολικής τιμολόγησης των υπό αναφορά προϊόντων.

- (γ) Όσον αφορά στις συμφωνίες διανομής της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, η οποία, ως προαναφέρεται, κατείχε δεσπόζουσα θέση στις σχετικές αγορές σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος και γάλακτος χωρίς λακτόζη, η Επιτροπή κρίνει ότι, παρά το γεγονός ότι σε αυτές εμπεριέχονται όροι αποκλειστικότητας, εντούτοις, εξαιτίας

του περιορισμένου ενώπιον της Επιτροπής αριθμού συμφωνιών, οι οποίες μάλιστα αφορούν μόνο σε ορισμένα χωριά των επαρχιών Λευκωσίας, Λεμεσού και Πάφου, δεν δύναται να τεκμηριωθεί παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ στα πλαίσια του ουσιώδους χρόνου.

16. ΕΠΙΒΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΤΙΜΟΥ

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 24(α) του Νόμου αρ.13(Ι)/2008, ως ίσχυε, για κάθε παράβαση των άρθρων 3 και/ ή 6, την οποία διαπράττουν επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων, η Επιτροπή δύναται, με απόφασή της να λαμβάνει, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα μέτρα:

«(α) να επιβάλλει τα πιο κάτω διοικητικά πρόστιμα ανερχόμενα, ανάλογα με τη βαρύτητα και τη διάρκεια της παράβασης-

(i) μέχρι το δέκα τοις εκατόν του κύκλου εργασιών της επιχείρησης, ή

(ii) μέχρι το άθροισμα του δέκα τοις εκατόν του κύκλου εργασιών κάθε επιχείρησης που είναι μέλος της παραβαίνουσας ένωσης επιχειρήσεων,

ο οποίος κύκλος εργασιών έλαβε χώρα κατά το έτος μέσα στο οποίο συντελέστηκε η παράβαση ή κατά το αμέσως προηγούμενο της παράβασης έτος [...].»

Επίσης, ως αναφέρεται στο άρθρο 42(1) του Νόμου αρ.13(Ι)/2008:

«Τα διοικητικά πρόστιμα για παραβάσεις των διατάξεων του παρόντος Νόμου και/ή του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού επιβάλλονται από την Επιτροπή, με δεόντως αιτιολογημένη απόφαση, κατόπιν διεξαγωγής δέουσας έρευνας και αφού ληφθεί υπόψη η φύση και η σοβαρότητα της παράβασης σε κάθε περίπτωση..»

Επίσης, η Επιτροπή σημειώνει τις πρόνοιες του άρθρου 5 του Κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 «*Αρμοδιότητες των αρχών ανταγωνισμού των κρατών μελών*»:

«Οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών είναι αρμόδιες να εφαρμόζουν τα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Προς το σκοπό αυτό, δύνανται, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν καταγγελίας, να εκδίδουν τις ακόλουθες αποφάσεις:

- για την παύση της παράβασης,*
- για τη λήψη προσωρινών μέτρων,*
- για την αποδοχή ανάληψης δεσμεύσεων,*
- για την επιβολή προστίμου, χρηματικής ποινής ή κάθε άλλης κύρωσης προβλεπόμενης από την εθνική τους νομοθεσία.»*

Η Επιτροπή, προς τούτο, στις 3/11/2020, ενεργώντας στη βάση του άρθρου 42(2) του Νόμου απέστειλε στην εμπλεκόμενη επιχείρηση Χαραλαμπίδης-Κρίστης σχετική επιστολή, ειδοποιώντας τη για την πρόθεσή της να της επιβάλει διοικητικό πρόστιμο και ενημερώνοντάς τη για τους λόγους για τους οποίους προτίθετο να ενεργήσει τοιούτοτρόπως, παρέχοντας της το δικαίωμα υποβολής παραστάσεων εντός προθεσμίας 30 ημερών.

Η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης, κατόπιν παραχώρησης από την Επιτροπή παράτασης προς υποβολή των εν λόγω θέσεων της, απέστειλε τις γραπτές της παραστάσεις με επιστολή ημερομηνίας 18/1/2021.

Η Επιτροπή αφού μελέτησε με προσοχή τις εν λόγω θέσεις της εταιρείας, προτού προχωρήσει στην εξέταση των προϋποθέσεων που θέτει ο Νόμος για την επιβολή διοικητικού προστίμου, τονίζει ότι η διαδικασία επιβολής διοικητικού προστίμου αποτελεί διοικητική διαδικασία και σχετίζεται με την πρόθεση της Επιτροπής να επιβάλει διοικητικό πρόστιμο.

Ενεργώντας σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή παρατηρεί καταρχάς πως, παρά το γεγονός πως στο στάδιο αυτό – σύμφωνα και με το άρθρο 42(2) του Νόμου – οι θέσεις που υποβάλλονται θα πρέπει να αφορούν τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή προτίθεται να επιβάλει διοικητικό πρόστιμο, εντούτοις, στις παραστάσεις που υποβλήθηκαν από τους νομικούς εκπροσώπους της Χαραλαμπίδης-Κρίστης επαναλαμβάνονται και θίγονται θέματα που η Επιτροπή, στο πλαίσιο εξέτασης της παρούσας υπόθεσης βάσει του άρθρου 17 του Νόμου, έχει ήδη διεξέλθει και εξετάσει με ιδιαίτερη προσοχή, και αυτό άλλωστε μπορεί να διαφανεί μέσα από το κείμενο που κοινοποιήθηκε στην εταιρεία με την επιστολή της ημερομηνίας 3/11/2020. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή θεωρεί ότι η ομόφωνη απόφαση της μιλά αφ' εαυτής.

Περαιτέρω, η Επιτροπή επισημαίνει ότι, πέραν της επιβολής διοικητικού προστίμου, στις περιπτώσεις αποδεδειγμένων παραβάσεων του Νόμου, στόχος και επιδίωξη της είναι η εφαρμογή μιας γενικής πολιτικής στον τομέα του ανταγωνισμού, στη βάση των αρχών που ο Νόμος θεσπίζει, και η ενθάρρυνση των επιχειρήσεων προς τήρηση των αρχών αυτών¹⁶².

Έχοντας επισημάνει τα ανωτέρω, η Επιτροπή προχώρησε και εξέτασε ενδελεχώς τις θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης επί της πρόθεσής της για επιβολή διοικητικού προστίμου, τις οποίες καταγράφει συνοπτικά κάτωθι:

¹⁶² Απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιουνίου 2005, *Dansk Rorindustri A/S e.a. κατά της Επιτροπής*, C-189/02 P, C-202/02 P και C-213/02 P, σημ. 172.

Θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης ημερομηνίας 18/1/2021: Η διαδικασία που ακολουθήθηκε από την Επιτροπή είναι λανθασμένη, παραβιάζοντας το δικαίωμα της εταιρείας σε δίκαιη δίκη

(α) Τα ευρήματα της Επιτροπής έρχονταν ουσιαστικής αναθεώρησης

Οι νομικοί σύμβουλοι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης εξέφρασαν καταρχάς τη διαφωνία τους με τη διαδικασία που ακολουθήθηκε από την Επιτροπή, υποστηρίζοντας ότι, με τις προφορικές και γραπτές παραστάσεις της εταιρείας επί της Έκθεσης Αιτιάσεων καθώς και τις διευκρινίσεις και πληροφορίες που υποβλήθηκαν με τις επιστολές της ημερομηνίας 22/5/2020 και 2/7/2020, σε απάντηση των ερωτηματολογίων που της είχε απευθύνει η Επιτροπή, η εικόνα, όσον αφορά τα περιθώρια κέρδους και του κόστους της εταιρείας άλλαξε «ουσιωδώς και ριζικά», με αποτέλεσμα τα ευρήματα της Επιτροπής ως προς τη διαπίστωση παράβασης του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 της ΣΛΕΕ να χρήζουν «ουσιαστικής αναθεώρησης». Όπως μάλιστα υποστήριξαν, «Το γεγονός αυτό το παραδέχεται και η Επιτροπή στην Απόφασή της, για παράδειγμα στη σελίδα 93 αυτής όπου αναφέρει ότι 'προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα συμπεράσματά της βασίζονται σε πραγματικά γεγονότα και ακριβή στοιχεία' καθίσταται 'επίναγκες να εξακριβωθούν όλα τα αφορούντα την υπόθεση πραγματικά στοιχεία.'».

Απάντηση της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Εξετάζοντας τις εν λόγω αναφορές των νομικών εκπροσώπων, η Επιτροπή επαναλαμβάνει και υπογραμμίζει ότι, στο συγκεκριμένο στάδιο της διαδικασίας είχε ζητηθεί από την εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης όπως υποβάλει τις θέσεις της αναφορικά με το μετριάσμο του διοικητικού προστίμου για τις διαπιστωθείσες παραβάσεις του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και του αντίστοιχου άρθρου 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ.

Ως εκ τούτου, η Επιτροπή δεν οφείλει σε αυτό το στάδιο να εξετάζει στοιχεία σχετιζόμενα με την ουσία της υπόθεσης εξ υπαρχής. Όπως έχει ήδη τονισθεί, η ουσία της υπόθεσης έχει κριθεί στη βάση όλων των στοιχείων του διοικητικού φακέλου, περιλαμβανομένων στοιχείων τα οποία λήφθηκαν τόσο κατά τη δέουσα προκαταρκτική έρευνα όσο και μετά την ολοκλήρωση της, στο στάδιο της υποβολής θέσεων επί της Έκθεσης Αιτιάσεων καθώς και της μετέπειτα υποβολής σχετικών διευκρινίσεων.

Παρά ταύτα, και προκειμένου να μην θεωρηθούν/ερμηνευθούν ως μετέωρα οποιαδήποτε ζητήματα τυχόν θίχθηκαν από την εταιρεία και τα οποία αφορούν στην ουσία της υπόθεσης η Επιτροπή παραθέτει κατωτέρω τα σχόλιά της σε σχέση με αυτά.

Σε σχέση με την υπό αναφορά θέση των νομικών εκπροσώπων της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, η Επιτροπή παρατηρεί ότι η εν λόγω αναφορά, όπως παρατέθηκε από τους

νομικούς εκπροσώπους της εταιρείας, δεν αποδίδει τα όσα με σαφήνεια καταγράφονται στην απόφασή της, κάτι το οποίο μπορεί σαφώς να διαπιστωθεί κατόπιν μελέτης ολόκληρου του συγκεκριμένου σκεπτικού της, το οποίο περιλαμβάνεται στις απαντήσεις της επί των θέσεων της εταιρείας αναφορικά με το κόστος παραγωγής της.

Η Επιτροπή διευκρινίζει πως η σχετική αναφορά της έγινε αφότου ενημερώθηκε από την εταιρεία ότι τα στοιχεία κόστους που υποβλήθηκαν αρχικά συμπεριλάμβαναν μόνο το κόστος παραγωγής της, και ότι, ως εκ τούτου, θα έπρεπε να υποβληθούν επιπρόσθετα στοιχεία, ούτως ώστε η Επιτροπή να είχε την αληθινή εικόνα ως προς το σημείο αυτό. Εν πάση περιπτώσει, η συγκεκριμένη αναφορά της Επιτροπής σχετίζεται μόνο με τα στοιχεία επιπρόσθετου κόστους, τα οποία, σύμφωνα με την εταιρεία, δεν είχαν συμπεριληφθεί αρχικά λόγω *δικού της λάθους*, και όχι με τα έξοδα παραγωγής της.

Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι η αποδοχή από μέρους της πρόσθετων στοιχείων, στο στάδιο της ακροαματικής διαδικασίας, συνεπεία της θέσης της Χαραλαμπίδης-Κρίστης ότι ορισμένα στοιχεία τα οποία είχαν υποβληθεί κατά την προκαταρκτική έρευνα ήταν ελλιπή, λόγω «καλόπιστου λάθους», αποτελούσε ενέργεια η οποία λήφθηκε στα πλαίσια της διακριτικής της ευχέρειας, θέλοντας να της δώσει την ευκαιρία να παραθέσει, έστω την υστάτη, προς υπεράσπισή της όλα τα στοιχεία που είχε στην κατοχή της.

(β) Η Επιτροπή προέβη σε δικούς της υπολογισμούς

Στις θέσεις των νομικών εκπροσώπων υποβάλλεται ο ισχυρισμός ότι η Επιτροπή αποφάσισε να μην αποδεχθεί τους υπολογισμούς της εταιρείας και αντ' αυτού διενήργησε δικούς της υπολογισμούς ως προς την κατανομή των εξόδων της εταιρείας.

Απάντηση της Επιτροπής στην εν λόγω θέση της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Εξετάζοντας την εν λόγω θέση των νομικών εκπροσώπων, η Επιτροπή τονίζει ότι τα στοιχεία που υποβλήθηκαν, είτε σε σχέση με την τιμή είτε σε σχέση με το κόστος, δεν μπορούν να συγκριθούν με τις ετήσιες εξελεγμένες οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας καθώς αυτές δεν παρουσιάζουν καμία ανάλυση εσόδων/εξόδων ανά είδος προϊόντος, αλλά συνολικά.

Σε σχέση με τα επιπρόσθετα έξοδα που υποβλήθηκαν από την εταιρεία στις 22/5/2020, η Επιτροπή διευκρινίζει ότι **το σύνολο** των εξόδων αυτών συμφωνεί με τις ετήσιες εξελεγμένες οικονομικές της καταστάσεις. Παράλληλα, διευκρινίζει ότι βασίστηκε στους υπολογισμούς της εταιρείας αλλά, εν τη απουσία σαφών εξηγήσεων, ιδιαίτερα σε σχέση με την ανάλυση του ποσοστού κάθε εξόδου που αφορά αφενός την εγχώρια αγορά και αφετέρου την αγορά εξωτερικού, αποφάσισε να κατανείμει όλα τα επιπρόσθετα έξοδα στις συνολικές πωλήσεις της εταιρείας.

(γ) Η Επιτροπή υποπίπτει σε πλάνη περί τα πράγματα

Η Χαραλαμπίδης-Κρίστης υποστηρίζει στις θέσεις της ότι η Επιτροπή αποφάσισε να μην αποδεχθεί τους υπολογισμούς της, επειδή, μεταξύ άλλων, «θεώρησε ότι αρκετά από τα έξοδα αυτά ενδέχεται να αφορούν και πωλήσεις εξωτερικού», χωρίς να προβεί σε δέουσα έρευνα.

Απάντηση της Επιτροπής στην εν λόγω θέση της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Η Επιτροπή καταρχάς τονίζει πως, παρά το ότι αποδέχθηκε τις αναφορές της εταιρείας σχετικά με τη μη συμπερίληψη των επιπρόσθετων εξόδων, εντούτοις δεν αποδέχθηκε τον τρόπο με τον οποίο έγινε η κατανομή αυτών από την εταιρεία. Επισημαίνεται ότι η Επιτροπή, αφού παρατήρησε ότι όλα τα επιπρόσθετα έξοδα (έξοδα πωλήσεως και διανομής, και έξοδα διαχείρισης) είχαν κατανεμηθεί εξ' ολοκλήρου στις πωλήσεις της εγχώριας αγοράς, εύλογα έκρινε πως δεν ήταν δυνατό να αποδεχθεί τα ποσοστά που υποβλήθηκαν από την εταιρεία. Όπως αναφέρεται και στις απαντήσεις της Επιτροπής επί των θέσεων της Χαραλαμπίδης-Κρίστης αναφορικά με τη βάση καταμερισμού του κόστους: *«παρόλα αυτά, πολλά από τα έξοδα θα έπρεπε να είχαν κατανεμηθεί στις συνολικές πωλήσεις και όχι μόνο στις εγχώριες πωλήσεις, γεγονός το οποίο θα οδηγούσε σε μικρότερα ποσοστά και ως εκ τούτου μεγαλύτερο περιθώριο κέρδους από αυτό που υπολογίζει η εταιρεία.»*

Ως εκ τούτου, η Επιτροπή, στην απουσία οποιασδήποτε μελέτης/ανάλυσης εκ μέρους της εταιρείας σχετικά με τον τρόπο κατανομής των εξόδων στην εγχώρια αγορά και στην αγορά εξωτερικού, προέβη σε κατανομή όλων των επιπρόσθετων εξόδων στις συνολικές πωλήσεις της εταιρείας, μέθοδος που είναι λογική και γενικά αποδεκτή για την κατανομή γενικών εξόδων κατά αναλογία.

Τούτων λεχθέντων, η Επιτροπή κρίνει επίσης σημαντικό να αναφέρει πως, αναγνωρίζοντας τη δυσκολία/περιπλοκότητα που εμπεριέχεται στην κατανομή των διάφορων κατηγοριών εξόδων σε πληθώρα προϊόντων, αποδέχθηκε το γεγονός ότι η εταιρεία δεν παρέθεσε κάποια κοστολογική ανάλυση η οποία να δεικνύει τη βαρύτητα με την οποία κάθε υποκατηγορία εξόδων επηρεάζει κάθε προϊόν. Σημειώνεται επιπρόσθετα πως, όσον αφορά στα κόστη καταστροφής ληγμένων και μη διαθέσιμων προς πώληση προϊόντων, η Επιτροπή αποδέχθηκε τα ποσοστά που αποστάληκαν από την εταιρεία, παρόλο που αυτά δεν μπορούσαν να διασταυρωθούν με τις εξελεγμένες οικονομικές της καταστάσεις.

Παρατηρήσεις επί της Απόφασης

Οι νομικοί εκπρόσωποι υποστήριξαν ότι η απόφαση της Επιτροπής πάσχει λόγω έλλειψης δέουσας έρευνας και πλάνης περί τα πράγματα καθώς και έλλειψης δέουσας αιτιολογίας σε σχέση με ορισμένα από τα ευρήματά της, ειδικά όσον αφορά τον υπολογισμό του περιθωρίου κέρδους της εταιρείας στα υπό κρίση προϊόντα.

Σε σχέση με την εν λόγω θέση, οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης προέβησαν ισχυρισμούς σε σχέση με τα ακόλουθα επί μέρους σημεία:

(α) Η Μέση Τιμή Πώλησης για το Σοκολατούχο Γάλα 250ml που παραθέτει η Επιτροπή δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

Οι νομικοί εκπρόσωποι υποστήριξαν ότι η Επιτροπή θέτει ως τιμή πώλησης για το σοκολατούχο γάλα 250ml τα €{...}/λίτρο για τα έτη 2013 και 2014, ενώ η σωστή τιμή, κατά τον ισχυρισμό τους είναι €{...} και €{...} ανά λίτρο.

Απαντήσεις της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Η Επιτροπή, στρέφοντας την προσοχή της στις εν λόγω θέσεις της εταιρείας, σημειώνει ότι σε αυτές καταγράφονται μεταξύ άλλων τα εξής:

«η Επιτροπή [...] εξακολουθεί να εμμένει λανθασμένα ότι η Μέση Τιμή Πώλησης μετά από την Μέση Έκπτωση είναι €{...} ανά τεμάχιο ή €{...} ανά λίτρο και για τα δύο έτη 2013 και 2014. Αναφέρει η Επιτροπή ότι υπολόγισε την τιμή με βάση το Συνημμένο 8. Ωστόσο, δεν μπορούμε να αντιληφθούμε το λόγο για τον οποίο η Επιτροπή προχώρησε σε δικούς της υπολογισμούς δεδομένου ότι η Εταιρεία απέστειλε ξεκάθαρα στοιχεία σχετικά με το σύνολο των πελατών της στις 20/01/2017 (Παράρτημα 1). Η ΧΚ επιμένει ότι ποτέ δεν δόθηκε στην Επιτροπή η συγκεκριμένη Μέση Τιμή Πώλησης μετά από την Μέση Έκπτωση των €{...} ανά τεμάχιο όπως ισχυρίζεται η Επιτροπή και ζητά να δει αυτή τη μαρτυρία. Εν πάση περιπτώσει η τιμή αυτή δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα».

Σε σχέση με τους πιο πάνω ισχυρισμούς, η Επιτροπή επιθυμεί να υπογραμμίσει καταρχάς, για άλλη μια φορά, ότι οι υπολογισμοί στους οποίους προέβη για τους σκοπούς της έρευνάς της στην προκείμενη υπόθεση βασίστηκαν σε στοιχεία τα οποία υπέβαλε η ίδια η εταιρεία. Η Επιτροπή απορρίπτει την εν λόγω θέση των νομικών εκπροσώπων και παραπέμπει σχετικά στην επιστολή της Χαραλαμπίδης-Κρίστης ημερομηνίας 28/5/2015 στην οποία, μεταξύ άλλων, αναφέρονται τα εξής:

«Οι πίνακες ξεχωριστά για κάθε πελάτη της εταιρείας συγκεκριμένα για τις κατηγορίες πελατών που έχετε ζητήσει παρουσιάζονται στο ΣΥΝΗΜΜΕΝΟ 8 για τα έτη 2013 και 2014. Εφαρμόσαμε νέο ERP λογιστικό πρόγραμμα από την 1/1/2013 το οποίο μας

παρέχει την δυνατότητα να δώσουμε στοιχεία ανά πελάτη και προϊόν. Δυστυχώς το προηγούμενο λογιστικό πρόγραμμα μας δεν παρέχει τέτοια πληροφόρηση και συνεπώς δεν μπορέσαμε να δώσουμε στοιχεία για τα έτη πριν από το 2012 (συμπεριλαμβανομένου).»

Σε σχέση με το υπό αναφορά έγγραφο (ήτοι, Συνημμένο 8) η Επιτροπή σημειώνει ότι αυτό φέρει τον τίτλο «*Sales by Customer and Items*» για τα έτη 2013 και 2014 και παρέχει στοιχεία για κάθε πελάτη της εταιρείας και για ένα έκαστο προϊόν. Τα στοιχεία αυτά, τα οποία, ως προαναφέρεται, στάλθηκαν από την ίδια την εταιρεία και τα οποία ουδέποτε υποδείχθηκαν από την τελευταία, σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας, ως εσφαλμένα ή/και ελλιπή ή/και αναξιόπιστα, βρίσκονται καταχωρισμένα στο διοικητικό φάκελο της υπόθεσης. Σημειώνεται πως η εταιρεία επέλεξε να μην αξιοποιήσει τη δυνατότητα πρόσβασης στο διοικητικό φάκελο, ακόμη και όταν ρωτήθηκε σχετικά από την Επιτροπή κατά την ακροαματική διαδικασία.

Μελετώντας τα εν λόγω στοιχεία, η Επιτροπή διαπιστώνει πως, σε αυτά, δεν περιλαμβάνονταν στοιχεία για την ποσότητα σε λίτρα που αγόρασε κάθε πελάτης. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν ήταν σε θέση να υπολογίσει τη μέση σταθμισμένη τιμή, μετά την έκπτωση, λαμβάνοντας υπόψη τον όγκο που αγόρασε κάθε πελάτης σε κάθε δεδομένη τιμή. Για το λόγο αυτό, ετοιμάστηκε και αποστάλθηκε ερωτηματολόγιο¹⁶³ με το οποίο ζητείτο από την εταιρεία να αποστείλει εκ νέου τα ίδια στοιχεία με επιπρόσθετη στήλη για τα λίτρα πωλήσεων ανά πελάτη. Η Επιτροπή τονίζει ότι οι υπολογισμοί που παρατίθενται στους πίνακες 28 και 29 της απόφασής της βασίστηκαν στα στοιχεία που αποστάλθηκαν στις 20/1/2017 ως απάντηση στο ερωτηματολόγιο της 28/11/2016.

Όσον αφορά στους πίνακες 32 και 33, η Επιτροπή επαναλαμβάνει και διευκρινίζει ότι αυτοί δεν ετοιμάστηκαν από τα προαναφερόμενα στοιχεία του Συνημμένου 8, αλλά από στοιχεία που λήφθηκαν από την κατάσταση «*Επιστροφές από Πελάτες*» (Συνημμένο 11 των απαντήσεων της εταιρείας ημερομηνίας 28/5/2015) και την Κατάσταση «*Turnover Analysis in Litres and Value*» (Συνημμένο 3 των εν λόγω απαντήσεων). Ο υπολογισμός του κόστους που παρουσιάζεται στους εν λόγω πίνακες διενεργήθηκε κατ' αναλογία (ήτοι, με τη μέθοδο των τριών). Από τα στοιχεία αυτά προέκυψε ότι τα περιθώρια κέρδους για τα προϊόντα που εμπίπτουν στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος κυμάνθηκαν περίπου στα ίδια επίπεδα με αυτά των ετών 2013 και 2014, τα οποία υπολογίστηκαν με τη μέθοδο της μέσης σταθμισμένης τιμής.

¹⁶³ Ερωτηματολόγιο ημερομηνίας 28/11/2016.

(β) Λανθασμένο Συνολικό Μέσο Κόστος για το 2014 αναφορικά με το φρέσκο γάλα σοκολάτας 250ml και 330ml και το φρέσκο γάλα μπανάνας 330ml

Οι νομικοί εκπρόσωποι υποστήριξαν περαιτέρω στις θέσεις τους ότι το συνολικό μέσο κόστος για τα υπό αναφορά προϊόντα είναι €{...}, €{...} και €{...} ανά τεμάχιο, αντίστοιχα, ή, €{...}, €{...} και €{...} ανά λίτρο, αντίστοιχα, σε αντίθεση με το αντίστοιχο μέσο κόστος που υπολογίστηκε από την Επιτροπή, η οποία, ως ο ισχυρισμός τους, χρησιμοποιεί ως βάση υπολογισμού του περιθωρίου κέρδους της εταιρείας λανθασμένα στοιχεία και τελεί υπό πλάνη περί τα πράγματα.

Απάντηση της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Εστιάζοντας την προσοχή της στις εν λόγω αναφορές της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, η Επιτροπή σημειώνει ότι, ακόμη και εάν ληφθεί υπόψη το Μέσο Συνολικό Κόστος για το 2014 όπως το υπολογίζει η εταιρεία – και το οποίο ανέρχεται σε €{...}, €{...} και €{...} για τα προϊόντα Σοκολατούχο γάλα 250ml, Σοκολατούχο γάλα 330ml και γάλα Μπανάνας 330ml, αντίστοιχα – το κόστος αυτό, σε σύγκριση με τη μέση σταθμισμένη τιμή – που ανέρχεται σε €{...}, €{...} και €{...} για τα υπό αναφορά προϊόντα, αντίστοιχα – οδηγεί σε περιθώρια κέρδους που ανέρχονται σε (60-70]%, (50-60]%, και (60-70]%, για τα υπό αναφορά προϊόντα, αντίστοιχα, πριν συνυπολογισθούν τα επιπρόσθετα έξοδα.

Δηλαδή, το συνολικό κόστος ανά λίτρο για τα τρία προϊόντα σοκολατούχο γάλα 250ml, σοκολατούχο γάλα 330ml και γάλα μπανάνας 330ml, όπως φαίνεται στον πίνακα 29, το οποίο ανέρχεται σε €{...}, €{...}, και €{...} ανά λίτρο, σε σύγκριση με τον υπολογισμό της εταιρείας που ανέρχεται σε €{...}, €{...} και €{...} αντίστοιχα, διαφέρει κατά δεκαδικά ψηφία ούτως ώστε όταν αυτό συγκριθεί με την τιμή, το περιθώριο κέρδους είναι περίπου το ίδιο. Στην περίπτωση δε του σοκολατούχου γάλακτος 250ml, η Επιτροπή υπολόγισε το περιθώριο κέρδους σε (60-70]%, αντί για (60-70]%, δηλαδή κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες λιγότερο.

(γ) Στοιχεία κόστους που υποβλήθηκαν από την εταιρεία

Οι νομικοί εκπρόσωποι αναφέρθηκαν στα όσα σημειώνονται από την Επιτροπή σε σχέση με το ερώτημα 18 του ερωτηματολογίου της 13/3/2015 – με το οποίο είχε ζητηθεί από την εταιρεία να παρέχει ανά προϊόν και ανά έτος τη μέση τιμή πώλησης, τη μέση έκπτωση, το μέσο σταθερό, το μέσο μεταβλητό και μέσο συνολικό κόστος, για τα έτη 2008-2014 – και ειδικότερα στην αναφορά της ότι το εν λόγω ερώτημα αφορά ξεκάθαρα στο κόστος της εταιρείας για τη διάθεση των εν λόγω προϊόντων στην ολότητα του, υποστηρίζοντας ότι, σε αντίθεση με την κρίση της Επιτροπής, όταν γίνεται αναφορά σε κόστος ανά προϊόν «είναι αυτονόητο ότι περιλαμβάνει μόνο τα κόστη της παραγωγής».

Απάντηση της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Εξετάζοντας τα όσα αναφέρονται από τους νομικούς εκπροσώπους σε σχέση με το ζήτημα αυτό, η Επιτροπή καταρχάς σημειώνει πως, όσον αφορά στον ορθό τρόπο κοστολόγησης ενός προϊόντος, και γνωρίζοντας ότι για τη μακροπρόθεσμη κερδοφορία μιας εταιρείας θα πρέπει να καλύπτονται όχι μόνο τα κόστη παραγωγής αλλά και τα επιπρόσθετα κόστη, άντλησε καθοδήγηση από το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 2 (εφεξής «ΔΛΠ2») «Αποθέματα» το οποίο αφορά στη μεθοδολογία με την οποία αναγνωρίζεται η αξία ενός αποθέματος στις οικονομικές καταστάσεις μιας εταιρείας.

Όπως σαφώς αναφέρεται στο ΔΛΠ2: «Οι λοιπές δαπάνες συμπεριλαμβάνονται στο κόστος των αποθεμάτων μόνο στην έκταση που πραγματοποιούνται για να φέρουν τα αποθέματα στην παρούσα θέση και κατάσταση τους» (παράγραφος 15). Το εν λόγω Πρότυπο αναφέρεται επίσης σε συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου, είτε λόγω υπερβολικής σπατάλης υλών, εργασίας ή άλλου παραγωγικού κόστους, είτε ύπαρξης γενικών εξόδων διοίκησης που δεν συμβάλλουν στο να φέρουν τα αποθέματα στην παρούσα θέση και κατάσταση, οι συγκεκριμένες δαπάνες δεν θα έπρεπε να περιληφθούν στο κόστος των αποθεμάτων (παράγραφος 16).

Η Επιτροπή υπογραμμίζει επιπρόσθετα ότι, η αναφορά της εταιρείας στην παράγραφο 19 του εν λόγω ΔΛΠ2 σχετίζεται με το «Κόστος αποθεμάτων του παρέχοντος υπηρεσίες», και ως εκ τούτου δεν μπορεί να θεωρηθεί καθοδηγητική ως προς τη συμπερίληψη ή μη οποιωνδήποτε λοιπών εξόδων. Εξ' άλλου, το παράρτημα II, το οποίο επισύναψε στις θέσεις της η εταιρεία, αναφορικά με τον Κανονισμό 2238/2004 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹⁶⁴, φέρει ημερομηνία 29/12/2004, με αποτέλεσμα αρκετά από τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, περιλαμβανομένου και του εν λόγω ΔΛΠ2, να έχουν έκτοτε αναθεωρηθεί. Κατόπιν έρευνας που διενήργησε η Επιτροπή¹⁶⁵ διαπιστώθηκε ότι η συγκεκριμένη παράγραφος, υπ' αρ.19, που παρατέθηκε από τους νομικούς εκπροσώπους, έχει ήδη αφαιρεθεί από το ΔΛΠ2, με την εισαγωγή του ΔΠΧΑ15¹⁶⁶: «Έσοδα από Συμβάσεις με Πελάτες» και ως εκ τούτου δεν δύναται να ληφθεί υπόψη.

¹⁶⁴ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2238/2004 κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2238/2004 της επιτροπής της 29ης Δεκεμβρίου 2004 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1725/2003 για την υιοθέτηση ορισμένων διεθνών λογιστικών προτύπων σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1606/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, όσον αφορά το ΔΠΧΠ 1, τα ΔΛΠ 1 έως 10, 12 έως 17, 19 έως 24, 27 έως 38, 40 και 41, καθώς και τις διερμηνείες ΜΕΔ 1 έως 7, 11 έως 14, 18 έως 27 και 30 έως 33.

¹⁶⁵ Βλ. σχετ. ιστοσελίδα *iasplus*: <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias2>.

¹⁶⁶ Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 15.

(δ) Κόστος παραγωγής

Οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης αναφέρθηκαν στα συγγράμματα «Economics for Competition Lawyers»¹⁶⁷, «Modern Industrial Organisation»¹⁶⁸ και «Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού»¹⁶⁹, για να υποστηρίξουν ότι και στα τρία ο αναγνώστης παραπέμπεται σε κόστος παραγωγής, «ήτοι κόστος εργοστασίου όπως δηλαδή το είχαν ερμηνεύσει οι πελάτες μας το 2015 όταν απέστειλε η Επιτροπή το πρώτο της ερωτηματολόγιο».

Απάντηση της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Εξετάζοντας τον εν λόγω ισχυρισμό, η Επιτροπή σημειώνει εν πρώτοις ότι, και στα τρία αποσπάσματα από τα εν λόγω συγγράμματα που παρατίθενται από τους νομικούς εκπροσώπους γίνεται αναφορά στο ότι τα μεταβλητά έξοδα κυμαίνονται με βάση τον όγκο πωλήσεων, ενώ τα σταθερά έξοδα παραμένουν τα ίδια, ανεξαρτήτως του όγκου πωλήσεων. Σημειώνεται δε πως σε αυτά δεν γίνεται καμία αναφορά σε άμεσα ή έμμεσα έξοδα. Η Επιτροπή κρίνει σκόπιμο να διευκρινίσει σχετικά ότι σταθερά και μεταβλητά έξοδα μπορεί να είναι είτε άμεσα, είτε έμμεσα. Για παράδειγμα, η αναφορά στο σύγγραμμα των Niels, Jenkins and Kavanagh ότι: «*Typical costs that vary with changes in output are materials, fuel and labour*» δεν αφορά κατεξοχήν στα άμεσα έξοδα, εξαιρώντας τα έμμεσα.

Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή δεν αντιλαμβάνεται τη συσχέτιση στην οποία προβαίνει η εταιρεία μεταξύ των ορισμών μεταβλητού και σταθερού εξόδου – που αναφέρονται σε ποσότητα η οποία μεταβάλλεται ή δεν μεταβάλλεται με την παραγωγή – με το γεγονός ότι η ανάλυση για υπερτιμολόγηση σχετίζεται με το υποκείμενο κόστος του προϊόντος, το οποίο υπολογίστηκε λαμβάνοντας υπόψη όλα τα άμεσα έξοδα (έξοδα παραγωγής) αλλά και τα έμμεσα (έξοδα που αφορούν γενικές κατηγορίες εξόδων) που πρέπει και αυτά να καλυφθούν από τα έσοδα της εταιρείας.

(ε) Έξοδα πώλησης και διανομής / Διοικητικά Έξοδα – Administration Expenses

Οι νομικοί εκπρόσωποι αναφέρθηκαν στα όσα καταγράφονται στην απόφαση της Επιτροπής σε σχέση με το ότι ορισμένα έξοδα πωλήσεων και διανομής αφορούν και πωλήσεις εξωτερικού, για να υποστηρίξουν ότι η Επιτροπή κατά την κατανομή εξόδων καταλήγει σε λανθασμένα συμπεράσματα τα οποία δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Παράλληλα, παρέθεσαν επιπρόσθετα στοιχεία ή/και διευκρινίσεις αναφορικά με τις επιμέρους δαπάνες της εταιρείας {...} για να υποστηρίξουν ότι με βάση αυτά προκύπτει ότι ο υπολογισμός στον οποίο προέβη η Επιτροπή είναι εσφαλμένος.

¹⁶⁷ «Economics for Competition Lawyers» των Gunnar Niels, Helen Jenkins, και James Kavanagh.

¹⁶⁸ «Modern Industrial Organization» των Dennis W. Carlton και Jeffrey M. Perloff.

¹⁶⁹ «Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού» του Δ. Τζουγανάτου.

Απάντηση της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Εξετάζοντας τις εν λόγω θέσεις των νομικών εκπροσώπων, η Επιτροπή παρατηρεί πως, όπως έχει ήδη αναφερθεί, η εταιρεία, αντί να παραθέτει τις θέσεις της επί της πρόθεσής της να επιβάλει διοικητικό πρόστιμο για τη διαπιστωθείσα παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ.α' ΣΛΕΕ, επαναλαμβάνει θέσεις τις οποίες έχει ήδη εγείρει στις γραπτές και προφορικές της παραστάσεις επί της Έκθεσης Αιτιάσεων και προβαίνει σε υποβολή έτι περαιτέρω δεδομένων και αναλύσεων, επιδιώκοντας την ανατροπή των συμπερασμάτων της Επιτροπής και την εκ νέου εξέταση της υπόθεσης.

Για το λόγο αυτό η Επιτροπή κρίνει σκόπιμο να τονίσει για άλλη μια φορά ότι, η υπόθεση έχει ήδη ερευνηθεί, μελετηθεί και αξιολογηθεί εις βάθος, και ότι τα τελικά συμπεράσματα της διαμορφώθηκαν αφού λήφθηκαν υπόψη και οι θέσεις της εταιρείας που υποβλήθηκαν κατόπιν κοινοποίησης προς αυτήν της Έκθεσης Αιτιάσεων.

Συνάγεται συναφώς πως, σε αυτό το στάδιο της διαδικασίας, η Επιτροπή δεν θα υπεισέλθει σε εξέταση των εν λόγω θέσεων, στοιχείων ή/και αναλύσεων, ούτε και θα προβεί σε οποιαδήποτε περαιτέρω σχετική αναφορά, προς αποφυγή επανάληψης θέσεων που έχουν ήδη στοιχειοθετηθεί και διεξοδικά επεξηγηθεί.

Σε κάθε περίπτωση, η Επιτροπή επαναλαμβάνει και υπογραμμίζει πως, δεδομένου του ότι δεν είχε τύχει σωστής ενημέρωσης από την εταιρεία κατά τα προγενέστερα στάδια της υπόθεσης, όταν δηλαδή τελούσε ακόμη υπό εξέταση η ουσία της υπόθεσης, περιλαμβανομένης της κατανομής των εξόδων πώλησης και διανομής, και των διοικητικών εξόδων, προχώρησε σε κατανομή των εν λόγω δαπανών, αντλώντας καθοδήγηση από τις κρατούσες λογιστικές αρχές όπως καθορίζονται από τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Η Επιτροπή διευκρινίζει σχετικά ότι, εφόσον οι πωλήσεις στο εξωτερικό γίνονται επί τακτικής βάσεως, τότε οι εν λόγω δαπάνες θα πρέπει να κατανεμηθούν σε όλα τα προϊόντα της εταιρείας ανεξαιρέτως.

Στο σημείο αυτό η Επιτροπή κρίνει επίσης σκόπιμο να επαναλάβει ότι, κατά την προκαταρκτική έρευνα είχαν υποβληθεί συγκεκριμένα ερωτήματα προς την εταιρεία, με τα οποία ζητείτο, μεταξύ άλλων, το μέσο σταθερό, μέσο μεταβλητό και μέσο συνολικό κόστος ξεχωριστά για κάθε προϊόν το οποίο αποτέλεσε αντικείμενο διερεύνησης στην προκείμενη υπόθεση. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι τα σχετικά ερωτήματα ήταν συγκεκριμένα και ξεκάθαρα, μη αφήνοντας περιθώριο αμφιβολίας ως προς το ζητούμενο. Σε κάθε περίπτωση, εάν η εταιρεία, όπως διατείνεται, θεωρούσε ότι τα ερωτήματα αυτά δεν ήταν ξεκάθαρα ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο αδυνατούσε να ανταποκριθεί δέοντως σε αυτά, τότε θα έπρεπε να είχε ζητήσει σχετικές διευκρινίσεις έγκαιρα, ούτως ώστε να είναι σε θέση να προσκομίσει τα απαιτούμενα στοιχεία κατά το χρόνο διενέργειας της προκαταρκτικής έρευνας.

Υπογραμμίζεται ότι η Χαραλαμπίδης-Κρίστης ήγειρε ζήτημα αμφισβήτησης ως προς τα συγκεκριμένα ερωτήματα που της είχαν τεθεί μόνο αφότου η Επιτροπή έλαβε την εκ πρώτης όψεως απόφαση της για πιθανολογούμενες παραβάσεις του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ. α' ΣΛΕΕ και κοινοποίησε την Έκθεση Αιτιάσεως προς αυτήν.

(στ) Φορολογικές Επιβαρύνσεις

Οι νομικοί εκπρόσωποι της εταιρείας επανέλαβαν τον ισχυρισμό τους ότι η φορολογία αποτελεί σημαντικό κόστος για μία εταιρεία και ως τέτοια δεν μπορεί να αγνοηθεί στο πλαίσιο καθορισμού της κερδοφορίας των προϊόντων της.

Απάντηση της Επιτροπής στην εν λόγω θέση της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Εστιάζοντας στον εν λόγω ισχυρισμό των νομικών εκπροσώπων, η Επιτροπή επαναλαμβάνει και τονίζει αυτό που έχει αναφερθεί ήδη, ότι δηλαδή ο εταιρικός φόρος και η έκτακτη αμυντική εισφορά επί μερισμάτων δεν συνιστούν κόστος για τις εταιρείες, προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη κατά τον υπολογισμό του περιθωρίου κέρδους τους.

Η Επιτροπή σημειώνει παράλληλα πως, ο εταιρικός φόρος υπολογίζεται βάσει συντελεστή φορολογίας επί των κερδών της εταιρείας, και η άμυνα επί μερισμάτων υπολογίζεται με τον ίδιο τρόπο στο ποσό των μερισμάτων που κατανέμονται στους μετόχους. Εξ' άλλου, ως γνωστόν, οι φορολογικές υποχρεώσεις του έτους εκπίπτουν αναδρομικά μετά τον υπολογισμό της κερδοφορίας και όχι από την αρχή του έτους. Συνεπώς, θα ήταν αδύνατο για την εταιρεία να γνωρίζει από πριν τις φορολογικές της υποχρεώσεις για σκοπούς κοστολόγησης.

(ζ) Αίτημα για επανεξέταση της υπόθεσης

Στο πλαίσιο του συνόλου των ισχυρισμών που προέβαλαν στις θέσεις τους, οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης υπέβαλαν, εν κατακλείδι, αίτημα για επανεξέταση της υπόθεσης.

Απάντηση της Επιτροπής στην εν λόγω θέση της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Εστιάζοντας στο εν λόγω αίτημα των νομικών εκπροσώπων, η Επιτροπή κρίνει σκόπιμο να επαναλάβει και να υπογραμμίσει ότι, η παρούσα απόφαση συνιστά το αποτέλεσμα δέουσας, ενδελεχούς και διεξοδικής έρευνας, η οποία περιλάμβανε τόσο τη μελέτη και αξιολόγηση πολυάριθμων εγγράφων και πληροφοριών όσο και την ανάλυση περίπλοκων οικονομικών στοιχείων σε σχέση με τις δραστηριότητες των δύο μεγάλων γαλακτοβιομηχανιών, Χαραλαμπίδης-Κρίστης και Λανίτης, που ενέπιπταν στο αντικείμενο της έρευνάς της, ως η απόφασή της ημερομηνίας 24/10/2014.

Τα πορίσματα της Επιτροπής, τα οποία καταγράφονται στην παρούσα απόφασή της αναλυτικά, διεξοδικά και τεκμηριωμένα, αποτυπώνουν σαφώς τα συμπεράσματα της αναφορικά με κάθε στοιχείο που αποτέλεσε αντικείμενο της ευρείας έρευνας που διενεργήθηκε και η οποία κάλυψε ολόκληρο το φάσμα των διατάξεων των άρθρων 3 και 6 του Νόμου και των άρθρων 101 και 102 της ΣΛΕΕ, εστιάζοντας στις εν λόγω γαλακτοβιομηχανίες.

Τούτων λεχθέντων, η Επιτροπή υπογραμμίζει περαιτέρω πως, ως έχει ήδη επισημανθεί επανειλημμένα, και όπως μπορεί να διαπιστωθεί από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου, κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης είχε δοθεί στην εμπλεκόμενη επιχείρηση Χαραλαμπίδης-Κρίστης κάθε δυνατή ευκαιρία για να παράσχει τις πληροφορίες και τα στοιχεία τα οποία της είχαν ζητηθεί κατά την προκαταρκτική έρευνα της υπόθεσης αλλά και για να καταθέσει τις απόψεις της επί της Έκθεσης Αιτιάσεων, τόσο γραπτώς όσο και προφορικώς.

Σε κάθε περίπτωση, η Επιτροπή κρίνει σημαντικό, στο σημείο αυτό, να παραθέσει, εν συντομία, τα στάδια διερεύνησης της υπόθεσης, δεδομένου ότι πλήρης περιγραφή αυτών γίνεται στο ιστορικό.

Ως επομένως έχει αναφερθεί, σε συνέχεια της απόφασης της Επιτροπής για έναρξη της αυτεπάγγελτης έρευνας, στις 29/10/2014 διενεργήθηκαν παράλληλες επιτόπιες έρευνες από την Υπηρεσία και στις δύο μεγάλες γαλακτοβιομηχανίες από όπου λήφθηκε σωρεία εγγράφων, στοιχείων και πληροφοριών. Ακολούθως, κατά τη διάρκεια της δέουσας προκαταρκτικής έρευνας, αποστάλθηκαν ερωτηματολόγια προς τις εν λόγω εταιρείες για παροχή πρόσθετων πληροφοριών ή/και διευκρινίσεων. Στην εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης αποστάλθηκαν, συγκεκριμένα, ερωτηματολόγια κατά τις ημερομηνίες 13/3/2015, 11/11/2016 και 28/11/2016.

Στη συνεδρία της στις 6/6/2017, η Επιτροπή εξέτασε το χειρισμό της υπόθεσης υπό το φως της απόφασης της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην Αναθεωρητική Έφεση με αρ. 2/2016 ημερομηνίας 3/3/2017. Κατά την εν λόγω συνεδρία, η Επιτροπή, αφού επεσήμανε ότι με την εν λόγω απόφαση ανατράπηκε η απόφαση του Διοικητικού Δικαστηρίου ημερομηνίας 29/1/2016 στην Προσφυγή με αρ.5651/2013 και κρίθηκε νόμιμη η σύνθεση της με τη συμμετοχή σε αυτή του κ. Τσίγκη, ομόφωνα αποφάσισε την ανάκληση της ανακλητικής απόφασης της ημερομηνίας 5/4/2016, καθώς και όλων των μετέπειτα ληφθεισών αποφάσεων. Με την απόφαση αυτή της Επιτροπής αναβίωσαν όλες οι αποφάσεις της που προηγήθηκαν της ανακληθείσας, συμπεριλαμβανομένης και της απόφασής της με ημερομηνία 24/10/2014 αναφορικά με τη διεξαγωγή της προκείμενης αυτεπάγγελτης έρευνας. Τα εμπλεκόμενα μέρη ενημερώθηκαν για την απόφαση της Επιτροπής μέσω επιστολών ημερομηνίας 15/6/2017.

Η Υπηρεσία, αφού διεξήλθε το σύνολο των στοιχείων και πληροφοριών του διοικητικού φακέλου το οποίο και αξιολόγησε στο πλαίσιο των άρθρων 3 και 6 του Νόμου και 101 και 102 της ΣΛΕΕ, ολοκληρώνοντας την έρευνά της, υπέβαλε το σημείωμά της, ημερομηνίας 30/11/2018, προς την Επιτροπή.

Η Επιτροπή, κατά τη συνεδρία της στις 17/12/2018, αφού εξέτασε την προκείμενη αυτεπάγγελτη έρευνα υπό το φως του εν λόγω σημειώματος και μελέτησε το περιεχόμενο του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης, αποφάσισε ότι στοιχειοθετείται εκ πρώτης όψεως πιθανολογούμενη παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και του άρθρου 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ από μέρους της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης και ως εκ τούτου αποφάσισε να κοινοποιήσει Έκθεση Αιτιάσεων προς την εταιρεία αναφορικά με τις εκ πρώτης όψεως διαπιστώσεις της.

Σημειώνεται ότι η Έκθεση Αιτιάσεως, στην οποία επισυνάφθηκε το σημείωμα της Υπηρεσίας, κοινοποιήθηκε στη Χαραλαμπίδης-Κρίστης στις 4/10/2019.

Διευκρινίζεται ότι κατά το διάστημα μεταξύ 1/3/2019 και 2/9/2019, η Επιτροπή προέβη σε σωρεία ενεργειών προς εντοπισμό των εμπιστευτικών στοιχείων και/ή επαγγελματικών απορρήτων του διοικητικού φακέλου¹⁷⁰, ώστε τελικά στη συνεδρία της στις 10/9/2019, σταθμίζοντας το δικαίωμα προστασίας του επαγγελματικού απορρήτου / επαγγελματικών μυστικών, σε συνάρτηση με την κατοχύρωση των δικαιωμάτων άμυνας, ομόφωνα αποφάσισε επί της εμπιστευτικότητας των στοιχείων της υπόθεσης.

Οι γραπτές παρατηρήσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, κατόπιν παραχώρησης παρατάσεων, υποβλήθηκαν τελικά στις 3/2/2020, ενώ η προφορική διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής πραγματοποιήθηκε στις 6/2/2020.

Επιπρόσθετα, στην εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης δόθηκε η δυνατότητα να απαντήσει σε διευκρινιστικά ερωτήματα της Επιτροπής, τα οποία προέκυψαν κατόπιν μελέτης των θέσεων της επί της Έκθεσης Αιτιάσεων.

Ειδικότερα, η Επιτροπή, κατόπιν διαπίστωσης πως ορισμένα από τα νέα στοιχεία που υποβλήθηκαν κατά το στάδιο υποβολής των εν λόγω θέσεων αφορούσαν στον υπολογισμό του περιθωρίου κέρδους της εταιρείας για τα προϊόντα που ενέπιπταν στις σχετικές αγορές σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος και γάλακτος χωρίς λακτόζη, και παρά το ότι τα εν λόγω στοιχεία συνιστούσαν καινοφανή δεδομένα τα οποία υποβάλλονταν στην Επιτροπή σε κατοπινό στάδιο, ήτοι, μετά την ολοκλήρωση της δέουσας προκαταρκτικής έρευνας, εντούτοις αποφάσισε να τα περιλάβει στην αξιολόγησή της. Και τούτο, καθότι μέλημα της

¹⁷⁰ Κατά το εν λόγω διάστημα η Επιτροπή, σε πληθώρα συνεδριών της, διεξήλθε τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης προς εντοπισμό των εμπιστευτικών στοιχείων και/ή επαγγελματικών απορρήτων, απέστειλε σχετικές επιστολές στα εμπλεκόμενα μέρη, αποδέχτηκε αιτήσεις τους για παράταση, ζήτησε διευκρινίσεις, κλπ.

Επιτροπής, ως διοικητικού οργάνου, είναι να επιτελεί το έργο της σύμφωνα με την αποστολή της, όπως αυτή καθορίζεται από το νόμο που την διέπει, έχοντας πάντοτε ως γνώμονα τις γενικές αρχές του διοικητικού δικαίου και δη τις αρχές της χρηστής διοίκησης¹⁷¹.

Με αυτό το σκεπτικό, η Επιτροπή, αφού μελέτησε και αξιολόγησε τις νέες πληροφορίες και στοιχεία που παρείχε η Χαραλαμπίδης-Κρίστης, προέβη σε αναθεωρημένους υπολογισμούς των περιθωρίων κέρδους της εταιρείας στα υπό αναφορά προϊόντα. Τονίζεται συναφώς ότι, ως έχει ήδη αναφερθεί, η Επιτροπή αποδέχθηκε και περιέλαβε στους υπολογισμούς της τα στοιχεία εκείνα των οποίων η συμπερίληψη διαπιστώθηκε ότι συνάδει με την κρατούσα λογιστική πρακτική και αρχές, απορρίπτοντας όσα δεν πληρούσαν τα κριτήρια αυτά.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της Επιτροπής, τα οποία εκτίθενται αναλυτικά και τεκμηριωμένα στην παρούσα απόφαση, οι εν λόγω υπολογισμοί οδήγησαν την Επιτροπή σε αναθεώρηση της εκ πρώτης όψεως απόφασής της, ως ακολούθως:

- Στην αγορά του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος το περιθώριο κέρδους της εταιρείας για τα έτη 2010 – 2014 ανήλθε σε ποσοστά που κυμαίνονται μεταξύ (20-30]% και (40-50]%, στοιχειοθετώντας την ύπαρξη παράβασης του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και του άρθρου 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ από την εταιρεία στην εν λόγω σχετική αγορά.
- Στη σχετική αγορά του γάλακτος χωρίς λακτόζη, το περιθώριο κέρδους της εταιρείας για τα έτη 2010-2014 ανήλθε σε ποσοστά που κυμαίνονται μεταξύ {...}, με αποτέλεσμα την αναθεώρηση των οικείων προκαταρκτικών ευρημάτων της Επιτροπής, ούτως ώστε να μην εγείρεται πλέον ζήτημα παράβασης του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ από την εταιρεία στην εν λόγω σχετική αγορά.

Έχοντας επισημάνει τα ανωτέρω, η Επιτροπή, σε σχέση με το αίτημα της Χαραλαμπίδης-Κρίστης για επανεξέταση της υπόθεσης, κρίνει επίσης σκόπιμο να αναφερθεί στις διατάξεις του άρθρου 17 του Νόμου «Κανόνες που διέπουν την ενώπιον της Επιτροπής διαδικασία», όπου μεταξύ άλλων προβλέπονται τα εξής:

«17.-(1) Η Επιτροπή αποφασίζει να κινήσει διαδικασία εξέτασης μιας παράβασης, εφόσον ύστερα από δέουσα προκαταρκτική έρευνα που διενεργείται από την Υπηρεσία, η Επιτροπή διαπιστώσει πιθανολογούμενη παράβαση των άρθρων 3 και/ή 6 και/ή των Άρθρων 101 ΣΛΕΕ και/ή 102 ΣΛΕΕ.

¹⁷¹ Ο περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμος, αρ. 158(Ι)/1999, ο.τ..

(2) Η Επιτροπή καταρτίζει γραπτή έκθεση προς ενημέρωση των επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων, περί των αιτιάσεων που διατυπώνονται σε βάρος τους. [...].

(3) Σε περίπτωση που μεταβληθούν τα υφιστάμενα στοιχεία ενώπιον της Επιτροπής ή προκύψουν νέα στοιχεία, η Επιτροπή **δύναται** να προβεί σε τροποποίηση των αιτιάσεων που διατυπώνονται εναντίον των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων και στην κατάρτιση και κοινοποίηση τροποποιημένης έκθεσης αιτιάσεων προς τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων.»

Όπως επομένως συνάγεται από τις πιο πάνω διατάξεις του άρθρου 17 του Νόμου, η κατάρτιση και κοινοποίηση τροποποιημένης έκθεσης αιτιάσεων αποτελεί ενέργεια στην οποία δύναται η Επιτροπή να καταφύγει κατά την κρίση της. Ως εκ τούτου, το κατά πόσο η Επιτροπή θα επιλέξει ή όχι να προβεί σε κοινοποίηση τροποποιημένης έκθεσης αιτιάσεων προς τις εμπλεκόμενες, κατά περίπτωση, επιχειρήσεις, αποτελεί μία κατ' εξαίρεση πρακτική η οποία εναπόκειται απόλυτα στη διακριτική της ευχέρεια.

Στην προκείμενη περίπτωση η Επιτροπή θεωρεί ότι η υπόθεση έτυχε πλήρους, ενδεδειγμένου και διεξοδικής έρευνας, εφόσον λήφθηκε υπόψη και αξιολογήθηκε η πληθώρα των στοιχείων και πληροφοριών που συναποτελούν τον ογκώδη διοικητικό φάκελο της υπόθεσης, αλλά και των στοιχείων που παρατέθηκαν από την εταιρεία κατά το στάδιο της ακροαματικής διαδικασίας, ήτοι κατόπιν της κοινολόγησης της Έκθεσης Αιτιάσεων, μη αφήνοντας περιθώριο για οποιαδήποτε αμφιβολία ως προς την πληρότητα της έρευνας και την ορθότητα των καταληκτικών της συμπερασμάτων.

Συνεπώς, ως προς το αίτημα των νομικών εκπροσώπων της Χαραλαμπίδης-Κρίστης για επανεξέταση της υπόθεσης, η Επιτροπή, στο πλαίσιο που διαμορφώνεται από τα ανωτέρω και αφού έλαβε υπόψη της τους ακόλουθους παράγοντες:

- ότι η απόφασή της για έναρξη της αυτεπάγγελτης έρευνας λήφθηκε στις 24/10/2014 ενώ στις 29/10/2014 διενεργήθηκε επιτόπια έρευνα στις εγκαταστάσεις της εταιρείας Χαραλαμπίδης-Κρίστης, όπου λήφθηκε σωρεία στοιχείων και πληροφοριών και λήφθηκαν συνεντεύξεις από στελέχη της,
- ότι η έρευνα συμπληρώθηκε από στοιχεία και πληροφορίες που παρείχε η εν λόγω εταιρεία σε απάντηση σχετικών ερωτηματολογίων με ημερομηνίες 13/3/2015, 11/11/2016 και 28/11/2016, και
- ότι η Επιτροπή αποδέχθηκε να συμπεριλάβει στους υπολογισμούς της καινοφανή στοιχεία τα οποία υποβλήθηκαν από τη Χαραλαμπίδης-Κρίστης κατά την υποβολή των θέσεων της επί της Έκθεσης Αιτιάσεων, περιλαμβανομένων και διευκρινίσεων που ζητήθηκαν με διαδοχικές επιστολές της Επιτροπής στις 16/4/2020 και 9/6/2020,

ομόφωνα καταλήγει ότι στην εμπλεκόμενη επιχείρηση Χαραλαμπίδης-Κρίστης δόθηκε κάθε δυνατή ευκαιρία προς παροχή στοιχείων, πληροφοριών και διευκρινίσεων, καθώς και υποβολής θέσεων. Σύμφωνα με την Επιτροπή, τόσο η έρευνα, η οποία διενεργήθηκε εντός του πλαισίου των οικείων διατάξεων του Νόμου, όσο και τα συμπεράσματα της, αντικατοπτρίζουν την αντικειμενική, τεκμηριωμένη και δίκαιη κρίση της επί των ζητημάτων που εξετάστηκαν, στη βάση των στοιχείων που είχε ενώπιον της, με αποτέλεσμα να έχουν εξαντληθεί τα περιθώρια διερεύνησης της προκείμενης υπόθεσης και κατά συνέπεια απορρίπτει το εν λόγω αίτημα.

16.1.3 Θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης σε σχέση με την επιμέτρηση του διοικητικού προστίμου

Η Επιτροπή παραθέτει τις θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης αναφορικά με τους μετριαστικούς παράγοντες που, κατά την άποψη της εταιρείας, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη από την Επιτροπή κατά την επιβολή του διοικητικού προστίμου, οι οποίες έχουν, συνοπτικά, ως εξής:

(α) Η Φύση της Παράβασης

Οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης αναφέρθηκαν αρχικά στην προσφορά της εταιρείας, τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό, και ανέπτυξαν τις θέσεις τους, αναφερόμενοι στη φύση της παράβασης.

Όπως υπέβαλαν, υπάρχει εγγενής δυσκολία στον υπολογισμό του περιθωρίου κέρδους μιας επιχείρησης και του πότε μία τιμή είναι υπερβολική. Προς υποστήριξη της θέσης τους, παρέπεμψαν σε νομολογία του ΔΕΕ καθώς και σε συγγράμματα στο Δίκαιο του Ανταγωνισμού, ενώ αναφέρθηκαν εκ νέου στη θέση τους σε σχέση με τα είδη εξόδων που υπολογίζονται για το σκοπό αυτό, υποβάλλοντας ότι, «*ακόμα και σε αυτό το στάδιο υπάρχει αμφιβολία για το κατά πόσο διάφορα είδη εξόδων υπολογίζονται ή όχι (πχ ο εταιρικός φόρος).*»

Οι νομικοί εκπρόσωποι ισχυρίστηκαν περαιτέρω την έλλειψη πρόθεσης της εταιρείας για παράβαση του Νόμου, σημειώνοντας πως η εταιρεία δεν αντιλήφθηκε και δεν θα μπορούσε να αντιληφθεί, ακόμα και αν καταβαλλόταν εύλογη επιμέλεια, ότι ενεργούσε κατά παράβαση του Νόμου, σημειώνοντας πως: «*Οι δυσκολίες και οι αμφιβολίες θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και να επενεργήσουν υπέρ του διοικούμενου όπως επίσης και το γεγονός ότι ελλείπει το στοιχείο της πρόθεσης για παραβίαση.*»

Καταλήγοντας, οι νομικοί εκπρόσωποι υπέβαλαν στις θέσεις τους πως, λόγω των δυσκολιών στη διαπίστωση του κατά πόσο υπήρχε παράβαση, δεν θα πρέπει να επιβληθεί πρόστιμο αλλά αντ' αυτού να εκδοθεί μία δηλωτική απόφαση της Επιτροπής.

Απάντηση της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Προτού η Επιτροπή προχωρήσει στην εξέταση των προϋποθέσεων που θέτει ο Νόμος για την επιβολή διοικητικού προστίμου, σημειώνει ότι μελέτησε ενδελεχώς όλες τις θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης.

Αναφορικά με τον ισχυρισμό των νομικών της εκπροσώπων ότι υπάρχει δυσκολία στον υπολογισμό του περιθωρίου κέρδους μιας επιχείρησης και του πότε μία τιμή είναι υπερβολική, η Επιτροπή, δεδομένου ότι το ζήτημα αυτό έχει ήδη αναλυθεί διεξοδικά και έχει ήδη κριθεί, θεωρεί ότι δεν θα ήταν σκόπιμη οποιαδήποτε επανάληψη των θέσεων της και σε αυτό το σημείο, και αντ' αυτού παραπέμπει εκ νέου στην ανάλυση που διενεργείται στην παρούσα απόφαση και ειδικότερα στα όσα καταγράφονται υπό τον τίτλο «(II) Κατάχρηση Δεσπόζουσας Θέσης» και εντεύθεν.

Επιπρόσθετα, όσον αφορά ειδικότερα στη θέση ότι υπάρχει αμφιβολία κατά πόσο ορισμένα έξοδα περιλαμβάνονται ή όχι στον υπολογισμό του περιθωρίου κέρδους, περιλαμβανομένου του εταιρικού φόρου, η Επιτροπή παραπέμπει στα όσα σχετικά έχει αναφέρει, και επαναλαμβάνει τη θέση της ότι ο εταιρικός φόρος δεν αποτελεί έξοδο το οποίο δύναται να ληφθεί υπόψη κατά τον υπολογισμό του εν λόγω περιθωρίου.

Υπό το φως της ανάλυσης που έχει διενεργηθεί, κατά την κρίση της Επιτροπής εξουδετερώνεται οποιοσδήποτε ισχυρισμός, ο οποίος τείνει προς τη δημιουργία αμφιβολιών για τα υπό αναφορά συμπεράσματά της τα οποία, ως έχει αναφερθεί και τονισθεί κατ' επανάληψη, συνιστούν το αποτέλεσμα πλήρους και ενδελεχούς έρευνας και αντικειμενικής αξιολόγησης των στοιχείων και πληροφοριών που είχε ενώπιόν της, στο πλαίσιο της ισχύουσας νομοθεσίας και νομολογίας.

Σε σχέση με το επιχείρημα ότι δεν υπήρχε πρόθεση από μέρος της εταιρείας για παράβαση του Νόμου, η Επιτροπή, αντλώντας καθοδήγηση από το άρθρο 23, παράγραφος 2, του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003, διευκρινίζει ότι διοικητικά πρόστιμα δύνανται να επιβάλλονται σε επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων οι οποίες, **είτε εκ προθέσεως είτε εξ' αμελείας** διαπράττουν παράβαση των διατάξεων των άρθρων 101 ή 102 ΣΛΕΕ.

Περαιτέρω, η Επιτροπή σημειώνει ότι κατά την εφαρμογή της πρακτικής και συμπεριφοράς που οδήγησε στην παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου δεν απαιτείται η απόδειξη σκοπού ή πρόθεσης από μέρος της εμπλεκόμενης επιχείρησης, δεδομένου ότι το εν λόγω άρθρο αναφέρεται σε πράξεις οι οποίες έχουν ως «*αποτέλεσμα ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα*» την παράβαση του Νόμου, και συνεπώς, η παράβαση της υπό αναφορά διάταξης του Νόμου συντελείται και στην απουσία απόδειξης της τυχόν πρόθεσης ή σκοπού της εταιρείας.

Η Επιτροπή παραπέμπει συνακόλουθα στις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Mayras του ΔΕΕ στην υπόθεση *General Motors v. Commission*¹⁷², όπου αναφέρθηκε ότι: «*the concept of negligence must be applied where the author of the infringement, although acting without any intention to perform an unlawful act, has not foreseen the consequences and sufficiently attentive could not have failed to foresee them*». Ομοίως, στην απόφαση του Γεν. ΔΕΕ στην υπόθεση T-11/06 αναφέρθηκε πως: «*Εν πάση περιπτώσει, κατά πάγια νομολογία, για να μπορεί να θεωρηθεί ότι μια παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού διαπράχθηκε εκ προθέσεως δεν είναι απαραίτητο η επιχείρηση να είχε επίγνωση ότι παραβαίνει τους κανόνες αυτούς, αλλά αρκεί το ότι δεν μπορούσε να αγνοεί ότι η συμπεριφορά της είχε ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού.*»¹⁷³ (Η υπογράμμιση είναι της Επιτροπής).

Η Επιτροπή συναφώς, καθοδηγούμενη από την ενωσιακή νομολογία, κρίνει ότι για το ζήτημα της «*πρόθεσης*», ως λόγος μείωσης του διοικητικού προστίμου εξετάζεται το κατά πόσο η επιχείρηση γνώριζε ή ήταν σε θέση να γνωρίζει τις ουσιαστικές περιστάσεις και γεγονότα που αφορούν την παράβαση¹⁷⁴. Με βάση ισχύουσα νομολογία είναι αδιάφορο το κατά πόσο είχε ή όχι συνείδηση του άδικου χαρακτήρα της πράξης της ή αν είχε λάβει νομική συμβουλή προς την αντίθεση κατεύθυνση¹⁷⁵.

Εξάλλου, δεδομένου ότι το άρθρο 6(1) του Νόμου αναφέρεται σε πράξεις οι οποίες έχουν ως «*αποτέλεσμα ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα*» την παράβαση του Νόμου, υπογραμμίζεται ότι η παράβαση των εν λόγω νομοθετικών διατάξεων συντελείται και στην απουσία απόδειξης τυχόν πρόθεσης ή σκοπού της εμπλεκόμενης επιχείρησης. Ως εκ τούτου, η διαπίστωση καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης δεν χρήζει απαραίτητα απόδειξης περί συγκεκριμένου αποτελέσματος, φτάνει μόνο να δύναται να έχει τέτοιο αποτέλεσμα. Επομένως, δεν απαιτείται η απόδειξη σκοπού ή πρόθεσης από μέρους της εταιρείας κατά την εφαρμογή της πρακτικής που οδήγησε σε στοιχειοθέτηση παράβασης του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και του άρθρου 102 στοιχ. α' ΣΛΕΕ από μέρους της, με αναφορά στα προϊόντα της που εμπίπτουν στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος.

Η Επιτροπή σημειώνει επιπρόσθετα ότι, από τη σχετική νομολογία του ΔΕΕ προκύπτει ότι: «*η εν λόγω προϋπόθεση πληρούται όταν η επιχείρηση δεν μπορεί να αγνοεί ότι η συμπεριφορά της είναι αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού, ανεξάρτητα από το αν είχε ή όχι επίγνωση της παραβάσεως των κανόνων της Συνθήκης περί ανταγωνισμού.*»

¹⁷² Υπόθεση 26/75, Πρόταση του Γενικού Εισαγγελέα Mayras της 29ης Οκτωβρίου 1975 *General Motors Continental NV κατά της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, [1975] ECR 1975, 01367, σελ 1389.

¹⁷³ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα) της 5ης Οκτωβρίου 2011 στην υπόθεση T-11/06 *Romana Tabacchi Srl κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής*, παρ. 227.

¹⁷⁴ Βλέπε απόφαση ΔΕΚ 1.2.1978 υποθ. 19/77, Miller, Rec.1978, σελ 131 σκέψη 18, ΠΕΚ 6.4.1995, T-150/89, Martinelli, Συλλ 1995, II-1165, σκέψη 36, C-333/94 P Tetra Pak V Commission [1996] ECR I-5951, σκέψη 46-49.

¹⁷⁵ Βλέπε απόφαση ΔΕΚ 1.2.1978 υποθ. 19/77, Miller, Rec.1978, σελ 131 σκέψη 18.

[...] Επομένως, το γεγονός ότι η εμπλεκόμενη επιχείρηση προέβη σε εσφαλμένο νομικό χαρακτηρισμό της συμπεριφοράς της, επί της οποίας στηρίχθηκε η διαπίστωση της παραβάσεως, δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια την απαλλαγή της από την επιβολή προστίμου, αν δεν μπορούσε να αγνοεί ότι η συμπεριφορά της ήταν αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού.[...] Επομένως, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 101 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπεται να μην επιβάλλεται πρόστιμο σε επιχείρηση η οποία έχει παραβεί τη διάταξη αυτή, όταν η εν λόγω παράβαση οφείλεται σε πλάνη στην οποία τελούσε η επιχείρηση σχετικά με τη νομιμότητα της συμπεριφοράς της λόγω του περιεχομένου νομικής συμβουλής δικηγόρου ή λόγω του περιεχομένου αποφάσεως εθνικής αρχής ανταγωνισμού.»¹⁷⁶ (Η υπογράμμιση είναι της Επιτροπής)

Έχοντας σημειώσει τα ανωτέρω, η Επιτροπή υπογραμμίζει επιπρόσθετα πως η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης γνώριζε / όφειλε να γνωρίζει τη δεσπόζουσα θέση που κατείχε στην υπό αναφορά σχετική αγορά, ιδιαίτερα λόγω της απόφασής της επί της συγκέντρωσης των εταιρειών *Cyprus Trading Corporation Public Co Ltd*, *Christis Dairies Public Ltd* και *Vivartia ABEE*, αρ. 8.13.24/2006¹⁷⁷ στην οποία γινόταν ξεκάθαρη αναφορά στο ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό (πέραν του 80%) που η νέα οντότητα συγκέντρωνε στην αγορά του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος. Ειδικότερα, όσον αφορά στα μερίδια αγοράς της εταιρείας στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, η Επιτροπή παραθέτει το ακόλουθο απόσπασμα από την απόφαση της στην υπό αναφορά συγκέντρωση:

«Στην επηρεαζόμενη αγορά του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, τα μερίδια αγοράς τα οποία ελέγχουν οι δύο συμμετέχουσες επιχειρήσεις ξεπερνούν το 50% και εγείρουν υποψίες για τη δημιουργία ή ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης στην εν λόγω αγορά, ικανή να επηρεάσει τον ανταγωνισμό. Συγκεκριμένα, το σύνολο τους ανέρχεται σε [...] (πέραν του 80%), ενώ οι διάφοροι προμηθευτές στην εν λόγω αγορά παραμένουν να κατέχουν μικρά μερίδια αγοράς, κάτι το οποίο σε συνδυασμό με τους φραγμούς εισόδου στην αγορά επηρεάζει τη συμβατότητα της ανταγωνιστικής αγοράς.»

Συγκεκριμένα, ως έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω, το μερίδιο της εταιρείας Χαραλαμπίδης στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος προ της συγκέντρωσης

¹⁷⁶ Υπόθεση C-681/11, *Bundeswettbewerbshörde* και *Bundeskartellanwalt* κατά *Schenker & Co. AG* κ.λπ., της 18ης Ιουνίου 2013, σκ. 37-38, 43. Βλ. επίσης Υπόθεση [96/82 έως 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 και 110/82, IAZ International Belgium](#) κ.λπ. κατά *Επιτροπής*, [1983] Συλλογή 1983, σ. 3369, σκέψη 45. Υπόθεση [322/81, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin](#) κατά *Επιτροπής*, [1983] Συλλογή 1983, σ. 3461, σκέψη 107, και Υπόθεση [C-280/08 P, Deutsche Telekom](#) κατά *Επιτροπής*, [2010] Συλλογή 2010, σ. I-9555, σκέψη 124.

¹⁷⁷ Γνωστοποίηση πράξης συγκέντρωσης αναφορικά με τις εταιρείες *Cyprus Trading Corporation Public Co Ltd*, *Christis Dairies Public Ltd* και *Vivartia ABEE*, 3/4/2007.

υπερέβαινε το 70% και της Κρίστης το 10%. Με αυτά τα δεδομένα καθίσταται αυτονόητο ότι η εταιρεία γνώριζε τη δεσπόζουσα θέση που ήδη κατείχε στην εν λόγω σχετική αγορά.

Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, η Επιτροπή τονίζει πως, η εταιρεία, ως δεσπόζουσα επιχείρηση στην υπό αναφορά σχετική αγορά, **είχε ιδιαίτερη ευθύνη**, και επομένως όφειλε να είναι ιδιαίτερα προσεκτική κατά την υιοθέτηση πολιτικών που δύναντο να αντίκεινται στις διατάξεις του Νόμου. Ως έχει αναλυθεί ανωτέρω, σύμφωνα με το λεκτικό του ΔΕΕ οι επιχειρήσεις με δεσπόζουσα θέση στην αγορά ενός προϊόντος έχουν «*special responsibility*» (ιδιαίτερη ευθύνη), πράγμα που τις καθιστά ακόμα πιο υπεύθυνες σε περίπτωση παράβασης του Νόμου¹⁷⁸.

Υπό το φως των ως άνω εκτεθέντων και στη βάση των γεγονότων της παρούσας υπόθεσης η Επιτροπή θεωρεί ότι η Χαραλαμπίδης-Κρίστης όφειλε να γνωρίζει ότι οι τιμές πώλησης των προϊόντων της που εμπίπτουν στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, σε συνάρτηση με τα υψηλά περιθώρια κέρδους της σε αυτή, *συνιστούσαν ή ενδεχομένως συνιστούσαν* καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης της στην εν λόγω αγορά, κατά παράβαση των οικείων διατάξεων του Νόμου.

Η Επιτροπή παραπέμπει ακολούθως στην ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία, στο πλαίσιο της πολιτικής ανταγωνισμού επισημαίνει τα εξής: «Όταν επικρατούν συνθήκες ανταγωνισμού, οι επιχειρήσεις βρίσκονται συνεχώς υπό την πίεση να προσφέρουν τα καλύτερα δυνατά προϊόντα στην καλύτερη δυνατή τιμή, διότι, διαφορετικά, οι καταναλωτές θα αγοράσουν τα προϊόντα άλλων επιχειρήσεων. Σε μια ελεύθερη αγορά, οι επιχειρήσεις πρέπει να δρουν ανταγωνιστικά γιατί αυτό είναι προς όφελος των καταναλωτών.» Στην ίδια ιστοσελίδα αναφέρονται επιπρόσθετα τα ακόλουθα: «Η Επιτροπή, από κοινού με τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού, εφαρμόζει άμεσα τους κανόνες ανταγωνισμού της ΕΕ (άρθρα 101-109 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ)), ώστε να λειτουργούν αποτελεσματικότερα οι ευρωπαϊκές αγορές και να εξασφαλίζονται ισότιμοι και δίκαιοι όροι ανταγωνισμού για όλες τις επιχειρήσεις της ΕΕ. Με τον τρόπο αυτόν, ωφελούνται οι καταναλωτές, οι επιχειρήσεις και η ευρωπαϊκή οικονομία στο σύνολό της»¹⁷⁹. (Η υπογράμμιση είναι της Επιτροπής)

Συνάγεται ως εκ τούτων ότι, ο υγιής ανταγωνισμός συμβάλλει όχι μόνο στην οικονομική αλλά και στην κοινωνική ανάπτυξη, εφόσον απώτερο στόχο έχει, μεταξύ άλλων, την προστασία των επιχειρήσεων και των καταναλωτών. Η δε στρέβλωση ή/και νόθευση του

¹⁷⁸ Υπόθεση 322/81, *Michelin v. Commission*, [1983] ECR 3461.

¹⁷⁹ https://ec.europa.eu/dgs/competition/index_el.htm

ανταγωνισμού περιορίζει την ένταση του και συνεπάγεται σημαντικό κόστος/ζημία για τους καταναλωτές, τις επιχειρήσεις και την κοινωνία.

Συνακόλουθα, στο πλαίσιο που διαμορφώνεται από τα ανωτέρω, η Επιτροπή κρίνει πως το επιχείρημα της εταιρείας ότι υπήρχε έλλειψη πρόθεσης από μέρους της για παράβαση του Νόμου και ότι η ίδια δεν αντιλήφθηκε, και ακόμη, ότι δεν θα μπορούσε να είχε αντιληφθεί ότι ενεργούσε κατά παράβαση του Νόμου, δεν μπορεί να γίνει αποδεκτό και απορρίπτεται.

(β) Συγκέντρωση των εταιρειών Χαραλαμπίδης και Κρίστης

Οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης στις θέσεις τους ημερομηνίας 18/1/2021 αναφέρθηκαν εκ νέου στη συγκέντρωση των εταιρειών Χαραλαμπίδης και Κρίστης¹⁸⁰, υποβάλλοντας ότι η εταιρεία είχε τηρήσει τους όρους και τις δεσμεύσεις που είχαν επιβληθεί από την Επιτροπή. Μεταξύ άλλων, αναφέρθηκαν στη δέσμευση για κατάργηση του σοκολατούχου γάλακτος *Christis*, για να υποστηρίξουν τη θέση που είχαν ήδη προβάσει στις παραστάσεις τους επί της Έκθεσης Αιτιάσεων ότι, εφόσον υπήρξε άρση των αμφιβολιών της Επιτροπής ως προς τη συμβατότητα της εν λόγω συγκέντρωσης με την ανταγωνιστική αγορά, η Επιτροπή «εμποδίζεται να χρησιμοποιήσει την κατάσταση που δημιουργήθηκε από τον όρο που επέβαλε για να κρίνει την εταιρεία ένοχη για κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης». Οι νομικοί εκπρόσωποι, καταλήγοντας, ισχυρίστηκαν πως, δεδομένου ότι η Επιτροπή εξέδωσε απόφαση περί συμβατότητας της συγκέντρωσης με την ανταγωνιστική αγορά, δεν θα αποτελούσε παράδειγμα χρηστής διοίκησης μεταγενέστερη υπαναχώρηση από την απόφασή της αυτή.

Απάντηση της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Αναφορικά με τα ανωτέρω, η Επιτροπή επιθυμεί να υπογραμμίσει πως όλα τα επιχειρήματα και οι ισχυρισμοί των νομικών εκπροσώπων που ηγήθηκαν σε σχέση με την εν λόγω συγκέντρωση έχουν ήδη απαντηθεί διεξοδικά και εμπειριστατωμένα, και για το λόγο αυτό οποιαδήποτε επανάληψη των θέσεων της επί αυτών δεν κρίνεται σκόπιμη. Αντ' αυτού, η Επιτροπή παραπέμπει στις απαντήσεις της επί των θέσεων της εταιρείας «(II) Συγκέντρωση των εταιρειών Χαραλαμπίδης και Κρίστης & (III) Δεδικασμένο (*res judicata*) και/ή Κώλυμα (*estoppel*) (Θέσεις 3/2/2020)» καθώς και «Θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης σε σχέση με τα περιθώρια κέρδους, ημερομηνίας 3/2/2020» που παρατίθενται στην απόφασή της.

(γ) Η διάρκεια της διερεύνησης από την Επιτροπή

Οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης ήγειραν στις θέσεις τους ζήτημα σε σχέση με το χρόνο διερεύνησης της υπόθεσης. Μεταξύ άλλων, υπέβαλαν ότι η έρευνα

¹⁸⁰ Βλ. ανωτέρω, Συγκέντρωση των εταιρειών *Cyprus Trading Corporation Public Co Ltd, Christis Dairies Public Ltd* και *Vivartia ABEE*.

«φαίνεται να ξεκίνησε το έτος 2014» και ερωτηματολόγια στάλθηκαν το 2015 και 2016, ενώ η Έκθεση Αιτιάσεων κοινοποιήθηκε στην εταιρεία τον Οκτώβριο του 2019.

Εισηγήθηκαν ακολούθως πως, λόγω της μεγάλης διάρκειας της έρευνας και της καθυστέρησης που, όπως υπέβαλαν, παρατηρήθηκε, παραβιάζεται το δικαίωμα της εταιρείας σε δίκαιη δίκη εντός εύλογου χρόνου, «δεδομένου ότι τα γεγονότα έλαβαν χώρα πολλά χρόνια προηγουμένως και η συλλογή στοιχείων καθίσταται πιο δύσκολη».

Καταλήγοντας επί του θέματος, η καθυστέρηση, όπως υποστήριξαν, θα πρέπει να θεωρηθεί ως ελαφρυντική περίπτωση, και ότι «η καθυστέρηση στην εκδίκαση της υπόθεσης και καταδίκης ενός παραβάτη επενεργεί κατά τρόπο που να καθιστά μια ενδεχόμενη ποινή μη αναγκαία και μειώνει την αποτρεπτικότητα μιας ενδεχόμενης ποινής», παραπέμποντας σε νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Απάντηση της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Όσον αφορά στο επιχείρημα των νομικών εκπροσώπων ότι, η μεγάλη διάρκεια της έρευνας στην προκείμενη περίπτωση θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ως ελαφρυντική περίπτωση, η Επιτροπή, έχοντας σημειώσει τη σχετική νομολογία που τέθηκε, καταλήγει πως δεν μπορεί να συμφωνήσει με την εκτεθείσα θέση και θεωρεί ότι η διαδικασία ολοκληρώθηκε μέσα σε εύλογο, υπό τις περιστάσεις, χρονικό διάστημα.

Ως έχει ήδη αναλυθεί, η Επιτροπή, ως ανεξάρτητο διοικητικό όργανο, ασκεί τις αρμοδιότητές της εντός εύλογου χρόνου ως οι γενικές αρχές του διοικητικού δικαίου σε συνάρτηση πάντοτε με την πολυπλοκότητα της κάθε υπόθεσης ξεχωριστά. Κύριο και βασικό μέλημά της στην ορθή εφαρμογή του Νόμου, κατά την όλη διαδικασία που ακολουθείται στα πλαίσια των εξουσιών και αρμοδιοτήτων της, είναι να μην διακυβεύονται τα συμφέροντα του διοικούμενου αλλά να τηρούνται και να ακολουθούνται ευλαβικά και στο έπακρο όλες οι σχετικές πρόνοιες του Νόμου και να διενεργούνται όλες εκείνες οι απαραίτητες ενέργειες, τόσο στο στάδιο της δέουσας προκαταρκτικής έρευνας μιας υπόθεσης όσο και στην ενώπιον της Επιτροπής διαδικασία, εξασφαλίζοντας το δικαίωμα για δίκαιη δίκη, ως έγινε και στην παρούσα υπόθεση.

Επισημαίνεται εμφαντικά ότι, η προκείμενη υπόθεση αφορούσε μεγάλο αριθμό σχετικών αγορών προϊόντος ενώ κάλυπτε παράλληλα ένα ευρύ νομοθετικό φάσμα και ως εκ τούτου η δέουσα προκαταρκτική έρευνα, η οποία έπρεπε να πραγματοποιηθεί κατά άρτιο και ενδεδειγμένο τρόπο, δεν ήταν δυνατό να ολοκληρωθεί προτού εξαντληθεί η έρευνα ενός εκάστου υπό διερεύνηση στοιχείου με αναφορά σε δύο εμπλεκόμενα μέρη. Σημειώνεται παράλληλα πως, η πολυπλοκότητα και η έκταση των θεμάτων που έχρηζαν διερεύνησης, σε συνάρτηση με την πληθώρα των στοιχείων που απαιτούνταν να συλλεχθούν και η

ενδεδειγμένη μελέτη όλων αυτών, τόσο για την ολοκλήρωση της έρευνας και την ετοιμασία του Σημειώματος της Υπηρεσίας, όσο και κατόπιν στην ενώπιον της Επιτροπής διαδικασία, στην κατάρτιση και κοινοποίηση της Έκθεσης Αιτιάσεων, την κατάρτιση, το διαχωρισμό και την επεξεργασία των εμπιστευτικών στοιχείων του φακέλου, το στάδιο της προφορικής διαδικασίας και της έκδοσης της σχετικής απόφασης, απαιτούσαν τον εύλογο υπό τις περιστάσεις χρόνο, ώστε να τύχουν της δέουσας και αρμόζουσας υπό τις περιστάσεις επιμέλειας και μελέτης.

Ειδικότερα, ο χρόνος που διέρρευσε για σκοπούς διερεύνησης της πιθανολογούμενης παράβασης από την Υπηρεσία, ήτοι από τις 24/10/2014 όταν δόθηκαν οδηγίες για διεξαγωγή προκαταρκτικής έρευνας μέχρι τις 17/12/2018 όταν η Επιτροπή αποφάσισε ότι εκ πρώτης όψεως προκύπτει παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και του άρθρου 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ, δεν μπορεί να θεωρηθεί υπερβολικός, όταν μάλιστα μεσολάβησαν γεγονότα σε σχέση με αλλαγές στη συγκρότηση της Επιτροπής [ως αυτές καταγράφονται αναλυτικά στο ιστορικό της διαδικασίας (κεφάλαιο 2)] που επέβαλαν την εξ υπαρχής εξέταση της υπόθεσης, για σκοπούς μάλιστα προάσπισης και των συμφερόντων της εταιρείας και επί τη βάση λόγων που εκφεύγουν του πεδίου ελέγχου της ίδιας της Επιτροπής, ενώ μεσολάβησε και η διεξαγωγή αιφνίδιας επιτόπιας έρευνας τόσο στη Χαραλαμπίδης-Κρίστης όσο και στη Λανίτης και η συλλογή αλλά και αξιολόγηση των συλλεχθέντων στοιχείων.

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να υπογραμμιστεί ότι μεγάλο μέρος του χρόνου αναλώθηκε για σκοπούς προάσπισης των συμφερόντων των εμπλεκόμενων εταιρειών. Αυτά αφορούσαν στην παροχή πρόσθετου χρόνου που ζητήθηκε από τη Χαραλαμπίδης-Κρίστης για σκοπούς υποβολής των θέσεων και απόψεων της, καθώς και την προστασία των εμπιστευτικών πληροφοριών και των δύο εμπλεκόμενων μερών, κτλ.

Αναφέρεται ενδεικτικά ότι η Επιτροπή, μεταξύ 1/3/2019 και 2/9/2019 διεξήλθε τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης σε πληθώρα συνεδριών της για εντοπισμό των εμπιστευτικών στοιχείων και/ή επαγγελματικών απορρήτων, απέστειλε επιστολές στα εμπλεκόμενα μέρη περί τούτου και αποδέχτηκε αιτήσεις για παράταση, ζήτησε διευκρινίσεις και σημείωσε τις απαντήσεις τους, ώστε τελικά στη συνεδρία της στις 10/9/2019, σταθμίζοντας το δικαίωμα προστασίας του επαγγελματικού απορρήτου / επαγγελματικών μυστικών, σε συνάρτηση με την κατοχύρωση των δικαιωμάτων άμυνας, ομόφωνα αποφάσισε επί της εμπιστευτικότητας των στοιχείων της υπόθεσης.

Σημειώνεται ότι η Έκθεση Αιτιάσεων παραδόθηκε στην εταιρεία στις 4/10/2019 και ως προκύπτει από όλα τα σχετικά γεγονότα που καταγράφονται στο Κεφάλαιο του ιστορικού της διαδικασίας, υπήρξαν αλληπάλληλα αιτήματα για επανακαθορισμό νέων προθεσμιών, τόσο για την υποβολή των γραπτών παραστάσεων όσο και για την προφορική διαδικασία.

Όσον αφορά στην ακρόαση της υπόθεσης, σημειώνεται ότι αυτή αρχικά ορίστηκε για τις 12/11/2019 και η υποβολή γραπτών παρατηρήσεων για τις 07/11/2019. Κατόπιν των αλληπάλληλων αιτημάτων εκ μέρους της εταιρείας για παραχώρηση παρατάσεων, οι γραπτές της παρατηρήσεις λήφθηκαν τελικά από την Επιτροπή στις 4/2/2020 ενώ η προφορική διαδικασία πραγματοποιήθηκε στις 6/2/2020.

Στη συνέχεια, εφόσον διαπιστώθηκε ότι στις θέσεις της η εταιρεία είχε υποβάλει επιπρόσθετα στοιχεία κόστους αναφορικά με τα προϊόντα που συγκαταλέγονται στις σχετικές αγορές όπου είχε διαπιστωθεί εκ πρώτης όψεως παράβαση, η Επιτροπή έκρινε πως απαιτούντο περαιτέρω διευκρινίσεις από την εταιρεία και για το λόγο αυτό στις 16/4/2020 απηύθυνε προς τούτο ερωτήματα στη Χαραλαμπίδης-Κρίστης ζητώντας της να τεκμηριώσει τους ισχυρισμούς της αναφορικά με την παράλειψη υποβολής ορισμένων στοιχείων κόστους κατά την προκαταρκτική έρευνα. Ακολούθως, αφού η Επιτροπή μελέτησε το περιεχόμενο της επιστολής της εταιρείας ημερομηνίας 22/5/2020, ομόφωνα αποφάσισε την αποστολή επιπρόσθετων διευκρινιστικών ερωτημάτων, τα οποία και υπέβαλε στην εταιρεία με την επιστολή της ημερομηνίας 9/6/2020.

Κατόπιν αιτήματος της Χαραλαμπίδης-Κρίστης για παράταση της προθεσμίας υποβολής των σχετικών απαντήσεων, οι εν λόγω απαντήσεις παραλήφθηκαν τελικά από την Επιτροπή στις 3/7/2020.

Με την κοινοποίηση της ομόφωνης απόφασης της Επιτροπής σχετικά με τους λόγους επί τους οποίους προτίθετο να επιβάλει διοικητικό πρόστιμο, ημερομηνίας 14/7/2020, καθορίστηκε και προθεσμία υποβολής γραπτών παραστάσεων οι οποίες, κατόπιν αιτήματος της εταιρείας για παράταση της προθεσμίας που είχε τεθεί, λήφθηκαν τελικά από την Επιτροπή στις 18/1/2021.

Η Επιτροπή παρενθετικά σημειώνει ότι οι νομικοί εκπρόσωποι υποβάλλοντας τους ισχυρισμούς τους αναφορικά με τη διάρκεια της έρευνας, ανέφεραν ότι αποτέλεσμα ήταν να παραβιάζεται το δικαίωμα της εταιρείας σε δίκαιη δίκη εντός εύλογου χρόνου και να περιορίζεται ή συλλογή στοιχείων. Εντούτοις, αποφάσισαν να μην ασκήσουν το δικαίωμά τους για πρόσβαση στο διοικητικό φάκελο της υπόθεσης, κάτι το οποίο επιβεβαίωσαν και στην προφορική διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής.

Όσον αφορά στα επιμέρους στάδια της διαδικασίας που ακολουθήθηκε στην προκείμενη υπόθεση, η Επιτροπή παραπέμπει επίσης στα όσα καταγράφονται στην απόφασή της επί των θέσεων της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, υπό τους τίτλους: «(β) Παραβίαση του δικαιώματος δίκαιης δίκης σε συνάρτηση με το δικαίωμα στην ισότητα», «Διάρκεια της Διαδικασίας (Θέσεις 3/2/2020)» καθώς και «(δ) Αίτημα της Χαραλαμπίδης-Κρίστης για επανεξέταση της υπόθεσης».

Εν κατακλείδι, τα όσα καταγράφονται στο ιστορικό της διαδικασίας αλλά και η περιπλοκότητα της υπόθεσης, όπως προκύπτει από το εύρος των θεμάτων που έχρηζαν διερεύνησης, τεκμηριώνουν το εύλογο του χρόνου διερεύνησης της υπόθεσης και της όλης διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής, δεδομένα που οδηγούν την Επιτροπή ομόφωνα να απορρίψει τον ισχυρισμό της εταιρείας. Συνεπώς, η Επιτροπή δεν αποδέχεται το εν λόγω επιχείρημα, ως ελαφρυντικό παράγοντα.

(ε) Αίτημα για έκδοση δηλωτικής απόφασης της Επιτροπής

Οι νομικοί εκπρόσωποι της εταιρείας προέβαλαν τη θέση ότι στην προκειμένη περίπτωση δεν θα πρέπει να επιβληθεί πρόστιμο, αλλά να εκδοθεί απλώς μία δηλωτική απόφαση της Επιτροπής.

Απάντηση της Επιτροπής στην εν λόγω θέση της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Η Επιτροπή, αφού εξέτασε τα όσα ανέφεραν οι νομικοί εκπρόσωποι της εταιρείας, εστίασε την προσοχή της στο άρθρο 24(β) του Νόμου, σύμφωνα με το οποίο: *«σε περίπτωση που η παράβαση τερματισθεί πριν από την έκδοση της απόφασης της Επιτροπής, η Επιτροπή δύναται να καταδικάσει με αναγνωριστική απόφασή της την παράβαση.»* (η υπογράμμιση είναι της Επιτροπής)

Με βάση το λεκτικό του σχετικού άρθρου, καθίσταται ξεκάθαρο πως η Επιτροπή έχει διακριτική ευχέρεια δράσης. Συνεπώς, δεν προκαθορίζεται επακριβώς η οποιαδήποτε ενέργεια της Επιτροπής από το Νομοθέτη, αλλά η Επιτροπή αφήνεται να λειτουργήσει με ελευθερία δράσης και έχει επί τούτου διακριτική ευχέρεια· γι' αυτό γίνεται και η χρήση από το σχετικό άρθρο της λέξης «δύναται» και όχι υποχρεούται. Επομένως, κατά την άσκηση της διακριτικής της ευχέρειας, η Επιτροπή ενεργεί εντός του πλέγματος της νομιμότητας και αποφαινεται υπό το πρίσμα της σκοπιμότητας εκάστης των πιθανών λύσεων, δηλαδή της προσφορότερης, κατά την κρίση της, εξυπηρέτησης των σκοπών που επιδιώκονται με τον κανόνα δικαίου που της παρέχει τη σχετική αρμοδιότητα.

Από τα στοιχεία που έχει ενώπιον της η Επιτροπή, δεν φαίνεται η εμπλεκόμενη επιχείρηση Χαραλαμπίδης-Κρίστης να προέβη σε αναθεώρηση των τιμών πώλησης των προϊόντων της που εμπíπτουν στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, όπου στοιχειοθετήθηκε παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ. Εξάλλου, όπως η ίδια η εταιρεία υποστήριξε στις θέσεις της ημερομηνίας 3/2/2020, οι τιμές του φρέσκου σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος παρέμειναν οι ίδιες *«από το 2012, 2013»*.

Σημειώνεται ότι στην απόφαση της υπ' αρ. 19/2013¹⁸¹ όπου η Επιτροπή, αντί επιβολής προστίμου, καταδίκασε την παράβαση με αναγνωριστική απόφαση, η διαπιστωθείσα παράβαση είχε στο μεταξύ τερματισθεί. Όπως ειδικότερα αναφέρθηκε στην εν λόγω απόφαση: «*Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η Επιτροπή επισημαίνει πως η εκ μέρους της ΑΤΗΚ παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου έχει ήδη τερματισθεί από το Νοέμβριο του 2003. Επιπροσθέτως, η βαρύτητα και η διάρκεια της παράβασης ήταν τέτοια, που δεν μπορούν να δικαιολογήσουν επαρκώς την επιβολή διοικητικού προστίμου, καθώς οι στόχοι της προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού στη σχετική αγορά και της γενικής και ειδικής πρόληψης (αποτρεπτικός χαρακτήρας), όπως αυτοί έχουν προσδιοριστεί από τη θεωρία και τη νομολογία, μπορούν να επιτευχθούν και μέσω της επιβολής λιγότερο επαχθών μέτρων σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας [...]. Η Επιτροπή κρίνει πως στη συγκεκριμένη υπόθεση ούτε υποχρέωση τερματισμού της διαπιστωθείσας παράβασης μπορεί να επιβληθεί σύμφωνα με το άρθρο 24(β) του Νόμου, καθώς αυτή έχει ήδη τερματιστεί, όπως επισημάνθηκε πιο πάνω. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή κρίνει πως στη συγκεκριμένη υπόθεση δέον είναι να εφαρμόσει το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 24(β) του Νόμου, [...]. Επομένως, η Επιτροπή, εντός του πλαισίου της ευρείας διακριτικής ευχέρειας, την οποία αναγνωρίζει ο Νόμος, αποφασίζει να καταδικάσει με αναγνωριστική απόφαση την παράβαση του άρθρου 6(1)(α), [...], κρίνοντας πως αυτή η απόφασή της κινείται εντός των ορίων, που επιβάλλει η αρχή της αναλογικότητας και η εξυπηρέτηση του σκοπού της προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού εντός της Δημοκρατίας.*».

Σε ότι αφορά το ζήτημα αυτό, επισημαίνεται εμφαντικά ότι όταν οι επιχειρήσεις παραβαίνουν τη νομοθεσία, προβλέπεται η επιβολή προστίμων. Περαιτέρω, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι, πέραν της επιβολής διοικητικού προστίμου, στις περιπτώσεις αποδεδειγμένων παραβάσεων του Νόμου, στόχος και επιδίωξη της είναι η εφαρμογή μιας γενικής πολιτικής στον τομέα του ανταγωνισμού στη βάση των αρχών που ο Νόμος θεσπίζει και η ενθάρρυνση των επιχειρήσεων προς τήρηση των αρχών αυτών¹⁸².

Εξετάζοντας τα ανωτέρω υπό το φως των διατάξεων του άρθρου 24(β) του Νόμου, προκύπτει ότι η Επιτροπή δύναται να προβαίνει σε έκδοση αναγνωριστικής απόφασης μόνο όπου η εμπλεκόμενη, σε κάθε περίπτωση, επιχείρηση, τερματίζει την παράβαση σε χρόνο προγενέστερο της απόφασής της.

Σύμφωνα με τα ενώπιον της Επιτροπής στοιχεία, κάτι τέτοιο δεν ισχύει στην παρούσα περίπτωση, καθιστώντας τη συγκεκριμένη διάταξη, εν προκειμένω, μη εφαρμόσιμη.

¹⁸¹ Καταγγελία της εταιρείας *CallSat Telecom Ltd* εναντίον της ΑΤΗΚ.

¹⁸² Απόφαση Δικαστηρίου της 28ης Ιουνίου 2005, *Dansk Rorindustri A/S* e.a. κατά της Επιτροπής, C189/02 P, C-202/02 P και C-213/02 P, σημείο 172.

(στ) Εισήγηση όπως ληφθεί υπόψη η αξία των πωλήσεων του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος

Οι νομικοί εκπρόσωποι προέβαλαν τη θέση ότι θα παραβιαζόταν η αρχή της αναλογικότητας εάν για τον υπολογισμό του διοικητικού προστίμου στην προκείμενη υπόθεση λαμβανόταν υπόψη ο κύκλος εργασιών της εταιρείας αντί η αξία των πωλήσεων του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, παραπέμποντας για το σκοπό αυτό στις Κατευθυντήριες Γραμμές¹⁸³ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων.

Προκειμένου να στηρίξουν περαιτέρω τη θέση τους αυτή, προέβησαν σε σύγκριση των πωλήσεων των υπό αναφορά προϊόντων έναντι των συνολικών πωλήσεων της εταιρείας για το έτος 2014, καταλήγοντας ότι «οι πωλήσεις των προϊόντων τα οποία σχετίζονται με την παράβαση αντιπροσωπεύουν μόνο το {...} των συνολικών πωλήσεων της εταιρείας».

Απάντηση της Επιτροπής στις εν λόγω θέσεις της Χαραλαμπίδης-Κρίστης

Η Επιτροπή, εστιάζοντας την προσοχή της στα επιχειρήματα της εμπλεκόμενης επιχείρησης Χαραλαμπίδης-Κρίστης αναφορικά με τον καθορισμό του προστίμου και τον κύκλο εργασιών που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη για το σκοπό αυτό, καταρχάς διευκρινίζει ότι ο Νόμος αρ. 13(Ι)/2008, τον οποίο καλείται να εφαρμόσει, ρητά και με σαφήνεια προβλέπει στο άρθρο 24(α) ότι το διοικητικό πρόστιμο που δύναται να επιβάλει η Επιτροπή ανέρχεται μέχρι το δέκα τοις εκατό (10%) του κύκλου εργασιών της επιχείρησης και όχι του κύκλου εργασιών της αξίας των πωλήσεων ή των προϊόντων ή υπηρεσιών με τις οποίες σχετίζεται η παράβαση. Δεδομένης της σαφήνειας των σχετικών με το θέμα διατάξεων του Νόμου, η Επιτροπή έχει τη θέση ότι το ζήτημα τούτο δεν μπορεί να τύχει οποιασδήποτε άλλης ερμηνείας.

Συνάγεται συναφώς ότι, στην προκείμενη περίπτωση, με βάση τις πρόνοιες του άρθρου 24(α)(i) του Νόμου 13(Ι)/2008 που η Επιτροπή καλείται να εφαρμόσει, το διοικητικό πρόστιμο υπολογίζεται με βάση το συνολικό κύκλο εργασιών της εταιρείας ο οποίος έλαβε χώρα κατά το έτος μέσα στο οποίο συντελέστηκε η παράβαση ή κατά το αμέσως προηγούμενο της παράβασης έτος.

Η Επιτροπή, προτού προχωρήσει στην εξέταση των παραστάσεων που υποβλήθηκαν από τους νομικούς εκπροσώπους της Χαραλαμπίδης-Κρίστης για τον καθορισμό του διοικητικού προστίμου, κρίνει σημαντικό να επαναλάβει ότι η διαδικασία επιβολής προστίμου αποτελεί διοικητική διαδικασία και δεν πρέπει για κανένα λόγο να συγχέεται με άλλες διαδικασίες.

¹⁸³ Κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 23 παράγραφος 2 σημείο α) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 (2006/C 210/02).

Η Επιτροπή σημειώνει εν πρώτοις ότι το άρθρο 5 του ΕΚ 1/2003¹⁸⁴ προβλέπει πως οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών είναι αρμόδιες να εφαρμόζουν τα άρθρα 101 και 102 της ΣΛΕΕ σε συγκεκριμένες περιπτώσεις και μεταξύ άλλων δύνανται να αποφασίζουν για την επιβολή διοικητικών προστίμων για παραβάσεις των εν λόγω άρθρων, παράλληλα με παραβάσεις του εθνικού δικαίου, ως προβλέπεται στην εθνική νομοθεσία. Έχοντας υπόψη ότι η παρούσα υπόθεση αφορά παράβαση τόσο του εθνικού δικαίου (άρθρο 6(1)(α) του Νόμου) όσο και του ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού (άρθρο 102 στοιχ' α της ΣΛΕΕ), η επιβολή διοικητικού προστίμου για τις δύο αυτές παραβάσεις εξετάζεται μαζί.

Δεδομένου ότι η Επιτροπή δύναται να ασκεί την εξουσία της στα πλαίσια που της ορίζει ο Νόμος 13(Ι)/2008, όπως συνάγεται από τα άρθρα 24(α) και 42(1) αυτού, και αντλώντας επιπρόσθετα καθοδήγηση από το άρθρο 23(3) του Κανονισμού (ΕΚ) 1/2003¹⁸⁵, τις σχετικές Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹⁸⁶, καθώς και τη νομολογία των Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων, τα βασικά κριτήρια καθορισμού του ύψους του διοικητικού προστίμου είναι η φύση, η σοβαρότητα/βαρύτητα και η διάρκεια της παράβασης.

Τονίζεται παράλληλα πως στο πλαίσιο εκτίμησης και αξιολόγησης της φύσης και της σοβαρότητας της παράβασης, λαμβάνεται υπόψη ιδίως το είδος της παράβασης, ενώ λαμβάνονται παράλληλα υπόψη και οι συνθήκες της κάθε υπόθεσης, κατά περίπτωση.

Η Επιτροπή σημειώνει πως στην ομόφωνη απόφασή της κατέληξε ότι η εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης με την επιβολή υψηλών τιμών στα προϊόντα της που εμπίπτουν στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος εκμεταλλεύτηκε καταχρηστικά τη δεσπόζουσα θέση της σε αυτή, κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και του αντίστοιχου άρθρου 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ.

Ως προαναφέρεται, οι νομικοί εκπρόσωποι της Χαραλαμπίδης-Κρίστης προέβαλαν στις θέσεις τους ορισμένους παράγοντες που όπως υποστήριξαν θα πρέπει να προσμετρηθούν κατά την επιβολή του διοικητικού προστίμου. Η Επιτροπή, αφού μελέτησε ενδελεχώς τα όσα υπεβλήθησαν από την εταιρεία, κατά την εξέταση του ύψους του προστίμου έλαβε αυτά υπόψη μαζί με προβλεπόμενα εκ του νομοθετικού πλαισίου στοιχεία:

¹⁸⁴ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

¹⁸⁵ *Ibid.*, άρθρο 23(3): «Ο καθορισμός του ύψους του προστίμου γίνεται με βάση τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης.»

¹⁸⁶ Κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 23 παράγραφος 2 σημείο α) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 (2006/C 210/02).

Φύση και Σοβαρότητα της Παράβασης

Ως έχει αναφερθεί, στο πλαίσιο εκτίμησης και αξιολόγησης της σοβαρότητας της παράβασης, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη ιδίως το είδος της παράβασης, ενώ λαμβάνει παράλληλα υπόψη τις συνθήκες της κάθε υπόθεσης, το χαρακτήρα και τον αντίκτυπο που είχε ή/και συνεχίζει να έχει στην αγορά η συγκεκριμένη παράβαση, τα αντι-ανταγωνιστικά αποτελέσματα που προκλήθηκαν ή δυνατό να προκληθούν στην αγορά, δεδομένης και της οικονομικής δύναμης των επιχειρήσεων που παραβιάζουν τους κανόνες ανταγωνισμού στη σχετική αγορά, και την έκταση αυτής. Οπότε συνυπολογίζεται επίσης και το οποιοδήποτε οικονομικό ή άλλο όφελος που αποκόμισαν ή επιδίωξαν να αποκομίσουν οι επιχειρήσεις.

Η Επιτροπή, αφού συνεκτίμησε όλα όσα υποβλήθηκαν από την εμπλεκόμενη επιχείρηση Χαραλαμπίδης-Κρίστης, καθώς και τη σχετική νομολογία, αποφάσισε ότι οι τιμές πώλησης των προϊόντων της εταιρείας που εμπίπτουν στη σχετική αγορά του σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, στην οποία η Χαραλαμπίδης-Κρίστης είχε κατά τον ουσιώδη χρόνο δεσπόζουσα θέση, είναι υψηλές και συνιστούν καταχρηστική συμπεριφορά στο πλαίσιο του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ.

Ως έχει ήδη επισημανθεί, ο υγιής ανταγωνισμός συμβάλει όχι μόνο στην οικονομική αλλά και την κοινωνική ανάπτυξη, εφόσον απώτερο στόχο έχει, μεταξύ άλλων, την προστασία των επιχειρήσεων και των καταναλωτών. Η δε στρέβλωση ή και νόθευση του ανταγωνισμού περιορίζει την ένταση του και συνεπάγεται σημαντικό κόστος/ζημία για τους καταναλωτές, τις επιχειρήσεις και την κοινωνία.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι η ζημία των καταναλωτών στην προκείμενη υπόθεση καθίσταται εμφανής μέσα από τις υψηλές, ανατιολόγητες, και «μη δίκαιες» τιμές πώλησης που επιβάλλονταν από την εταιρεία για μεγάλο χρονικό διάστημα, και συγκεκριμένα καθ' όλη τη διάρκεια των πέντε ετών που τελικά εξετάστηκαν – δηλαδή την περίοδο μεταξύ των ετών 2010 και 2014 – στα προϊόντα της που εμπίπτουν στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος.

Σύμφωνα με όσα έχουν ήδη αναφερθεί στην παρούσα απόφαση, οι υψηλές τιμές πώλησης των προϊόντων της που εμπίπτουν στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος – και συνακόλουθα, η απόφαση της Επιτροπής ότι υφίσταται ζήτημα υπερβολικής τιμολόγηση αυτών, κατά παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102, στοιχ. α' ΣΛΕΕ – τεκμηριώνονται, μεταξύ άλλων, από τα αντίστοιχα περιθώρια κέρδους στα προϊόντα αυτά, τα οποία, σύμφωνα με τους υπολογισμούς της Επιτροπής, μεταξύ των ετών 2010 έως 2014 κυμάνθηκαν μεταξύ (20-30)% και (40-50)%. Συγκεκριμένα:

- (i) για το Φρέσκο Γάλα Μπανάνας 330ml το περιθώριο κέρδους ανήλθε σε (40-50]% το 2013 και (40-50]% το 2014,
- (ii) για το Φρέσκο Γάλα Σοκολάτας 250ml, σε (40-50]% το 2013 και (40-50]% το 2014, και
- (iii) για το Φρέσκο Γάλα Σοκολάτας 330ml, σε (30-40]% το 2013 και (20-30]% το 2014.

Ως έχει ήδη αναφερθεί, για τα έτη 2010, 2011 και 2012 η εταιρεία δεν είχε προσκομίσει στοιχεία προκειμένου η Επιτροπή να υπολογίσει το περιθώριο κέρδους για τα υπό αναφορά προϊόντα, και ως εκ τούτου στον πίνακα 32 είχαν γίνει κατά προσέγγιση υπολογισμοί. Προσαρμόζοντας τα νέα δεδομένα στους εν λόγω υπολογισμούς διαπιστώνεται ότι τα περιθώρια κέρδους της Χαραλαμπίδης-Κρίστης στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος κατά τα υπό αναφορά έτη ανήλθαν σε (40-50]%, (40-50]% και (30-40]%, αντίστοιχα.

Υπογραμμίζεται περαιτέρω ότι η Επιτροπή κατέληξε στα εν λόγω συμπεράσματά της δεδομένου ότι, κατόπιν εφαρμογής μίας σειρά μεθόδων αξιολόγησης, διαπιστώθηκε ότι η τιμολόγηση των εν λόγω προϊόντων ήταν υπερβολική. Ειδικότερα, η αξιολόγηση της Επιτροπής περιλάμβανε τη συνεκτίμηση των αποτελεσμάτων από την εφαρμογή των ακόλουθων μεθόδων:

- Της σύγκρισης μεταξύ του κόστους και της τιμής, καταλήγοντας στα περιθώρια κέρδους της εταιρείας με αναφορά στα εν λόγω προϊόντα,
- Της σύγκρισης του εν λόγω περιθωρίου κέρδους με τα περιθώρια κέρδους από τις πωλήσεις των υπόλοιπων προϊόντων της ίδιας της εταιρείας τα οποία εξετάστηκαν,
- της σύγκρισης του εν λόγω περιθωρίου κέρδους της Χαραλαμπίδης-Κρίστης με το περιθώριο κέρδους της ανταγωνίστριας εταιρείας Λανίτης στα αντίστοιχα προϊόντα, ήτοι στα προϊόντα της τελευταίας που ανήκουν στην ίδια σχετική αγορά, και
- της σύγκρισης των χονδρικών τιμών πώλησης των υπό αναφορά προϊόντων της Χαραλαμπίδης-Κρίστης με τις χονδρικές τιμές που εφάρμοζε η Λανίτης στα αντίστοιχα προϊόντα της που ανήκουν στην ίδια σχετική αγορά, ως τα στοιχεία του πίνακα 31.

Τούτων λεχθέντων, η Επιτροπή σημειώνει πως τα υπό αναφορά προϊόντα απευθύνονταν, κατά κύριο λόγο, σε μία ιδιαίτερα ευαίσθητη ομάδα καταναλωτών, τα παιδιά, αλλά και τους νέους, καθώς και άτομα τα οποία για οποιοδήποτε λόγο δεν μπορούν να καταναλώσουν το γάλα στην κανονική του μορφή¹⁸⁷, χωρίς δηλαδή πρόσθετη γεύση. Κατά την αξιολόγησή της

¹⁸⁷ *Supra*, Απόφαση αρ. 373/V/2007 της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού.

η Επιτροπή έλαβε επίσης υπόψη της ότι τα υπό αναφορά προϊόντα αποτελούν συνήθως αντικείμενα αυθόρμητης αγοράς από μικρά σημεία πώλησης.

Όπως η ίδια η Χαραλαμπίδης-Κρίστης υποστηρίζει στις θέσεις της, τα παιδιά αποτελούν το επίκεντρο εκστρατείας που εφαρμόζει και η οποία στοχεύει στη «*βελτίωση των συνθηκών υγιεινής, διατροφής, επιμόρφωσης και ψυχαγωγίας τους*».

Κατά την άποψη της Επιτροπής, το επιχείρημα αυτό της Χαραλαμπίδης-Κρίστης δεν υποστηρίζεται στην πράξη από τις τιμές που η εταιρεία εφάρμοζε στα υπό αναφορά προϊόντα της. Κι' αυτό καθότι δεν είναι δυνατό η εταιρεία να αγνοούσε ότι οι υψηλές τιμές πώλησης των εν λόγω προϊόντων θα ήταν επιζήμιες για τους καταναλωτές, εφόσον θα μετακυλιόνταν από τα σημεία πώλησης τους στον τελικό καταναλωτή, και ότι θα έπλητταν τον ανταγωνισμό.

Είναι η θέση της Επιτροπής ότι, η εταιρεία όφειλε να είναι ιδιαίτερα προσεκτική κατά την τιμολόγηση των εν λόγω προϊόντων, για τους σκοπούς της οποίας θα έπρεπε να λαμβάνει δεόντως υπόψη ότι το γάλα γενικά αποτελεί βασικό προϊόν στην καθημερινή διατροφή του κύριου καταναλωτή, προκειμένου οι επιβαλλόμενες τιμές πώλησης να είναι όσο το δυνατόν πιο προσιτές σε αυτόν. Πόσο δε μάλλον όταν τα εν προκειμένω προϊόντα στοχεύουν πρωτίστως τα παιδιά και τους νέους, και ότι αγοράζονται συνήθως αυθόρμητα από μικρά σημεία πώλησης.

Η Επιτροπή συνεκτίμησε όλα τα πιο πάνω αναφερθέντα υπό το πρίσμα της δεσπόζουσας θέσης που η εταιρεία κατείχε στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος. Ειδικότερα, η Επιτροπή έλαβε δεόντως υπόψη της το γεγονός ότι η εταιρεία γνώριζε, και εν πάση περιπτώσει *όφειλε να γνωρίζει*, την εν λόγω δεσπόζουσα θέση της¹⁸⁸ και την συνακόλουθα ιδιαίτερη ευθύνη που είχε εξαιτίας ακριβώς αυτής της θέσης. Όπως έχει αναλυθεί, σύμφωνα με το λεκτικό του ΔΕΕ οι επιχειρήσεις με δεσπόζουσα θέση στην αγορά ενός προϊόντος έχουν «*special responsibility*» (ιδιαίτερη ευθύνη), πράγμα που τις καθιστά ακόμα πιο υπεύθυνες σε περίπτωση παράβασης του Νόμου¹⁸⁹.

Συνεκτιμώντας όλους τους πιο πάνω παράγοντες, καθώς και το γεγονός ότι η παράβαση αφορούσε το σύνολο της επικράτειας της Κυπριακής Δημοκρατίας, η Επιτροπή ομόφωνα κρίνει ότι η φύση της διαπιστωθείσας παράβασης από μέρος της Χαραλαμπίδης-Κρίστης, ήτοι της παράβασης του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και του αντίστοιχου άρθρου 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος, είναι σοβαρή.

¹⁸⁸ Απόφαση της Επιτροπής επί της συγκέντρωσης των εταιρειών *Cyprus Trading Corporation Public Co Ltd, Christis Dairies Public Ltd* και *Vivartia ABEE*, αρ. 8.13.24/2006.

¹⁸⁹ Υπόθεση 322/81, *Michelin v. Commission*, [1983] ECR 3461.

Διάρκεια της Παράβασης

Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι η διάρκεια της παράβασης είναι ένας παράγοντας που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον υπολογισμό του ύψους του διοικητικού προστίμου, καθότι οι επιπτώσεις της παράβασης στην αγορά συναρτώνται με τη διάρκεια της παράβασης. Επομένως, αυτό που λαμβάνεται υπόψη είναι το χρονικό διάστημα κατά το οποίο η αντι- ανταγωνιστική συμπεριφορά έχει εκδηλωθεί στην πράξη.

Η διάρκεια της παράβασης ορίζεται σαφώς στο άρθρο 23 του Κανονισμού (ΕΚ) 1/2003, σύμφωνα με το οποίο «Ο καθορισμός του ύψους του προστίμου γίνεται με βάση τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης»¹⁹⁰.

Ως αναφέρεται ρητά στο άρθρο 24(α) του Νόμου 13(Ι)/2008:

«Για κάθε παράβαση των άρθρων 3 και/ή 6, την οποία διαπράττουν επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων, η Επιτροπή δύναται, με απόφασή της, να λαμβάνει τα ακόλουθα μέτρα: (α) να επιβάλλει διοικητικά πρόστιμα ανερχόμενα, ανάλογα με τη βαρύτητα και τη διάρκεια της παράβασης - Ε.Ε. Παρ. Ι(Ι), Αρ. 4160, 18/4/2008 13(Ι)/2008 33 (i) μέχρι το δέκα τοις εκατόν του κύκλου εργασιών της επιχείρησης, ή (ii) μέχρι το άθροισμα του δέκα τοις εκατόν του κύκλου εργασιών κάθε επιχείρησης που είναι μέλος της παραβαίνουσας ένωσης επιχειρήσεων, ο οποίος κύκλος εργασιών έλαβε χώρα κατά το έτος μέσα στο οποίο συντελέστηκε η παράβαση ή κατά το αμέσως προηγούμενο της παράβασης έτος:»

Σε κάθε περίπτωση, η Επιτροπή υπογραμμίζει πως, ο συνυπολογισμός της διάρκειας της παράβασης κατά την επιμέτρηση του διοικητικού προστίμου αποτελεί παράγοντα εκ των ων ουκ άνευ, δεδομένου ότι καθορίζει – προσδιορίζει – τα χρονικά πλαίσια εντός των οποίων έλαβε χώρα η, κατά περίπτωση, παράβαση του Νόμου.

Παράλληλα, σύμφωνα και με την κρατούσα νομολογία των Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων, η διάρκεια της παράβασης αποτελεί βασικό παράγοντα κατά τον υπολογισμό των προστίμων σε υποθέσεις ανταγωνισμού. Στην απόφαση του ΔΕΕ *Dansk Rørindustri A/S e.a. κατά Επιτροπής*¹⁹¹ είχαν αναφερθεί τα ακόλουθα σημαντικά σε σχέση με τη μέθοδο υπολογισμού των οικείων προστίμων: «172 Η αρχή αυτή εφαρμόζεται σαφώς στο πλαίσιο της πολιτικής του ανταγωνισμού που χαρακτηρίζεται από ευρεία εξουσία εκτιμήσεως της Επιτροπής, ιδίως όσον αφορά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων.» (Η Υπογράμμιση είναι της Επιτροπής)

¹⁹⁰ Άρθρο 23(3) του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 16ης Δεκεμβρίου 2002 για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης.

¹⁹¹ Απόφαση του ΔΕΕ στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, της 28ης Ιουνίου 2005.

Ομοίως, στις Κατευθυντήριες Γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων¹⁹² η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει τα εξής σχετικά με τη διάρκεια, ως παράγοντα που συνυπολογίζεται κατά την επιμέτρηση του προστίμου:

«5. [...] Η διάρκεια της παράβασης θα πρέπει επίσης να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον υπολογισμό του κατάλληλου ύψους του προστίμου. Οι ενδεχόμενες επιπτώσεις της παράβασης στην αγορά αποτελούν, σε κάθε περίπτωση, συνάρτηση της διάρκειας της παράβασης. Κατά συνέπεια, θεωρείται σημαντικό το πρόστιμο να αντικατοπτρίζει και τον αριθμό των ετών, κατά τη διάρκεια των οποίων η επιχείρηση συμμετείχε στην παράβαση»

Υπό το φως των ανωτέρω, η Επιτροπή:

- (α) έχοντας ως βάση υπολογισμού του διοικητικού προστίμου τις οικείες διατάξεις των άρθρων 24(α)(i) και 42(1) του Νόμου 13(Ι)/2008, σύμφωνα με τις οποίες για κάθε παράβαση την οποία διαπράττουν επιχειρήσεις η Επιτροπή δύναται, με απόφασή της, να επιβάλλει διοικητικά πρόστιμα, ανάλογα με τη φύση, τη βαρύτητα και τη διάρκεια της παράβασης, και
- (β) αντλώντας καθοδήγηση από την προπαρατεθείσα νομολογία του ΔΕΕ και τις κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,

κρίνει πως, η διαπιστωθείσα παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και του άρθρου 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ στη σχετική αγορά σοκολατούχου / αρωματισμένου γάλακτος από μέρους της εμπλεκόμενης επιχείρησης Χαραλαμπίδης-Κρίστης, διήρκησε για όλα τα υπό εξέταση έτη (πλην των ετών 2008 και 2009 που, όπως έχει προαναφερθεί, δεν εξετάστηκαν λόγω ανεπαρκών στοιχείων).

Συνεπώς, η Επιτροπή ομόφωνα καταλήγει ότι η διάρκεια της διαπιστωθείσας παράβασης καλύπτει και τα πέντε έτη που εξετάστηκαν, και δη τα έτη 2010, 2011, 2012, 2013 και 2014 και ότι, συνεπώς, είναι μεγάλη.

Ελαφρυντικές Περιστάσεις

Η Επιτροπή, κατόπιν αξιολόγησης των στοιχείων του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης καθώς και των γραπτών και προφορικών παραστάσεων που τέθηκαν ενώπιόν της, και εξετάζοντας ειδικότερα τα όσα υπεβλήθησαν από την εμπλεκόμενη επιχείρηση Χαραλαμπίδης-Κρίστης ως προς τους παράγοντες οι οποίοι πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την επιβολή του διοικητικού προστίμου, καταλήγει ομόφωνα στα ακόλουθα:

¹⁹² Κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 23 παράγραφος 2 σημείο α) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 (2006/С 210/02).

(α) Η Χαραλαμπίδης-Κρίστης δεν έχει ποτέ στο παρελθόν καταδικαστεί ούτε και έχει υποβληθεί εναντίον της καταγγελία για παράβαση των εθνικών διατάξεων προστασίας του ανταγωνισμού, στη βάση των όσων μέχρι σήμερα γνωρίζει, γεγονός που κρίνεται ως ελαφρυντικός παράγοντας.

(β) Ως προς το επιχείρημα της Χαραλαμπίδης-Κρίστης αναφορικά με το ότι η εταιρεία κατήρτισε και πρόκειται να υιοθετήσει εγχειρίδιο συμμόρφωσης με το Δίκαιο του Ανταγωνισμού και Πολιτική Ανταγωνισμού, ενώ νομικοί σύμβουλοι θα διενεργήσουν έλεγχο για συμμόρφωση της εταιρείας με το Δίκαιο του Ανταγωνισμού, η Επιτροπή σημειώνει καταρχάς πως, όπως και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή¹⁹³, επικροτεί την υιοθέτηση πρακτικών που έχουν ως στόχο την επαγρύπνηση των επιχειρήσεων ως προς τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από το Νόμο, συμβάλλοντας έτσι στη διασφάλιση του υγιούς ανταγωνισμού στην αγορά.

Σημειώνεται πως, παρά το ότι το ζήτημα της δημιουργίας πλαισίου συμμόρφωσης δεν προβλέπεται ρητώς στις Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων¹⁹⁴, εντούτοις η υιοθέτηση και εφαρμογή προγραμμάτων συμμόρφωσης προς τους κανόνες ελεύθερου ανταγωνισμού έχει κατά καιρούς προβληθεί από εμπλεκόμενες επιχειρήσεις ως λόγος μείωσης του προστίμου.

Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, η υιοθέτηση τέτοιων προγραμμάτων ως εκδήλωση μέριμνας για την τήρηση των κανόνων ελεύθερου ανταγωνισμού δεν αποτελεί απαραίτητα ελαφρυντικό παράγοντα στην επιβολή διοικητικού προστίμου,¹⁹⁵ δεδομένου ότι η παράβαση έχει ήδη επισυμβεί, και συνεπώς δεν μπορεί να «αντισταθμίσει» το αποτέλεσμα αυτής. Παράλληλα, δεν αφορά ούτε το υποστατό ούτε τη σοβαρότητα της παράβασης καθαυτή, αλλά τη μελλοντική συμπεριφορά της επιχείρησης, και άρα δεν μπορεί να συνεκτιμηθεί κατά την επιμέτρηση του προστίμου¹⁹⁶.

Παρόλα αυτά, ως έχει ήδη σημειωθεί, η Επιτροπή κρίνει ως θετική ενέργεια την υιοθέτηση τέτοιου προγράμματος από την εταιρεία, έστω και μετά την κοινοποίηση της Έκθεσης Αιτιάσεων.

Η Επιτροπή σημειώνει επιπρόσθετα το επιχείρημα των νομικών εκπροσώπων ότι η Χαραλαμπίδης-Κρίστης συνεργάστηκε με την Επιτροπή σε όλα τα στάδια της ενώπιον της διαδικασίας.

¹⁹³ Βλ. υπόθεση αριθ. IV/32.879, *VIHO/TOSHIBA*, ημερομηνίας 5/6/1991, ΕΕ L 287 17/10/1991.

¹⁹⁴ Κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 23 παράγραφος 2 σημείο α) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 (2006/C 210/02).

¹⁹⁵ ECJ judgement of 28/06/20015, Joined Cases C-189/02P, C202/02P, C-205/02P bis C-208/02P, C-2013/02 Dansk Rorindustri, marginNo.373.

¹⁹⁶ Απόφαση ΠΕΚ ημερομηνίας 15/3/2000 T-25/95 κ.α., *Cimenteries CBR*, Συλλογή 2000, σκέψη 4907.

Τέλος, σε σχέση με το επιχείρημα ότι δεν υπήρχε πρόθεση από μέρους της Χαραλαμπίδης-Κρίστης για παράβαση του Νόμου, η Επιτροπή παραπέμπει στα σχόλια της ανωτέρω και επαναλαμβάνει ότι η έλλειψη τέτοιας πρόθεσης από μέρους της εταιρείας, για τους λόγους που έχουν ήδη αναλυθεί, δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή ως ελαφρυντικός παράγοντας.

17. ΔΙΑΤΑΚΤΙΚΟ

Ως έχει ήδη υπομνησθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 24(α)(i) του Νόμου 13(Ι)/2008, για κάθε παράβαση των άρθρων 3 και/ ή 6 του Νόμου την οποία διαπράττουν επιχειρήσεις η Επιτροπή δύναται, με απόφασή της, να επιβάλλει διοικητικά πρόστιμα ανερχόμενα, ανάλογα με τη βαρύτητα και τη διάρκεια της παράβασης, μέχρι το δέκα τοις εκατό του κύκλου εργασιών της επιχείρησης, ο οποίος έλαβε χώρα κατά το έτος μέσα στο οποίο συντελέστηκε η παράβαση ή κατά το αμέσως προηγούμενο της παράβασης έτος.

Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 42(1) του υπό αναφορά Νόμου, τα διοικητικά πρόστιμα για παραβάσεις του Νόμου επιβάλλονται από την Επιτροπή με δεόντως αιτιολογημένη απόφαση, κατόπιν διεξαγωγής έρευνας και αφού ληφθεί υπόψη η φύση και η σοβαρότητα της παράβασης.

Επομένως, το ερώτημα που τίθεται σε αυτό το στάδιο είναι ο κύκλος εργασιών που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη, προκειμένου να υπολογισθεί το πρόστιμο που θα επιβληθεί. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 24(α)(i) του Νόμου 13(Ι)/2008, ο κύκλος εργασιών που λαμβάνεται υπόψη για το σκοπό αυτό είναι εκείνος ο οποίος πραγματοποιήθηκε κατά το έτος μέσα στο οποίο συντελέστηκε η παράβαση ή κατά το αμέσως προηγούμενο της παράβασης έτος.

Αντλώντας καθοδήγηση από την πρακτική που ακολουθείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Επιτροπή σημειώνει ότι η τελευταία, για την επιβολή προστίμου λαμβάνει υπόψη της τον κύκλο εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά το προηγούμενο οικονομικό έτος από την έκδοση της απόφασής της (*last full business year before the date of adoption of the decision imposing the fine*). Παρόλα αυτά, όταν ο κύκλος εργασιών για την περίοδο αυτή δεν αντιστοιχεί σε ένα πλήρες έτος κανονικής οικονομικής δραστηριότητας δώδεκα μηνών, και επομένως δεν παρέχει καμία χρήσιμη ένδειξη σχετικά με την πραγματική οικονομική κατάσταση της επιχείρησης ή όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν έχει στην κατοχή της τον κύκλο εργασιών για το τελευταίο οικονομικό έτος που προηγείται της απόφασής της, πρέπει να βασιστεί σε κύκλο εργασιών που πραγματοποιήθηκε σε προηγούμενο έτος. Οι περιπτώσεις κατά τις οποίες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν έχει στην κατοχή της τον κύκλο εργασιών για το τελευταίο οικονομικό έτος που προηγείται της απόφασής της είναι για παράδειγμα όταν οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις για την εταιρεία δεν έχουν ακόμα

ετοιμαστεί, ή όταν δεν έχουν αποκαλυφθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ή όταν έχουν καταρτιστεί για περίοδο μικρότερη των δώδεκα μηνών. Όπως αναφέρεται σε αποφάσεις του ΔΕΕ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε αυτές τις περιπτώσεις πρέπει να βασιστεί σε προηγούμενο πλήρες έτος για το οποίο έχουν ετοιμαστεί ετήσιες οικονομικές καταστάσεις.

Με αναφορά στην έννοια του «προηγούμενου οικονομικού έτους» το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει αποφανθεί ότι, «*προηγούμενο οικονομικό έτος*» υπό την έννοια του άρθρου 23(2) του Κανονισμού 1/2003 του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2002 για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της [...] σημαίνει κατά κανόνα το τελευταίο ολοκληρωμένο οικονομικό έτος για κάθε μία από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις κατά την ημερομηνία λήψης της απόφασης»¹⁹⁷.

Εν προκειμένω, η Επιτροπή σημειώνει ότι η ομόφωνη απόφασή της αφορά παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ, ενώ τα γεγονότα που εξετάστηκαν ανάγονται στα έτη 2010, 2011, 2012, 2013 και 2014 και συγκριμένα μέχρι τις 24/10/2014, ημερομηνία κατά την οποία λήφθηκε η απόφαση της για έναρξη της αυτεπάγγελτης έρευνας.

Υπό το φως των ανωτέρω, η Επιτροπή σημειώνει περαιτέρω ότι στο διοικητικό φάκελο της υπόθεσης βρίσκονται καταχωρισμένες οι οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας τόσο του έτους 2013 όσο και του 2014. Παρόλα αυτά, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 24(α)(i) του Νόμου αρ. 13(I)/2008, και αντλώντας καθοδήγηση από την ως άνω εκτεθείσα νομολογία καθώς και την πρακτική που ακολουθείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη ότι η απόφαση της για διεξαγωγή της προκειμένης αυτεπάγγελτης έρευνας λήφθηκε στις 24/10/2014 και συνεπώς δεν περιλαμβάνει ολόκληρο το εν λόγω οικονομικό έτος, αποφασίζει ομόφωνα όπως κατά την επιμέτρηση του διοικητικού προστίμου λάβει υπόψη της το αμέσως προηγούμενο διαθέσιμο – πλήρες και ελεγμένο – οικονομικό έτος της παράβασης, ήτοι το έτος 2013. Συνεπώς, το διοικητικό πρόστιμο που θα επιβληθεί θα υπολογισθεί βάσει του κύκλου εργασιών της Χαραλαμπίδης-Κρίστης που πραγματοποιήθηκε κατά το έτος αυτό.

Συνακόλουθα, η Επιτροπή, αφού συνεκτίμησε όλους τους πιο πάνω λόγους, ως αυτοί έχουν αναλυθεί στο αιτιολογημένο σκεπτικό της απόφασης, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη τη φύση και τη σοβαρότητα/βαρύτητα της παράβασης, τη διάρκεια της, καθώς και τις ελαφρυντικές περιστάσεις, ως ορίζουν τα άρθρα 24(α)(i) και 42(1) του Νόμου 13(I)/2008, ομόφωνα αποφασίζει ως ακολούθως:

¹⁹⁷ Υπόθεση T-410/09, *Almamet GmbH Handel mit Spänen und Pulvern aus Metall vs European Commission*, para. 213.

(Α) Υποχρεώνει την εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης όπως, δυνάμει του άρθρου 24(β) του Νόμου παύσει **αμέσως** τη διαπιστωθείσα παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ και αποφύγει οποιαδήποτε επανάληψη αυτής στο μέλλον.

(Β) Επιβάλλει διοικητικό πρόστιμο στην εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης, αναφορικά με τη διαπιστωθείσα στο ως άνω σκεπτικό παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ, λαμβάνοντας υπόψη τον κύκλο εργασιών της, ο οποίος, σύμφωνα με τις οικονομικές καταστάσεις που απέστειλε για το οικονομικό έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2013 ήταν €{...} ({...} Ευρώ), το οποίο υπολογίσθηκε σε ποσοστό {...}% επί του κύκλου εργασιών της για το έτος 2013, και ανέρχεται σε **€ 271,385.11** (διακόσιες εβδομήντα μία χιλιάδες, τρακόσια ογδόντα πέντε Ευρώ και έντεκα σεντς).

Η Επιτροπή καλεί την εταιρεία Χαραλαμπίδης-Κρίστης όπως, μέσα σε τριάντα (30) ημερολογιακές ημέρες από την ημερομηνία κοινοποίησης της παρούσας απόφασης καταβάλει στην Επιτροπή το πιο πάνω διοικητικό πρόστιμο που της επιβλήθηκε.

Λουκία Χριστοδούλου,
Πρόεδρος Επιτροπής Προστασίας Ανταγωνισμού